

ბესარიონ კათალიკოსი
(ბარათაშვილ-ორბელიშვილი)
1724-1737

«**გ რ ღ ე ე ლ ი**»

სიტყვისგებად ლათინთა მიმართ ჩვენ მართლმადიდებელთა
მიერ თუ რად არს ჩუენგან მათი განყოფილება

ტექსტი ხელნაწერ S-3269 -ის მიხედვით გამოსაცემად
მოამზადა და შესავალი დაურთო ზაზა მამულაშვილმა

თბილისი 2013

რედაქტორი: ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, გელათის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი ზურაბ ჭუმბურიძე

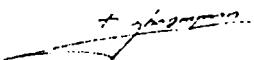
რეცენზენტი: ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, გელათის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი ელდარ ბუბულაშვილი

დამკაბადონებელი: რაფაელ გოგიტიძე

რეცენზირებულია საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესიის გამომცემლობისა და რეცენზირების დეპარტამენტის მიერ.

	სსიპ/საბჭო	სტ. №
	24 12 12	462

დეპარტამენტის ი. კახაიძისაგან

ფოთისა და ხობის ცენტრალიზირებული

საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია II ლოცვა-კურთხევით, სევეტიცხოველის ტაძრის წინამძღვრის მოსაყდრის არქიმანდრიტ სერაფიმეს (ჭვლა) და მონასტრის საძმოს ინიციატივით ხორციელდება უცნობი წმინდანების დეაწლის შესწავლა.

შესავალი

წინამდებარე ნაშრომის ავტორია XVII საუკუნის ბოლოსა და XVIII საუკუნის პირველ ნახევარში მოღვაწე ცნობილი სასულიერო პირი, დავით გარეჯის იოანე ნათლისმცემლის სახელობის მონასტრის ლიტერატურული სკოლის შესანიშნავი წარმომადგენელი ბესარიონ ბარათაშვილ-ორბელიშვილი, რომელიც ავტორია ქრისტიანული მწერლობის (ჰაგიოგრაფია, ლიტურგიკა, ჰიმნოგრაფია, პოლემიკა) მრავალი ნაწარმოებისა. თავისი მოღვაწეობის ბოლო პერიოდში იგი (1724-1737) საქართველოს ეკლესიის საჭეთმპყრობელი იყო და აქტიურ საზოგადოებრივ საქმიანობაში იყო ჩართული.

რთულ ვითარებაში მოუხდა მოღვაწეობა ბესარიონ ბარათაშვილ-ორბელიშვილს. XVI საუკუნიდან საქართველო ირან-ოსმალეთის სათარეშო ადგილად იქცა. მათი გამუდმებული შემოსევების შედეგად ქვეყანა მძიმე მდგომარეობაში ჩავარდა. ამასიის საზავო ხელშეკრულებით (1555 წ.) აღმოსავლეთ საქართველოს ირანი დაეპატრონა. XVII საუკუნის დასაწყისიდან შაჰ-აბას I-ის (1587-1629) შემოსევების (1614-1617) შედეგად დაზარალდა კახეთი, განსაკუთრებით მძიმე იყო 1616 წლის შემოსევა. ამ შემოსევის დროს აღმოსავლეთ საქართველოში უდიდესი ტრაგედია დატრიალდა.

დავით გარეჯის უდაბნომ ქვეყნის ეს საშინელება საკუთარ მხრებზე გადაიტანა. იგი მიწასთან იქნა გასწორებული შემოსეული ურდოების მიერ. ბერებს მუსრი გააველეს. ანტონ I კათალიკოსის (1744-1755; 1764-1788) ცნობით, რომელმაც სპეციალური საკითხავი: „შესხმაჲ და მოთხრობაჲ ღვაწლთა და ვნებათა წმიდათა ღირსთა მოწამეთა გარეეკლთა“ უძღვნა 1616 წლის ტრაგედიას გარეჯაში: „მრავალი მათგანი მოჰწყდნეს შინაგან

წმიდისა ეკლესიისა, რომელნიმე დაჰკლნეს თუთ წმიდასა ზედა ტრაპეზსა უწყალოდ.“¹

ამავე ფაქტს კრცლად გადმოდევცემს მეფე თეიმურაზ I-ის (1606-1663) ერთი მეტად დაზიანებული დოკუმენტი, რომელიც 1639 წელსაა გაცემული.² ამ დოკუმენტის მნიშვნელობა მარტო შაჰ-აბაზის შემოსევის აღწერით არ შემოიფარგლება. დოკუმენტის მეორე ნაწილის მნიშვნელობა უფრო დიდია, რადგან მასში დაცულია ცნობები გარეჯის უდაბნოს კვლავ აშენებისა და განახლების შესახებ: „ხოლო მრავალმოწყალემან ღმერთმან არა უგულუბელს-ყო და არცა სრულიად განგუწირნა მოწყალეებითა მისითა და შეშწეობითა თქუენითა. კუალად გვაგნა მეფობასა და პატრონობასა ჩუენსა ზედა და კუალად ჴელგყავთ აღშენებად უდაბნოთა თქუენთა. განვაგეთ და დავაყენეთ წინამძღურად კაცი ღირსი და ღმრთის მოშიში მარკოზ... აწე იპრიანოს ღმერთმან და ძალმწეობამან თქუენმა, როდესაც აშენდეს ჩუენი საჴელმწიფო და მანდ მდგომნი მონაზონნი განმრავლდენ, როგორცა ამას წინაჲთ ჴელმწიფეთ პაპათა და მამათა სიგელითა გაურიებთათ“.³

ციტირებული სტრიქონები მეტად მნიშვნელოვანია იმით, რომ მეფე თეიმურაზ I ჯერ კიდევ თავისი სამეფოდან ექსორიაქმნილი და იმერეთში გახიზნული ზრუნავს და გარკვეულ ნაბიჯებს დგამს დავით გარეჯის მონასტრის წესრიგში მოყვანისათვის. იგი რამდენადაც შეეძლო აწესრიგებს უდაბნოს ორგანიზაციას და

1. ძველი ქართული ავოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, ტ. VI, თბ., 1980, გვ. 186.

2. საქართველოს ცენტრალური საისტორიო არქივი (სცსა), ფონდი 1448, №1037. არქივშივე გვხვდება ამ საბუთის პირი, ფონდი 230(5), დავითარი №1, განყოფილება №12, რიგის №14, გვ. 138.

3. აღნიშნული დოკუმენტი გამოქვეყნებული აქვს პ. ცხვილიაძე-კარბელაშვილის „გუჯარები დავით გარეჯის უდაბნოსი“, „ივერია“, 1893, №88.

ნიშნავს წინამძღვარს.

მიუხედავად დიდი უბედურებისა, რაც გარეჯის უდაბნოში დატრიალდა, სამონასტრო ცხოვრება იქ არ მომსპარა.

მართალია სამონასტრო ცხოვრება გარეჯაში ფრიად შესუსტებული იყო, შემცირებული იყო ბერთა რაოდენობა, არ წარმოებდა შემოქმედებითი საქმიანობა, მაგრამ უდაბნო მთლიანად ხანგრძლივი დროით არასოდეს გაუქმებულა. არ შეიძლება აქ არ დავიმოწმოთ ტარასი ალექსი-მესხიშვილის შრომიდან რამდენიმე სტრიქონი, რომელშიც იგივე აზრია გამოთქმული. თხზულებას ეწოდება: „მოკლე აღწერა საქართველოს მონასტერთა.“ დავით გარეჯა „მდებარეობს ხევსა შინა საშვალ ხსენებულთა მათ კლდეთასა და ჰგიეს ვიდრე აქამომდე განგრძობასა შინა ათასორასის წლისასა და არაოდეს დაცხრომილ არს მას შინა დიდება ღვთისა, ღვაწლნი, შრომანი, ცრემლთაა თხევანი და ოფლთა ღენანი წმიდათა მამათა...“.⁴

XVII საუკუნის 60-იან წლებში დავით გარეჯისადმი დიდ ყურადღებას იჩენს არჩილ მეფე, როდესაც იგი კახეთის სამეფოს განაგებდა (1664-1675). არჩილ მეფემ უპირველეს ყოვლისა თავი მოუყარა გაბნეულ ბერებს, აღადგინა რამდენიმე დანგრეული ნაგებობა და ეკონომიკური საფუძვლების გამაგრება სცადა.

1672 წელს სპეციალური დოკუმენტით (Ad-61) არჩილმა მონასტერს ჯამაგირი გაუჩინა. მანვე სცადა მონასტრის საორგანიზაციო და სამეურნეო საკითხების მოგვარება. 1673 წელს მონასტერი იმდენად გამართული ყოფილა, რომ იქ მთელი დიდი მარხვა გაუტარებია ნინოწმინდელ ეპისკოპოს ნიკოლოზს.

4. ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი. Q - 135. 65r.

XVII საუკუნის 80-იანი წლებიდან დავით გარეჯის ისტორიაში იწყება ახალი პერიოდი – **ოქროს ხანა**. დავით გარეჯაში მოღვაწეობას იწყებს წმინდა ონოფრე გარეჯელი (მაჭუტაძე). წმინდანმა თითქმის მიუსწრო არჩილ მეფის მიერ გარეჯაში დადგენილ ბერებს. „**იმათ მიცვალებას უკან ჩუენც ზედა მოვესწრენით მონასტერსაო**“ – წერს წმინდა ონოფრე გარეჯელი (მაჭუტაძე) თავის გუჯარში.

წმინდა ონოფრე გარეჯელი (ერისკაცობაში ოთარ მაჭუტაძე) XVII-XVIII საუკუნეების მოღვაწეთა შორის ყველაზე დიდი ფიგურაა დავით გარეჯის ისტორიაში. (წმინდა ონოფრე მაჭუტაძე გურული აზნაური იყო. XVII საუკუნის 70-იან წლებში თავის ძმასთან, მაქსიმესთან, ერთად გურიიდან ქართლში გადავიდა, სადაც 1683 წელს ლევან ბატონიშვილმა “სამწევრისის მესთულებობის” სახელი უბოძა. წმინდანი საოცარი სტუმართმოყვარეობით, მოწყალებითა და გაჭირვებულთა ნუგეშისცემით გამოირჩეოდა. ოთარს მონაზვნობა სურდა, აზნაურის შესამოსლის ქვეშ ძაძა ემოსა და გამუდმებით ევედრებოდა უფალს, მიემადლებინა მისთვის ბერული ცხოვრების ძალა.

ერთხელ თავის მეუღლეს უთხრა: „**წ მნებავს მე უარისყოფა სოფლისა და შედგომა ქრისტესი. ამის პირისათვის ვითხოვ კეთილ მორწმუნეობისაგან შენისა, რათა შენდობა მივიღო თქვენ ყოველთა მიერ და მიტყვება ბრალთა ჩემთა ნებსითთა და უნებლიეთთა**“. ქალმა არ დააბრკოლა მეუღლე და შენდობა მისცა. ოთარი ორ უფროს ვაჟიშვილთან ერთად ჩავიდა თბილისში, შვილები დალოცა, დაარიგა და გამოეთხოვა.

შვილებთან განშორების შემდეგ ოთარმა მიაშურა გარეჯის

მონასტერს. იგი არქიმანდრიტმა გერმანემ მიიღო, შეიწყნარა მოსული და ძმათა კრებულს აუწყა: „კაცი ესე ღიღსა საზოშსა მიწვენად არს, რამეთუ აწვე გამოსვლით სოფლით აღესრულებიეს სიტყვა წმიდისა სახარებისა, რომელსა ბრძანებს უფალი, „რომელმან დაუტეოს სახლი, ანუ ცოლი, ანუ შვილნი, ანუ აგარაკი სახელისათვის ჩემისა, ას წილად მიიღოს და ცხოვრება საუკუნო დაიმკვიდროს“ - ამას ესე ყოველი აღესრულებიეს.“ წმ. ონოფრე ბერად შედგა დაახლოებით 1683-1690 წლებში.

ერთ-ერთი ჰაგიოგრაფი მას გარეჯის მეორედ აღმშენებელს უწოდებს. მისი ძალისხმევით უდაბნოში კვლავ გამრავლდა ბერ-მონაზვნები; მან ცალკეულ სამონასტრო ერთეულებს – „ლავრას“, „ნათლისმცემელს“ და „დოდოს რქას“ უკვე დამოუკიდებელი ინტერესები გაუჩინა, რაც გახდა ძირითადი საფუძველი ერთი მონასტრის სამად განშტოებისათვის.

1702 წლის საეკლესიო კრებამ (Ad-340) გარკვეული ფარგლები დაუდო რა სამივე მონასტერს, მისცა მათ ცალ-ცალკე განვითარების შესაძლებლობა. ამ პერიოდთან დავით გარეჯის უდაბნოს ისტორია უკვე სამი დამოუკიდებელი მონასტრის – დავით გარეჯის, ნათლისმცემლისა და დოდოს რქის მონასტერთა ისტორიაა. სამივე მონასტერი თავის საკუთარ ეროვნულ და სულიერ ინტერესებ ავითარებდა. დავით გარეჯა ძირითადად სამეურნეო-საორგანიზაციო საქმეში იყო ტონის მიმცემი, ნათლისმცემლის მონასტერში ჩამოყალიბდა ლიტერატურული სკოლა, ხოლო დოდორქის მონასტერი ძირითადად ხელნაწერთა გადაწერას აწარმოებდა.

წმინდა ონოფრე გარეჯელმა სწორედ ნათლისმცემლის

მონასტრის ლიტერატურული სკოლის ხელმძღვანელად დანიშნა ბერმონაზონი ბესარიონი (ბარათაშვილ-ორბელიშვილი).

ბესარიონ ბარათაშვილ-ორბელიშვილის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ მწირი ცნობებია შემორჩენილი. დღემდე არსებული წერილობით წყაროებზე დაყრდნობით მისი მრავალმხრივი მოღვაწეობა მეტ-ნაკლები სისრულით არის შესწავლილი. ბესარიონის ჰაგიოგრაფიული და ჰიმნოგრაფიული შემოქმედების შესწავლას შესანიშნავი ნაშრომები მიუძღვნა მკვლევარმა მ. ქავთარიამ. (იხ. ბესარიონ ორბელიშვილის ცხოვრება და მოღვაწეობა, ხელნაწერთა ინსტიტუტის მოამბე, ტ. I, თბ., 1959, გვ. 75-113; მისივე: ძველი ქართული პოეზიის ისტორიიდან XVII-XVIII), თბ., 1977, გვ.171-190); მისივე: დავით გარეჯის ლიტერატურული სკოლა, თბ., 1965, გვ.110-112.) კ. კეკელიძე, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, თბ., 1980, გვ.349-350) და სხვები.

თუ როდის მივიდა ბესარიონი დავით გარეჯის მონასტერში ჩვენთვის უცნობია. უცნობია მისი დაბადების თარიღიც. იგი კუთვნებია ბარათაშვილ – ორბელიშვილთა საკმაოდ გავლენიანსა და კულტურული ტრადიციების მქონე გვარს.

ბესარიონის მშობლებს რქმევიათ ბეჟანი და მარიამი. მის მიერ 1697 წელს გადაწერილი ხელნაწერის ანდერძში ვკითხულობთ: „დიდება ღმერთსა დაუსაბამოსა, სამებასა წმიდასა, რამეთუ იგი არს მიზეზი ყოველთა კეთილთა, რომლისა ბრძანებითა და ძალითა და თანადგომითა წმიდისა დიდებულისა წინამორბედისა და ნათლისმცემელისა იოანესითა ღირს ვიქმენ მე უღირსი და უცოდვილესი ყოველთა კაცთა ხუცესმონაზონი ნათესავით

ბარათაშვილი ტომით ორბელიშვილი ბესარიონ წმიდისა ამის წიგნისა კლემაქისა, წმიდისა ტიმოთეს საკვირველთმოქმედისა და წმიდისა სვიმეონ საკვირველის ცხოვრებისა აღწერად უდაბნოსა გარესჯისასა, მონასტერსა წმიდისა იოანე ნათლისმცემლისასა. მეც ამ მონასტერში ვიყავ და ეს წიგნიც ამას მონასტერსა შევწირე. ვინც მიემთხვივნეთ ლოცვაი ყავთ სულიერისა მამისა და წინამძღერისა ჩუენისა ონოფრესათვის და ჩემ, გლახაკისა მშრომელისა ბესარიონისათვს, რათა უფალმან თქუენცა მოგცეს სასყიდელი სიყვარულისაი.

დაიწერა წმიდაი ესე წიგნი წელთა ქრისტეს აქეთ ათას ექუსას ოთხმოცდაათჩვიდმეტსა.

ხოლო უწინარეს ამისსა აღვწერე წიგნი ეფრემ ასურისა, ორთავე სრულებით და ლავსაიკონი და კასიანეს თქმული რვათა გულისსიტყვათათვის და ეგვიპტისა და აღმოსავლეთის მონასტერთა განგებაჲ. ესეები კიდევ ერთად შეკრული ესეც ამავე ნათლისმცემლის მონასტერს დავდეგ სულისა ჩემისა საოხად და მშობელთა ჩემთა ბეჟანისა და მარიამისა მოსახსენებლად.“⁵

მშობელთა სახელის დადგენის გარდა ეს ანდერძი გვატყობინებს, რომ ბესარიონის მოძღვარი ყოფილა წმინდა ონოფრე გარეჯელი (მაჭუტაძე) და რომ მას გადაუწერია: იოანე სინელის „კლემაქსი“, რომელსაც ამ შეგონებით იწყებს: „ესე საცნაურ იყავნ ყოველთა, რომელნი იკითხვიდეთ ანუ სწერდეთ წმიდასა ამას წიგნსა წმიდანო, ღირსნო; ვითარმედ ნეტარსა მას მამასა, რომელსა ესე სულთა განმანათლებელი წიგნი უთქუამს არა თუ „კლემაქსი“ ეწოდების — ნუ იყოფინ, არამედ იოანე არს სახელი მისი, ხოლო „კლემაქსი“

5. ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, A-105.

წიგნს ეწოდების და არს „კლემასი“ ბერძულითა ენითა ვითარებდ „კიბე“, „წმინდა ტიმოთე საკვირველის“ და „წმინდა სვიმეონ საკვირველის ცხოვრება“, ხოლო მანამდე „ალუწერია“ „წიგნი ეფრემ ასურისა“ (ორთავე სრულებით), „ლავსაიკონი“ და კასიანეს თქმული „რვათა გულისსიტყვათათუს“ და „ეგვიპტისა და აღმოსავლეთისა მონასტერთა განგებად“ და კიდევ „ესეები“ ერთად შეკრული.

მასვე დაუწვია გადაწერა წმინდა გრიგოლ საკვირველის ცხოვრებისა (A-121 ხელნაწერი) 1r-114r-მდე. სახელწოდებით: „ცხოვრებად და მოქალაქეობად წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგოლ პრომთა პაპისად“. წიგნი ასე იწყება: „გვაკურთხენ მამაო“. შემდეგ: „ქრისტე შეიწყალენ ბესარიონ“. პირველი გვერდის ბოლოს აქვს მხედრული მინაწერი: „მრავალმთის იოანე ნათლისმცემლის უდაბნო“. 114r-დან 235v-მდე, ანუ ბოლომდე დაუსრულებია წინამძღვარ იობს. მას ბოლოში გაუკეთებია საინტერესო მინაწერი: „წმინდანო ღმერთშემოსილნო მამანო და ძმანო, მკუდრნო დავით გარეჯას უდაბნოდსა ნათლისმცემლისანო, მომიხსენეთ ცოდვილი უღირსად წინამძღუარი გლახაკი იობ, რომელმან ბრძანებითა და მორჩილებითა მამისა ბესარიონისადთა აღვწერე ([ამ შემთხვევაში გაგაგრძელე]) სულთა განმანათლებელი კერძო ([ნაწილი]) წიგნისა ამის შესანდობელად ცოდვათა ჩემთა, რათა დიაკონისა თქუენისა მიერ მოიხსენებოდეს უღვაწი სული ჩემი.“ სჩანს ბესარიონს ვერ მოუსწრია აღნიშნული ხელნაწერის დასრულება, (ალბათ იმიტომ, რომ მღვდელმთავარად გამოირჩიეს) და ეს საქმე დაუვალებია წინამძღვრად დანიშნული იობისათვის.

ამ სახის ხელნაწერთა მიმართ დაინტერესებით იკვეთება მისი

ინტერესის სფერო.

ბესარიონის შესახებ საინტერესო ცნობებს გვაძლევს ღირსი გაბრიელ მცირე წიგნში: „ღვთივსულიერი თხრობანი“, როდესაც ის პასუხობს იეროდიაკონ პროხორეს კითხვაზე: - „ჩვენსადა ამახ მონასტერსა ყოფილა ვინმე ეგვიპტარსი ნიშებშემოსილი მღვდელმთავარი და საღმრთო მოქალაქეობითა მცხოვრები?“⁶

- გაბრიელ მცირემ (სტავროფორემ) სთქვა: „ესე მონასტერი განააზღვა კაცმან ღმრთისაგან ბესარიონ, რომელი შემდგომად იქმნა მამამთავარ. იყო იგი ვითარცა ახალი ოქროპირი — მქადაგებელი მადლითა ღმრთიემოცემულითა და ჭეშმარიტებისა გამომეტყველ, რომელმან, ვიდრე-ღა მღვდელმონაზონ იყო, აღწერა (დაწერა) წიგნიცა მართლისა სარწმუნოებისა, სამხილებელად ლათინთა „გრძელად სახელდებულნი“.

მის ნეტარისათვის მასმიეს, ვითარმედ მღვდელსა ვისმე პატიოსანსა ასმიოდა საღმრთო მოქალაქობა ღირსებისა მისისა და ღაშქარსა ერთსა მის თანა სენაკსა შინა სავანეობად დაემთხვია. ზოლო მანცა სტუმართმოყვარებისათვის განუსვენა კეთილად. ზოლო მღვდელი იგი ვინაჲთგან სურვიელ იყო მოქალაქეობისა მისისა ხილვად, განამკაცრა და არა დაიძინა. ამან ნეტარნან პირველად წმინდანთა წიგნი იკითხა მრავალჯამ და მერმე დაავსო სანთელი და იწყო ლოცვად ზეპირით მრავლითა ღმობიერებითა და შემუსვრილის გულითა; და შემდგომად ინება სანთლისა აღნთება. არცა ცეცხლი აქნდა, არცა დააკვესა, მეყსეულად სანთელი აღანთო.

6. გაბრიელ მცირე მანამდე იეროდიაკონ პროხორეს უყვებოდა კატერიკებს წმინდა მამათა მიერ აღსრულებული სასწაულების შესახებ.

ესე რა იხილა მღვდელმან მან, განკვირებულ იქნა. და ოდეს განთენა, იხილა მარტომან ნაცარი იგი, რომელ ცეცხლი ყოვლადვე არა იყო, არამედ სანთელი იგი ჯვრის სახედ განველო ნაცარსა მას შინა და აღენთო.

ესე თვით მან პატიოსანმან მღვდელმან გამოაცხადა შემდგომად და აღიღებდა საკვირველებასა ღვთისასა.

პორფირი სთქუა: ნამდვილვე ჭეშმარიტ არს, მამაო, რომელსა იტყვის წერილი, ვითარმედ ამბავმან კეთილმან განაპოხნის ძეალნი კაცთანი. რამეთუ ღმრთივსულიერთა ამათ თხრობათა განანათლეს ძალი სულისა ჩემისა“.

დავით გარეჯის სკოლას არც XVIII საუკუნის დასაწყისში ჰქონია ნორმალურად არსებობისათვის აუცილებელი პირობები. პირიქით, საქართველოს ისტორიის ეს მეტად რთული და დაძაბული პერიოდი თავისებურ დაღს ასვამდა სამონასტრო ცხოვრებასა და შემოქმედებით საქმიანობას. ქვეყანა ლეკთა თარეშის შედეგად მძიმე მდგომარეობაში ჩავარდა XVII საუკუნის ბოლოსა და XVIII საუკუნის დასაწყისში განსაკუთრებით გააქტიურდნენ ჭარელი ლეკები. მათი ხშირი თავდასხმების შედეგად ბევრი სოფელი გაპარტახდა და ნასოფლარად იქცა. ლეკიანობამ საგრძნობლად შეაფერხა სამონასტრო მოღვაწეობა.

1713 წელს ლეკთა თარეშის შესახებ გადმოგვცემს A-100⁷ ხელნაწერი: „ამ ქორონიკონსა ოა [1713] ქართლმ[ა] და კახეთმა ოჭრებაჲ დაიწყო. უდაბნოც სუსტდებოდა, ხან ოსმალოს ეჭირა, ხან ყიზილბაშს ცოდვათა ჩემთა [გამო]. ამ წიგნის წერასა ავიყარენით ამ მონასტრიდამ და ჰლეკი[ს] შიში შეიქნა. გავიყავით,

7. იქვე. გვ.300-301

ნახევარი მამანი და ძმანი აქ დადგენ – თუთ დიდი ბესარიონ და მისი კრებული. ზოგნი ქალაქსა, სასახლე გუქონდა – დიდი ილარიონი იქ იყოფებოდა, ზოგნი გრკონსა, ზოგნი ყინცვის წმიდისა ნიკოლოზის ტაძარში“.

მიუხედავად ამისა ბესარიონი არ ეპუება ამ მძიმე გარემოებას და აგრძელებს შემოქმედებით საქმიანობას. ის ახლო ურთიერთობასა და შემოქმედებით კონტაქტშია ქართული კულტურის ბევრ მესვეურთან, იგი წარმოგვიდგება, როგორც დამკვეთი, მეცენატი, გადამწერი და შემკაზმვეელი. მას, სანამ იგი საკუთარი შემოქმედებით წარდგებოდა იმდროინდელი საზოგადოების წინაშე საინტერესო გზა გაუვლია მწიგნობრისა.

ბესარიონს დაუწერია „**კანონი სავედრებელი მღვდელმთავრისა**“ – ისე წილქნელისა, „**კანონი საგალობელი საუფლომსა კუართისა**“ და „**კანონი საგალობელი პირველმოწამისა რაფენისა**“.

საყურადღებოა ბესარიონის მუშაობა ჰაგიოგრაფიის დარგში. მის დროს იწყება შედგენა ქართული ჰაგიოგრაფიული კორპუსისა, ესე იგი, ისეთი კრებულისა, რომელშიაც თავმოყრილი იქნებოდა ქართველ წმინდანთა ცხოვრება-მარტვილობანი და მისი შევსება იმ წმინდანთა ცხოვრებით, რომელთა ცხოვრება მანამდე დაწერილი არ ყოფილა. **მას დაუწერია მეტაფრასული მარტვილობანი რაფენ პირველმოწამისა, არჩილ მეფისა, ლუარსაბ მეფისა, ბიძინა ჩოლოყაშვილისა, შალვა და ელიზბარ ერისთავებისა და ცხოვრება ისე წილქნელისა. (S-3269) კათალიკოსი ანტონ I მის ჰაგიოგრაფიულ შრომებს „ქართველ წმინდანთა მოთხრობა-ისტორიას“ უწოდებს.**⁸

8. ანტონ ბაგრატიონი. „წყობილისიტყუაობა“. გამოსაკეშად მოამზადა. გამოკლევა. კომენტარები და ლექსიკონი დაურთო ივ. დოლაშვილმა, თბ., 1980, გვ. 255.

სწორედ ბესარიონის პატრიარქობის დროს მოხდა წმინდანთა დასში კანონიზირება ეროვნულ მოღვაწეთა – სამშობლოსათვის თავგანწირულ გმირთა შალვა, ბიძინა და ელიზბარისა, არჩილისა და ლუარსაბისა. მოგეხსენებათ მაშინდელი საზოგადოებრივი და პილიტიკური მდგომარეობა, მაგრამ, მიუხედავად ამისა ბესარიონი ამბიონიდან არ ერიდება, არამედ ცდილობს ქართველთა ეროვნული სულისკვეთების გაღვიძებას და წმინდანად რაცხავს ზემოდხსენებულ სამშობლოსათვის თავდადებულ მამულიშვილებს. მიხეილ საბინინი წიგნში „საქართველოს სამოთხე“ აღნიშნავს: „ღვაწლი მათი ავტორს აღუწერია, რათა ეს გმირები შემდგომთათვის სიმზნისა და აზოვანების ძეგლ იქმნეს და ჩუენ გვიტყვეს ვითარცა ზატი და სახე აღუზოცელი სიქველისა მათისა“.⁹

პირველი ქართველი მოღვაწე, რომელიც შეეცადა ბესარიონ ბარათაშვილ-ორბელიშვილის ცხოვრება – შემოქმედებისა და საზოგადოებრივი პროფილის ჩვენებას, იყო კათალიკოსი ანტონ I. „წყობილსიტყვაობაში“ იგი სხვა ქართველ მოღვაწეებთან ერთად ასახელებს ბესარიონს, რომლის შესახებაც წერს:

ბესარიონმან, კაცმან მაღალ გონებამ.
 მონაზონებრთა, შრომათაგან ნეტარმან,
 მმწყსა ეკლესია, ქრისტესი წესიერად,
 სიტყვით მგელთაგან, სიტყვით სცვიდა სამწყსოსა,
 ლათინთ მეხ-იქმნა, მზე სამწყსოსა თვისისა.

ქადაგებანი, შენნი ნეტარ მამაო,
 წრფელნი ნაუბნი, გარნა მსგავსებნი პავლეს,
 ქართუელთ წმიდათა, მოთხრობა ისტორია,

9. შ. საბინინი. საქართველოს სამოთხე, პეტერბურგი, 1882, გვ.332.

მახსოვან რომელ, საწად-იყუნეს მკსმენელთა,
თან-წესებულ-ხარ, გუნდთა მოციქულთასა.
ბესარიონის ქმნილილი, კანონი კუართის,
არის სულით თქმული, ღუთისმეყველ რიტორებრი,
ტიპიკონთ პოვნა, მკობა დღესასწაულთა,
ლათინთა მიმართ, გურდემლი განუჭედელი,
დამხობად მათდა, საქებელ-არს ბრძენთაგან.

მიუხედავად იმისა, რომ ციტირებულ სტრიქონებში ბესარიონის ბიოგრაფიიდან არცერთი ფაქტი არაა მინიშნებული იგი მაინც საყურადღებოა. მასში, პირველად ქართულ ისტორიოგრაფიაში დაფასებულია დედაწლი ბესარიონისა, როგორც XVII-XVIII საუკუნის საზოგადო მოღვაწისა.

ანტონ კათალიკოსის მითითებებით:

1. ბესარიონი იყო ჯერ მონაზონი, შემდგომ კათალიკოსი - „აკცი მაღალი გონებით“.
2. როგორც კათალიკოსმა „მწყსა ეკლესია ქრისტესი წესიერად“.
3. იყო ნიჭიერი ორატორი და მქადაგებელი.
4. დაამუშავა „ქართველთ წმინდანთა მოთხრობა-ისტორია“.
5. ბესარიონს ეკუთვნის „კანონი კვართისა“.
6. მონაწილეობდა ტიპიკონის დადგენა-გამართვაში.
7. ბესარიონს ეკუთვნის „გრდემლი“ თხზულება მიმართული კათოლიკური ეკლესიის წინააღმდეგ.

ბესარიონ კათალიკოსს საპატრიარქო მოღვაწეობა მეტად რთულ პერიოდში მოუწია. ის საქართველოს ეკლესიას იბარებს

სწორედ მაშინ, როდესაც მეფე ვახტანგ VI-ე (1716-1724) 1724 წელს რაჭიდან, გურძიევსკის უღელტეხილის გავლით ტოვებს საქართველოს და ემიგრაციაში მიდის რუსეთში. მეფის თანადროულად საქართველოს ტოვებს კათალიკოსი დომენტი, რომელმაც თავი ოსმალეთს შეაფარა. სულთნის განკარგულებით 1727 წლის დეკემბერში დომენტი კათალიკოსი დააპატიმრეს და ექსორიად გაამწესეს სტამბულის მახლობლად მდებარე კუნძულ ტენედოზზე. ამ ტყვეობიდან იგი საქართველოში 1739 წელს ბრუნდება.

ზოგი მეცნიერი ბესარიონ ბარათაშვილ-ორბელიშვილის პატრიარქად არჩევის თარიღად მიიჩნევს 1724 წელს, ზოგი კი 1727 წელს. სჩანს მეუფე ბესარიონი იყო დომენტი კათალიკოსის მოსაყდრე, დომენტის წასვლის შემდეგ ის ავტომატურად განაგებს საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიას, მაგრამ თავისი თავმდაბლობით ის სამი წლის მანძილზე ელოდებოდა „ექსორიაქნილ“ კათალიკოსს, მაგრამ, უშედეგოდ. (რადგან დომენტი კათალიკოსი თურქეთში დააპატიმრეს) ხოლო რაც შეეხება პატრიარქის ტიტულს, ბესარიონმა ის მიიღო 1727 წელს. ქუთაისის მუზეუმში დაცულ №28 ხელნაწერს აქვს შემდეგი მინაწერი: „ყველიერის შაბათს აკურთხეს ქართლისა და კახეთის მიტროპოლიტებმა და ეპისკოპოსებმა, თებერვლის 7-სა“-ო.

ბესარიონის კათალიკოსის მიმართ არ ერიდებიან მკაცრ ბრალდებებს. პოლიეექტოს კარბელაშვილი (1855-1936) წერს: „ბესარიონი დიდი მეგობარი იყო იასე [(იესე ზ. მ.)] მეფისა და ვახტანგ VI-ეს მტრობდა. ამიტომ 1727 წელს იასეს დახმარებით ნელ-ნელა მოიძხრო ისაყ ფაშა, შეაპარა ქრთამი და მიიღო

კათალიკოზობა. ასე 1728 წლის ნახევარში.“

იესე მართლაც მტრობდა ვახტანგ VI-ეს, (ამიტომაც მიატოვა ქვეყანა ვახტანგ მეფემ) დომენტი კათალიკოსმა კი თავისი ნებით დატოვა საკათალოკოსო ტახტი.¹⁰ იესეს ბესარიონი გამიზნულად არ დაუსახელებია პატრიარქად იმის გამო, რომ ის ხელს შეუწყობდა საქართველოს სულიერ დაცემას ან მისი მხარდამჭერი იქნებოდა, რადგან ბესარიონის ქველი საქმეები და ის დიდი მამულიშვილური ღვაწლი ამის გაფიქრების საშუალებას არ გვაძლევს. თანაც, როგორც ზემოდ აღვნიშნეთ ბესარიონი მოსაყდრე იყო დომენტი კათალიკოსისა და მას ავტომატურად ერგებოდა საპატრიარქო ტახტის განგება მანამდე მაინც, სანამ ახალ პატრიარქს არ აირჩევდნენ. პირადად მე არსად დოკუმენტებზე მუშაობისას არ შემხვედრია მასალა, რომ თითქოს ბესარიონს კათალიკოსობა ქრთამით მიეღოს. ალბათ პ. კარბელაშვილმა ქუთაისში დაცულ №28 ხელნაწერის საფუძველზე თქვა ყოველივე ეს, რადგან იქ მართლაც ჩანს იასე ფაშას როლი ბესარიონის კათალიკოსად არჩევაში, მაგრამ ქრთამის შესახებ არაფერია ნახსენები. შემდეგ იგივე პ.კარბელაშვილი ბესარიონს მოიხსენებს, ადამიანს, რომელმაც დიდი ამაგი დასდო დავით გარეჯის უდაბნოს ამალლებას,¹¹ შემდეგ კი დასძენს: „იყო კაცი ფრიად განათლებული, შეადგინა მშვენიერი „ქართველთა წმინდანთა ცხოვრება“, სვეტიცხოვლის „სვინაქსარი“, „გრდემლი“ რომლის დაწერაში ეხმარებოდა ფრანგის ბერი ფრანჩესკო. ებრძოდა სომხებსაც“.

არსებობს დომენტი კათალიკოსის წერილი, რომელშიც ბრალს

10. ალბათ იმიტომ, რომ მას ეშინოდა მეფედ მოსული გამყვინძვანებული თავისი ძმის.

11. პ. კარბელაშვილი, „იერარქია საქართველოს კელესიისა: კათალიკოსნი და მღვდელმთავარნი“, თბ., 1900. გვ.139-140.

სდებს ბესარიონს ტყვეთა სყიდვის ხელის არ შეშლაში და ეკლესიის სუსტად მართვაში. ღომენტი კათალიკოსის მიერ წამოყენებული ბრალდება უაღრესად მძიმეა და ამავე დროს სამარცხვინოც, მაგრამ, მკვლევარი მიხეილ ქავთარია მიიჩნევს, რომ ღომენტი კათალიკოსის ამ ეპისტოლეში ჩანს ფაქტის გაზვიადება და ტენდენციურობა.

ბესარიონის საზოგადო მოღვაწეობის მანიშნებელი დოკუმენტები თითქმის არ შემონახულა, ერთი კია, რომ მას მეტად რთულ პერიოდში უხდება მოღვაწეობა. ოსმალთა საქართველოსთვის ძნელბედობის ხანა იყო. თქმა არ უნდა, ბესარიონი – საჭეთმოყრობელი ქართული ეკლესიისა – მეტისმეტად შეზღუდული და დაბორკილი უნდა ყოფილიყო. იმ ფრამენტებიდან, რასაც ჩვენამდე მოუღწევია, ჩანს, რომ ბესარიონი მთლად გულხელდაკრეფილი არ ყოფილა. კავკასიის არქეოგრაფიული კომისიის მიერ გამოქვეყნებულ აქტების პირველ ტომში დაცულია დოკუმენტი, რომელიც XVIII საუკუნის დასაწყისს ეხება და რომელშიც ვკითხულობთ:

„შუობითა და შუამდგომლობითა ესე ფიცი, პირი და წიგნი მოგეცი ჩუენ, გურიელმან პატრონმან მამია,¹² შენ-გარეჯის ნათლისმცემლისა უდაბნოთაგან ბრძანებითა ღმრთისაჲთა მოსაქცეველად ჩუენთვის წარმოგზავნილსა, მამასა ჩუენსა წმინდასა ბესარიონს, ამა პირსა ზედან, რომე ჩუენს საბატონოშიდ მოხველით და ტყვის აღთქმისა დადება გვიქადაგეთ; ჩუენცა შევისწავეთ და ჩუენსა საბატონოსა კაცსა გასყიდველობისა აღთქმისა და

12. უაჭველია, დოკუმენტი მამია III. გიორგი მესამის ძეს ეკუთვნის. მამია შესაძლო გარდაიცვალა 1714 წელს, მამია IV გიორგი მეოთხის ძე 1747 წელს იქნა გაძევებული სამთავროდან. მის დროს ბესარიონი უკვე მიცალალებულია. შენიშვნა ამოღებულია აქტებიდან.

საფიცარი გამოვართვით, რომ ჩემმა საბატონოს კაცმა ტყვე ვეღარ გასციდოს, და ჩუენცა ესე აღთქმა დაგვიც: დღეს ამას იქუთ ჩუენთვის საქონლად და სასარგებლოდ რომ მოიხმარებოდეს და ან საჭმელ-სასმელში და ჩუენ ტყვე აღარ გავსციდოთ.“¹³ თუკი დავით გარეჯის მონასტრის ბერი ბესარიონი ასე აქტიურად მონაწილეობს ამ ეროვნულ-პოლიტიკური და სახელმწიფოებრივი საკითხის მოგვარებაში, რაღა თქმა უნდა, იგი უფრო აქტიური და ფრთაგაშლილი უნდა ყოფილიყო, როდესაც საქართველოს ეკლესიის საჭე ეპყრა ხელთ, მაგრამ, ჩანს, ობიექტური პირობები არ აძლევდა ბესარიონს საშუალებას ფართო მამულებით ეწარმოებინა ბრძოლა ტყვეთა სყიდვის წინააღმდეგ. „ნათქვამიდან გამომდინარეობს, რომ დომენტი კათალიკოსის საყვედური და ბრალდება არის ტენდენციური და საქართველოს პოლიტიკური მდგომარეობის გაუთვალისწინებლობის შედეგი.“¹⁴

ბესარიონ კათალიკოსი, როგორც პოლიტიკური მოღვაწე

შემონახული მასალებით ბესარიონ კათალიკოსის პოლიტიკური მოღვაწეობა არ ჩანს, მაგრამ რამოდენიმე ფრაგმენტის გათვალისწინების შემდეგ მაინც შესაძლებელი ხდება ზოგიერთი მომენტის მინიშნება. შემონახულია ბესარიონ კათალიკოსის წერილი ასტრახანში მყოფ ვახტანგ VI-ისადმი. წერილი, რომელიც 1733 წელსაა დაწერილი, ბესარიონს ქართლის ბედზე მზრუნველ

¹³ АКТЫ, т.1, с. 52.

¹⁴ მ.ჭავჭავაძე, ბესარიონ ორბელიშვილის ცხოვრება და მოღვაწეობა, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ხელნაწერთა ინსტიტუტის მოამბე, ტ.1, თბ., 1959, გვ.83.

კათოლიკოსად წარმოგვიდგენს. ასევე გვიჩვენებს ბესარიონ კათალიკოსის პოლიტიკურ აზროვნებას და მის სტრატეგიულ გეგმას ქვეყნის გამთლიანებისათვის.

უმეფოდ დარჩენილი ქართველობა ბესარიონის უშუალო ხელმძღვანელობით საქართველოში იწვევდა ვახტანგ VI-სა და თავის ძე ბაქარს. ბესარიონის წერილში მთელი სერიოზულობით არის გათვალისწინებული იმდროინდელი პოლიტიკური სიტუაცია. აულო რა შექმნილ ვითარებას სწორად ალლო, ბესარიონმა ვახტანგ VI-ეს მიწერა: „ამ ქვეყანას ვის ამწყვრალებთ, ამისთანა დრო ქვეყნის მოხმარებისა და დაჭერისა არ ყოფილა არას ხელმწიფის ჟამში. წინანდელ ხელმწიფეთა და თქვენს მამა-პაპათა სიზმართაჲც ენატრებოდა, მაგრამ ვინ აღირსებდა, ახლა რომ თქვენ დრო და საქმე გაქუსთ. თუ მოინდომებთ მართო ქართლს არა და ძველითგან სამზღვრებს სულ შემოიკრებთ. წინააღმდეგი არავინ სჩანს ასეთი, რომ შეეძლოს რამე. ღმერთმან იცის, ამათ, ვისაც ეს ქვეყანა დაუგდევით, თავი ხელთ აღარა აქვსთ. შენი მეზობელი რომ არის, არაფერი შეუძლიან, თუმცა შეუძლოს რამე, რადგან თქვენ ამ ქვეყანას ასე უინადეთ და აღარ ინაღვლეთ რა, ის დაიჭერდა; არცა რას ქართველნი ინაღვლიდნენ, ასე თავი მოსძულდათ. თუ ქართველთას ბრძანებ, ღმერთმან იცის, ყოველს კაცს უნდა მანდედამ შეწევნა. ერთმანერთი აღარაფერი სამღურავი არის, ყოველმა კაცმან თქვენს ერთგულობაზედ პირი შეკრვეს კიდევ. ვისმე არ უნდოდეს, არას კაცს თქვენი წინააღმდეგობა არ შეუძლია. თქვენგან ცდა და გაბეღვა და ყოვლის კაცის დამონება სწორე იქნება. სამი-ოთხი პოლკიონი გამოითხოვეთ და სსუა არც კი გინდათ, ამათიც საჭმელიც და საქმეც ამათ დაადევით. თუ

გინდათ, ეს არის. თუ არ გინდათ მანდ სხდომა,¹⁵ და ბატონი ბრძანდებოდეთ, ბოლო რაც მოხდეს, ნურავის დააბრალებთ, არც ღმერთთან გეჭებათ პასუხი, არც კაცთან. ამ ქვეყნის სისხლსა და წახდენას თქვენგან იძევს ღმერთი. და შვილისშვილიც ველარ იშოვნის ამ ადგილსა. ამას რატომ ვერ ხედავთ, თუ ყენი გაძალიანდა, თქვენ აღარ შეგეხვეწებათ, არც არას მოგცემთ, თუ დიდის ხვეწნი(თ) და შუამავლობით მოგცესთ, რაც უწინ იყო, უარესობა იქნება. და თუ მაგათ ეს მთის ადგილები უთქვენოდ დაიჭირეს, და რადგან ხელი მიყვეს, კიდევ დაიჭერენ, კიდევ უფრო გასუბუქდებით და მაგდენი ყურის მოგდებაც არა იქნება რა. ეს არის დრო თუ გინდათ, არას ხელმწიფვეს ეს დრო არ ქონიათ. ადევით, ადევით, ნუ ჰყოენით! თავად ორივე წამობრძანდით უბეგობესია, თუ არა, შვილი გამოგზავნე. წინააღმდეგი აღარავინ არის; ეგ მთის ადგილი დაიჭირეთ, იქილამ მთა და ბარი ხელთ დაგრჩებათ, ვერცა რას ყენი დაგაკლებთ, ვერცა რას ხვანთქარი და მაგათაც პირ-ნათლად დარჩებით, სამიღღემშოდ ვენი ზურგად გეყოლებიან. ეს არის დრო და ჟამი. ამილახორს კიდევ უფრო გუილთ უნდა, აქეთ რომ დიდი კაცი არის. თუ თავის მამულის ფიქრი გაუქარვეთ, ამათ უფრო გუილთ უნდათ ამა ადგილის თქვენგან დაჭერა, და ადვილიც არის ეს. ეს არის მოგვიხსენება, თუ კიდევ არა ჰქენით, ჩვენმცა უბრალონი ვართ, და სინანული ნულარ იქნება. თუ საქმე არ წარგემართოსთ, მე თავი გამაგდებინეთ! ეს არის, მოგვიხსენება დრო და ჟამი. აღდევით, თუ არა ამის უკეთეს დროს ვერ იშოვნით“.¹⁶

15. გულისხმობს სამეფო ტახტს.

16. Переписка груз. Царей с российск. Государями от 1659 г. по 1770 г. С-петербург, 1861. გვ. 198-200. რამდენიმე სტრიქონი ამ წერილიდან დაბეჭდილი აქვს გ. ლეონიძეს (მდრ. „ლიტერატურული გაზეთი“, 1955, 22 ივლისი, №29 (939)).

ბესარიონ კათალიკოსის გარდაცვალების შესახებ

ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში დაცული H-2077 ხელნაწერი, რომელიც დაიწერა ქრისტეს აქეთ 1735 წელს, ეკლესიის მოქმედ მამამთავრად ასახელებს კათალიკოს ბესარიონს.¹⁷ ცენტრალური არქივის 1448 ფონდის, საქმე №2771, რომელიც დაიწერა თვესა მარტსა, ქრისტეს აქეთ ჩღღვ (1736) ბესარიონს ასახელებს, როგორც მოქმედ კათალიკოსს. დოკუმენტს აზის ბესარიონის ბეჭედი.

სავარაუდოდ ბესარიონ კათალიკოსი უნდა გარდაცვლილიყო 1737 წლის მიწურულისათვის, რადგან 1738 წლის 2 თებერვალს გაცემულ დოკუმენტს, (რომელიც გამოქვეყნებულია პროფ. ნ. ბერძენიშვილის მიერ: „ჩვენ ყოვლისა საქართველოს კათალიკოზი კირილე ამ ნასყიდობას ვამტკიცებ...“),¹⁸ უკვე მისი მოსაყდრე კირილე აწერს ხელს, როგორც მოქმედი კათალიკოსი.

ვახუშტი ბატონიშვილი ბესარიონ კათალიკოსის გარდაცვალებას ურთავს იქ, სადაც საუბრობს ვახტანგ VI-ის გარდაცვალებაზე. დასახელებულია 1737 წელი, ქორონიკონი 425, როგორც ვახტანგ VI-ის გარდაცვალების აღმნიშვნელი თარიღი და აქვე ჩართულია „ხოლო მოკუდა ბესარიონ კათალიკოსი“.¹⁹

ბესარიონ კათალიკოსი დაკრძალულია სვეტიცხოველში, წმინდა ნიკოლოზის ეკვდერის შესასვლელთან სამხრეთ აღმოსავლეთ ნაწილში.

17. H ფონდის ხელნაწერთა აღწერილობა. თბ., ტ V, გვ. 47.

18. დოკუმენტები საქართველოს სოციალური ისტორიიდან. ნ. ბერძენიშვილის რედაქციით, თბ., 1940, ტ. I, გვ. 275.

19. „საქართველოს ცხოვრება“. ზ. ჭიჭინაძის გამოცემა. თბ., 1913. გვ. 141.

წყაროებში ბესარიონი დავით გარეჯის წმ. იოანე ნათლისმცემლის მონასტრის „მოდღერისა და მასწავლებლის“ სახელით არის ცნობილი. მან ხელი მოჰკიდა ჰაგიოგრაფიული ხასიათის სრული კრებულის შედგენას, რადგან მანამდე იქ შექმნილი კრებულები არ იყო სრული სახის. ბესარიონი ავტორია რამდენიმე ჰაგიოგრაფიული ლიტერატურული ნაწარმოებისა. წარმოგიდგენთ ზოგიერთი მათგანის მოკლე მიმოხილვას.

რაჟდენი პირველმოწამის მარტვილობა: წმინდა რაჟდენი წარმოშობით სპარსი, რომელიც მოვიდა ქართლში ვახტანგ გორგასლის დროს, აწამეს სპარსელებმა ქრისტიანობის მიღებისათვის. როგორც ამ მარტვილობიოდან ჩანს, წმ. რაჟდენის თავდადება და მოთმინება ძველად აღწერილი არ ყოფილა, ამიტომ ბესარიონს ძველი მასალა კი არ გადაუკეთებია, არამედ სულ ახალი შრომა დაუწერია. ამასთან დაკავშირებით ყურადღებას

წმინდა რაჟდენი წარმოშობით სპარსი, რომელიც მოვიდა ქართლში ვახტანგ გორგასლის დროს, აწამეს სპარსელებმა ქრისტიანობის მიღებისათვის. როგორც ამ მარტვილობიოდან ჩანს, წმ. რაჟდენის თავდადება და მოთმინება ძველად აღწერილი არ ყოფილა, ამიტომ ბესარიონს ძველი მასალა კი არ გადაუკეთებია, არამედ სულ ახალი შრომა დაუწერია. ამასთან დაკავშირებით ყურადღებას

იპყრობს ანტონ კათალიკოსის სიტყვები „მარტირიკაში“:
**„ღუაწლსა პირველმოთხრობილსა განგვიახლებს ნეტარი ბესარიონ
 მამამთავარი“**. რას ნისნავს განგვიახლებს? აქ იგულისხმება
 განახლება იმ მოთხრობისა წმინდა რაჟდენის შესახებ, რომელიც
 მოცემულია ვახტანგ გორგასლის ისტორიაში.²⁰ ვრცელი შესავალი,
 პათოსური ადგილები და მოთხრობების თემიდან გადახვევ-
 გადმოხვევა დამახასიათებელი თვისებაა მისი, როგორც ყველა
 მეტაფრასული ნაწარმოებისა. ავტორს ხელთ ჰქონია ცხოვრებანი
 ქართველთანი, რომელსაც ის აგრეთვე **„ძველს მატანეს ეძახის“**.
 აქედან მას ამოულია უმთავრესი ფაქტები წმინდა ვახტანგ
 გორგასლის და სპარელების ურთიერთშორის დამოკიდებულებისა.
 მას აგრეთვე ხელთ ჰქონია დავით და კონსტანტინეს მარტიელობა,
 ბასილი დიდის სიტყვა 40 სებასტიელი მოწამის შესახებ და
 ადრიანესა და ნატალიას ცხოვრება. ესენი ყველა დამოწმებულია
 თვით თხზულებაში. გამოცემულია თხზულება მ. საბინინის
„საქართველოს სამოთხეში“.²¹ და თარგმნილია ლათინურად პ.
 პეტერსის მიერ.²²

ისე წილკნელის ცხოვრება: ისე წილკნელის შესახებ ბესარიონ
 კათალიკოსამდე ჩვენ ვიცოდით მხოლოდ ის, რაც გამოცემულია
 ასურელ მამათა ცხოვრებაში მ. საბინინის მიერ.²³ თავისებური
 აკროსტიკით შეუმკია ისე წილკნელი მეჩვიდმეტე საუკუნეში ქსნის
 ერისთავს იესეს.²⁴ ჩანს, ეს ცნობა არ აკმაყოფილებდა მკითხველ

20. ქართლის ცხოვრება, მარიამ დედოფლისეული, ეთაყიშვილის რედაქციით, თბ., 1906, გ. 197-180.

21. შემოკლებით გამოცემულია ხილ. ყუბანისეულის მიერ. ძველი ქართული ლიტერატურის ქრესტომატია ტ. I, თბ., 1946, გვ. 233-240.

22. Analecta Bollandiana, ტ. XXXIII, გვ. 294-317.

23. საქართველოს სამოთხე. გვ. 209-211.

24. იქვე 211-212.

საზოგადოებას. ეს მოთხოვნა დაუკმაყოფილებია ბესარიონს, რომელმაც გამოიყენა ის მასალა, რაც მის დრომდე იყო ცნობილი და ზოგი რამ თვითონაც დაუმატა. პოლემიკა, რომელსაც წმინდა ისე წილკნელი აწარმოებს ცეცხლთაყვანისმცემლების წინააღმდეგ და მისიონერული საქმიანობა, რომელსაც ის მთებში ეწევა, ამ შრომას ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ნაწარმოებად ხდის ქართულ მწერლობაში. ბესარიონის ეს ცნობა აღნიშნული საკითხით დაინტერესებული მკვლევარებისათვის უცნობია.

წმ. ლუარსაბ მეფის მარტვილობა: ლუარსაბ მეფე, როგორც ცნობილია, გახდა მსხვერპლი შაჰ-აბაზ პირველის ცბიერების და ძალადობისა, რომელმაც ის შირაზის ციხეში 1622 წელს მშვილდის საბლით მოაშთო. ბესარიონამდე ჩვენში არსებობდა სვინაქსარული რედაქცია წმ. ლუარსაბის მარტვილობისა, რომელშიაც მოკლედ იყო აღწერილი ლუარსაბის ღვაწლი. (საქართველოს სამოთხე, გვ. 580-582). ეს ღვაწლი იმდენად დიდი, დამახასიათებელი და მნიშვნელოვანი იყო ქართველების ცხოვრებაში, რომ საჭირო გამხდარა მისი დაწვრილებითი გაშუქება, როგორც ფაქტიური ისე იდეური მხარით, და აი ბესარიონს უკისრია ამგვარი შრომის დაწერა.²⁵ ის შეიცავს მეტად საყურადღებო ცნობას შაჰ-აბაზის შემოსევის შესახებ აღმოსავლეთ საქართველოში. ამ ცნობათაგან ბევრი რამ უცნობია ისტორიისათვის, ზოგი რამ შესამჩნევად განსხვავდება არსებული ცნობებისაგან.²⁶ თხზულება იწყება საკმაოდ ვრცელი შესავლით, რომელიც აზრებითაც და ფრაზეოლოგიითაც მოგვაგონებს ბესარიონის სხვა აგიოგრაფიულ თხზულებას —

25. გამოსცემულია სოლ. ყუბანიშვილის მიერ, ძველი ქართული ლიტერატურის ქრესტომათია. ტ. I, კვ. 407-416.

26. შეადარეთ კ. კსევილიძე „ქართველი ქალები შაჰ-აბაზ პირველის კარზე. ეტიუდები, ტ. IV, თბ., 1957, გვ. 217-226.

რაჟდენ პირველმოწამის და არჩილ მეფის „მარტვილობას“.²⁷ ანტონ კათალიკოსამდე ლუარსაბის ხსენებას დღესასწაულობდნენ ან 1, ან 20 მარტს. ანტონს ის გადმოუტანია 21 ივნისს, რადგან დიდ მარხვაში, რომელიც მარტსა და აპრილში მოდის, ეკლესიის მამებს არ განუწესებიათ წმიდანთა და მარტვილთა ხსენება.²⁸

ბიძინა. შალვა და ელიზბარის მარტვილობა: ამ თხზულებაში აღწერილია ის უბედურება, რაც თავს დაატყდა აღმოსავლეთ საქართველოს მეჩვიდმეტე საუკუნის მეორე ნახევარში, შაჰ-აბაზ მეორეს შემოსევის გამო. აქ მრავალი საყურადღებო ცნობაა ამ უბედურების შესახებ, რაც ოფიციალურმა ისტორიამ არ იცის. დამშვიდებით არ შეიძლება დახედოს კაცმა იმ გულშემზარავ სურათს ქვეყნის გავერანებისა და ამ სამი თავდადებული პატრიოტის ტანჯვა-წამებისას, რომელიც აქაა მოცემული. ამ სამმა გმირმა თავი დასდო სამშობლოსათვის. ავტორს, მის დროს არსებული საისტორიო მასალების გარდა შედარების მიზნით გამოუყენებია, აგიოგრაფიული ლიტერატურის ფაქტები, მაგალითად, ბიძინას გვამის ასო-ასოდ დაჭრა მას აგონებს „იაკობ დაჭრილს“, რომელი „გამობრწყინდა მათვე სპარსთა შორის“,²⁹ შალვას შეილისშვილს იესეს³⁰ შეუდგენია მათი „აკოლოთია“ ეკლესიაში სახმარებელად.³¹

ჩამოთვლილი აგიოგრაფიული თხზულებანი ბესარიონისა დაწერილია ერთი და იმავე სტილით, რომელიც მიზნად ისახავს არა ენაწყლიანობას, არამედ ისეთი სურათების დახატვას,

27. საქართველოს სამოთხე, გვ. 169.
 28. ა. კეკელიძე. ანტონ კათალიკოსის ლიტურგიკული მოღვაწეობიდან. კტიულები. ტ. IV. თბ., 1957, გვ. 181.
 29. საქართველოს სამოთხე, გვ. 607-608.
 30. გარდაიცვალა 1739წ.
 31. თხზულება დაბეჭდილია სოლ. ყუბანისეიშვილის ძეგლი ქართული ლიტერატურის ქრესტომათია ტ. I. გვ. 407-416.

რომელიც ადამიანის სულსა და შეგნებას აღელვებს სამშობლო ქვეყნის უბედურების წარმოდგენით. ავტორს ეს ზედმიწევნით ეხერხება. მისი ენა არის ეპიური, დარბაისლური, რომელსაც ალაგ-ალაგ ელეგიური კოლორიტი დაჰკრავს, განსაკუთრებით ქვეყნის რბევა-აოხრების და ადამიანთა ტანჯვა-წამების აღწერისას. ავტორი დიდად ნაკითხი და მცოდნე ყოფილა აგიოგრაფიული ლიტერატურისა. მის მოთხრობა-მსჯელობაში ყოველ ნაბიჯზე ვხვდებით აგიოგრაფიული ნაწარმოებისათვის დამახასიათებელ ფრაზებს, აზრებს და წინადადებებს, აგრეთვე მხატვრული ენის აქსესუარებს და მხატვრულ სახეებს, უსაზღვრო პატრიოტიზმს. ავტორი ამ შრომების ფაქტიურ მხარეზე ამყარებს თავისი ჰიმნოგრაფიული ნაწარმოებების მონაცემებს, როგორც, რაყედენ პირველმოწამისა და ისე წილკენელის სახელობის „კანონებში“.

ბესარიონ ბარათაშვილ-ორბელიშვილის კალამს ეკუთვნის შრომა „შესხმა და წამებად წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა არჩილისა“, რომელიც VIII საუკუნეში არაბთა წინააღმდეგ ბრძოლას შეეწირა.

ბესარიონის შემოქმედებაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია პოლემიკური ხასიათის თხზულებას „გრდემლი“, რომლის სრული სახელწოდებაა:

სიტყვისგებაჲ ლათინთა მიმართ ჩვენ მართლმადიდებულთა მიერ, თუ რაჲ არს ჩუენგან მათი განყოფილება. თქმული უნდოსა და გლახაკისა ხუცეს-მონაზონისა ბესარიონის მიერ, რომელი იყო უდაბნოთ გარესჟით მრავალმთისაით, მონასტერსა წმიდისა იოანე ნათლისმცემელისა, ხოლო წიგნსა ამას ეწოდების „გურდემლი“;

- „გრდემლი“, როგორც თვითონ ავტორი უწოდებს შემოკლებით

წარმოადგენს პოლემიკურ თხზულებას, რომელშიც დაწვრილებითაა განხილული განსხვავებები მართლმადიდებლურ და კათოლიკურ ეკლესიებს შორის. იგი არის (შეიძლება თამამად ითქვას) პირველი ოფიციალური, ორიგინალური, პოლემიკური თხზულება მიმართული კათოლიციზმის წინააღმდეგ.³²

„გრდემლა“ ჩვენამდე მრავალი ხელნაწერის სახით მოაღწია. ჩვენ ვისარგებლეთ მისი ერთ-ერთი ყველაზე ვრცელი რედაქციით. **S-3269.**

ნაწარმოები შედგება 38 თავისაგან და ფაქტიურად წარმოადგენს 38 ბრალდებას კათოლიციზმის მიმართ. თხზულება კომპოზიციურად კარგად არის მოფიქრებული. იგი იხსნება ვრცელი შესავლით, რომელშიც ზოგადად ლაპარაკია ყველა იმ მწვალებლობათა შესახებ, რომელიც იცის მართლმადიდებლურმა ეკლესიამ. მწვალებლობების განხილვას ბესარიონი ანგელოზის დაცემიდან იწყებს. შესავალს ასრულებს დასავლეთისა და აღმოსავლეთის ეკლესიების განსხვავებების აღნიშვნა, როგორც დოგმატურ, ისე საღვთისმსახურო საკითხებზე. შემდგომი და ძირითადი ნაწილი თხზულებისა წარმოადგენს რომის ეკლესიის მიერ აღიარებული დოგმატების გაბათილებასა და განქიქებას. ზუსტად ეს ნაწილი აძლევს **„გრდემლს“** დოგმატურ-პოლემიკური სახელმძღვანელოს ხასიათს. ამავე დროს, იგი უაღრესად დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობის თხზულებაა,

32. კ. კსკელიძე. ქართული ლიტერატურის ისტორია. ტ. 1, თბ., 1980. გვ. 456; შდრ. მ. ქავთარია. ბესარიონ ორბელიანიშვილის ცხოვრება და მოღვაწეობა. საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ხელნაწერთა ინსტიტუტის მოამბე ტ. 1, თბ., 1959. გვ. 95

რომელმაც შეასრულა თვალსაჩინო ისტორიული მისია ქართული საზოგადოებრივი აზროვნების ისტორიაში და ეროვნული თვითშეგნების დაცვა - გაღვივების საქმეში.

ბესარიონი საცილობელი დებულების დასამტკიცებლად ჭარბად იყენებს როგორც „წმინდა მოციქულთა“ ქადაგებებს, ისე „ღმერთშემოსილთა კაცთა“ თხზულებებს. განსაკუთრებით იხსენიებს ბესარიონი გრიგოლ საკვირველთმოქმედს, ბასილი დიდს, ათანასე დიდს, „ყოვლისა მნათბს“ იოანე ოქროპირს, იოანე დამასკელს, იგივე „ოქრონექტარს“ და სხვათა, მაგრამ ის განსაკუთრებულად უხმობს მოციქულებს: პავლეს, პეტრეს, იუდას (არა იმას რომელმაც გასცა იესო), იაკობს და ა.შ. საგულისხმოა ასევე ძველი აღთქმის წინასწარმეტყველები, განსაკუთრებით კი დავით მეფესალმუნე. ბესარიონი გვაძლევს წმინდა წერილის ზოგიერთი მუხლის ისეთ განმარტებებს, რომლებიც სხვა განმმარტებლებთან არ გხვდება. საყურადღებოა, რომ ბესარიონი იჩენს ორიგინალობას და მისი შრომა არ არის დამყარებული ფოთი პატრიარქის ან სხვა მოკამათების შრომებზე, ამ სიტყვის ძალზე ვიწრო გაგებით. ბესარიონის ნაშრომი არ წარმოადგენს გამეორებას, ან, უკეთეს შემთხვევაში, პერიფრაზს სხვა რომელიმე სპეციალური თხზულებისას.

იძლევა რა საღმრთო წერილის სხვადასხვა ადგილების საკუთარ განმარტებებს და იმოწმებს საეკლესიო ავტორიტეტებს, ბესარიონი კატეგორიულად აცხადებს, რომ

„ხოლო ძისაგან გამოსვლით არა თქმული არს, არცა ვის აღწერით დაუტყვებიეს, არამედ მამისაგან, ვითარცა შობა ძისა, ეგრეთვე გამოსვლა სულისა მისგანვე მამისა, რამეთუ მამა არს მიზეზი შობისა და გამოსვლისა“-ო.

აღსანიშნავია, რომ თქმულის დასადასტურებლად ბესარიონი იმოწმებს და განმარტავს სახარების სწორედ იმ მუხლებს, რომლებსაც იმოწმებენ ლათინთა თეოლოგები, როგორც მათთვის საიმედო არგუმენტს.

ავტორი იყენებს აგიოგრაფიის ისტორიიდან ყოველგვარ ცნობას, რომელსაც გარკვეული წონა ენიჭება საკამათო თეზის დადებითად გადასაჭრელად. მაქსიმე აღმსარებლის ცხოვრებით, ცხოვრებით გრიგოლ აკრაკანტელისა, გრიგოლ ღვთისმეტყველის შესხმით და სხვათა მოხმობით „გრდემლში“ დარღვეულია რომის ეპისკოპოსის განდიდების სურვილი და მანია. ბესარიონი საფუძვლიანად და ამომწურავად განიხილავს საკითხს რომის პაპის პრიმატობის თაობაზე. მას მაგალითად, რამდენიმე სხვა მაგალითთა შორის, მოჰყავს გიორგი მთაწმინდელის დისკუტი ანტიოქიის პატრიარქთან. საერთოდ უნდა აღინიშნოს ავტორის ტენდენცია, - ყოველთვის სიამოვნებით გამოიყენოს და წინა პლანზე წამოწიოს ყოველივე, თუკი შესაძლებელია რაიმე დებულების გაკრიტიკება ან დადასტურება ქართული ეკლესიის ისტორიიდან და პრაქტიკიდან.

ნაყოფიერ შემოქმედებით მუშაობასთან ერთად ბესარიონი

დიდი ღვთისმოსაობით გამოირჩეოდა. ქართულ წერილობით წყაროებში იგი „ნეტარად“ და „სანატრელად“ იხსენიება. ასეთი ეპითეტით მას საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი ანტონ პირველი საქართველოს ეკლესიის წმინდანებისადმი მიძღვნილ ნაშრომში („მარტირიკა“) მოიხსენებს.³³

33. ძველი ქართული ავთოგრაფიული ძეგლები, გამოკლევა, ლექსიკონი, და საძიებლები დაურთეს ე. გაბიძაშვილმა და მ. ქეთარიაძემ. თბ1980 წ. გვ. 34, 49, 54-59..

I თავი

სიტყვისგებად ლათინთა მიმართ ჩვენ მართლმადიდებელთა მიერ თუ რად არს ჩუენგან მათი განყოფილება, თქმული უნდოსა და გლაზაკისა ხუცეს-მონაზონისა ბესარიონის მიერ, რომელი იყო უღაბნოდთ გარესგით მრავალმთისადათ, მონასტერსა წმიდისა იოანე ნათლისმცემელისა, ხოლო წიგნსა ამას ეწოდების „გურდემლი“

მრავლით ჟამითგან მენება დუმილი მრავალთა მიზეზთათვის და არა აღებად პირისა, რამეთუ უღირსებად სულისა და შიში შეუკადრებელთა შეკადრებად მიზეზ მექმნა დუმილისა, რამეთუ არა აღვილ არს, არცა უზღუდო პირველ განწმედისა შეხებად სიწმიდეთა და უღირსთა მიახლებად მიუახლებელთა.

ბარნა აწინდელმან ამან ჟამმან და ახალთა ამათ ფილოსოფოსთა, რომელნი ენამჭევრობენ და მზა არიან მრავლის მეტყველად და თვთ თავით თვსით გამოიკულევენ გამოუკულეველთა და გამოეძიებენ გამოუძიებელთა და გამოთქმად მეცადინობენ გამოუთქმელთა, „რომელთა პირნი მათნი დაუც ცათა შინა და ენა მათი ეთრია ქუეყანასა ზედა“ (ფსალმუნი 72,9) სიტყვისა მისებრ მეფსალმუნისა: „სამარე ზე აღებულ არს ჳორზი მათი, ენითა მათითა ზაკვიდეს“ (ფსალმუნი 13,3).

ბრა ისმენენ საღმრთოთა წერილთა: არცა ბრძანებათა სამეუფოთა გულისხმაყოფენ, არამედ ახალთა და ახალთა ძიებათა შემოიღებენ და კუალად უახლესთა მიმართ მზა არიან და ვის რომელნი ვითარიცა სიბრძნე აქუნდეს, ეგრეთ გამოეძიებენ არსებასა და ბუნებასა ღმრთისასა და გულისხმისყოფითა თვსითა ჰნებაეს გონებასა შინა თვსსა დატევენად დაუტევენელისა და ახალი რადმე

სჯულისდებამ და ახალი სარწმუნოებამ, რომელი არა მოცემულ არს ჩვენდა წმიდანთა მოციქულთა და წინამსწარმეტყველთა, მახარებელთა და ჭეშმარიტთა მოძღვართა, მას ქადაგებენ და მასვე ასწავებენ და თავნი თვისნი უბრძენეს ბრძენთა მათ საკვირველთა და უწმინდეს წმიდათა მათ პირველთა და უღვთისმეტყველეს დიდთა მათ ღმრთისმეტყველთა შეურაცხიეს და მათითა მით სჯულის-დებითა ყოველთა დავსნიან და თანაწარცვლებიან, თუთ თავით თვისით. მოძღვრიან, ასწავებენ და გარდააქცევენ გონებასა მარტივთა და წრფელთა და შეიტყუებენ უმანკოთა და უსწავლელთა.

ამისათვის დაეკრძალე პირი ჩემი და დავიდევ საცომ ბაგეთა ჩემთა სიტყვისაებრ დავითისა: „დავკრუვდი და დავმდაბლდი და დავდუმენ მე კეთილთაგან და საღმობამ ჩემი განმიახლდა. განხურდა გული ჩემი შორისჩემსა და ზრახვასა ჩემსა ალატყდა ცეცხლი“ (ფსალმუნი 38,2), რამეთუ სიტყვანი მათნი ვითარცა ისარნი განეწონნეს გულსა ჩემსა და არა მცირედ შესწევდა სულსა ჩემსა. ამისათვის სულთვითქუძმდ მარადის და ვიტყოდე: „ჰოი მე რამეთუ წარწყმდა ღვთისმოშიში ქუეყანით და განკრძალული კაცთა შორის არღარა არს“ (მიქა 7,2), „ყოველთავე მიაქციეს ერთბამად და უქმარ იქმნეს, არაჲინ არს, რომელმანცა ქნა სიტკბოება. არაჲინ არს მიერთამდე, არა გულისხმაყონ ყოველთა, რომელნი იქმან უსჯულოებასა“ (ფსალმუნი 13,3).

აწ ძნიად სამე და უკანასკნელ აღვადე პირი და მოვიდე სული სიტყვსაებრ წერილისა და ვიწყე კინი ოდენ მეთყველებად. არა სიბრძნითა კაცობრივითა, არცა ფილოსოფოსებრ, „რამეთუ სიბრძნე ამის სოფლისა სიცოფე არს წინაშე ღვთისა“ (I კორინთელთა 3,19)

და სიბრძნესა ღმრთისასა არა უვმს სიბრძნე კაცობრივი, რამეთუ ძალი მისი უსაზღვრო სრულ იქმნების უძლურებასა შინა კაცთასა, ვითარცა ეტყოდა პავლეს და სიბრძნე იგი მისი მიუწდომელი სულელთა შორის ცხადად საცნაურ იქმნების, ვითარცა წერილ არს: „წარვსწყმიდო სიბრძნე იგი ბრძენთა და მეცნიერება იგი მეცნიერთა შურაცხ-ვეო. სადა არს ბრძენი? სადა არს მწიგნობარი? სადა არს გამომეძიებელი იგი ამის სოფლისაჲ? ანუ არა განაცოფა ღმერთმან სიბრძნე იგი ამის სოფლისაჲ? რამეთუ ვინაჲთგან სიბრძნითა მით ღმრთისაჲთა ვერ იცნა სოფელმან სიბრძნითა თვისითა ღმერთი, ჯერ-იჩინა ღმერთმან ქადაგებითა მით სისულელისაჲთა ცხოვრებაჲ მორწმუნეთა მათ“ (I კორინთელთ 1,19)

აწ მეცა, შედგომილი სწავლასა მას სულელთასა, ვიტყვ მცირედსა რასმე და კნინ ოდენსა სულელისაგან და უსწავლელისა გონებისა ჩემისა, სიბრძნესა მას ღმრთისასა საიდუმლოდ დაფარულსა.

ხოლო არარასა ვიტყვ თავით თვისით და გულისწმისყოფითა თვისითა, არცა გარეშეთა რაჲთმე შემოღებითა, არამედ მათვე წმიდათა მოციქულთა და ყოვლად ბრძენთა წინაწარმეტყუელთა და ღმერთშემოსილთა მამათა მიერ თქუმულსა შემოვიღებ, რათა არავინ ჰკონოს ჩემ მიერ - უცებისა და უსწავლელისა მიერ თქუმულად, არამედ მთელ წმიდათა და ნეტართა პირთაგან დაცვივნებულსა ნაბჭევსა შემოვკრებ და თვთ თავადისა ქრისტეს მიერ უხუცებით დამოდინებულსა ცუარსა მოძღურებისასა სახედ ღრუბლისა ზრქელისა გონებისა ჩემისა მიერ აღმოვიწრედ და ნაბჭევსა მას მათსა ცხოველსმყოფელსა შევკვრებ, მძიმედ სატურთველსა ამას

გუამსა შინა ჩემსა, ვითარცა იგი მაშინ წმიდანი მოციქულნი გოდრითა მტკრთველ იქმნეს ნამუსრევსა მას, რამეთუ ძალუც მას, რომელმან იგი მაშინ ხუთთა პურთა მიერ ხუთი ათასნი განაძღნა. და შემდგომად განძღომისა ესოდენისა ერისა ნამუსრევითა აღვსებად მრავალთა გოდორთა, ეგრეთვე ძალუც უცმართა საქმარყოფად და უსწავლელთა განბრძნობად, ვითარცა ძველ ოდესმე პირუტყვცა მამხილებელ ყო უგუნურებასა მას მისანთასა.

ხოლო ესე ყოველთა მიერ საცნაურ არს, რამეთუ საღმრთოთა წერილთა მიერ ძუძლისა და ახლისა სჯულისა მოძღურებითა სავსე არს ყოვლისა სოფლისა ეკლესიანი, ვითარცა მზისა ბრწყინვალეებისაგან და ვითარცა ჰაერისა ამის განფენილისა, რომლისა მიერ აქუს ყოველთა ცხოველობად და ვითარცა მდინარეთა ცხოველსმყოფელთა. ვითარცა წერილ არს: „წყალთა მრავალთა დაფარნეს ჰირი ყოვლისა სოფლისა“, ეგრეთ სავსე არს, ვითარცა ვთქუ ყოველი ეკლესია საღმრთოთა მოძღურებათა მიერ და არღარა საქმარ არს ახალთა რათმე აღწერად, გინა გამოთქმად: უკუთუ ოდენ კეთილად და გულისხმისყოფით და სარგებელად ვინმე იკითხვიდენ, გინა თუ ისმენდენ.

ბრამედ არიან კაცნი, რომელნი არა მიხედვენ საღმრთოთა წერილთა, არცა გულისხმისყოფით და შიშით გამოეძიებენ, არამედ სრულიად დაბრძობილ არიან, ვითარცა თვალტკივნულნი ბრწყინვალეებისა მიმართ მზისა.

ამისათვის იტყვს წინაწარმეტყუელი: „უგუნური და უცნობოდ ერთბამად წარწყმდენ. და ვითარცა საცხოვარნი ჯოჯოხეთსა მიეახლნეს და სიკუდილი მწყსიდეს მათ ზელა“ (ფსალმუნი 48,14).

ხოლო არიან სხუანი, რომელნი იკითხვენ და არა გულისწმისყოფით გამოიკულებენ, არცა ზედამიწევნით გამოეძიებენ და პირუტყვთაებრ არა წმიდათა მათდა მიცემულსა საზრდელსა მსგავსად აღმოცოხნით არა დააწულილებენ, არამედ განურჩევლად შთანთქმენ. მათთვის იტყვს საღმრთო წერილი: „წყვეულ იყავნ კაცი იგი, რომელმან უღებებით ყოს საქმე ღმრთისა“ და კუალად წერილ არს: „ვიზილენ უგულისხმონი და დავდნებოდე“.

კუალად არიან კაცნი, რომელნი სურვილით იკითხვენ და გულს-მოდგინედ ისმენენ, არამედ არა სარწმუნოებით, არცა კრძალულებით გამოეძიებენ, არამედ თავით თვისით გარდააქციევენ და სხუად სახედ გარდაგულარძნიან და მსგავსად გონებაცდომილებისა მათისა, ვითარცა ენებოს ეგრეთ სთარგმნიან. ესე ვითართათვის იტყვს წინაწარმეტყუელი: „წყვეულ არიან, რომელთა გარდააქციეს მცნებათაგან შენტა“ (ფსალმუნი 118,21) და კუალად ესაიას მიერ იტყვის წინაწარმეტყუელისა: „ვამ მათდა, რომელთა მდინარე წმიდად შემდგომად სუბისა მათისა ფერვითა მათითა აღამრღვნიან და ნათრგუნევსა ფერვითა მათთასა ცხოვართა ჩემთა ასუმიან“.

ხოლო არიან სხვანი რომელნიმე კაცნი, უკეთუ აწ არიან საღმრთო, რომელნი გულისწმისყოფით გამოეძიებენ და მრავლითა სურვილითა გამოიკულებენ და ზედამიწევნით ისმენენ და გულისწმისყოფენ საღმრთოთა წერილთა და აღმოცოხნიან და დააწულილებენ მსგავსად საცხოვართა წმიდათა და განიძლებენ სურვილსა თვისსა.

მათ ნატრის სულიწმიდად და იტყვს: „ნეტარ არიან, რომელნი გამოიკულებენ წამებათა მისთა, ყოვლითა გულითა გამოიძინენ იგი“ (ფსალმუნი 118,2) და თუთ თავადი ქრისტე ბრძანებს: „არამედ ნეტარ

არიან რომელთა ისმინონ სიტყუად ღმრთისა და დაიმარზონ და ყონ იგი“, არამედ მტერი ბოროტი მარადის უმზირის თითუშულად კაცად-კაცადსა და ზოგად ყოველთა დაბადებულთა, თუ ვითარ სადმე ჰპოვოს თესლთა კეთილთაგანი დათესული მუშაკისა მიერ კეთილისა და შეუთესოს ღუარძლი იფქლსა შორის, იგავისა მისებრ სამეუფოდსა: „მსგავს არს სასუფეველი ღმრთისა კაცსა, რომელმან დასთესა თესლი კეთილი აგარაკსა თვისსა და ვითარცა დაიძინეს კაცთა, მოვიდა მტერი მისი და დასთესა ღუარძლი შორის იფქლსა მას და წარვიდა. ხოლო ოდეს აღმოსცენდა ჯეჯილი იგი და ნაყოფი გამოიღო მაშინ გამოჩნდაღუარძლი იგი; მოვიდეს მონანი იგი და უთხრეს სახლისა უფალსა მას და ჰრქუეს: უფალო, ანუ არა თესლი კეთილი დასთესუა აგარაკსა შენსა, ვითარ აღმოსცენდა ღუარძლი?

ხოლო მან ჰრქუა: მტერმან კაცმან ყო იგი. ხოლო მონათა მათ ჰრქუეს მას: გნებავსა, რათა მივიდეთ და გამოვარჩიოთ იგი? ხოლო მან ჰრქუა მათ: არა, ნუეკუშ შეკრებასა ღუარძლისასა აღმოვფხურათ იფქლიცა. აცადეთ იგი თანა – აღორძინებად ურთიერთას, ვიდრე ფამადმდე მკისა და ფამსა მკისასა უბრძანო მომკალთა მათ: შეჰკრიბეთ პირველად ღუარძლი იგი და შეჰკართ ძნეულად, რათა დაიწყას იგი, ხოლო იფქლი იგი შეჰკრიბეთ საუნჯესა ჩემსა“.

ხოლო თავიდანვე გამოგვცხადა იგავისა ამის განმარტებად და თქუა: „რომელი სთესავს თესლსა კეთილსა, ძე კაცისა არს; ხოლო აგარაკი იგი ესე სოფელი არს: ხოლო თესლნი იგი კეთილნი – ესე არიან ძენი სასუფეველისანი და ღუარძლნი იგი

არიან ძენი უკეთურებისანი. ხოლო მტერი იგი, რომელმან დასთესა იგი, ეშმაკი არს და მკა იგი არის აღსასრული ამის სოფლისა და მომკალნი იგი არიან ანგელოზნი. ვითარცა-იგი შეკრიბიან ღვარძლი და ცეცხლითა დაწუვიან, ეგრეთ იყოს აღსასრული ამის სოფლისა, რამეთუ მოავლინნეს ძემან კაცისამან ანგელოზნი თვისნი და შეკრიბნეს სუფევისაგან მისისა ყოველნი საცთურნი და მოქმედნი უსჯულოებისანი და შესთხინეს იგინი საკმილსა მას ცეცხლისასა. მუნ იყოს ტირილი და ღრჭენა კბილთა.

შაშინ მართალნი გამობრწყინდნენ ვითარცა მზე სასუფეველსა მამისა მათისასა“ (მათე 13,24).

ხოლო ესე ყოველი იგავი ვითარცა გესმა მწვალებელთა ზედა თქუმილ არს, რამეთუ დასაბამითგან მტერი იგი — ბოროტი ეშმაკი, არა დაცხრების ჟამად-ჟამად თესვად თესლისა ბოროტისა მორჩილთა მისთა შორის, რამეთუ არა ოდეს ყოფილ არს არცა ჟამი, არცა დროდ დასაბამითგან ვიდრე აქამომდე, არცა ძუძლთა შინა სჯულთა, არცა-ახალთა, არცა პირველ ქრისტეს-მოსავთა, არცა შემდგომად ქრისტესა, რომელთამცა შორის არა დასთესნა საცთურისა თვისისა და წვალებისა გესლნი.

რამეთუ ვინადთგან ერთგზის დაემუა მთავრობისაგან თვისისა და პატივისა და მიელო³⁴ პირველი იგი ბრწყინვალეზად გარდამოითხია რად ქუაყანად და სამკუდრებლად მიეცა ქუძსკენელს, ცეცხლი ჯოჯოხეთისა.

ქერმე მოიგონა სიბრძნით დამბადებელმან და განმგებელმან ყოვლისმან, მრავლითა მოწყალებითა და მიუწლომელითა

³⁴. წაერთუა.

სახიერებითა თვისითა — კაცი მიწისგან და შთაბერა სული ცხოველი და შეაერთა უხილავი და ხილული და ესე დაამკვდრა სამოთხესა მას საშუშბელისასა და მისცა სჯული და მცნებაჲ, რათა იმარხვიდეს ბრძანებათა დამბადებელისა თვისისათა და მიზეზითა ამით მცირედთა მცნებათა დამარხვთა ენება მეუფისა კაცისა მის უხრწნელად და უკუდავად აღყვანებაჲ ზეცისა ღიდებასა, ადგილსა მას ვინა-იგი გარდამოითხია პირველი მთიები.

ესე შეშურდა მტერსა ბოროტსა და შეუქდა გულსა ევასა და ეზრახა გუშლისა მიერ და რადთაცა თვთ ღაცემული იყო ამპარტავნებითა, იგიცა განმღრთობისა ქადებითა აცთუნა და გამოქდა სამოთხისა მისგან საშუშბელისა და დაემკვდრა ადამ ჭირ-მრავალსა და საშრომელსა ამას სოფელსა და უკუდავებისა წილ მოკუდავ იქმნა და ზეცად აღსლვისა წილ მიწად მიიქცა.

მიერთგან დაიპყრა ნათესავი ადამისი მტერმან ბოროტმან და თითო-სახეთა საცთურთა და საფრწეთა შთაყარნა ნათესავი მისი. მერმე აღადგინა კენ აბელის ზედა და ძმა ძმისა მიერ მოაკუდინა და ასწავა კაცთა შური და მტერობაჲ, ზაკუა და ორგულებაჲ, კაცის კლვად და მრუშებაჲ. და მერმე ბილწებით შეაგინა ყოველი ადამიანი თვინიერ მართლისა ნოესა და ძეთა მისთა, რომელნიცა დაიცუნა ღმერთმან კიდობნისა მის მიერ და სხუათა ყოველთა ზედა მოაწია წყლით რღუნად და წარირღუნა ყოველი აღმდგომი. მერმე აღძრა ძე მისი ქამ სიცილად მამასა თვისსა ზედა, რათა უწმარად გამოაჩინოს სიმართლე ნოესი, რომლითაცა წყვევისა ქუშშე დაისაჯა ნათესავი ქამისი.

მერმე ღიდი აბრაჰმ, ისააკ და იაკობ მრავალფერითა და თითო-

სახითა ჭირითა განსცადა და იობ მართალი ცხადად გამოითხოვა და მრავალი ბოროტი მოაწია მის ზედა, რადთამცა ღმრთისმსახურებამ მათი შეანანა და უკმარ-ყო. ეგრეთვე შემდგომითი-შემდგომად ყოველნი წინაწარმეტყუელნი მრავალფერითა ჭირითა და ღვაწლითა გამოსცაღნა მიშუშბითა ღმრთისათა, რათა ჩნდენ წმიდანი მისნი ვითარცა ოქრო რჩეულნი განსაცდლითა ბრძმელითა გამოდნობილნი და ცრუნი იგი დაისაჯნენ. ხოლო ცრუ წინაწარმეტყუელნი უმრავლესნი აღადგინნა მათ შორის, რათამცა მათი იგი ჭეშმარიტი წინამსწარმეტყუელებად მტყუვრად გამოაჩინნა; ვითარცა მოსესთჳს წერილ არს, რამეთუ: რაჲმს ჰყოფდა ნიშებსა და სასწაულებსა საკურველსა ეგჳპტეს შინა, მაშინ მისანნი და ქურუმნი ეგვიპტისანი უმრავლესსა ჰყოფდეს მსგავსადვე მოსესა დაღუმებად მოსეს მიერ ქმნილთა მათ საკვირველებათა. და სხუათა მათ შემდგომთა წინაწარმეტყუელთა და მართალთა აღუდგინნა შური და მტერობად მტერთა მიერ ჭეშმარიტებისათა.

ხოლო ვინათგან არა იქმნა კურნებამ სენისა ამის ბოროტისა, არცა ვსნამ კაცთა ნათესავისა, თუთ, თავადი იგი სიბრძნე ღმრთისა, ხატი და ძლიერებამ მამისა, თანადაუსაბამო და თანაგანმგებელი, ბუნებით თანასწორი ძე და სიტყუა ღმრთისა, თუთ ღმერთი ჭეშმარიტი მოვიდა ზეცით ქუეყანად მიღებად ბუნებისა ჩუენისა და ვორცთა ამათ, მტერისა მიერ მოუძღურებულთა და დათრგუნვილთა შემოსად, რათა უძღურითა ამით ვორცითა დასცეს ძლიერი იგი მოქადული. რამეთუ ყოვლითურთ გუშმსგავსა, რათა აღამიანად გამოჩინებითა განდგომილი იგი მტერი შეიტყუოს და დამცემელი აღამისი დასცეს და შემუსროს და ჩუენ მოგუცეს ძლევა, და ვითარცა იგი იქადოდა ჩუენ ზედა, ეგრეთვე ჩვენ

ვიქადოდეთ მას ზედა. ხოლო მოგუენა სჯული და მცნებამ, რათა არლარა ვჰმონებდეთ მტერსა ბოროტსა, არამედ დამარხვითა მით სჯულისათა ვჰმონებდეთ უფალსა. ხოლო იგი (ეშმაკი) დაღაცათუ მოუძღურდა, დაეცა და შეიმუსრა, არამედ მცირედ ჟამ, კუალად ცხოველ არს გამოსაცდელად მონათა ღმრთისათა, რათა ბრძოლითა და მტერობითა მისითა გვრგვინოსან იქმნენ წმიდანი და რჩეულნი მისნი და დაისაჯნენ უღირსნი და თანაშემწენი უღმრთოებისანი და ამით გამოჩნდნენ მორჩილნი ღმრთისანი და ურჩნი და გარდამავალნი სჯულისანი სირცხულეულ იქმნენ.

ჰმისათუს არა დასცხრების მტერი იგი, ვითარცა ვთქუ თესვად ღვარძლისა იფქლსა მას შინა სარწმუნოებისასა პირველ ქრისტეს მოსლვისა და შემდგომად ქრისტეს განკაცებისა. ხოლო ოდეს მოვიდა ძე ღმრთისა, მოლოდებამ იგი წარმართთა. მაშინ უმრავლესნი ღონენი აღძრნა და ეკუშთა კლდესა მას ცხოვრებისასა და შურად აღუდგინნა ჰურიანი და ეგრეთვე მტყუვარნი ქრისტენი აღადგინნა. ვითარცა ჰეროდე, რომელი იგი უწმობდა თავსა თუსსა ქრისტედ. მერმე სიმონ მოგვ და იგიცა ძედ ღმრთისად იტყოდა თავსა თუსსა და მრავალსა სასწაულსა ჰყოფდა შეწვევითა ეშმაკისათა და განაკვრეებდა მრავალთა, რომელიცა დაიწსნა და განქარდა წმიდისა მოციქულისა პეტრეს მიერ. და მერმე კვნობ გრძნეული, მოციქულისა და მახარებელისა იოანეს მიერ დაინთქა. და წმიდისა ჰავლეს მიერ მრავალნი წინააღმდგომნი, ვითარცა ალექსანდრე მჭვდელი და ელგმას მოგვ, და სხუათა მათ მოციქულთა თითუშულად ცრუ მოციქულნი და წინააღმდგომნი, რომელნიცა წინა აღუდგეს და აბრკოლებდეს. და რაღა სხუამ, თუთ ათორმეტთაგანი მოციქული ერთი განმცემელ-ყო და სამეოცდაათნი, რომელნი გამოირჩინა

ქრისტემან, ორი მათგანნი კერპთმსახურებად მიაქცინა, და შუღთა ღიაკონთაგანი მოციქულთაგან გამორჩეულნი, ერთი, რომელსა ეწოდა ნიკოლოზ, წვალებასა ბოროტსა შთააგლო. ამისათუს იტყვს წმინდა მახარებელი იოანე: „ჩუენგან განვიდე, არამედ არა იყვენს ჩუენგანნი, რამეთუ, უკეთუშცა ჩუენგანი იყვენს, და-შცა-დგრომილ იყვენს ჩუენ თანა, არამედ, რადთა ცხად იყვენ, რამეთუ არა არიან ყოველნი ჩუენგანნი“ (I კათოლიკე იოანესი 2,19). და წმიდამ მოციქული პავლე იტყვს: „რამეთუ წვალებაცა ყოფად არიან თქუენ შორის, რადთა რჩეულნი იგი თქუენ შორის გამოჩნდენ“ (I კორინთელთა 11,19) და კუალად ოდეს წამებად ეგულეებოდა ნერონის მიერ, შემოკრიბნა ხუცესნი ეკლესიისანი და შემდგომად მრავლისა სასწაულისა ეტყოდა: „აჰა მე უწყი ესე, რამეთუ შემოვიდენ თქუენდა შემდგომად განსლვისა ჩემისა მგელნი მძიმენი, რომელნი არა ერიდებოდან სამწყსოსა. და თუთ თქუენგანნი აღდგენ კაცნი, რომელნი იტყოდნან გულარძილსა, რადთა განადგინენ მოწაფენნი შედგომად მათდა.“ (საქმე 20,29) და ესრეთ ყოველსა ჟამსა არა დასცხრა მთესვარი იგი ღუარძლისა შერყევად ეკლესიისა და განრყუნად სამწყსოთა ქრისტესათა. და კუალად აღადგინა ეშმაკმან მრავალნი მწვალეებელნი, ვითარცა კორინთოს ვინმე და ნიკოლოზ და მარკიონ მიმსგავსებულნი სიმონ მოგესანი, და იგინიცა განაქარენა ძალმან ქრისტემსამან და არავე დაიდუმა ეშმაკმან მან ბოროტმან, არამედ კუალადცა აღადგინნა მეფენი მეკერპენი და დეენულებამ დიდი ქმნა ქრისტეანეთა ზედა და იგიცა დეენულებამ ძალმან ქრისტემსამან განაქარენა და ბჭენი ჯოჯოხეთისანი ვერ ერეოდან ეკლესიათა, სიტყვსაებრ უფლისა.

ღმინ კუალად სხუანი მწვალეებელნი აღადგინა ეშმაკმან: მანის

და მუნტანიოს, რომელნი იტყოდეს თავთა თუსთა, ვითარმედ: ჩუენ ვართო ნუგეშინისმცემელნი იგი, რომელი თქუა ქრისტემან მოვლინებად თუსთა მოწაფეთა. და სხუანი მრავალნი გმობანი თქუნეს, რომელი დაიწსნა და განქარდა, იგიცა ძალითა ქრისტესაითა და წარვიდა სპარსეთს და მრავალნი გმობანი დასთესა მათ შორის. და მიერთგან, ოდეს სრულიად განქარებამ ვერ უძლო ქრისტეანობისა ბოროტმან ეშმაკმან ესე მოიპოვა ღონე დათესუად ღუარძლისა თუთო სახისა წვალებისასა, რათა ბრძოლანი იგი, რომელნი იყუნეს კერპთმსახურებასა შინა შემოიღოს ღვთისმსახურებასაცა შინა, რამეთუ მარადის მთესველი არს ღუარძლისა უკეთური იგი.

ჲ მისთვისცა განქარდა რამ წვალებამ იგი მანისი და მუნტანიოსი და ნავატისი, გამოაჩინა წვალება იგი არიანოზთა ბოროტი და სულთა წარმწყმედელი, რომლისა წინამძღვარი იყო არიოზ, ევნომიოზ და აეტი, ევსევი, ევლუქსი და სხვანი მრავალნი მგმობნი ძისა ღმრთისანი, რომელნი განყოფდეს არსებასა და ბუნებასა ღვთაებისასა მამასა და ძესა და სულსა წმიდასა სხუად და სხუად არსებად იტყოდეს. რამეთუ ამან ბოროტმან არიოზ წიგნისაგან ორიგენესა მიიღო წვალებამ ესე: რამეთუ ორიგენე[შ] დაწერა: მამა უფროდს არს ძისაო, ძე-სულისა წმიდისა, ვითარცა სული-წმიდა-ანგელოზთა. და ანგელოზნი-ჩუენ კაცთაო. ესრეთ აღმართა კბე გმობისა. არა თუ ცად აღმყვანებელი, არამედ ჯოჯოხეთად შთამყვანებელი. ამის ბოროტისა გმობისაგან შეშინებულმან საბელიოზ შერევნით თქუა გუამოვნებამ წმიდისა სამებისა, და შერწყმით და შერევნით აღიარა.

ღ ა მათ თანა გამოჩნდა აპოლინარიცა, რომელი ჰგმობდა და

იტყოდა ვითარმედ: არა მიიღო ქრისტემან სრულებით ბუნებაჲ კაცთაო, არამედ უსულოდ და უგუნებოდ იტყოდა ჳორცთა ქრისტესათა.

ამას ზედა აღადგინა მაკედონიოსცა, მგმობარე სულისა წმიდისა და თანასწორად მამისა და ძისა არა აღიარებდა სულსა წმიდასა, არამედ უძლეველმან მან ძალმან ქრისტემსამან ყოველნი იგი მგმობარენი უჩინო ყვნა და არა სადა იპოების დღეს საჯსენებელი მათი არიანოზთა და მაკედონიანოზთა, მბრძოლთა მათ ღმრთეებისათა. მათ თანა განქარვებულ არს საბელიოზცა, შერეენისა მეტყუელი და ყოველნი მსგავსნი მათნი.

მსრეთ რაჲ მოუძღურდა უძღური და მყრალი ვეშაპი, კუალად მოიპოვა სხუათა წვალებათა ღვარძლი, რათა განკაცებაჲ ქრისტესი არამართლმადიდებლობით იქადაგებოდეს და ველყო განყოფად ჳორცთა ქრისტესთა ღმრთეებისაგან და ერთსა მას ქრისტესა ორად განჰკუჭთლა. ამის განკუჭთილებისა და განყოფისა მიზეზ და წინამძღუარ იქმნეს თევდორე ვინმე ანტიოქიელი და დიოდოროს ტარსუსელი, რომლითგან, ვითარცა ძირი სიმწარისა და ნერგი საეშმაკო აღმოსცენდა ნესტორი და იქმნა ეპისკოპოზ კოსტანტინეპოლისა. და განიდევნა რაჲ კრებისა მიერ თჯსისა საყდრისაგან ბოროტისა მისთჯს წვალებისა შუამდინარისა კერძოთა წარვიდა და მუნ დასთესნა გესლნი თჯსისა გმობისანი და ყოველივე აღმოსავლეთისა კერძო შეაგინა.

ამას ბოროტსა წვალებასა ზედა სხვაჲცა აღადგინა ეშმაკმან, მსგავსი მისი სიბოროტისა. დაღაცათუ სიტყჯთა წინააღმდგომად ჩანს, რამეთუ ვითარცა პირველთა მწვალებელთა ზე არიოზ და

საბელიოზ წინა აღმდგომ იყუნეს ურთიერთას, რამეთუ არიოზ ერთსა მას ბუნებასა და არსებასა ღმრთეებისასა განყოფიდა და განჰკუთმთა, ხოლო საბელიოზ სამთა მათ გუამთა წმიდისა სამებისასა ერთად შეჰრევედა, შერწყუმიდა და ორნივე შეიჩუშნეს და საუკუნოდ დაისაჯნეს.

პგრეთვე უკუტ აქაცა იქმნა, რამეთუ უღმრთომან ნესტორ ორად განყო ქადაგებად ქრისტეს განკაცებისა და ორად გუამად იკადრა თქმად: — განყოფილად ღმრთეებად და განყოფილად კაცებად ქრისტესი. ამისთვისცა ღმრთისმშობელსა უარჰყოფდა და ქრისტეს მშობლად იტყოდა წმიდასა მას ქალწულსა, ვითარცა განყოფილად იყო ღმერთი და განყოფილად ქრისტე. ხოლო ვინამთგან მადლითა ღმრთისადათა ნეტარისა კურილეს მიერ და სხუათა წმიდათა მამათა შეიჩუშნა და განვარდა ბილწი იგი.

შემდგომად რავდენტამე ჟამთა გამოჩნდა კოსტანტინეპოლს მონაზონი ვინმე უღმრთოდ არქიმანდრიტი მონასტრისა სახელით ევტიქი. ამან უკეთურმან აღმოიკითხნა წიგნი მანიქეველთანი, უვალენტინთანი და მარკიანელთანი და არიანოზთანი და მათგან ისწავნა ყოველივე ბოროტი. ამისთვისცა აღმოსთხია მწარისა მისგან გულისა თვისისა სიმყრალე ბოროტი. და იტყოდა, ვითარმედ: საოცარ იყო განკაცებად ქრისტესი. ამისთვისცა არა აღიარებდა, არცა შეიწყნარებდა ორთა ბუნებათა ქრისტემსასა, არამედ ერთსა ბუნებასა და ერთსა საქმესა და ნებასა იტყოდა ღმრთეებისა და კაცებისა მისისასა და წმიდასა მას ქალწულსა არცა იგი აღიარებდა ღმრთის მშობლად, არამედ საოცრად იტყოდა მისგან შობილსა მას ქრისტეს ღმერთსა ჩუენსა. ესმა მისი დიოსკოროს —

ალექსანდრიის პატრიარქსა და ისწავა მისგან წვალუბად იგი მისი ბოროტი და მანცა უუარ ყო ორი ბუნებად ქრისტესი.

შას ზედა შეკრებს ქალკედონს ექუსას ოცდაათნი მამანი და შეაჩუნენეს ევტიქი და დიოსკოროს და განდევნეს იგინი წმიდისა კათოლიკე ეკლესიისგან.

რამეთუ ვითარცა ვთქუ, ბოროტნი იგი მწვალებელნი, არიოზ და საბელიოზ, წმიდისა და ერთარსისა სამებისა მგმობელნი, ურთიერთას წინა-აღმდგომსა იტყოდეს, არამედ ორნივე მთხრებლსა წარწყმედისასა შთაჲდნენ. რამეთუ არიოზ, ბილწმან ბუნებათა და არსებათა განყოფილებად თქუა წმიდისა სამებისა. ხოლო საბელიოზ გუამთა და თუთებათა შერევნა და შერწყმა თქუა. ეგრეთვე ნესტორ და მიმდგომთა მისთა, და დიოსკორე და ევტუქი და მიმდგომთა მისთა — ურთიერთას წინააღმდგომნი თქუნეს. არამედ ორნივე წარწყმდეს და შეიჩუწნნეს: რამეთუ ნესტორ ურჯულომან განწორციელებული ძე ღმრთისა გმო და ორ ძედ და ორ გუამად აღიარა. განყო და განაშორა ბუნება ღმრთეებისა და კაცებისა გუამითა და პირებითა ხოლო დიოსკორე ერთად შერია და შეარწყა ბუნებად ღმრთეებისა და კაცებისა და ერთი ბუნებად თქუა.

ისრეთ ორნივე მწვალებელნი მიმდგომთა მათთა თანა შეიჩუწნნეს და განიჲდნეს წმიდისა კათოლიკე ეკლესიისგან. და განიწმიდა ეკლესია ქრისტესი ღვარძლისგან და მთესველი ღვარძლისა ყოვლად ბოროტი ეშმაკი სირცხვილეულ იქმნა და იყო დიდსა მშულობასა და ერთობასა შინა ეკლესია ქრისტესი მრავალ ჟამ.

არამედ არა დასცხრა მთესველი იგი ღვარძლისა, დასაბამი ბოროტთა ეშმაკი. ვერცა თავს იღვა ესოდენი მშულობად და

ერთობად.

კუალად აღადგინნა სხუანი მწვალებელნი მღვდელთმოდლუარნი და მეფენი ურწმუნონი და შემოიღეს გმობად პატიოსანთა ხატთა და კერპთმსახურებად შეპრაცხეს თაყვანისცემა და პატივი ხატისა და მრავალნი ძურნი შეამთხვნეს თაყუანისმცემელთა წმიდათა ხატთასა: და დიდი დევნულება აღდგა ეკლესიათა ზედა და მრავალნი წმიდანი მოისრნეს და დიდი ბოროტი გარდაეფინა ყოველსა სოფელსა და მრავალ ჟამ იღელვებოდა ეკლესია ქრისტესი.

კუალად შეკრბეს წმიდანი მღვდელთმოდლუარნი და ქმნეს კრებად მეშვიდე ბრძანებითა ღმრთისმსახურთა მეფეთა მიხაილ და თეოდორასითა და დაამტკიცეს კუალად თაყუანისცემა პატიოსანთა და წმიდათა ხატთა და ყოველნი მწვალებელნი შეაჩუძნნეს და განწმიდეს ეკლესია ქრისტესი ყოვლისა ღვარძლისაგან და იქმნა მშვიდობად და ერთობად ეკლესიათა მრავალ ჟამ.

რამეთუ ვიდრემდის მეფენი ბერძენთანი სიმტკიცესა ზედა იყუნეს და მშვდობასა ვერცაღა უსჯულონი მტერნი ერეოდეს, არცაღა ეკლესიანი და საპატრიარქონი მოუძღურებით იყუნეს. მაშინ იყო დიდი მშვიდობად და ერთობად ზუთთავე საპატრიარქოთა და ყოველთა ეკლესიათა აღმოსავლეთისა და დასავლეთისათა და ყოველითურთ ბრწყინვიდა მართლმადიდებლობად და თუ სადმე აღმოეცენის ცილობა რადმე ანუ წვალება, კუალად ქმნიან ადგილადგილ კრებად და პირველსავე ერთობასა და მოციქულთა და მამათა მიერ მოცემულსა წესსა და კანონსა ზედა დაამტკიციან ეკლესია ქრისტესი და მაცილობელნი და წინააღმდგომნი შეაჩუძნიან და განწადიან.

ხოლო ოდეს მიშუშბითა ღმრთისადათა აღდგეს ყოვლით კერძო მტერნი უსჯულონი და ცოდვათათუს კაცთასა დაიპყრნეს მრავალნი სოფელნი და ქალაქნი და მცირედ-მცირედ განირყუნეს ეკლესიანი და დამდაბლდეს სამწყსონი ქრისტესნი და საპატრიარქონი ეკლესიანი მოუძღურდეს. მერმე მოადგეს სამეუფეოსა ქალაქსა კოსტანტინეპოლს – ახალსა ჰრომსა და შეაიწროეს ყოვლით კერძო მეფენი ბერძენთა ხოლო დასავლეთისა იგი კერძონი: პაპა ჰრომისა და მეფენი დასავლეთისანი მშუდობასა შინა იყუნეს და თავისუფლებასა მტერთაგან.

ესაშინ იხილნეს რად მეფენი ბერძენთა მტერთა მიერ ძლიერად ბრძოლილი და საპატრიარქონი და ყოველნი ეკლესიანი აღმოსავლეთისანი დამდაბლებულნი, აღიმაღლნეს წარბნი და აღიღეს თავი სამწყსოსა ზედა ქრისტესათა პაპამან და მეფეთა დასავლეთისათა და არა თანაშემწე ექმნეს, არცა თანამზრუნველ და წელის ამპყრობელ, ვითარცა ფსალმუნი იტყვის: „რომელი ღმერთმან დაამდაბლა და დასცა, მათ დევნნეს იგინი და საღმობასა წყლულთა მათთასა შესძინეს უსჯულოებად“ (ფსალმუნი 68,27), რამეთუ მოიხსენეს ძუძლთა მტერობად და განაახლეს შური პირველი, რომელ აქუნდა.

რამეთუ დასაბამსა ქრისტიანეთა მეფობისასა, ოდეს მოხედნა ღმერთმან და აღამაღლა რქად ქრისტიანეთა და დიდი კოსტანტინე მორწმუნე იქმნა, წარმოემართა აღმოსავლეთს და მოსცვალა ძუძლი ჰრომი ახლად ჰრომად და აღაშენა და განავრცელა ბიზანტია და უწოდა კოსტანტინოპოლი საშუალსა აღგილსა აღმოსავლისა და დასავლისასა, რომელ არს ახალი ჰრომი და

აღამალლა პატრიარქი ახლისა პრომისა, ვინაცა ძუძლისაცა პრომისა ეპისკოპოზი მასვე კოსტანტინეს განედიდა და ჳელთ ედვა მისთვს განგებად და მწყემსობად დასავლეთისა. ეგრეთვე სხუანიცა ეკლესიანი და საპატრიარქონი მასვე განედიდა და აღმალლა, რამეთუ ვიდრე დიდისა კოსტანტინესამდე ფრიად დაგლახაკებულ და დამდაბლებულ იყვნეს კერპთმსახურთა მეფეთა მიერ და სამარადისოსა ჭირსა და დევნულებასა შინა იყვნეს ყოველნი ეკლესიანი და მეფემან კოსტანტინე, ვითარცა ვთქუ: აღიღნა და აღამალლნა უმეტეს ეპისკოპოზი კოსტანტინეპოლისა და ეკლესია მისი განადიდა, ვინამთვან სამეუფეო ყო ქალაქიცა მისი.

ესე ძუძლი შური და მტერობად მოიწსენეს პაპამან პრომისამან და მიმდგომთა მისთა დასავლეთისა კერპთა და განადიდეს და აღიმალლნეს თაენი და თქუეს გულითა მათითა და ნათესავთა მათთა ერთად: „მოვედით დავაღუზნეთ ყოველნი დღესასწაულნი ღმრთისანი ქუეყანით, რამეთუ სასწაულნი მათნი ჩუენ არა ვიხილეთ, რამეთუ არღარავინ არს წინაწარმეტყუელ და ჩუენ არავინ გვცვნიეს მერმეტა“ (ფსალმუნი 73,9) და შედგომი. და სხუად რაოდენნი წერილ არს მოსახსენებელთა შინა მაშინდელისა მის საქმისა. ოდეს მეფე იგი ბერძენთა და პატრიარქი კოსტანტინეპოლისა წარვიდეს იტალიას და ევედრნეს დასავლეთისა მყოფთა და პაპასა, რათა თანაშემწე ეყვნეს მტერთა ზედა. ხოლო მათ პრქუეს: რათა სარწმუნოება პირველი უვარ-ყონ და აღიარონ სარწმუნოებად მათი და მაშინდა შეეწინენ მტერთა ზედა.

ხოლო ბერძენთა არა თავს იდვეს ესე, არამედ აღირჩიეს სიკუდილი, ვიდრელა იოტამ ერთი, გინა რქამ ერთი სარწმუნოებისგან

მამათა მიერ მოცემულისა შეცვალებად და დაკლებად ანუ შემატებად და ესრეთ განიყარნეს და განეშორნეს ურთიერთას ბერძენნი და [ჰ] რომნი, ვითარცა წერილ არს მაშინდელთა მოსაქსენებელთა შინა ვრცელად და უნაკლოდ, ხოლო ჩუენ ნეფსით არა აღვწერეთ, რათა არა სიმრავლე წერილთა იქმნას.

მაშინ შეკრბეს ერთად დასავლეთისა იგი კერძონი და ქმნეს კრებაჲ ფლორენ[ე]ციას და უწოდეს მერვედ კრებად და დაჯსნეს ყოველი წესნი და კანონნი მოციქულთანი და მამათა მიერ მოცემულნი საზღუარნი და ყოველივე წინააღმდეგომნი თქუტს და ქმნეს და ვითარცა ენება, ეგრეთ დაამტკიცეს:

ა (1) – რამეთუ ჰაჰა ჰრომისა ნებითა მათითა თუნიერ კანონისა აღამაღლნეს უმეტეს ყოველთა ჰატრიარქთა და ღვთის მაგიერად და მეორედ ქრისტედ აღიარეს ქუეყანასა ზედა.

ბ (2) – ქერმე წმიდისა და თაყუანის საცემელისა სამებისა შორის თქუტს შერევნა და სულიწმიდაჲ მამისა და ძისაგან გამოსლვითა აღიარეს, რომელი-ესე უცხო არს ქადაგებისაგან წმიდათა მოციქულთა და ღმერთშემოსილთა მამათასა, რამეთუ არაოდეს თქმულ არს ესე სარწმუნოება, არცა ერთსა კრებასა შინა, არცა ვის ერთსა წმიდათაგანს უკადრებიეს ესრეთ თქმად, ვითარცა იგინი აღიარებენ.

გ (3) – ქერმე წმიდა ნათლისღება, რომელი წმიდათა მოციქულთა და წმიდათა კრებათა განგუწესეს სამგზის წყალთა შინა დაფლვითა და მიერ აღმოშობითა სახელსა ზედა წმიდისა სამებისასა, ესე აღიღეს და მცირედისა წყლისა შეხებითა განაწესეს ნათლისცემა მღვდელთა მიერ, გინა თუ ერის კაცთა,

ანუ დედაკაცთა მიერ.

დ (4) – მერმე წმიდისა ჟამისწირვისა საიდუმლო, უფუვართა სეფითა შეწირვა, დღესა შინა ერთსა ერთისა მღვდელისა მიერ მრავალგზის წირვა და საეროთა სახლთა შინა უეკლესიოდ განაწესეს.

ე (5) – მერმე ზიარებად ერისკაცთა სხვთა სეფის კუერითა, რომლითა მღვდელნი ყოვლადვე არა ეზიარებიან და სხვთა ლიტონითა ღვინითა, რომელი არა მიახლებულ არს ტრაპეზსა, მით ზიარებად განუწესნეს და ჩჩვლთა ყრმათა ვიდრე ათხუთმეტ წლადმდე ყოვლადვე არა აზიარებენ.

ვ (6) – მერმე განყუძს ჯოჯოხეთი და სხუად და სხვად რიგად თქუძს. ერთსა მას საუკუნო უწოდეს, რომელსა შინა შთასრულნი ვერა რომლითა ღონითა, ვერცა ზუაიშნითა წმიდათაჲთა, ვერცა აქეთგან მოვმარებითა ვერარას ლხინებას ჰპოუბენ. და ერთი სხუად არსო ცეცხლისა სატანჯველიო, რომელსა შინა მოსავნი ჰაპისანი შევლენ მცირედ ჟამ და ადრე გაწმედილნი გამოვლენო.

ზ (7) – ხოლო ლოცვად და საეკლესიო განწესებული ფსალმუნებად სრულიად აღვოცეს ეკლესიით და წმიდათა მამათა მიერ განწესებული აღიღეს და თვნიერ წირვისა არღარა არს ეკლესიათა მათთა შინა არცა ფსალმუნებად, არცა საგალობელი, არცა ღამისთევა.

ც (8) – ღა ვითარცა ენებოს და ვითარცა დახუდეს, ეგრეთ აღმართებენ საკურთხეველთა არა აღმოსავლეთით განწესებისაგერ წმიდათა მოციქულთასა, არამედ გინა თუ დასავალით კერძო, ანუ სამხრეთით ანუ ჩრდილოეთით.

თ (9) – ხოლო მარხვა სრულიად დაჰყსნეს და მოსპეს და არღარა არს მათშორის მარხვა არცა ერისკაცთა, არცალა სამღვდელთა კაცთა შორის თუნიერ მცირედთა მონაზონთა გარეშე და მათცა უკეთუ იმარხონ, თუნიერ ჳორცისა არა რასა სხუასა იმარხვენ, არამედ უკრძალველად ყოველთავე იწუბევენ და ურიდად ჭამენ.

ი (10) – ხოლო ოთხშაბათსა ყოვლადვე არა იმარხვენ, რომელი განგვიწესეს წმიდათა მოციქულთა და ღმერთშემოსილთა მამათა და მისდა ნაცვლად შაბათსა იმარხვენ, რომელი არა ოდეს მოცემულ არს ესე ჩუენდა თუნიერ ერთისა მის დღისა.

ია (11) – ხოლო დედათა მათთა ჟამსა წიდღვნებისასა და ოდესცა საწოლითა ქმართა მათთა თანა შეყოფილ იყვნენ, საკურთხეველთა აღიყვანენ და ზიარებასა მისცემენ.

იბ (12) – ლა ყოველი ერი ოდეს შევიდეს ეკლესიად ღიდი გინა თუ მცირე, მამანი გინა თუ დედანი, თანა შეიყვანენ ძალლთა და ეკლესიათა არა ჰრიდებენ.

იგ (13) – ლა ყოველი ცოდვა მაკვდინებელი ადვილად შეჰრაცხეს და მას ღამესა, რომლითაცა ვინ ბოროტითა ცოდვითა დაეცეს და შეიგინოს მას დღესა, აზიარებენ.

ჟსე და ესევეთარნი წესნი და კანონნი დასხნეს ეკლესიასა შინა და ყოველი საზღუარი და განწესებაჲ წმიდათა მოციქულთა და შუდთა მსოფლიოთა კრებათა დაჰყსნეს და გარდასცვიეთეს.

რამეთუ შუდთა მსოფლიოთა კრებათა მიერ შეიდგზის გამოღნობილნი სიტყუანი ღმრთისანი, ვითარცა ფსალმუნთა შინა

წერილ არს: „სიტყუანი უფლისანი არიან სიტყუა წმინდა, ვერცხლ გამოკურვებულ და გამოცდილ მიწით და განწმინდილ შუღ წილად“ (ფსალმუნი 11,7), რამეთუ სიტყვანი უფლისანი წმიდა შუღგზის მიწიერთა კაცთაგან გამოიცადა და გამოიკურვა და უბრწყინვალეს იქმნა. ესე ყოველი, ვითარცა ვთქუ დაჰქსნენს და გარდასცვალეს და სხუად რამე წესი შემოიღეს გარეშე საზღვარსა მამათასა და ვიდრე დღეინდელად დღედმდე უახლესთა და უახლესთა წესთაშემოიღებენ წინააღმდეგობსა შუღთა კრებათასა.

ხოლო ამათ ყოველთათუც სიტყვსგებად თითოეულად ქუშმორე უვრცელესად აღგვწერიეს, რომელი ცხადად საცნაურ ჰყოფს ყოველსავე.

ხოლო აღმოსავლეთისა ეკლესიანი და ოთხნივე საპატრიარქონი, დიდი რუსეთი და ჩუენ ქართველნი მასვე და ერთსა სარწმუნოებასა ზედა ვჰკიეთ შეურყვეველსა და შეუსცვალელებსა მოციქულთა მიერ მოცემულსა და შუღთა მსოფლიო კრებათა მიერ დამტკიცებულსა.

და უმეტეს ჩუენ, ქართველთა, ოდეს მოგუშცნეს სარწმუნოებად ჭეშმარიტი და ნათელი ღვთის მეცნიერებისა შევიწყნარეთ წმიდისა მოციქულისა ანდრიას მიერ და მერმე შემდგომად წმინდისა ნინოს მიერ. და მიერ დღითგან არღარა ოდეს მიდრეკილ არს ნათესავი ჩუენი ურწმუნოებად, არცაღა შეუწყნარებიეს ოდესცა წვალებად იგი ბოროტი მთესველისა მიერ ღვარძლისა, ვითარცა იგი სხუანიცა მოსახსენებელნი გვაუწყებენ, რამეთუ დასაბამითგან ვცანიით რამ ჭეშმარიტებად, მტკიცეთ ვჰკიეთ მასვე საფუძველსა ზედა, რომელი გვასწავეს წმიდათა მოციქულთა და ღმერთშემოსილთა მამათა. არა რამ დაგვკლიეს, არცა რამ შეგვმატებიეს: ესრეთ გურწამს, ესრეთ აღვიარებთ და ესრეთ ვქადაგებთ, ვითარცა ესერა წერილ არს.

II თავი

სარწმუნოებისათვის წმიდისა და ერთარსისა სამებისა

ბურწამს ერთი ღმერთი, ყოვლისა მპყრობელი. შემოქმედი ცათა და ქუეყანისა, ხილულთა და არახილულთა: მიუწდომელი, გამოუთქმელი, უხილავი, გარეშეუწერელი, უსაზღვრო, მარტივი, შეურევნელი, დაუსაბამო და დაუსრულებელი. ერთი ღმერთი, სამებით სამთუთებით, სამგუამოვნებით და სამპირებით ცნობილი და ერთარსებით, ერთბუნებით და ერთველმწიფებით აღსარებული: მამა და ძე და სულიწმიდა: არა განყოფილნი ნათელნი, არამედ ერთი ნათელი. არა განკუჭითილი ბუნება, არამედ ერთი ბუნება. არა განთვსებული არსება, არამედ ერთი არსება; ერთი ველმწიფება, ერთი მეუფება, ერთი უფლება.

ხოლო ესენი რად ვთქუ, ნუ ჰგონებ, თუმცა არსებად ანუ ბუნებად რაიმე ღმრთისა ვთქუ, რამეთუ არსება და ბუნება მისი მიუწდომელ არს, გამოუთქმელ, უცნაურ და მოუგონებელ, მარტივ და შეუზავებელ, ვითარცა მოსეს ეჩუჴნა და გამოეცხადა მთასა ზედა სინასა უხილავი იგი რაოდენ დაიტევდა ხილვასა მისსა მოსე. ჰკითხა რა სახელი მისი, ჰრქუა მას ღმერთმან: „მე ვარ, რომელი ვარო“. ესე აუწყა და სხვად არა რად. ამით უწყით ვითარმედ არს ღმერთი, ვინაჲცა არს ჭეშმარიტად ყოვლისა არსებისა უზეშთაესი, რომელსა ყოველი არსება თავსა შორის თვისსა შემოუკრებიეს და გარეშემცველი არს ყოვლისა არსებისა, არამედ რად არს არსებად და ბუნებად მისი მან მხოლომან უწყის და სხუამან არავინ, რამეთუ ღმრთეება სახელი არს ერთი რადმე კაცთაგან მოპოვნებული სახელად ღმერთი, თითოეულთა ენათა მიერ სხუად და სხუად სახელად, რადთა იცნობოდეს სახელით

მხოლოდ ღმერთი.

ხოლო დაუსაბამოდ ამისათვის სახელ-ესდებთ, რამეთუ გონებაჲმან რამ მიხედნის აღმართ წულილაღითა რადთამე მოგონებითა და ვერ ჰპოვის ადგილი დასაბამობისა და ვერცა იოცნის მცირედცა რაიმე, არამედ იველთოდის ყოველითურთ მოგონებისგან რავდენგზისცა დაშურის გონებაჲ, ამას დაუსაბამოდ სახელ ედვის.

ეგრეთვე დაუსრულებლად ამისათვის, რამეთუ ქუჴმო რამ დახედნის გონებაჲმან და ვერცა მით იქმნის კნინ ოდენცა ოცნებით მიმწდომ, ამას დაუსრულებლად სახელ ედვის.

ჴუალად მიმოავლის რამ მოგონებაჲმან სახედველნი თვისნი, რავდენცა დაშურის, ვერცა მით იქმნის მიმწდომ. ამას გარემუქწერელად და უსაზღვროდ სახელ ედვის.

რამეთუ რომელსა არცა ჟამი, არცა წელი, არცა რიცხუ, არცაღათუ ნაწილი ჟამისა შუამდგომელ ექმნა, ვითარმე დაიტიოს გონებაჲმან, ანუ იოცნოს მოგონებაჲმან, ანუ თუ გამოთქუას ენამან. ამას უჴამოდ და მიუწდომელად სახელ ედვის.

რამეთუ საშინელისა და ღიდებულისა ერთღმრთაებისა არსებაჲ და ბუნებაჲ მარტივ არს და შეურევნელ, მიუწდომელ და უცნაურ.

ხოლო არცა დაუსაბამოება არს მისი ბუნება, არცა დაუსრულებლობა, არცა გარე შემოუწერელობა, არცა უსაზღვრობა, რამეთუ არცა მამისა არს ბუნება მამობა, არცა ძისა არს ბუნება ძეობა, არცა სულისა არს ბუნება სულობა, რამეთუ ესე თუთებათა და გუამოვნებათა სახელნი არიან და არა ბუნებათა და არსებათა. რამეთუ არცა ღმრთაებაჲ არს ბუნება ღმრთისა, რამეთუ ესე

ყოველნი სახელნი არიან საქმეთანი და არა ბუნებათა და არსებათა საცნაურ-მყოფნი.

ბრამედ ესენი რადთა ვთქუენ, არა თუ სრულიად მიუწდომელ არს ღმერთი და უცნაურ, რადთამცა არა რად იყო, რამეთუ არს ჭეშმარიტად – ვითარცა ჭეშმარიტად არს, ვითარცა იგი მოსეს ეტყოდა: „შე ვარ რომელი ვარ“. ბრამედ მიუწდომელ ამისათვის არს, რადთა ვერ მისაწდომელობითა უზეშთაეს იყოს ყოვლისა ბუნებისა და არსებისა. საშინელ და ძრწოლით თაყუანისსაცემელ ყოველთა დაბადებულთა მიერ, რამეთუ ყოველი გონებით მისაწდომელი და სიტყვით გამოთქმად შესაძლებელი არცაა საკურველ არს, არცა დაბადებულთა უზეშთაეს, დადაცათუ მცირედ რამე უზეშთაეს იყოს.

ხოლო არცა სრულიად მიუწდომელ და უცნაურ, რათა არა სრულიად უცნაურობითა სრულიადცა უღმრთო ვიქმნეთ. ამისთვისცა მცირედ რამე ელვის სახედ გამოუბრწყინდის გონებასა ჩუენსა, რადთა გამობრწყინვებითა მით განგვანათლნეს და მისა მიგვიზიდნეს და მერმე მყის მიგვეფარვის, რათა სურვილით ვეძიებდეთ და მივსდევდეთ გონებისა ხედვითა და მისა მიმართ გვსუროდის და მას ვჰმონებდეთ და შიშით და ძრწოლით თაყუანის-ვსცემდეთ ერთსა ღმერთსა სამებით და ერთმეუფებით და ერთუფლებით თაყვანისცემულსა. მამასა უშობელსა, უმიზეზოსა, დაუსაბამოსა, უხილავსა, უსაზღვროსა; ძესა თანასწორსა, დაუსაბამოსა თანამეუფებითა და ჳელმწიფებითა, ძლიერებითა და უფლებითა და სულსა წმიდასა მისვე არსებისა და მისვე ბუნებისგან გამოსრულსა. თანასწორსა მეუფებითა, ჳელმწიფებითა, დაუსაბამოებითა და გარეშეუწერელობითა; ერთსა ძალსა, ერთსა

ველმწიფებასა და მეუფებასა, ერთსა უფლებასა სამითა თუთებითა და გუამოვნებითა და ერთითა არსებითა და ბუნებითა; რამეთუ არა რად არს განყოფილ მათ შორის არცა განთვსებულ, არცა განკერძოებულ, არცა ადგილითა, არცა ჟამითა, არცა ნებითა, არცა საქმითა, არცა უმეტესობითა, არცა უდარესობითა; თვნიერ უშობელობითა, შობითა და გამოსლევითა, რამეთუ მამა უშობელ არს და უმიზეზო, ხოლო ძე შობილი მამისაგან და არა უმიზეზო, რამეთუ მამისგან აქუს მიზეზობად და შობად. ეგრეთვე სულიწმიდა, გამოსრული მამისგან და არა უმიზეზო, რამეთუ მასაცა მამისგან აქუს მიზეზი გამოსლვისა და თვნიერ ამისა არა რად არს მათ შორის განყოფილ, არცა განთვსებულ, არცა განკერძოებულ, არცა რომელიმე პირველ და რომელიმე უკუანასკნელ; არცა უდარეს არცა უადრეს, არცა ჟამითა, არცა წამითა, არცა მოგონებითა, არცა ნებითა, არცა განზრახვითა, არცა საქმითა, არამედ ყოვლითურთ სწორი ერთობითა, არსებითა და ბუნებითა. განყოფილნი და შეურევნელნი, ვითარცა მზისაგან შარავანდელი და ნათელი და ცეცხლისაგან სიტფო და ნათელი, ეგრეთვე მამისგან ძე და სულიწმიდა.

რამეთუ ვითარცა არა განიყოფებიან არსებითა და ბუნებითა, ეგრეთვე არცა შეირწყმიან და შეირევნიან პირებითა და გუამოვნებითა, არამედ ერთ არიან და განუყოფელ თვნიერ უშობელობისა, შობისა და გამოსლვისა. ხოლო უშობელობა მამისა, შობა ძისა და გამოსლვა სულისა არაეინ უწყის, გარნა მან მხოლომან საშინელმან და მიუწდომელმან და გამოუთქუმელმან ღმერთმან სამებამან ერთარსებამან და სხუამან არაეინ, არამედ ესოდენ უწყებულ არს ჩუენდა, რაოდენნი ვთქუძნ წმიდათა წინაწარმეტყველთაგან

მოსწავებით და მოციქულთაგან ქადაგებით და თვთ ქრისტესგან ჭეშმარიტისა ღმრთისა ჩუენისა გამოცხადებით და სხუად არარად უწყებულ არს ჩუენდა და ვერცა რას შემძლებელ ვართ ცნობად და ნუმცა ვინ იკადრებს უმეტეს ამისა გამოძიებად.

ხოლო არა იცვლების მამა ძედ, არცა სულად, არცა ძე მამად გინა სულად, არცა სულიწმიდა მამად ანუ ძედ, არამედ თუთება ესე სამგუამოვნისა ერთ-ღმრთეებისა შეუცვალებელ არს და უქცეველ, შეურევნელ და განუყოფელ; არა განიყოფიან არსებითა და ბუნებითა, მეუფებითა და ჳელმწიფებითა, არცა შერივეიან და შერიწყმიან თუთებითა და გუამოვნებითა, პირებითა და სახელის დებითა. ესრეთ: წმიდა [და] ღიდებული სამება ერთღმრთეებით იცნობების — მეუწე და დამბადებელი ყოველთა, მამა ძე და სული ყოვლად წმიდა. ერთი ღმრთეება და ერთი მეუფება, რომელსა შუშნის ყოველი ღიდებად და პატივი და თაყუანისცემა აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე ამინ.

III თავი

წმიდისა და თავუანისსაცემელისა ცხოველსმყოფელისა სულისა წმიდისათვის

ხოლო წმიდისა და განუყოფელისა ერთღმრთეებისა სამებისა საიდუმლო რამ აღვწერეთ, აწ კუალად ცხოველსმყოფელისა სულისა წმიდისათვის ვიტყოდით თუ რამ არს მიზეზი მათისა ესრეთ უწესოდ აღსარებისა, ვითარმედ სულიწმიდა მამისა და ძისაგან გამოვალსო, რომელი ესე უცხო არს ქადაგებისაგან წმიდათა მოციქულთა და ღმერთშემოსილთა კაცთასა. ხოლო ჩუენ არა ვიტყვთ სულსა წმიდასა ძისაგან გამოსლვით, არამედ მამისაგან, მოძღვრებისაებრ წმიდათა მოციქულთასა და ღმერთშემოსილთა მამათასა. რამეთუ, ვითარცა ძე იშვა მამისაგან პირველ ყოველთა საუკუნეთა და უწინარეს ჟამთა, ეგრეთვე სულიწმიდა გამოვიდა მისვე მამისაგან უწინარეს ჟამთა და პირველ ყოველთა საუკუნეთა. რამეთუ ერთი არს არსება და ბუნება მამისა და ძისა და სულისა წმიდისა სიტყვსაებრ საღმრთოთა წერილთასა, მოციქულთა და წინაწარმეტყუელთა და მოძღვრებისაებრ წმიდათა ღმრთისმეტყუელთასა. რამეთუ არცა ერთსა ვის წმიდათაგანსა უთქუამს სულიწმიდა ძისაგან გამოსლვით, ვითარცა ძე არა თქმულ არს სულისაგან შობილად, არამედ მხოლოდ მამისაგან. ეგრეთვე არცა ითქუმის სულიწმიდა ძისაგან გამოსლვით, არამედ მამისაგან, რამეთუ რაოდენნი ღმრთისმეტყუელებანი არიან წმიდათა მამათა მიერ აღწერილნი და უმეტეს დიდისა ღმრთისმეტყუელისა გრიგოლისნი, რომელმან ერგასისნი თავნი ღმრთისმეტყუელებანი აღწერნა ვრცელად და უნაკლოდ. რამეთუ შემდგომად ღმრთისმეტყუელისა და მახარებელისა იოანესა ამას მიხუდა სახელი ღმრთისმეტყუელისა და ყოველივე თქმული მისი ღმრთისმეტყუელებითა აღსავსე

არს და არცა ერთსა თქმულთა მისთა შინა იპოების თუმცა ეთქუა ძისაგან გამოსლვით, არამედ მხოლოდ მამისაგან. არცაღა ღიღსა და ზეცით გამობრწყინებულსა ბასილის, არცა წმიდასა და ყოელისა სოფლისა მნათობსა ოქროპირსა, არცა ღიღსა ათანასეს, არცა გრიგოლი საკვრველთმოქმედსა, რომელსა ცხადად წარმოუდგა წმიდა ღმრთისმშობელი და ღმრთისმეტყუელი იოანე და გამოუცხადეს წმიდისა სამებისა საიდუმლო და მყის აღწერა მათსავე მუნ ყოფასა შინა მათივე ბრძანებითა მოკლითა სიტყვთა და ღიღითა სიბრძნითა და აღწერილი იგი ჰგიეს ვიდრე ღღეინდელად ღღეღმდე, ხოლო მე განერცელებისათუს არა აღვწერე აქა, და ვისაცა ენებოს იგი წარიკითხოს და ყოველივე ცხადად ეუწყოს. და არცა სხუასა სადა ვის ღმრთისმეტყუელთაგანსა უთქუამს ესე, არცა უკადრებიეს, თუ მამისაგან და ძისა გამოვალს, და თუმცა ყოფილიყო ესე ცილობად და ამისი თქმა, მრავალნიმცა აღეწერნეს ამის პირისათუს ნეტართა მათ წინააღსაღომელი უთქუმელისა ამის სიტყვსა, არამედ ნეტარსა იოანე დამასკელსა, რომელსა ეწოდა ოქრონეკტარი თუთ დედუფლისა ჩუენისა ღმრთისმშობელისა მიერ; ამასა წინათვე ეუწყა სულისაგან წმიდისა წვალებაჲ ესე და მან აღწერა ცხადად და ჭეშმარიტად თქმულთა შინა თუსთა ღმრთისმეტყუელებათა და იტყვს ესრეთ:

„ბრა ვიტყუთო სულსა წმიდასა ძისაგან გამოსლვით, რომელი არასაღა გვპოვნიეს საღმრთოთა წერილთა შინაო; არამედ მამისაგან. და სულად ძისა და სულად ქრისტესაო ვითარცა წერილ არს! „გამოავლინა ღმერთმან სული ძისა თუსისა გულთა შინა ჩუენთა“. და კუალად იტყვს: „რომელსა სული ქრისტესი არა აქუნდეს, იგი არა არს ქრისტესიო“.

ხოლო ძისაგან გამოსლვით არა თქმულ არს, არცა ვის აღწერით დაუტევებიეს, არამედ მამისაგან ვითარცა შობად ძისა, ეგრეთვე გამოსლვა სულისა მისგანვე მამისა, რამეთუ მამა არს მიზეზი შობისა და გამოსლვისა, ვითარცა თავადი ჭეშმარიტება და ცხოვრება ჩუენი ქრისტე ბრძანებს: „სული იგი ჭეშმარიტებისა, რომელი მამისაგან გამოვალს, მან წამოს ჩემთვის და თქუენცა მოწამე ხართ“ (იოანე 15,26). რამსათვის არა თქუა სული იგი ჭეშმარიტებისა, რომელი მამისაგან და ჩემგან გამოვალს? ანუ ვითარ დაიდუმეს დიდი ესე საიდუმლო წმიდათა მოციქულთა და შემდგომთა მათთა ღმრთისმეტყუელთა?!

ხოლო იტყვან ლათინნი, კაცობრივ იტყვსო და არა ღმრთაებრო. ქრისტემან მეუფემან ჩუენმან ვიდრეღა ვორცითა ქუეყანასა ზეღა იქცეოღა, თავისა თვისისა ღმრთეება ცხადად და გამოჭეშმარიტებით არასაღა გამოაცხადა, არამედ იგავით და მიფარულადრე. და ოდეს ამალღა მამისა, მერმე უკანაღსკნელ მოწაფემან მისმან და მოციქულმან იოანე ღმრთისმეტყუელმან ცხადად და მზისა უბრწყინვალესად და ყოვლისა საყვრისა უმაღლესად ღაღადყო ღმრთეებად მისი და იტყვს: „პირველითგან იყო სიტყუად, და სიტყუად იგი იყო ღმრთისა თანა, და ღმერთი იყო სიტყუად იგი. ესე იყო პირველითგან ღმრთისა თანა...“ (იოანე 1,1). ესრეთ გამოაცხადა ღმრთაებად ძისა და თანასწორება მამისა. ეგრეთვე სხუანი მოციქულნი იტყვან ღმრთეებასა მისსა და არღარა დაფარვენ, ვითარცა პავლე მიუწერს ტიმოთეს: „ღმერთი გამოჩნდა ვორცითა და განმართლღა სულითა, ერუენა ანგელოზთა, იქაღაგა წარმართთა შორის, პრწმენა სოფელსა და ამალღა დიდებითა“ (I ტიმოთეს 3,16). და კუალად ტიტეს მიუწერს:

„და რად მოველოდით ნეტარსა მას სასოებასა და გამოჩინებასა ღიღებასა ღიღისა ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუენისა იესო ქრისტესა, რომელმან-იგი მისცა თავი თვისი ჩუენთვის“ (ტიტუს მიმართ 2,13). ვინაჲთგან ესრეთ ღმრთაებაჲ ქრისტესი ცხადად თქუცს და არღარა დაჰფარნეს, ვითარ ღიღი ესე საიდუმლო, სულისა წმიდისა ძისაგან გამოხლვა — რადსათვის დაიდუმეს? და უკუეთუ ქრისტემან ესე არა დაფარა, რაჟამს ეტყოდა მოწაფეთა: „რაჟამს მოვიდეს ნუგეშინისმცემელი იგი, რომელი მე მოვაგლინო თქუენდა მამისა ჩემისა მიერ“ (იოანე 15,26) და კუალად: „ჩემგან მიიღოს და გითხრას თქუენ“ (იოანე 16,14). ესენი არა დაფარნა და არცა დაერიდა კაცობრიობასა, ვითარმედ: „მე მოვაგლინო და ჩემგან მიიღოს და გითხრას თქუენ“. [და] ამისა უმეტესი სიტყვა რადღა იყო და საიდუმლოდსა გამოცხადება. უკუეთუ ესე არა დაეფარა, მას რადღა დაუტევებდა — მამისაგან და ჩემგან გამოვალსო? ანუ წმიდანი მისნი მოციქულნი ვითარ არღა გამოაცხადებდეს? ანუ წმიდანი ღმრთისმეტყველნი ვითარღა დაჰფარვიდენ? ესრეთ არასადა თქმულ არს მათისაებრ სიცბილისა, არამედ ყოველნივე ესრეთ აღიარებდეს, ვითარცა ჩუენ გურწამს და აღვიარებთ, ვითარცა მწსნელისა ჩუენისა ქრისტესაგან გვსწავიეს, და ვითარცა ესერა გვესმის.

რამეთუ პირველად თქუა: „მე ვჰკითხო მამისა ჩემსა, და სხუად ნუგეშინის-მცემელი მოგივლინოთ“ (იოანე 14,16). აჰა თანასწორება და ერთპატიობა მამისა და ძისა და არა წინააღდგომა ძისაგან მამისა. მერმე იტყვს: „უკუეთუ მე არა წარვიდე, იგი არა მოვიდეს“ (იოანე 16,7) და „მე მოვაგლინო იგი თქუენდა“, და „ჩემგან მიიღოს და გითხრას თქუენ“. აჰა ველმწიფებაჲ ძისა და თანასწორებაჲ

სულისა, და ერთპატიობაჲ. და მერმე იტყვს: „ოდეს მოვიდეს სული იგი ჭეშმარიტებისა, გიძლოდეს თქვენ ჭეშმარიტებასა შინა“ (იოანე 16,13). აჰა ველმწიფებაჲ და უფლებაჲ სულისა და არა უღარესობაჲ მამისაგან არცა ძისა.

რამეთუ პირველად იტყვს: „მე ვჰკითხო მამასა ჩემსა თქვენთვის და სხუად ნუგეშინისმცემელი მოგივლინო თქვენ“. მერმე იტყვს: „უკეთუ მე არა წარვიდე, იგი არა მოვიდეს“ და „ჩემგან მიიღოს და გითხრასა თქვენ“. და მერმე თქუა: „ოდეს მოვიდეს, სული იგი ჭეშმარიტებისა, გიძლოდეს თქვენ ჭეშმარიტებასა შინა“.

ჲჰა ერთობაჲ და ერთი პატივი და ერთი ველმწიფებაჲ და ერთი ღმრთეებაჲ და სწორი მეუფებაჲ და სწორი უფლებაჲ და სწორი განზრახვა მამისა და ძისა და სულისა წმიდისა – განუყოფელობაჲ და შეურევნელი ერთობაჲ.

ხოლო უკუეთუ ვთქუათ მამისა და ძისაგან გამოსლვა სულისა, ორნივე იქმნებიან მიზეზნი სულისა წმიდისა გამოსვლისანი ვითარცა მამა, ეგრეთვე ძეცა და სულიწმიდა დაკლებულ იქმნეს ერთპატიობისაგან, რამეთუ მამა და ძე გამოავლენს სულსა, ხოლო სულიწმიდა ვერღარას მოქმედებს. უმჯობეს არს, რათა ესეცა თქუან, ვითარმედ: მამისაგან და სულისა იშუა ძე, და იქმნეს თუთებათა და გუამთა შერეულება მსგავსად საბელიოზის გმობისა, ანუ განყონ არიოზისებრ უსჯულოსა, ანუ შერევნა და შერწყმა თქუან, ვითარცა ვთქუ გუამთა და თუთებათა, რაჟამს ითქუას მამისა და ძისაგან გამოსლვა სულისა, ანუ განყოფა ითქუას არსებათა და ბუნებათა, რაჟამს ძესა მისცენ მიზეზობაჲ სულისა წმიდისა გამოსვლისა, და სულსა წმიდასა არარაჲ მიზეზობა და დაკლებულ

ყონ მისვე არსებისა და ბუნებისაგან. იხილეთ სადა მიიწვევის გმობად ესე: ანუ არიოზ იქმნენ, ანუ საბელიოზ. ანუ შეარწყუნ და შერიონ, ანუ განყონ და განაშორონ ურთიერთას, და დაკლებულ ყონ სულიწმიდა სწორ პატივისაგან მამისა და ძისა. გულისწმაცათ ძმანო, თუ ვითარ საკრძაღველ არს სარწმუნოებად ჩუენი, რომელი მოციქულთა დაჰბეჭდეს და წმიდათა კრებათა დაამტკიცეს, და ვერვის ველეწიფების იოტა ერთი, გინა რქა ერთი შემატებად ანუ დაკლებად. და უკუეთუ იქმნეს მცირედცა რამე ანუ დაკლებად, ანუ შემატებად, მერმე კუალად სხუად იქმნების, კუალად სხუად, და ესრეთ მცირედ-მცირედ დაიწნას და განირყენას ყოველივე, ვითარცა ქმნულ არს მათ შორის და არღარა არს საზღვარი დადებული მოციქულთა და ღმერთშემოსილთა მამათა მათ შორის, არამედ ყოველივე განრყენილ არს და შეცვალებულ. ხოლო ჩუენ დაგვცვენეს უფალმან ყოვლისაგან წვალებისა და საცთურისა, მთესველისა მისგან ღუარძლისა და ღირსმყუნეს სასუფეველსა თვისსა ყოველთა წმიდათა მისთა თანა. ამინ.

IV თავი

სიყვარულისათვის, თუ ვითარ მოსაენი ჰაპისანი სულსა წმიდასა სიყვარულად უქმობენ

ხოლო აწ სიყვარულისათვის ვიტყოდით, თუ ვითარ სულსა წმიდასა სიყვარულად უქმობენ იგინი, ვითარმედ: „მამა და ძეო, და მათგან სიყვარული გამოვალსო“ – ესე არს სული წმიდაო. რამ არს ესოდენი წინააღდგომად და ცილებად სჯულისა? - ვპკითხოთ მათ: სიყვარული არსებად არს ანუ გუამი? უკეთუ სიყვარული გუამი არს, ოთხება იქმნების გუამთა და არა სამგუამოვნება, რამეთუ სულისა გუამოვნებად და თვთებად, ვითარცა მამისა უშობელობად ითქუმის და ძისა შობად, ეგრეთვე სულისა გამოსლვა. ხოლო სიყვარული არცა უშობელი არს, არცა შობილი, არცა გამოსრული. ხოლო უკუეთუ არსებად თქუან სიყვარულისა, ესე ორი არსებად იქმნების ღმრთეებისა და სიყვარულისა, რამეთუ სიყვარული ერთი სათნოებათაგანი არს, და არა ითქმის არსებად ანუ გუამად ვითარცა იგი სხუანი სათნოებანიცა: მოწყალეობა, სახიერება, სიმართლე და ჭეშმარიტება, სიწმინდე, სიმდაბლე, სიმშვიდე და სიხარული, და არა აქვს სიყვარულსა ვითარცა ვთქუ: არცა სხუასა სათნოებასა არსებად, არცა გუამი, რამეთუ მოწყალეებასა წინა აღუდგების უწყალობა, სახიერებასა – სიბოროტე, სიმართლესა – სიცრუე და ჭეშმარიტებასა – ტყუილი, სიმდაბლესა – სიმაღლე და სიმშვიდესა – გულისწყრომა და სიყვარულსა – მტრობად და შური, და ესრეთ თითუქმული სათნოებად თვისისა წინააღმდგომისაგან დაიწსნების.

ესრეთ არა აქუს სათნოებასა არსება და ბუნება, არცა გუამი. დადაცათუ არსებათა უზეშთაესსა მას და გამოუთქუმელსა ღმერთსა ესე ყოველი ბუნებითად აქუს და არა მოპოვნებით, რამეთუ მარტივ არს და შეუზავებელ ბუნებად ღმრთეებისა. და არცა

ერთი ამათგანი ითქმის არსებად და ბუნებად მისა. და უკუეთუ ითქუას, მრავალნი ვიდრემე ბუნებად და არსებად ითქუას არსებათა უზემთაისისა ღმრთისათვს, და გუამად თუ ითქუას, ეგრეთცა მრავალნი გუამნი იქმნენ.

არცა მხოლოდ სიყვარული ითქმის მარტოდ სულისათვს, რამეთუ რავდენიცა სახელიდებიან სათნობანი, ყოველივე ზოგად აქუს და სწორებით მამასა და ძესა და სულსა წმიდასა, ერთღმრთეებასა განუყოფელსა, ვითარცა წერილ არს: „ღმერთი სიყვარული არს, და რომელი ეგოს სიყვარულსა ზედა, იგი ღმრთისა თანა ჰვიეს და ღმერთი მის თანა“, ესე ზოგად ერთღმრთეებისა სახელ არს, ვითარცა ვთქუ, და არა მხოლოდ სულისათვს. ეგრეთვე სხუანიცა სათნობანი, ვითარცა მოსეს ეტყოდა ღმერთი: „წმიდა იყვენით, რამეთუ მე წმიდა ვარ“.

და მეუფე ქრისტე ბრძანებს: „იყვენით მოწყალენი, ვითარცა მამად თქუენი მოწყალე არს“, და კუალად იტყვს: „არავინ არს სეხიერ, გარნა მხოლო ღმერთი.“ და კუალად ბრძანებს: „ისწავეთ ჩემგან, რამეთუ მშუდ ვარ და მდაბალ გულითა“, და კუალად წერილ არს: „ღმერთი ჭეშმარიტ არს, და არა არს სიცრუე მის თანა“. ესე ყოველნი სახელნი არიან ღმრთისანი და არა ბუნება და არსება, არცა გუამოვნებისა შემსრულებელი, არცა ბუნებისა თანა შეზავებული.

არამედ ბუნებით კეთილთა სრულებისათვს, ბუნებათა უზემთაისისა ღმრთისა, მამისა და ძისა და სულისა წმიდისა სახელიდებიან ესე სახელნი და არა მარტოდ სულისათვს, რამეთუ მამისა და ძისა და სულისა წმიდისა ერთ არს პატივი და ღიდება და სათნოე-

ბანი, გინათუ მოწყალეხანი, გინათუ სახიერებად, გინათუ სიმშვედე და სიმართლე და ჭეშმარიტება, გინათუ სიწმინდე და სიყვარული. ესე ყოველნი ზოგადნი სახელნი არიან ერთღმრთეებისანი, ვითარცა შემოქმედება და დამბადებლობა, უფლება და მეუფება. და არა ითქმის ერთსა ოდენ გვამოვნებასა ზედა, არამედ ზოგად ერთობასა ზედა და არა რად არს მათ შორის განყოფილი, თვნიერ გუამოვნებისა მამისა და ძისა და სულისა წმიდისა ერთღმრთეებისა და ერთუფლებისა; ხოლო უკუეთუ მარტოდ სულსა წმიდასა განუკუთნოთ სახელი ესე სიყვარულისა, მერმე სხუად სათნობად — სხუასა, და ესრეთ, უმსგავსო იქმნას და უპირულ ესევეითარნი სახელნი, და არღარა ერთობა იყოს, არამედ განწვალება და განყოფა.

ჴალად მოციქულისა სიტყუად მოვიწსენოთ, ვითარ იტყვს: „რამეთუ სიყვარული ღმრთისად განფენილ არს გულთა შინა ჩუენთა სულითა წმიდითა“ (კრომაელთა მიმართ 5,5). აწ იხილეთ, ვითარ ეგების სულიწმიდა სიყვარულად თქემად, რამეთუ სიტყუთა ამით [თქვენითა] ორი იქმნების სულიწმიდა და არა ერთი: „სიყვარული ღმრთისად განფენილ არს გულთა შინა ჩუენთა სულითა წმიდითა“. აჰა უპირული სიტყუად [მათი] და გმობად, რამეთუ სიყვარული ერთი სათნოებათაგანი არს და არცა სულიწმიდად, არცა ღმრთეებისა ბუნებად, არცა არსებად, არცა გუამოვნებად.

V თავი

ქრისტეს მიერ შებერვისათვის, რატომ იგი შეჰბერა მოციქულთა

ერთად ესე აქუსთ ჩუენდა მომართ სიტყვსგებად პაპის მოსავთა, ვითარმედ ქრისტემან რად შეჰბერა მოწაფეთა და პრქუა: „მიიღეთ სული წმიდა“, ესე არს მიზეზი ძისაგან სულისა წმიდისა გამოსლვისათ. ამის სიტყვსა განმარტება ჩუენგან არღარა საჭირო არს, რამეთუ დიდთა მათ ღმრთისმეტყუელთაგან არს განმარტებული ვრცელად და უნაკლულოდ წმიდისა გრიგოლი ღმრთისმეტყუელისა და იოანე ოქროპირისა მიერ, რამეთუ იგინი ესრეთ იტყვან, ვითარმედ: „მოზადება იყო შებერვა იგი და არა მიცემა“. უკუეთუ მაშინ მიეცა, რადღა ეტყოდა მოწაფეთა: „უკუეთუ მე არა წარვიდე, იგი არა მოვიდეს. მე წარვიდე და სხუად ნუგეშინისმცემელი მოგივლინო, რადთა თქუენთანა დაადგრეს უკუნისამდე“. რამეთუ ჯერეთ არა ამალლებულ იყო ჳორცთა ბუნებითა, არცა წარსრულ ჳორცთა კაცობრივითა უხილავისა და დაუსაბამოდსა მამისა წიადთა, დაღაცათუ ღმრთეებით განშორებულ იყო მამისა და სულისაგან. ამისთვის იქმნა კართა ჳშულთა შესლვა ქრისტესი და ჳორცთა წყლულებისა ჩუენებად და საზრდელისაცა მიღება, რომელი არღარა ეწმარებოდა, არამედ განგებულებით ქმნა; ეგრეთვე შეჰბერვა ესე ქმნა, რათა დაარწმუნოს მოწაფეთა, ვითარმედ სრული ღმერთი არს და სრული კაცი. და შემდგომად აღდგომისა იგივე სრული კაცობრივი ბუნებანი მოსიან — სულნი და ჳორცნი, რამეთუ კართა ჳშულთა შესლვა და კლიტეთა და ბეჭედთა არა შეძერა ღმრთეებისა საქმე იყო, ვითარცა იგი ქალწულებისა კლიტეთაცა და საფლავისა ბეჭედთა

არა შეძერა და ეგრეთ გამოსვლა. ხოლო ვორცთა წყლულებისა ჩუშნება და საზრდელისა მიღება ვორცთა ბუნებისა საქმე იყო; რამეთუ გამოჩინებად იყვნეს უკანასკნელ მწვალებელნი, რომელნი იტყოდეს: ქრისტესა შემდგომად აღდგომისა ვორცნი კაცობრივნი არღარა კმოსიანო. და კუალად იყვნეს მწვალებელნი მანის და მუნტანი, რომელნი იტყოდეს: რაჟამს ქრისტე ამაღლდებოდა, ვორცნი კაცობრივნი მზესა თანა დაუტევენაო. ამისათვის იქმნა, ვითარცა ვთქუ, ვორცთა წყლულებისა ჩუშნებად და საზრდელისა მიღება დაყოფად პირთა მათ ურცხუნელთა და მგმობარეთა, რომელნი ამას იტყოდეს და ანგელოზნიცა ამასვე დაუმტკიცებდეს მოციქულთა რაჟამს ამაღლდებოდა ზეცად, ვითარმედ ვორცნი იგი, რომელ მიიხუნა ჩუენგან ქრისტემან შემდგომად ვნებისა და აღდგომისა, ივინივე მოსიან და მით ამაღლდა ზეცად და მითვე მოსლვად არს განსჯად დაბადებულთა. ამისთვის ეტყოდეს: „კაცნო გალილეველნო, რაჟსა სდგათ და ზედავთ ზეცად? ესე იესო, რომელი ამაღლდა თქუენგან ზეცად; ეგრეთვე მოვიდეს, ვითარცა იხილეთ აღმაგალი ზეცად“ (საქმე 1,11).

ეგრეთვე სხუანი მწვალებელნი გამოჩინებად იყვნეს უკუანაძსკნელ, რომელთა თქუეს, ვითარმედ: „ქრისტემან ვორცნი შეიმოსა კაცობრივნი და სული და გონებად არა მიილო, არამედ სულისა და გონებისა წილ სიტყუად ღმრთისა ექმნა სულ და გონებად ვორცთა მისთაო“. ამის გმობისა თავი იყო აპოლინარიოს მწვალებელი და შემდგომნი მსგავსნი მისნი ბოროტნი, რამეთუ, ვითარცა ვთქუ, პირველთა მათ მწვალებელთა, რომელნი ვორცთა ქონებასა არღარა იტყოდეს ქრისტესა შემდგომად მკუდრეთით აღდგომისა, მათდა პირის დასაყოფელად იქმნა საზრდელისა მიღება და წყლულებისა

ჩუშნება. ეგრეთვე შეჰბერვა ესე იქმნა, რომელნი უსულოდ და უგუნებოდ იტყოდეს ქრისტესა მათდა პირის დასაყოფელად.

რამეთუ, ვინადგან სიტყუამან ღმრთისამან ბუნებაჲ კაცთა სრულებით მიიღო — სული, ჳორცი და გონებაჲ, თვნიერ ცოდვისა, ამისდა დასამტკიცებლად შეჰბერა კაცობრივითა სულითა და სამშვნველითა. ხოლო ვთქუ, რაჲ კაცობრივი სული და სამშვნველი, ნურღარა კაცობრივად ჰგონებ, რამეთუ აწ ყოველივე ღმრთისად ითქმის: ჳორცი, სული და გონებაჲ, რამეთუ კაცობრივი რაჲცა მიიღო, არსებასა თვისსა შეუერთა შეურევნელად და ერთგუამად იქმნა, ვითარცა ცეცხლმან რკინა რაჲ შეიწყნარის მის შორის და ყოველითურთ ცეცხლი იქმნეს, ეგრეთვე ღმრთისა სიტყუამან ღმერთყო ჩვენი ყოველივე. ვითარცა სისხლი მისი ითქუმის ღმრთისა სისხლად, ეგრეთვე ღმრთისა ჳორცი, ღმრთისა სული და ღმრთისა სამშვნველი და ღმრთისა გონებაჲ, რამეთუ თვნიერ ცოდვისა ჩუენისა ყოველივე მიიღო და განაღმრთო და მით შეჰბერა; და უკუეთუ კაცობრივი რაჲმე დაშთა მიუღებელად, იგი ყოველივე ეგო უკურნებელად ღმრთისმეტყუელთა სიტყვსაებრ. იგი სული შეჰბერა ქრისტემან, რომელი ჯუარსა ზედა შეჰკვედრა ღმერთსა და მამასა; იგი სული მოიღო კუალად განღმრთობილი შემდგომად მკუდრეთით აღდგომისა, ვითარცა ბრძანებს: „ველმეწიფების სულისა ჩემისა დადებად და ველმეწიფების კუალად მოღებად“. იგი სული შეჰბერა მოციქულთა, და ვითარცა კაცობრივთა ჳორცთა ქონებაჲ შემდგომად აღდგომისა წყლულებისა ჩუშნებითა და საზრდელისა მიღებითა დაამტკიცა, ეგრეთვე სარწმუნო ყო კაცობრივისა სულისა ქონებაჲ რაჟამს იგი შეჰბერა მოციქულთა და მომზადა შეწყნარებად სულისა წმიდისა და ჰრქუა: „მიიღეთ

სული წმიდამ“. არა ჰრქუა: მიგიღებებს, არამედ: „მიიღეთ სული წმიდამ“. უკუანასკნელ მიღებისათვის ეტყოდა, რომელსა შინა აღუთქუა მოვლინებამ, [და] არა თუ მაშინვე მიცემისათვის.

ამით დაჰქსნა მწვალებელთა გესლოვანი ენა ვითარმედ: ქრისტე არცა უსულო არს, არცა უბუნებო, არამედ სრულებით მიიღო ქრისტემან ბუნება კაცობრივი, ჯორცნი სულიერნი და სული სიტყვერი და გონიერი, და შეიერთა თავსა შორის თვსსა და შემდგომად მკუდრეთით აღდგომისა ეგრეთვე მოსია და არს სრული ღმერთი და სრული კაცი ორითა ბუნებითა და ერთითა გუამითა შეურევნელად და განუყოფელად. ამისათვის იქმნა განგებულებამ იგი კართა ვშულთა შესლევა, წყლულებისაცა ჩუმნება და საზრდელისაცა მიღება. მაშა რადლა ექმარებოდა საზრდელისა მიღებამ, ეგრეთა შეჰბერვა. ესე იქმნა შეჰბერვა და მოჰმზადა მოვლინებად სულისა წმიდისა.

ვითარცა ეტყოდა პირველვე: „უკუეთუ მე არა წარვიდე, იგი არა მოვიდეს, და ოდეს წარვიდე, სხუამ ნუგეშინისმცემელი მოგივლინო, რათა თქვენ თანა დაადგრეს უკუნისამდე“. და უკეთუ მაშინ მისცა შეჰბერვითა მით, რამსათვსლა ეტყოდა სიტყუათა ამათ: „უკუეთუ მე არა წარვიდე, იგი არა მოვიდეს“.

ამრამედ, ვითარცა ვთქუ, ამის მიზეზისათვის იქმნა შეჰბერვა იგი, რათა დაემტკიცოს შემდგომად ვნებისა და აღდგომისა, კაცობრივისა ბუნებისა — ჯორცთა და სულისა სრულებით ქონებამ; ამისათვის შეჰბერა კაცობრივითა სულითა და სამშვნელითა ყოვლითურთ განღმრთობილითა და დაამტკიცა ჭამმარიტად ქონებამ, ვითარცა ჯორცთა, ეგრეთცა სულისა სამშვნელითურთ, და მოჰმზადა

შეწყნარებად სულისა წმიდისა.

ნუ ჰკონებ, თუმცა სული წმიდად ორთქლი რაიმე იყოს და შეჰბერვით მიედინებოდეს, ანუ ქართაებრ გამოვიდოდეს, ანუ კაცობრივ რაიმე გულისწმაცო; რამეთუ ვითარცა მეუფე ჩუენი ქრისტე მამისა სიტყუად ითქმის და არა არს მსგავს ჩუენდა სიტყუათა, რომელი პირით ჩუენით რამ გამოვიდის სიტყუად, ჰაერად განიბნევის და განილევის; არამედ ძე ღმრთისა უვნებელად შობისა მისისათვის ითქმის სიტყუად, ვითარცა ჩუენისა გონებისაგან უვნებელად იშუშბის სიტყუად და ვნებად არა იქმნების, ეგრეთვე ღიღისა მის გონებისაგან, მამისა იშვა ძე და სიტყუა ღმრთისა უვნებელად და არს სრული გუამოვნებად.

ეგრეთვე სული წმიდად გამოვალს მისვე მამისაგან და ძისა თანა განისუშნებს და არს სრული გუამოვნებად ვითარცა მამისა და ძისა, ეგრეთვე სულისა წმიდისა, განუყოფელისა და შეურევნელისა, ერთღმრთეებისა და ერთუფლებისა.

არამედ სული წმიდად ვითარცა ვთქუ, არცა ორთქლი არს პირისა, არცა ქარი არს ჰაერისა მიმართ განბნევადი, არცა გუამი გუამსა შორის შერწყმული და შერეული, რადთამცა მით რაიმე იქმნებოდა შეჰბერვა. არამედ გუამოვნებად მტკიცე ვითარცა მამისა, ეგრეთცა ძისა და სულისა წმიდისა, განუყოფელნი და შეურევნელნი. არა თუ შერწყმული და შერეული, არცა განბნევადი და განქარვებადი, არამედ სრული ღმერთი არს მამისა და ძისა თანასწორი, მისვე მამისგან გამოსრული და მამისა და ძისაგან განუშორებელი.

და ვითარცა შობად ძისა მამისაგან პირველ ყოველთა საუკუნეთა, ეგრეთვე გამოსლვად სულისა მამისაგანვე, რათა არა ორნი

მიზეზნი ითქუნენ და დაკლებულ იქმნეს სულიწმიდა თანასწორისა პატივისაგან.

ღ რამედ შეჰბერვამ ესე სულითა კაცობრივითა, მომზადებამ იყო მოსალოდებელისა, და არა სრულებით მინიჭებამ სულისა წმიდისა. და უკუეთუმცა არა პირველივე მოემზადნეს მოწაფენი, ვითარ უძლებდეს მოსლვასა სულისა წმიდისასა?!

რ ამეთუ წინათვე მოასწავებდეს წინაწარმეტყუელნი მოსლვასა სიტყვსა ღმრთისა და ჯუარცმასა და სიკუდილსა მისსა ცხადად და ჭეშმარიტად იტყოდეს და მერმე მოციქულთა თვალითა იხილეს და ველითა მსახურეს. ეგრეთვე ქრისტე მცირედ-მცირედ იტყოდა და მოიყვანებდა გულისწმისყოფად ვნებისა და აღდგომისა თვისისა. და კუალად დაბრკოლდებოდეს და აცილობდეს ქრისტესა, ვითარცა პეტრე ეტყოდა უფალსა ჯუარცმისათვის: „შენდობამ იყოს შენდა. არა იყოს ეგრეთ“. და უკუეთუმცა წინათვე არა დაჩუშულ იყვნეს, ვითარ თავს იღებდეს ხილვად ვნებასა მისსა. რავდენ უმეტეს უხილავისა და უსაზღვრომისა და გარეშეუწერელისა სულისა წმიდისა გარდამოსლვასა შეშინებულ და შეძრწუნებულ ქმნილ იყვნეს. და ვერ თავსმდებელ ძალსა მისსა უსაზღვროსა: უკუეთუ წინათვე არა განემზადნეს ვითარცა ვთქუ შებერვითა მით.

ღ ა უკუეთუ მაშინვე სრულებით მიენიჭა, რადღა ელოდეს პაემანსა და აღსრულებასა შეერგასისა დღისასა, რომელსა შინა ცხადად მოიღეს მადლი სულისა წმიდისა ცეცხლისა ენათა განყოფითა.

ღ ნუ რად ეტყოდა ქრისტე მოწაფეთა: „უკუეთუ მე არა წარვიდე, იგი არა მოვიდეს“ და კუალად ეტყოდა: „მე წარვიდე და სსუამ

ნუგეშინისმცემელი მოგივლინო“ და კუალად შემდგომად შებერვისა მის, მეორმოცესა დღესა ეგულებოდა რამ ამაღლებამ, აღიყვანნა მთასა ზეთისხილთასა და ეტყოდა: „ხოლო თქვენ დასხვდით ქალაქსა ამას იერუსალიმსა, ვიდრემდის შეიმოსოთ ძალი მაღლით, და მე მოგივლინო აღთქმა იგი მამისა ჩემისა“.

უკუეთუ მაშინ მიენიჭა სული წმიდამ, ამას რამსათვის ეტყოდა? ანუ იგი სული წმიდამ რომელი იყო და ესე დაპირებული ნუგეშინისმცემელი რომელი?

რამეთუ ვინამთგან სრულმან ბუნებამან ღმრთისამან ბუნებამ კაცთა სრულებით მიიღო; ჳორცნი და გონებამ, სული სიტყუერი სამშვნველითურთ და შეიერთა თავსა შორის თესსა და ყოველითურთ განაღმრთო და ყოველივე ღმრთისად გამოაჩინა: ხორცნი და სისხლი, გონებამ და სიტყუამ, სული და სამშვნელი, და ერთგუამ იქმნა ორი ბუნება. ამისათვის კაცობრივითა სულითა და სამშვნველითა შეჰბერა, რათა გურწმენეს შემდგომად აღდგომისაცა სრულისა კაცობრივისა ბუნებისა ქონებამ ქრისტესი; და მომზადებაცა იყო მოღებად სულისა წმიდისა; ვითარცა აწცა მღვდელნი სახედ იქმან, რაჟამს ნათელს სცემენ ყრმათა, შეჰბერვენ და მასვე სიტყუასა იტყვან, რომელნი მაშინ ჰრქუა უფალმან მოწაფეთა, ვითარმედ: „მიიღეთ სული წმიდამ“ და მოჰმზადებენ მიღებად სულისა წმიდისა. ესრეთ მომზადება იყო და არა სრულიად მინიჭება.

ხოლო ღმრთაებისა ბუნებითა მეერგასესა დღესა, დროსა მას და პაემანსა, რომელსა მოელოდეს მოციქულნი სათნოყოფითა მამისადთა მოვლინებითა ძისადთა და თუთ ჳელმწიფებითა სულისადთა თავით თუსით მოვიდა სული წმიდამ, ვითარცა

წერილ არს, ვითარმედ: „მე ვკითხო მამას ჩემსა და სხუად ნუგეშინისმცემელი მოგივლინო“ და მერმე იტყვს: „უკუეთუ მე არა წარვიდე, იგი არა მოვიდეს, და მე მოვავლინო იგი თქუენდა“. და კუალად იტყვს: „ოდეს მოვიდეს სული იგი ჭეშმარიტებისად, გიძლოდის თქვენ ჭეშმარიტებასა შინა“. ესე სიტყუანი თუთებათა და გუამოვნებათა შეურევნელობისანი არიან.

ხოლო სიტყუად იგი, ვითარმედ: „სული ჭეშმარიტებისა, რომელი მამისაგან გამოვალს, მან წამოს ჩემოვს“, ესე არსებათა და ბუნებათა ერთობისა საქმე არს; ვითარმედ მამისაგან გამოვალს და მამა არს მიზეზი ძისა შობისა და სულისა გამოსლვისა, და ერთი პატივი და სწორი ველმწიფება და უფლება აქუს და, არა არს მათ შორის განწვალებად, არცა შერწყუმა და შერეულება, არამედ ერთობად აქუს უცვალებელი და მეუფებად აქუსთ დაუსრულებელი, და მისი არს დიდებად და პატივი და თაყუანისცემა აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე ამინ.

VI თავი

სიტყვსა მისთვის, ვითარმედ: „მე ვარ გზა და მე ვარ ჭეშმარიტება“

კვალად იტყვან, ქრისტე ბრძანებსო: „მე ვარ გზა და მე ვარ ჭეშმარიტება“, მერმე იტყვსო: „სული იგი ჭეშმარიტებისად, რომელი მამისაგან გამოვალს“ – იგი ჭეშმარიტება ძე არსო და მისგან გამოვალს სული წმიდაო. უკუეთუ გამოსლვასა ზედა მოიღებენ ამას სიტყუასა, მაშა „გზისაგანცა გამოვალს და კრავისაგან“¹⁵ (გამოცხადება 22,1) და რაოდენნი ვორციელისა განგებულებისა სახელნი ეწოდებიან ქრისტესა, რამეთუ თქუა: „მე ვარ გზა და მე ვარ ჭეშმარიტება“ და კვალად: „მე ვარ კარი, თუ ვინმე შევიდეს ჩემ მიერ, ცხონდეს“. და ესე არს უმსგავსო სიტყუად მათი: ხოლო არა იტყვს ჭეშმარიტებისაგან გამოსლვასა, არამედ სული ჭეშმარიტებისაო, და მეცა ეგრეთვე მრწამს და აღვიარებ სულად ძისა და სულად ქრისტესა და სულად ჭეშმარიტებისა და რაოდენნი სახელნი იწოდებიან ქრისტესთვის, ყოველთა ზედა ითქმის სულად ძისა და სულად ქრისტესა და სულად ჭეშმარიტებისა მოძღვრებისაებრ საღმრთოთა წერილთასა ვითარმედ: „გამოავლინა ღმერთმან სული ძისა თვისისად გულთა შინა ჩუენთა“ (გალატელთა 4,6). და კვალად იტყვს: „რომელსა სული ქრისტესი არა აქუნდეს, იგი არა არს ქრისტესი“, და კვალად: „მე ვარ გზა და მე ვარ ჭეშმარიტება“.

ხოლო გამოსვლით ძისაგან არავის უთქუამს, არცა თუთ ჭეშმარიტსა ძესა ღმრთისასა, არცა მოციქულთა, არცა ღმრთისმ-

¹⁵ აქ წმინდა წერილში წერია: „საყდრისაგან ღმრთისა და კრავისა“. ტექსტის ან გადაწერაში შეცდომა ან სიტყვის გამო. ზ.მ

ეტყუელთაგანსა ვისმე, არამედ ესრეთ ყოველთავე საღმრთოთა წერილთა შინა და თუთ წმიდასა სახარებასა შინა წერილ არს, ვითარმედ: „მამისაგან გამოვალს და ძისა მიერ მოივლინების და მოგუტყემის და მოგუძნიჭების, და მამა არს მიზეზი ძისა შობისა და სულისა გამოსლვისა და ერთობად აქუს უცვალებელი და ჴელმწიფებამ და უფლებამ მოუკლებელი უკუნითი უკუნისამდე. ამინ.

VII თავი

სიტყვსა მისთვის, ვითარმედ: „მდინარე ერთი გამოვალს საყდრისაგან ღმრთისა და კრავისა“

ხოლო ერთი სიტყუად ესე აქუსთ პაპის მოსავთა მიზეზად ცუდად მეტყუელებისა მათისა, რომელი წერილ არს გამოცხადებასა შინა იოანე ღმრთისმეტყუელისასა, ვითარმედ: „მიჩუენა მდინარე წმიდა წყლისა ცხოველისად ბრწყინვალე, ვითარცა ბროლი, გამოშავალი საყდრისაგან ღმრთისა და კრავისა, შორის სივრცესა მის ქალაქისასა“ (გამოცხადება 22,1). ესე არს თავი და პირველი სიტყვსებამ მათი ჩუენდა მომართ, და სიტყვთა ამით აცთუნებენ მრავალთა წრფელთა და მარტივთა სულთა. და ჩანს ვითარმედ: ძნელ არს სიტყვსებამ მათი, არამედ მცირედ მელოდეთ და ადვლად დაიწინას სიტყუამრავლობამ მათი და ცუდისმეტყუელებამ მადლითავე და შეწევნითა სულისა წმიდისათა.

რამეთუ იტყვს, ვითარმედ: „მდინარე ერთი გამოვალს საყდრისაგან ღმრთისა და კრავისა, შორის სივრცესა მის ქალაქისასა“. ვინათგან საყდარი თქუა და სივრცე ქალაქისა, ჩუენ მიერ არღარა საჭირო არს ამისი განმარტებამ, რამეთუ რომელთა შორის არს მეცნიერებამ საღმრთოთა წერილთა, მათ მიერცა ადვლ არს ამისი უწყება და ძალი, ვითარმედ საყდარნი ღმრთისანი ზეცისა წესთაგანნი არიან ერთი დასი ცხრათა მათ დასთაგანნი უმახლობელესნი ღმრთისანი და უპირველესნი სხუათა მათ ზეცისა განწყობილთანი სერაბინთა და ქერუბინთა თანა გარემოდს ღმრთისა მყოფნი, რომელთა ზედა განისუენებს მეუფემ მეუფითა, ვითარცა დასწერს ბრძენთმთავარი დიდი დიონისე ზეცისა განწყებათათვს და იტყვს: „სერაბიმნი და ქერუბიმნი და საყდარნი, უფლებანი, ძალნი და ველმწიფებანი,

მთავრობანი, მთავარანგელოზნი და ანგელოზნი“. ვითარცა ვთქუ უპირველესნი და უმახლობელესნი ზეცისა განწესებათა შორის სერაბინნი და ქერუბინნი და საყდარნი არიან, რომელთა ზედა განისუშნებს ნეტარი იგი და მიუწვდომელი ბუნებაჲ წმიდისა სამებისა მიუწვდომელად და გამოუთქმელად ზეშთა ბუნებისა, და ზეშთა სიტყვსა და მოგონებისა; და უკუეთუ საყდრისაგანცა გამოვალს სულიწმინდა, ვითარღა ითქვას ძისაგანცა გამოსლვა ანუ რაჲღა იყოს უმეტესი პატივი მამისა ანუ ძისა; და კუალად ესადსიცა იგი ხილვამ მოიწსენე, ვითარ იხილა მეუფე საყდართა ზედა მჯდომარე ჟამსა მას, რომელსა მოკუდა ოზია მეფე და იტყვს, ვითარმედ: „ვიხილე ღმერთი მჯდომარე საყდართა ზედა მაღალთა და აღმატებულთა, და სავსე იყო ტაძარი იგი ღიღებთა მისითა და სერაბინნი ღგეს გარემოდს მისა“, და შემდგომი; და კუალად წმიდანი სამნი ყრმანი, იყვნეს რა შეთხეულ საწმილსა მას ცეცხლისასა, ილოცვიდეს და იტყოდეს: „კურთხეულ ხარ შენ საყდართა ზედა ღიღებისა შენისათა“ და დავით იტყვს: „უფალმან ზეცას განჰმზადა საყდარი თვისი და სუფევა მისი ყოველთა ზედა ეუფლებინ“; და კუალად გამოცხადებასა შინა წერილ არს: „მეყსეულად ვიქმენ სულითა და აჰა, დგა საყდარი ცათა შინა და საყდართა ზედა და მჯდომარე მსგავს იყო ქვასა მას იასპასა და სარდიონსა და ირისე იყო გარემოდს საყდრისა მის“. ესე არს საყდარი იგი, რომლისაგან გამოვალს მდინარე იგი წყალისა ცხოველისა, და საყდრად ღმრთისა, რომელსა ზედა განისუშნებს ღმერთი. პირველნი ბრწყინვალეებანი არიან ზეცისა განწყობილთა შორის ვითარცა პირველვე ვთქუ, და მერმე შორის სივრცესა მის ქალაქისასა, რამეთუ ესენი წმიდანი ანგელოზნი არიან და სულნი

წმიდათა კაცთანი, რომელნი იშუშებენ ზეცასა იმრუსალიმსა შინა ვითარცა სხუანიცა ღმრთისმეტყუელნი ესრეთვე იტყვიან და ამათ შორისცა გამოვალს, ვითარცა წერილ არს: „მდინარე ერთი გამოვალს წმიდა, ბრწყინვალე წყლისა ცხოველისა საყდრისაგან ღმრთისა და კრავისა შორის სივრცესა მის ქალაქისასა“. და ვითარ ეგების ესე, ანუ ვითარ მოეზავების ესრეთ, რადთამცა სულიწმიდად საყდრისაგან ღმრთისა და კრავისა გამოვიდა სიტყვსაებრ მათისა, შორის სივრცესა მის ქალაქისასა.

ხოლო მდინარე იგი წმიდად, რომელი იხილა ღმრთისა მეტყუელმან წყლისა ცხოველისა ჭეშმარიტად მაღლი სულისა წმიდისა არს და გამოვალს საყდრისაგან ღმრთისა და კრავისა, რომელ არნ საყდარნი ღმრთისანი წმიდანი ანგელოზნი, ნებითა კრავისა მის ჩუენთვის დაკლულისათა და გარდაეცემის უხუად შორის სივრცესა მის ქალაქისასა ანგელოზთა და წმიდანთა სულთა ზედა. და არა ბუნებით და პირველითგან მიზეზობისათვის არს ხილვა ესე გამოსლვისა, არამედ მაღლთა მათ მრავალსახეთა სულისა წმიდისათა გამოსლვათათვის იტყვს, ვითარცა ბრძანებს ქრისტე, ვითარმედ: „რომელსა ჰრწმენეს ჩემი“, ვითარცა თქუა წიგნმან: „მდინარენი მუცლისა მისისაგან დიოდიან წყლისა ცხოველისანი“. ესე თქუა სულისა მისთვის, რომელი მიღებად იყო მორწმუნეთა მათ მისა მიმართ.

ესე მდინარე იხილა იოანე ღმრთისმეტყველმან გამომავალი საყდრისაგან ღმრთისა და კრავისა, რამეთუ მაღლი იყო სულისა წმიდისა უხუშობით მომდინარე სახედ მდინარისა შორის ანგელოზთა და წმიდათა სულთა ზედა კაცთასა გარდაცემული,

და ჭეშმარიტად, რომელსა პრწმენეს ქრისტე ძედ ღმრთისად და თანასწორად მამისა და სულისა წმიდისა, უკუანამსკენელ ჩუენთვის განკაცებული ორითა ბუნებითა და ერთითა გუამითა, ღმერთი სრული და კაცი სრული, და მცნებათა და ბრძანებათა მისთა იმარხვიდეს, მისგანცა გარდამოეცემის მდინარე იგი ცხოველსმყოფელი წყლისა ცხოველისა უხუშბით მომდინარე, რომელ არს მაღლი სულისა წმიდისა ბრძანებისაებრ ღმრთისა, ვითარმედ: „რომელსა პრწმენეს ჩემი, მდინარენი მუცლისა მისისაგან დიოდან წყლისა ცხოველისანი“ და შემდგომი. და თუმცა სულისა წმიდისა გამოსლვისათს იტყოდეს მდინარესა მას ღმრთისმეტყუელისა მიერ ხილულსა და მის მიერვე სახარებასა შინა წერილსა, მაშა ესეცა იქმნების, რომელ ყოვლისა მორწმუნისა და წმიდისა კაცისაგანცა გამოვალს სული წმიდა და ვითარ იყოს ესე, ანუ ვითარ ეგების, რამეთუ სული წმიდა ბუნებით არცა მდინარე არს, არცა ქარი, არცა დის, არცა ქრის, არცა ორთქლი რადმე არს განქარვებადი და ვითარცა იგი ძე და სიტყუად ღმრთისა, არა თუ სიტყვათაებრ ჩუენტა ჰაერად განბნევადი არს, არამედ სრული გუამოვნება და ვითარცა მამისა და ძისა ეგრეთვე სულისა წმიდისა, უცვალელებლი და მოუკლებელნი, შეურევნელი და განუყოფელნი, და არა რად არს მათ შორის განყოფილი თვნიერ უშობელობისა, შობისა და გამოსლვისა და არცა ვინ ესე უწყის და ვერცა ვინ შემძლებელ არს ცნობად, თუ რად არს უშობელობა მამისა, შობა ძისა და გამოსლვა სულისა; ვერცა კაცნი და ვერცაღა თვთ უწორცონი ბუნებანი, არამედ ესე ოდენ უწყებულ არს ჩუენდა და მოცემულ საღმრთოთა წერილთა მიერ და მეტი არარად; და ნუცა ვინ გამოეძიებს ამისა უმეტესსა, რათა

არა დაინთქას და მიეცეს წარსაწყმედელსა სიტყუსაებრ დიდისა ღმრთისმეტყუელისა გრიგოლისა.

რად ვიტყვ სხუასა, თუთ ჭეშმარიტი სიბრძნე და ძალი ღმრთისა ძე და სიტყუად მამისა ბრძანებს: „სული იგი ჭეშმარიტებისად რომელი მამისაგან გამოვალს“ და წმიდანი მისნი მოციქულნი მართლისა სარწმუნოებისა აღსარებასა ესრეთ დასწერენ, ვითარმედ: „სული წმიდაჲ, რომელი მამისაგან გამოვალს“. და სამას ათრვამეტთა ღმრთის მეტყუელთა მამათა ნიკიას ესრეთვე თქუეს და დაამტკიცეს: „სული წმიდაჲ, რომელი მამისაგან გამოვალს“; ეგრეთვე შემდგომთა დიდთა კრებათა და სხუათა ყოველთა ღმრთისმეტყუელთა ესრეთ დაწერეს და დაამტკიცეს, ვითარმედ: „მამისაგან გამოვალს“, და არა სადა თქუმულ არს, თუ სული წმიდა მამისა და ძისაგან გამოვალს და ვერცა ვის უკადრებიეს, არამედ მხოლოდ მამისაგან გამოვალს და ძისა მიერ მოივლინების და მოგუშტყემის და მოგუშნიჭების, და ერთი არს პატივი და ღიდებაჲ მამისა და ძისა და სულისა წმიდისა.

ხოლო იგინი გმობენ წმიდათა მოციქულთა და ღმერთშემოსილთა მამათა და თუთ თავადისა ქრისტეს ბრძანებასა და მოძღვრებასა გარდააქცევენ და იტყვიან ვითარმედ: მათგან დაკლებული და ვერ გულის წმის საყოფელი ჩუენ გამოგუშტყხადა და გულისწმავყოფთო [და] ამისათუს ესრეთ ვიტყვითო; და კოსტანტინეპოლისა კრებამან „სული წმიდაჲ ღმერთი და ცხოველსმყოფელი“ შემატესო, რამეთუ მუნამდე ესრეთ იტყოდესო: „სულიწმიდა, რომელი მამისაგან გამოვალს“, და აწ ჩუენცა ესრეთ შეემატეთო: „სული წმიდა რომელი მამისა და ძისაგან გამოვალს“; და ესრეთ ცუდითა სიტყუთა

განიმართლებენ თავთა თვსთა. აღივსნედ სირცხვილითა და კლემითა პირნი მათნი, რომელნი ესრეთ ზრახვენ. რომელი არს იგი კრება ერთი მეორისა წინააღმდეგომი? ანუ პირველისა განმასაზღვრებელისა მეორე დამკვსნელი და არა უფროსად დამამტკიცებელნი თვნიერ ფლორე[ნ]ციისა კრებისა?, რომელსა იგინი მერვედ კრებად უწოდნენ. რამეთუ იგინი არიან დამკვსნელნი და განმაქარვებელნი ყოვლისა საღმრთოდ სჯულისდებისანი და მოციქულთა განწესებისანი. ესე სიტყუამ არა თუ კო[ნ]სტანტინეპოლისა კრებამან შემატა „ღმერთი და ცხოველსმყოფელი“, არამედ წმიდამან იაკობ მოციქულმან და მარკოზ მახარებელმან განწესებასა შინა საღმრთომისა წირვისასა ესრეთ დააწესეს შემდგომად საუფლომისა მის სიტყვასა, რომელ არს: „მიიღეთ და ჭამეთ, ესე არს ვორცი ჩემი“, და შემდგომი. მერმე ესრეთ იტყვან წმიდანი მოციქულნი: „შეგვიწყალენ ჩუენ ღმერთო ყოვლისა მკყრობელო, შეგვიწყალენ ჩუენ ღმერთო მაცხოვარო ჩვენო, შეგვიწყალენ ჩუენ დიდითა წყალობითა შენითა და გარდამოავლინე ჩუენ ზედა და წინა მღებარესა ამას ძღუძნსა ზედა სული შენი ყოვლად წმიდაჲ, ღმერთი და ცხოველსმყოფელი თანა არსი შენ ღმრთისა მამისა და მხოლოდშობილისა ძისა შენისა ერთმეუფებით თანასწორი“. ესრეთ ხადიან წმიდანი მოციქულნი სულსა წმიდასა უფლად და ცხოველსმყოფელად, და არა თუ უკანასკნელ უწოდეს ესე სახელნი.

რამეთუ სახელნი სულისა წმიდისანი მრავალნი არიან წმიდათა წერილთა მიერ მოსწავებულნი. გინა თუ ღმერთი, გინა თუ ცხოველსმყოფელი, გინა თუ რავდენიცა სახელნი იწოდებიან: სული ნუგეშინისმცემელი, სული სახიერი, სული წრფელი, სული მთავრობისა, სული გულისწმისყოფისა, სული სიბრძნისა, სული

ღმერთმყოფელი.

ძსე და ესე ვითარნი და უმრავლესნი სახელნი წერილ არიან საღმრთოთა წერილთა შინა სულისა წმიდისათუს, და რავდენიცა უწოდოს კაცმან სულსა წმიდასა, კეთილ არს ფრიად და ჯეროვან, და შეეტყუებთან ყოვლად ბრძენსა მას და ყოვლად სახიერსა ღმერთმთავარსა სულსა. ვითარცა არს ჭეშმარიტად ღმერთი და უფალი და ცხოველსმყოფელი და სხუანი, რავდენიცა ვთქუნ.

ხოლო გუამოვნებისა და თუთებისა შერევნა და შერწყმად და ძისაგან გამოსლვა უჯერო არს და უპირულ, რომელი არცადა სხუასა ვის უთქუამს და არცა სადა წერილ არს და გარეშე არს საზღუარსა წმიდათა მოციქულთა და ღმერთშემოსილთა მამათასა და რომელნიცა ამათ საზღუართა გარდაუქცევენ, მათ ზედა აღესრულების სიტყუად იგი მოციქულისა: „გინა თუ ჩუნ, გინა თუ ანგელოზი ზეცით გახარებდეს თქუნ, გარეშე მისა, რომელი იგი გახარე თქუნ, შერუწნებულ იყავნ“, ვითარცა წინასწარ ვთქუ და აწ კვალად ვიტყვ: „უკეთუ ვინმე გახარებდეს თქუნ მისა გარეშე, რომელი იგი მიიღეთ, შერუწნებულ იყავნ“!

ხოლო ჩუნ ღმრთის მოყვარენო, ნუ გარდავეცდებით საზღუარსა მამათასა, ნუცა შევცვალებთ კანონსა წმიდათა მოციქულთა და წმიდათა ღმრთისმეტყველთასა ვითარცა არცარა შეგვცვალებიეს და არცარა შემოგვიღიეს უბიწოსა ამას შინა სარწმუნოებასა ჩუნსა, არამედ ვეგნეთ მასვე ზედა საფუძველსა მოციქულთა და წინასწარმეტყველთასა და ვიქმოდეთ კეთილთა საქმეთა, რათა კურთხევა და მაღლი მათი მოვიდეს ჩუნ ზედა და გვცენეს წმიდამან სამებამან ერთ ღმრთაებით თაყვანისცემულმან და დიდებულმან, რამეთუ მისა

შუშნის ყოველი დიდებამ, პატივი და თაყუანისცემა აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე. ამინ.

VIII თავი

სიტყვსებამ მათდა მიმართ, რომელნი პაპასა ჰრომისასა უფროსად და უადრესად ჯადიან სხუათა პატრიარქთა ზედა და ქუეყანასა ზედა მეორედ ქრისტედ აღიარებენ და თავად ყოველთა ეკლესიათა იტყვიან პეტრე მოციქულისა თანამოსაყდრეობითა. სწორადვე მისსა და ვიკადრო ვითარმედ: უადრეს მისსა აღიარებენ, კეთილის მოქმედი იყოს კაცი იგი ანუ თუ სიტყვსა წინა აღმდგომისა და საქმისა

(1) სმინეთ ჩემი, რომელთა გნებაეს კეთილად გულისწყმის-ყოფამ [და] ამის მიზეზისათვის სიტყვსებამ და თქვენ იხილეთ და საჯეთ სამართალი, ვინ არს უმეტესი ანუ უადრესი, ანუ თუ სწორნი, ანუ დაკლებულნი. მოდით ძმანო და ამის პირისათუს უპირატესად სიტყუამ ღმრთისა შემოვიდლოთ, რამეთუ ესრეთცა გერ-არს [და] რამეთუ „იგი არს დასაბამი და სრულყოფელი ყოვლისა კეთილისა და მისგან არს ყოველი მოცემად კეთილი და ყოველი ნიჭი სრული ზეგარდამო მოცემულ მამისაგან ნათლისა“.

პითარცა წერილ არს: „პრქუა იესუ მოწაფეთა თვისთა: ზოლო თქვენ ნუ იწოდებით რაბბი, რამეთუ ერთი არს მოძღვარი თქვენი — ქრისტე, ზოლო თქვენ ყოველნი ძმანი ხართ და მამით ნუვის ხადით ქუეყანასა ზედა, რამეთუ ერთი არს მამად თქვენი, რომელი არს ცათა შინა. ნუცა გერქუმინ თქვენ წინამძღვარ, რამეთუ ერთი არს წინამძღვარი თქვენი — ქრისტე, ზოლო უდიდესი თქვენი იყვენ თქვენდა მსახურ, რამეთუ რომელმან აღიმადლოს თავი თუსი, იგი დამდაბლდეს; და რომელმან დაიმდაბლოს თავი თუსი, იგი ამაღლდეს“ (მათე 23,8). აწ იხილეთ ბრძანებად ესე სამეუფეო! სადა ჩანს აქა უდარეს-უადრესობად წმიდათა მოციქულთა, რომელნი-იგი პაპასა ჰრომისასა უადრესად ხადიან წმიდისა პეტრე მოციქულისა

თანამოსაყდრეობითა და განიდილებენ თავთა თვისთა და მიზეზად ამპარტაუნებისა მოიღებენ პეტრეს. ესე უწყოდა ვითარცა წინადასწარ მცნობელმან ყოვლისამან უფალმან და ამისათვის შემოიღო სიტყუად ესე და წინასწარ განაკრძალებს მოწაფეთა თვისთა და ასწავებს, რათა არა განლაღნენ ერთი მეორესა ზედა; ვითარცა კუალადცა ეტყოდა მოწაფეთა: „ისწავეთ ჩემგან რამეთუ მშვიდ ვარ და მდაბალ გულითა და ჰპოოთ განსუენებაჲ სულთა თქვენთა“. ისწავეთო ჩემგან სიმდაბლე არა თუ სილაღე და ამპარტაუნება.

და კუალად წერილ არს მასვე წმიდასა სახარებასა შინა: ოდეს მოციქულნი ჯერეთ საზომსა სისრულისასა არა მიწვეულ იყუნეს, ბრძანებდა რად ქრისტე ვითარმედ: „აღვალ იმრუსაღემად“, იგინი ჰგონებდეს ქრისტესთვის, ვითარმედ საყდართა დიდებისათა დაჯღებისო და მეუფებათა ქუეყანისათა დაიპყრობსო.

მაშინ მოუწდა იესოს დედა ძეთა ზებედესთა ძეთა მისთა თანა, თაყვანისცემდა და ითხოვდა რასამე მისგან, ხოლო თავადმან ჰრქუა მას: „რად გნებავს? - ჰრქუა მას: თქუ, რათა დასხდენ ორნი ესე ძენი ჩემნი ერთი მარჯუენით შენსა და ერთი მარცხენით შენსა სასუფეველსა შენსა. მიუგო იესუ და ჰრქუა მას: არა იცი, რასა ითხოვ! ძალ გიცა სასუმელისა ჩემისა შესუმად რომელი მე მეგულების შესუმად ანუ ნათლისღებაჲ რომელი მე ნათელ ვიდო, - ნათლისღებაჲ? ხოლო მათ ჰრქუეს მას: ძალგვიც“ (მათე 20,20). ზედავა? რამეთუ ქრისტემან სასუმელი სიკუდილისა წინა უყო შესუმად და ჭირი და სასჯელი სოფლისა ამის და ეგრეთდა დასხდომა სუფევათა შინა. დაღაცათუ ამათ ქუეყანისაჲ ითხოეს, არამედ ქრისტემან საუკუნო იგი დიდებაჲ აღუთქუა და იგიცა

ჭირითა და შრომითა და სიკუდილითა და არა თუ განსუენებითა და ღიღებისა მსოფლიოსა ძიებითა. და ეტყვის: „სასუმელი სამე ჩემი შესუათ და ნათლისღებამ, რომელი მე ნათელ ვიღო, ნათელ იღოთ, ხოლო დაჯდომა მარჯვენით ჩემსა და მარცხენით არა არს ჩემი მიცემად, არამედ ვიეთღა გამზადებულ არს მამისა მიერ ჩემისა“.

ვითარცა ესმა ესე ათთა მათ განრისხნეს ორთა მათ ძმათათვის.

ხოლო იესუ მოუწოდა მათ და პრქუა: „უწყითა, რამეთუ მთავარნი წარმართთანი უფლებენ მათ ზედა და ღიღ-ღიღნი ველმწიფებენ მათ ზედა, ხოლო თქვენ შორის არა ეგრეთ იყოს, არამედ რომელსა უნებს თქვენ შორის ღიღ ყოფამ იყავნ თქვენდა მსახურ, და რომელსა უნებს თქვენ შორის წინა ყოფამ, იყოს იგი თქვენდა მონა“ (მათე 20,25). იხილე! აქაცა მონებამ და ურთიერთას მსახურებამ უბრძანა და არა მთავრობამ და ერთი-მეორესა ზედა უფლებამ და ველმწიფებამ წარმართთაებრ; ვითარცა აწინდელი პაპები ქრომისანი ველმწიფებენ და მძლავრობენ ყოველთა ზედა. ესე უწყოდა უფალმან ვითარცა წინასწარ მეცნიერმან სილალისა მათისამან. [და] ამისათვის ეტყვის მოწაფეთა და ასწავებს სიმდაბლესა, რათა სწორ იყვნენ და ერთი მეორესა ზედა არა განლაღნეს, დაღაცათუ პეტრე მოციქული ჩუენ კაცთა მიერ თავად მოციქულად სახელიდების, არამედ ზოგად ყოველნი მოციქულნი თავად სახელიდებიან და არიანცა თავნი ათორმეტნივე ყოველნი სხუათა მათ სამეოცდაათთა ზედა, რომელნი ქრისტემან უკანადსკნელ გამოირჩინა. ხოლო ესე ათორმეტნი პირველ წოდებისათვისცა ითქუმიან თავად, არამედ ზოგად ძმანი არიან საზომისაებრ და ნიჭისა მადლთასა და არა

თუ ვორციელთა დიდებითა აწინდელთა პაპებთაებრ, რომელნი არა პეტრესებრ იქცევიან, არცა სხუათა მოციქულთაებრ უპყრიესთ ეკლესია, არამედ ამპარტავენებით და მძლავრობით მპყრობელთა მეფეთაებრ, რომელნი ბრძანებათა განაუღენენ და ზოგთა ნებსით და ზოგთა იძულებით და მძლავრებით დაიმორჩილებენ და წინა აღუდგებიან ბრძანებათა სამეუფოთა და იტყვან თავად ეკლესიათა პაპსა პრომისსა და უფროსად ყოველთა პატრიარქთა.

ხოლო ესევეითარისა ზუაობისა და ღმრთის საბუღველისა ამპარტავენებისა სიტყვა და საქმე ახლად არს მათ მიერ მოპოვნებული და თავით თვისით მოგონებული, გარეშე წმიდათა წერილთა და თვნიერ მსოფლიოთა კრებათა, რამეთუ არასადა წერილ არს წმიდათა მოსახსენებელთა შინა, არცა სჯულისა კანონთა შინა უფროსობა სხუათა ზედა პაპისა და ვერცა გამოაჩინებენ ამას თუმცა ძუძლითგან უფროსი ყოფილიყო სხუათა პატრიარქთა ზედა ეპისკოპოზი პრომისა; არამედ განწესებისაებრ პირველისა მსოფლიოსა კრებისა სამასათთვრამეტთა მამათასა ნიკეას შეკრებილთა კოსტანტინეს ზე დიდისა, ერთობა და სწორებაჲ აქუს ზუთთავე პატრიარქთა, (და) რათა ერთი მეორისა სამწყსოსა ვერ ეცილებოდის, რამეთუ მუნამდე არცა ერთი ეკლესია — საპატრიარქო აღმოსავლეთისა არცა დასავლეთისა იყო წარჩინებულ არცა გამოჩინებულ მის ჟამისა კერპთმსახურთა მძლავრებისაგან, რამეთუ დიდი იყო შიში და მძლავრება მათი ყოველთა ქვეყანათა ზედა და ყოველთავე აიძულებდენ უარისყოფად ქრისტესა და იყვნეს დამალულ მათთა შინა და ქუაბთა და გურელთა ქვეყანისათა, შიშითა სატანჯველთათა, ვითარცა ცხორებასა შინა წმიდისა სილიბისტროსა წერილ არს, რომელი იყო პაპა პრომისა და იგიცა დამალული, მეფემან

კონსტანტინე გამოიყვანა ოდეს იქმნა ქრისტიანე გამოჩინებითა წმი-
დათა მოციქულთა პეტრე და პავლესითა და მათ აუწყეს მოძიება
სილიბისტროსი. და ვითარცა იქმნა ესე ქრისტიანე და მიიღო
შარავანდელი მეფობისა და ველთ უღვა უფალმან ყოველი ქუ-
ყენიერებად აღმოსავლეთისა და დასავლეთისა.

მაშინ ქმნა კრებად დიდი ნიკეას, ვითარცა ვთქუ და შეკრიბნა
ყოველთა კიდეთგან სამასათთვრამეტნი წმიდანი ეპისკოპოზნი
და დაამტკიცეს მართალი სარწმუნოებად წმიდათა მოციქულთა
მიერ ქადაგებული და დაუსხნეს ეკლესიათა წესნი და კანონნი.
მუნ იყვნეს კრებისა მის თავად ხუთნივე პატრიარქნი სწორად:
სილიბისტრ — პაპა პრომისა, მიტროფანე — პატრიარქი
კონსტანტინეპოლისა არამედ მიტროფანე, ვერ მიწევნულმან
უძღურებისაგან, სხვადა წარავლინა ნაცვლად თვისა, იობენალ
— იზრუსალიმისა, ალექსანდრე — ალექსანდრიისა და ევ[ს]ტათი
— ანტიოქიისა და მათ თანა სფირიდონ საკვირველთმოქმედი,
ნიკოლოზ მირონ ქალაქისა ეპისკოპოზი - საკვირველთმოქმედი,
გრიგოლი პართელი მღვდელმოწამე, განმანათლებელი სომხითისა,
ბასილი მღვდელმოწამე ეპისკოპოზი ამასიისა, დიდი ათანასე
და სხუანი მსგავსნი ამათი სამას ათრევამეტი წმიდანი მამანი
და მათ დაამტკიცეს მართალი სარწმუნოებად. მაშინ მეფემან
კონსტანტინე დიდად პატივსცა და აღამაღლნა ყოველნი ეკლესიანი
და საეპისკოპოზონი. პირველად პრომისა ეკლესია აღიდა და
აღამაღლა ეპისკოპოზი მისი, რამეთუ ნათელიცა მისგან მოელო და
ველთ უღვა დასავლეთისა ეკლესიანი. არათუ ყოვლისა სოფლისა
მთავრად დაადგინა, არამედ დასავლეთისა ოდენ ეპისკოპოზად
განაჩინა და თვთ მეფე დაემკვდრა ბიზანტიას და მოსცვალა

ძუძლი პრომი ახლად პრომად და სახელსდვა კოსტანტინოპოლი და უფროსად აღამაღლა ეპისკოპოზი ახლისა პრომისა და ველთ უდვა თაობა ყოველთა ეკლესიათა. ეგრეთვე ანტიოქიისა და ალექსანდრიისა და იმრუსალიმისა, ვითარცა განწესებასა შინა ნიკეისა კრებისა. და მერმე, მეექუსისა კრებისასა წერილ არს: თანასწორობა და ერთი პატივი ძუძლისა პრომისა ეპისკოპოზი[სა] და ახლისა პრომისა ეპისკოპოზის, რათა სწორნი იყვნენ და ერთი პატივი აქუნდეს და სხუათა მრავალთა საღმრთოთა და ღმრთივსულიერთა წიგნთა შინა წერილ არს, რათა სწორნი იყვნენ და ერთი პატივი, ეკლესია ძუძლისა პრომისა და ახლისა პრომისა და პატრიარქნიცა ხუთნივე სწორნი იყვნენ და ერთი მეორისა სამწყსოსა არა უვდებოდის, არცა მძლავრობით ეცილებოდის, რათა აღმოსავლეთისა პატრიარქი აღმოსავლეთსა მწყსიდეს და დასავლეთისა – დასავლეთსა, ეგრეთვე სხუანი პატრიარქნი თუს-თუსსა ხუტდრებულსა ადგილსა განწესებისაებრ ნიკეისა კრებისა და სხუათა შემდგომთა მსოფლიოთა კრებათა.

ხოლო წმინდა გრიგოლი ღმრთისმეტყველი დასწერს შესხმასა შინა ირონ ფილოსოფოსისასა დიდისა ათანასისთუს, რად იგი შეემთხვა ბოროტთა არიანოზთაგან. ესრეთ მიუწერს: რათა ვითარმედ ლტოლვილი მწვალებელთაგან და მრავალფერად გუტმული და წყლული მიიწია პრომად და ეპისკოპოზისა მის მათისა წინაშე განაცხადა უსამართლობად იგი მისი, რომელი შეემთხვა არიანოზთაგან და უჩუშნა სისხლითა შეღებილი სამოსელი თუსი. სადა ჩანს აქა უფროსობად პაპისა ანუ თაობა ყოველთა ზედა. რადსათვის არა თქუა: თუ მიიწია იგი წინაშე თავისა მის ჩუენ ყოველთასა - პრომაელთა ეპისკოპოზისასა და ყოველისა სოფლისა

მწყემსისა? არამედ, ესრეთ, ვითარცა ვთქუ ვითარმედ წინაშე ეპისკოპოზისა მის მათისა და არა ჩვენ ყოველთასა.

ქრეთვე ცხოვრებასა შინა მაქსიმე აღმსარებლისასა წერილ არს: ოდეს ერთისა ნებისა და საქმისა მეტყველნი — მეფე და პატრიარქი კონსტანტინეპოლისა, მწვალებელნი გმობდეს კრებასა ქალკედონისასა, წმიდა მაქსიმე აღმსარებელი ჰრომს იქცეოდა ლტოლვილი მწვალებელთაგან, რამეთუ ძლიერად წინააღმდეგობდა და ამხილებდა მეტყველთა ერთისა ნებისა და ერთისა საქმისა. მაშინ იძულებით წარმოიყუანეს ჰრომით კონსტანტინეპოლედ და აიძულებდეს რათა უარყოს კრებაჲ ქალკედონისა და ერთი ნება და ერთი საქმე ჯორჯშესხმულისა ქრისტე ღმრთისა ჩუენისა აღიაროს. ამას მრავალგზის ეტყოდეს და იგი არა ერჩდა. მერმე მიგზავნენეს კაცნი საჩინონი და შერაცხულნი ეპისკოპოზნი და მთავარნი და მიუმცნეს ესრეთ ვითარმედ: ეკლესია კონსტანტინეპოლისა თავი არს ყოველთა ეკლესიათა, რადსათუც არა დაემორჩილები ამას ეკლესიასაო. ესე გუაუწყე, რომლისა ეკლესიისა მორჩილი ხარო: ამის ჩუენისა ეკლესიისა ანუ ჰრომისა, ანუ ალექსანდრიისა, ანუ იმრუსალემისა, ანუ ანტიოქიისა, რამეთუ ხუთნივე ესე საპატრიარქონი ერთ ჳმა არიან და ამა ჩუენსა ეკლესიასა ეზიარებიანო. შენცა მოვედ და გუეშზიარე და შემოგუშრთე ამას ჩუენსა ეკლესიასაო.

ხოლო რად მიუგო წმიდამან მაქსიმე? — არამედ ესე ვითარმედ: „ეკლესია ქრისტესი არა თუ ქვათა მიერ ჳელითა კაცთათა აღშენებული არსო, არამედ მართლმადიდებლობაჲ და სარწმუნოებაჲ ქრისტესი. ესე არს კლდე და მას ზედა აღშენებულ

არს ეკლესია. რაგამს იგი პეტრეს ეტყოდა ოდეს ძედ ღმრთისად აღიარა: „შენ ხარ კლდე და მას კლდესა ზედა აღვაშენო ეკლესია ჩემი“. რომელსაცა ღმერთი ჩუენი იესუ ქრისტე ძედ ღმრთისად რწამს შემდგომად განაკაცებისა ორითა ბუნებითა, ორითა ნებითა და საქმითა და ერთითა გუამითა, ესე კლდე თვით ქრისტე არსო. არცა პეტრეს ზედა არს აშენებული, არცა პავლესა ზედა, არცა სხუათა მათ მოციქულთა ზედა, არამედ მართალსა აღსარებასა ზედაო. აწ მე მას დავემორჩილები, რომელიცა ეკლესია და პატრიარქი მართლისა სარწმუნოებისა კლდესა ზედა დაფუძნებულ არსო. თქუენ, რომელნიცა ეკლესია გნებავს შემოგერთნენო. გინა თუ პროპისა ანუ ალექსანდრიისა ანუ სხუა, რომელიცა გენებოს, მე რომელიცა წმიდათა მოციქულთა, წინაწარმეტყუელთა და წმიდათა კრებათა დაამტკიცეს და ჭეშმარიტთა მოძღუართა გუასწავეს მას არა გარდაუქცევ და სხუასა არა რას შევიწყნარებ“. აქაცა იხილეთ, ვინ არს უფროსი ანუ უმცირესი? არავინ, არამედ რომელი ეგოს სარწმუნოებასა ზედა მართალსა იგი არს მტკიცესა და უძრავსა კლდესა ზედა დაფუძნებული და იგიცა საზომისაებრ და განწესებისა წმიდათა კრებათასა და არა თუ ჳორციელთა დიდებითა და საწმართა და საფასეთა სიმრაველითა.

ჲ უალად ცხოვრებასა შინა გრიგოლი აკრაკანტელისა წერილ არს: ოდეს მიიწია პრომედ თაყუანისცემად სამარხოსა წმიდათა მოციქულთასა, რამეთუ დიდ იყო სათნოებითა კაცი იგი ღმრთისა და მრავალთა სასწაულთა იქმოდა, ამისთვის ყოველნი პატივსცემდნენ და იდიდებოდა ყოველთა მიერ. მაშინ მახლობელნი მისნი მლუდელნი შურითა საეშმაკომთა დაბნელდეს და იწყეს მტერობად მისა. დღესა ერთსა დედაკაცი ვინმე მეძავი ქრთამითა მოიბირეს რათა

ზაკვით საფრწვე დაუგონ. მაშინ დედაკაცი იგი ჟამსა ცისკრისასა შევიდა სენაკსა მისსა, რაჟამს ყოველნი ეკლესიად წარვიდეს. თუთ წმიდა იგი და სხვანი ყოველნივე. ზოლო ოდეს სრულ იქმნა ჟამი ლოცვისა, მიჰყვეს წმიდასა მას ვიდრე სენაკადმდე და მეძავი იგი დედაკაცი იხილვა მწოლარედ სარეცელსა ზედა მისსა. მაშინ შეიპყრეს წმიდა იგი და წინაშე პაპისა მიიყვანეს, ზოლო პაპა ვინათგან უმეცარ იყო სიწმიდესა მისსა, საპყრობილესა შეაყენეს და ორი წელი დაყო საპყრობილესა მას შინა და ვიდრემდის არა წარმოგზავნენეს კაცნი და არა აუწყეს პატრიარქსა კო[ნ]სტანტინეპოლისასა ვერ განსაჯა საქმე მისი პაპამან პროპიასამან. მაშინ წარმოგზავნა კაცნი პატრიარქმან და წარიყვანა წმინდა გრიგოლი და მან განსაჯა იგი და ცნეს ყოველთა ღირსება და უბიწოება მისი და ესრეთ განუტევეს. აწ სადა ჩანს თაობა და უფროსობა პაპისა სხვათა პატრიარქთა ზედა, რომელმან ერთისა კაცისა საქმე, ვინათგან სხვსა სამწყსო იყო, ვერ განსაჯა?

ქვეთვე სანატრელი მამად ჩუენი გიორგი მთაწმინდელი: მთარგმანებელი, ახალი ღმრთისმეტყველი, ოდეს მოიწია ქუეყანასა ჩვენსა მთაწმინდით და განანათლა ქუეყანა ჩუენი სწავლითა თვისითა, მიიქცა მუნვე მთაწმინდას და ვითარცა მივიდოდა მგზავრ, მიიწია ანტიოქიას და შევიდა წინაშე პატრიარქისა.³⁶ ზოლო პატრიარქმა ანტიოქიისამან დიდად პატივ-სცა და მოწულედ შეიტკბო, რამეთუ პირველცა ეხილვა და ფრიადი სიყუარული აქუნდა მისა მიმართ

36. აქ მცირე უზუსტობაა: გიორგი მთაწმინდელი, გიორგი მცირეს თხზულების მიხედვით, ანტიოქიას ეწვია და იქაურ პატრიარქს შეხვდა არა სამშობლოში (საქართველოში) ჩამოსვლის შემდეგ, არამედ მანამდე, ვიდრე ის მეფე ბაგრატ შერთხის (1027-1072) მოწვევით საქართველოსკენ გამოემგზავრებოდა (ძველი ქართული პავოვრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, წიგნი მეორე, თბ., 1967, გვ. 158-161).

და ჯეროვნად ისმენდის მისსა და ჰკითხვიდის და გამოეძიებდის მისგან სჯულიერთა და საეკლესიოთა საქმეთა და დღესა ერთსა მოუწოდა პატრიარქმან წმინდასა მას და ჰრქუა: წმიდაო მამაო, ვიცი, რამეთუ კაცი ღმრთისა ხარ და ღმერთი იტყვს პირით შენით; და ესეცა უწყი, ვითარმედ სიტყუათა შენთა მორჩილობენ მეფე და ერი ქართველთა. აწ მოუწერე მეფესა და ქართველთა, რათა დაემორჩილნენ ეკლესიასა ჩუენსა, რამეთუ ჩემნი სამწყსონი არიან: ვინათგან მე პეტრესი, თავისა მის მოციქულთასა, საყდარი მიპყრიეს და შეკრვისა და განვსნისა ველმწიფებაჲ მე მაქუსო: არქუ მათ, რადთა დაემორჩილნენ ჩემსა ეკლესიასა და კათალიკოზი და ეპისკოპოზი ჩემგან იკურთხოვდნო. ესე აუწყე, უკეთუ არა ისმინონ, მოუწერო ოთხთავე პატრიარქთა და მათი განზრახვითა წყევათა ქუცმე შერვცნებისასა შევთხინე ივინი.

ძოუგო წმინდამან გიორგი და ჰრქუა: წმიდაო მეუფეო, რად იტყვ ესე-ვითართა სიტყუათა, რამეთუ ქართველთა ნათესავი დაღაცათუ წრფელ არს და უმეტრად შერაცხილ თქუენ მიერ, არამედ მართლითა სარწმუნოებითა და ღმრთის მეცნიერებითა განათლებულ არიან, რამეთუ ვინამთგან ნათელი ღმრთის მეცნიერებისა შეიწყნარეს, მიერთგან არღარა მიდრეკილ არიან წვალებად მადლითა ქრისტესითა და არცაღა მიდრეკენ ვიდრე აღსასრულადმდე. ხოლო საბერძნეთი მრავალგზის მიდრეკილ არს წვალებად, ვითარცა დიდსა სუნაქსარსა შინა წერილ არს, რამეთუ ოდესმე მწვალებელ იქმნეს ესე ოდენ საბერძნეთისა ეკლესიანი ხატთა ბრძოლისა წვალებითა, რომელ არა რომელსა ეკლესიასა ზედა იყო მართლმადიდებელი ეპისკოპოზი მას ჟამსა. იოანე გუთელი ეპისკოპოზი ჩუენისა კათალიკოზისა მოავლინეს

და აკურთხეს იგი მცხეთას.

ხოლო უკეთუ შენ, პეტრე მოციქულითა იქადი, ჩუენი კათალიკოზი და ეპისკოპოზნი და ქართველნი ანდრია მოციქულითა იქადიანო, რამეთუ პირველ წოდებული ანდრია არს და მისნი მოქცეულნი ჩვენ ვართ. იგი იქმნა პირველ მოწაფე და ამან მოჰგვარა იგი [(პეტრე)] ქრისტესა, ვითარცა წმინდასა საზარებასა შინა იოანეს თავისასა წერილ არს (იოანე 1,43). უკეთუ სამართალსა შეეუდგთ, ჯერარს რადთა უკანასკნელ წოდებული მწოდებელსა დაემორჩილოს. შენდა ჯერ არს რადთა ჩუენსა კათალიკოზსა დაემორჩილო. ესევეითარნი სიტყუანი რქუნა წმიდამან მამამან გიორგიმ პატრიარქსა ანტიოქიისასა და უმრავლესი ამისა. და ესრეთ ყოვლითურთ უსიტყუებლ ყო, რომელი იქადოდა წმიდისა პეტრეს თანამოსაყდრებითა, რამეთუ უკეთუ სიქადული შეჰგავს, ამის მიერ უმეტესად ჯერ არს სიქადული, რამეთუ პირველი მოსაყდრე ესე არს და უკანამსკნელ რომი.

აჲ სადა ჩანს უმეტესობა და უფროსობა პაპისა, რომელი დიდად იქადის პეტრე მოციქულისა თანამოსაყდრეობითა. რადსათვის არა თქუა პატრიარქმან ანტიოქიისამან პეტრე მოციქულისა საყდარი მე მიჰყრიესო, შეკრვისა და განხსნისა ველმწიფებაჲ მე მაქუსო და უდიდესი და უაღრესი ჩუენი ყოველთა თავი პაპა არსო, რომელსა აქუს საყდარი და სასუფეველი პეტრესიო, დაღაცათუ პირველი მოსაყდრე მე ვარო, არამედ იგი არს თავი და უფროსი ჩუენიო. ანუ რადსათვის თქუა ოთხთავე პატრიარქთა ვაუწყყო და არა მხოლოდ პაპასა, რათა დაგვამორჩილოს ჩუენცა ეკლესიასა. გინათუ რადსათვის წინა უყო ანდრია მოციქულისა პირველი წოდება

წმინდამან მამამან ჩუენმან გიორგი და ჩუენისა კათალიკოზისა თანამოსაყდრეობამ: და არა მიუგო ამანცა ვითარმედ: მარტო შენ რასა იქადი პეტრეს მოსაყდრეობითა და უფროსად თავი პირველი და უფროსი პაპა პრომისა არს ყოველთა ეკლესიათაო. ამით ჩანს და სიტყვითაცა მრავლითა მიზეზითა, რამეთუ არა არს უფროსი სიხუათა პატრიარქთა ზედა და არცა ყოფილ არს ოდესცა და სხუადცა მრავალი იპოების საღმრთოთა წერილთა შინა ამის პირისათუს, რომელ არა აღვწერეთ, რათა არა სიმრავლე წერილთა იქმნას და თუ ვისმე ენებოს და არა სცონოდეს წიგნი იგი დოღმატიკოსი, რომელ არს მწვალებელთა მიმართ სიტყვსება, ჳელად მიიღოს და მით ეუწყოს ყოველი ჭეშმარიტი თუ ვითარ აქუსთ თანასწორება ხუთთავე პატრიარქთა.

მოკლედ გაუწყებ, თუ ვითარ წერილ არს მას შინა: ვითარმედ ეკლესია ქრისტესი გუამი არს ქრისტესი. ხოლო ქრისტე, თავი არს ეკლესიისაო, და ვითარცა თავსა შორის ხუთნი საგრძნობელნი არიან და ყოველსა გუამსა იგი მართებსო³⁷, ეგრეთვე ეკლესიასა, რომელ არს გუამი ქრისტესი ხუთნი პატრიარქნი განეწესაო და სხვანი ყოველნი ეპისკოპოზნი ყოვლისა სოფლისანი ასონი არიან ქრისტეს გუამისანი, ხოლო ქრისტე არს თავი ეკლესიათაო: ვითარცა პავლე მოციქულიცა მრავალსა ადგილსა იტყვს ესრეთ ვითარმედ: „ქრისტე თავი არს ეკლესიისა“ და არა პაპა პრომისა, რომელი იგი სხუასა ჟამსა უვრცელესად აღვწეროთ. ამით ჩანს, რამეთუ არცა ერთსა ჰქონებია უადრეს-უდარესობამ: არცა ესევეითარი უფროსობა და თაობა ჰქონებია, რადთამცა ერთი მეორისაგან იმწყსებოდა. გინა ეპისტოლუ იგი წარიკითხეთ ფოკა

37. მართავს.

კონსტანტინეპოლელ პატრიარქისა მიერ მიწერილი სომეხთა კათალიკოზისა ზაქარიას მიმართ და ყოველივე ცხადად გუუწყოს თუ ვითარ სწორებად და ერთობად აქუსთ ხუთთავე პატრიარქთა. ოდეს ერთსა სარწმუნოებასა და ერთსა მართალსა აღსარებასა ზედა იყვნეს.

ხოლო რომელთაცა დაჰხსნეს საზღუარნი მამათანი და არა დაადგრნენ ჭეშმარიტებასა ზედა რომელი წმიდათა მოციქულთა და წინაწარმეტყუელთა და ჭეშმარიტთა მოძღვართა საზღუარნი დაგკსხნეს და კრებითა დაამტკიცნეს ესევეთართა სჯულისა გარდამაქცეველთა, არღარა ერთ ნებად არიან სხუანი მიმდგომნი და თანაზიარნი ძმანი და არცაღა მათნი სამწყსონი დაემორჩილებიან, არამედ შორს განუდგებიან მართლმადიდებელნი.

რამეთუ მაკედონიოს სულისა წმიდისა მგმობარი და ნესტორ — ორ ძედ და ორ გუამად ქრისტეს მეუფებისა მქადაგებელი და წმიდისა ღმრთისმშობელისა უარისმყოფელი. და სერგის და პიროს ერთისა ნებისა და ერთისა საქმისა ვორცშესხმულისა ქრისტეს ღმრთისა მეტყველი. ესე ოთხნივე კონსტანტინეპოლისა პატრიარქნი იყუნეს და ონორი პრომისა პაპა იყო. იგიცა ერთის ნებისა და ერთისა საქმისა მეტყველი და მწვალებელი, ქრისტეს განკაცებისა უარისმყოფელი, და დიოსკორე ბილწი — ერთისა ბუნებისა მეტყველი — ალექსანდრიისა პატრიარქი, და პეტრე ანტიოქიისა პატრიარქი მკაწრველი, რომელმან სამწმიდაობისა გალობისა შორის ჯვარი დააწესა. ესე ყოველნი შეიჩმენნეს და განიდევნნეს საყდრით და არა ვინ შეუდგა მათსა მას წვალებასა მართლმადიდებელთაგანი. არცა ვინ დაემორჩილა ონორიოსს — პაპასა პრომისსა.

არცა ვინ შეუდგა მაკედონიოსს და ნესტერს, მწვალებელთა კონსტანტინეპოლელ პატრიარქთა, არცა დიოსკორე ალექსანდრელსა და პეტროს ანტიოქიელსა, რამეთუ არა თანამოსაყდრეობითა და შემდგომობითა იქმნების მსგავსებამ პირველმოსაყდრისა თუხისა, არამედ ჭეშმარიტისა აღსარებითა და უბიწოვსა მოქალაქეებითა ვითარცა წმიდანი მოციქულნი და შემდგომნი და მობაძაენი მათნი წმიდანი მღვდელთმოდღვარნი.

ანუ რად იწსენებიან უმეტესად და უდიდებულესად ყოველსა შინა სოფელსა წმინდა ნიკოლოზ მირონქალაქელი და პაპა პრომისა ანუ ამბროსი მედიოლანელი, სპირიდონ ტრიმიფუნტელი, ეპიფანე კვიპრელი, ამბერკი იერაპოლელი, ბასილი ამასიელი, დიდი ბასილი კესარიელი, გრიგოლი ანბინანძორელი ღმრთისმეტყველებისა თავად ჩინებული და შემდგომად იქმნა კონსტანტინეპოლის პატრიარქი და გრიგოლი ნოსელი და წმიდა პართენი ჰამფსაკელი ეპისკოპოზი და სხუანი მრავალნი წმიდანი მღვდელთმოდღვრები მცირისა ქალაქისა და სოფლებისანი და არა ყოველნი პაპები პრომისანი ანუ პატრიარქნი კონსტანტინეპოლისანი და გინა სხუანი პატრიარქნი. ჩანს, რამეთუ არა თუ საყდრითა და დიდობითა მიეცემის ღირსება და ჭეშმარიტება, არამედ სათნოებითა და ერთითა და სწორითა სარწმუნოებითა, ვითარცა ბრძანებს ღმერთი: „საყდართა მოსესთა დასხდენ მწიგნობარნი და ფარისევლნი, ზოლო საქმეთა მათთაებრ ნუ იქმთ“ და შემდგომი (მათე 23,2).

ხოლო პაპასა პრომისასა ვინ მისცა ესეოდენი ველმწიფებამ და დიდებამ, რამთამცა სხუანი პატრიარქნი არა ესწორებოდეს. უკეთუ პეტრე მოციქულისა გამო იქადიან თავი არს მოციქულთაო,

პეტრე ჭეშმარიტად თავი არს მოციქულთა. არა თუ მარტო იგი, არამედ ათორმეტნივე თავნი არიან სხუათა მათ მოციქულთა, რომელნი გამოირჩივნა ქრისტემან სამეოცდაათნი და სხუანი მრავალნი შემდგომნი მათნი, რამეთუ იუდაცა განმცემელი თავი იყო მოციქულთა და ათორმეტთა თანა აღრაცხული: არამედ ვინამთგან არა დაადგრა მცნებათა ქრისტესათა, განმცემელ იქმნა. რად არგო მოციქულთა თაობამან? რამეთუ პეტრეს არა თუ ჳორციელთა პატივითა და ღიდებითა აქუს თაობად და უფროსობა, არამედ საღმრთოდთა მწურვალეებითა და სიყუარულითა ქრისტესითა და სრულითა სათნოებითა ითქმის თავად მოციქულთა. ეგრეთვე სხუანი ათორმეტნივე იყვნეს თავ მოციქულთა და სახელ იღებიან ყოვლისა სოფლისაგან თავად მოციქულთა. სულიერითა საზომითა და არა ჳორციელთა პატივითა იყვნეს ღიდ წინაშე ღმრთისა და თავ მოციქულთა.

უკეთუ ესრეთ არა იყო, ოდეს პეტრე აცილობდა ქრისტესა და წინა აღუდგა ჯვარცუმისა და სიკუდილისათუს და ეტყოდა: „უფალო, შენღობა იყავნ შენდა, არა იყოს ეგრეთ“. რად მიუგო ქრისტემან? „წარვედ ჩემგან მართლუკუნ სატანა! რამეთუ საცთურ ჩემდა ხარ, არა ჳზრახავ შენ ღმრთისასა, არამედ კაცთასა“ (მათე 16,23). რად არგო მაშინ მოციქულთა თაობამან. უკეთუმცა არა შეენანა აღუხოცელმცა იყო მას ზედა სიტყუად იგი ქრისტესი.

რამეთუ პირველი იგი აღსარებად პეტრესი და სიტყუად იგი ზეცისა საიდუმლოთა გამომაცხადებელი რაჟამს იგი ძედ ღმრთისად აღიარა ქრისტე ჭეშმარიტად წმიდისა პეტრესი იყო და სხუათა მათ წმიდათა მოციქულთა და შემდგომთა და მობაძავთა მათთა

პაპებთა. ხოლო სიტყუა იგი: „წარვედ ჩემგან სატანა, რამეთუ საცთურ ჩემდა ხარ. არა ზრახავ შენ ღმრთისა, არამედ კაცთასა“ — ჭეშმარიტად ესე ბრძანებაჲ არა პეტრეს ზედა არს, არცა მისთა მობაძავეთა და შემდგომთა მისთა პაპებთა, არამედ უკანასკნელ და აწინდელთა პაპებთა ზედა არს სიტყუად იგი თუ: „წარვედ ჩემგან სატანა, რამეთუ საცთურ ჩემდა ხარ. არა ზრახავ შენ ღმრთისა, არამედ კაცთასა“, რამეთუ სატანა წინა აღმდგომად გამოითარგმანების და იგინი არიან წინა აღმდგომნი საღმრთომსა სჯულისანი და დამწესნელნი სამეუფოთა ბრძანებათანი, რომელნი არა ზრახვენ სჯულსა ღმრთისასა, არამედ კაცთასა.

პითარცა ყოვლისა წინასწარ მეცნიერმან უფალმან უწყოდა წმიდისა პეტრე მოციქულისა შემდგომად უკანასკნელ გამოჩინებად პაპები არა პეტრეს სათნოებისა მობაძავენი, არამედ წინა აღმდგომნი და სჯულისა შეურაცხისმყოფელნი, არა მზრახველნი მოციქულებრ, არამედ კაცობრივ და ჯორცთაებრ, და რომელთა იგი შეუდგეს ნებასა ჯორცთასა ამისთვის პრქუა პეტრეს სიტყუად იგი, რომელი ზემო ვთქუ.

პერეთვე რაჟამს სამგზის უარყო პეტრემ, რამ არგო უფროსობამან და მოციქულთა თაობამან უკეთუ არა შეენანა და ცრემლითა განეწმიდა ბრალი იგი უარისყოფისა?

პერეთვე საიდუმლოსა მას ფერწებანისასა, რაჟამს ურჩ ექმნა დაბანად ფერწისა, რამ მიუგო ქრისტემან: „არა გატუნდესო ნაწილი ჩემ თანა“ (იოანე 13,8). უკეთუ იგიცა სინანულითა არა განემართა და თავიცა და ჳელი ფერხთა თანა განბანად არა მიეპყრა რამ სარგებელ ექმნებოდა მოციქულთა თაობად ვითარცა

იუდა გამცემელსა, რამეთუ იგიცა მოციქულთა თაჲ იყო [და] არა შეინანა, არამედ იქმნა გამცემელ და მერმე შიშთვილია.

ამისთვის ვიტყვ ვითარმედ: უკეთუ სათნოებაჲ პეტრესი ანუ პავლესი ანუ იოანესი ანუ სხუათა მათ მოციქულთა[ებრ] არა აქუნდეს, ცუდ არს ყოველი ღონე კაცობრივი და ღიღებაჲ ყოვლისა სოფლისა. ესევეთარი სიქადული შორს არს მსგავსებისაგან პეტრესა და სხუათა მათ წმიდათა მოციქულთასა.

ღა უკეთუ ესრეთ არა იყოს, მაშა ყოველი ეპისკოპოზნი და პატრიარქნი თვისთა პირველთა მოსაყდრეთა ეპისკოპოზთა მსგავსნი იქმნებიან არა სათნოებითა, არამედ შედგომილი შემდგომად თანამოსაყდრებითა. პატრიარქნი იმრუსალემისნი თუთ ქრისტესა და წმიდისა იაკობ ძმისა უფლისა, ალექსანდრიისა ეპისკოპოზნი მარკოზ მახარებლისა, კოსტანტინეპოლისა სტაქოს მოციქულისა და უფროსად ლუკა მახარებლისა, და ანტიოქიისა თუთ პეტრე მოციქულისა, რამეთუ პირველი საყდარი ესე არს წმიდისა პეტრეს და სხუანი სხუათა ეპისკოპოზთა სწორნი და მსგავსნი იქმნებ. თანამოსაყდრებითა და არა სათნოებითა, ვითარცა პირველ გვითქუამს და აწცა ვიტყვთ. მაშა რად იწსენების ყოველსა ო სოფელსა თავად მღვდელთმობღვართა ღიღი ბასილი კესარ ეპისკოპოზი, ანუ გრიგოლი ღმრთისმეტყველებისა თავად წოდებლი ანუ გრიგოლი ნოსელი ანუ სფირიდონ ტრიმიფუნტელი, ანუ ნიკოლოზ მირონქალაქელი, ანუ ეპიფანე კვპრელი, ანუ პართენ ჰამსკელი, გინა ტიზონ ამათუნტელი და სხუანი მრავალნი ადგილადგილ გამოჩინებულნი ღიღებულნი მღვდელთმობღურები მცირისა ქალაქისა და დაბნებისანი. რად იხსენებიან ესენი ღიღებულად

ყოველსა შინა სოფელსა და არა ყოველნი ეპისკოპოზნი პროპის-
ანი, რომელნიცა არა გამოჩენილ არიან სათნოებითა სრულნი და
მობაძაენი წმიდისა პეტრესნი, ვითარცა წმიდა კლემენტოს, ანუ
წმიდა სილიბისტრო, ანუ წმიდა ლეონტი, დამასუ და კელის-
ტინე, ანუ წმიდა გრიგოლი დიოლოლო და მსგავსნი და მობაძაენი
მათნი, რომელნი მნათობნი არიან ეკლესიათანი და იხსენებიან
ყოველსა შინა სოფელსა და არა ყოველნი პაპები ვითარცა ვთქუ,
რომელნიცა არა იყუნენ მსგავსნი და მობაძაენი წმიდისა პეტრესნი
და სხუათა მათ სახელოვანთა წმიდათა მღვდელთ მოძღუართანი.

მრავალნი სხუანი სახენი და წერილნი გვჩუენებენ ამას ვითარმედ:
არა ყოფილ არს უფროსი არცა თავი სხუათა პატრიარქთა ზედა,
არცა უბრძანებია ქრისტესა, არცა მიუცია კრებასა და უკეთუ
თავი და უფროსი ყოფილ არს სხუათა ყოველთა ზედა, ისმინეთ
ჩასა მიუწერს წმიდა კლემენტოს პაპა პროპისა, რომელი იყო
შემგდომი წმიდისა პეტრესი, იაკობს ძმასა ღმრთისა, ეპისკოპოზსა
ქრუსალემისასა რაჟამს ცხორებამ თვისი აუწყა. ესრეთ მიუწერს:
„წმიდასა და სანატრელსა მწყემსსა მწყემსთასა და ეპისკოპოზსა
ეპისკოპოზთასა, ძმასა ღმრთისა იაკობს, კლემენტოს ეპისკოპოზი
პროპისა გიკითხავთ. გვაკურთხენ!“ რამდათვის არა მიუწერს
ესრეთ: „თავი და უფროსი ყოველთა ეკლესიათა და ეპისკოპოზთა
კლემენტოს მოგიწერ შენ იაკობს, ძმასა ღმრთისა, ეპისკოპოზსა
იერუსალემისასა“ ამით ჩანს, რამეთუ არა არს უაღრეს-უღარესობამ
პატრიარქთა შორის, არამედ თანასწორებამ და ერთპატიობამ.

პერეთვე სხუანი პატრიარქნი ალექსანდრიისანი და
ანტიოქიისანი; და რად ვიტყვ პატრიარქთა, არამედ თუთ

მიტროპოლიტიცა ხალკედონისა, აფრიკელისანი და ეფესოისნი და სხუანი მღვდელთმოძღვრები მისწერენ პაპსა პროპიასა ესრეთ: „ძმასა და თანამღვდელსა და თანამწირველსა ეპისკოპოზსა პროპიასა ლეონს“ გინა კელისტინეს ანუ დამასუს. იხილეთ, რამეთუ თანამწირველობით და ძმობით მისწერენ. ეგრეთვე იგი მისწერს თანამძმობით და ერთპატიობით და თანა-მღვდლობით და სხუანიცა პაპები პროპიასანი მისწერენ ეპისკოპოზთა და პატრიარქთა აღმოსავლეთისათა ძმობით და თანა-მღვდლობით, ვითარცა ესენი, ეგრეთვე იგინიცა და არა სადა ჩანს მათ შორის უდარეს-უადრესობად. და მრავალთა წიგნთა შინა წერილ არს ესრეთ და კრებისა ებისტოლეთა შინა, და არა სადა წერილ არს ესრეთ, თუ: „მწყემსო ჩუენო და მპყრობელო ყოველთა ქრისტიანეთაო და ყოველთა ეკლესიათა თავო“, დაღაცათუ პაპსა პროპიასა პირველად უფროსისა ძმობისა პატივი და კრებათა შინა მარჯუენით მეფისა ჯდომისა [პატივი] ჰქონებიეს და არა თუ თაობისა, არცა ყოველთა ზედა კურთხევისა, გინა ბრძანებისა, — ნუ იყოფინ! — არამედ ერთობისა და სწორისა მწყემსობისა, ვითარცა მათ, ეგრეთვე ამათ და ერთი მეორისა სამწყსოსა შინა ვერარას შემძლებელ არიან და ვერცა ერთი მეორესა აცილობს.

რამეთუ ძუძლითგანვე წმიდათა მოციქულთა მიერ ესრეთ არს განწესებული, რამეთუ მათ განიყვეს რად ყოველი ქუეყანა ათორმეტ ნაწილად, წარვიდეს და უქადაგეს თუთჳულმან თუხს-თუხსსა წილხდომილსა ქუეყანასა და ერთი მეორესა არა უქდებოდა, არცა აცილობდა ვითარცა მოგვითხრობს საქმე მოციქულთა და ცხოვრებად მათი.

რო აჟამს ამაღლდა უფალი ზეცად და მოუვლინა სული წმიდა, მაშინ შეკრბეს მოციქულნი წინაშე იაკობ ძმისა ღმრთისა და განვიდეს გარემოთა სოფლებთა ჰურიასტანისათა და ქადაგეს სახარებაჲ ქრისტესი ზოგად ყოველთა. და კუალად შეკრბიან წინაშე იაკობისა და მიუთხრობდეს მოქცევასა ჰურიათა და წარმართთასა, და კუალად განვიდიან და ქადაგებდიან და მერმე შორთა ქუშყანათა და ადგილთა განიბნინეს თითუშული თვისსა ნაწილსა და კუალად შემოკრიბნა იმრუსალემდ და აუწყებდეს იაკობს მოქცევას ჰურიათა და წარმართთასა, ვითარცა საქმესა მოციქულთასა წერილ არს: „მი-რამ-ვედით ჩუენ იმრუსალემდ, მხიარულად შემიწყნარნეს ჩუენ ძმათა, ხოლო ზეალისაგან შევიდა პავლე ჩუენ თანა იაკობისა, რამეთუ ყოველნი ხუცესნი მოვიდოდეს და მოიკითხვიდეს მას. და მიუთხრობდა კაცად-კაცადსა, რომელი-იგი ქმნა ღმერთმან წარმართთა შორის მსახურებითა მისითა. ხოლო მათ ვითარცა ესმა ესე, აღიდებდეს ღმერთსა და ჰრქუეს მას: ხელაჲ, ძმაო, რაოდენნი ბევრნი არიან ჰურიათა შორის მორწმუნენი? და ესრეთ აუწყებდეს და მიუთხრობდეს მოქცევასა ჰურიათა და წარმართთასა, და კუალად წარვიდოდეს თუთუშული თვისსა ადგილსა“ (საქმე 21,17).

და კუალად იტყვის მოციქული პავლე: „რამეთუ რომელი შეეწია პეტრეს მოციქულობად წინადაცუეთილებისა, შემეწია მეცა წარმართთა მიმართ. და ვითარცა ცნეს მაღლი იგი, რომელ მოცემულ იყო ჩემდა, იაკობ და კუფა და იოანე, რომელნი-იგი ჰკონებდეს სუეტად თავთა თვისთა, მარჯუენე მოგუცეს მე და ბარნაბას ზიარებისაჲ, რადითა ჩუენ წარმართთა მიმართ, ხოლო იგინი წინადაცუეთილებისა მიმართ“ და შემდგომი (გალატელთა 2,8).

და ესრეთ, ვითარცა ვთქუ, თითუჭულსა მოციქულსა თვს-თვსი ხუციყრებული ადგილი აქუნდა და ერთი მეორესა არა აცილობდა: არცა პეტრე აცილობდა პავლეს, არცა პავლე – იაკობს და იოანეს, არცა იოანე და იაკობ – ანდრიას და პეტრეს. არცა უბრძანებია ქრისტესა ერთი მეორესა ზედა მთავრობამ და ზედამდგომელობა.

არამედ ესრეთ პრეტუა, ვითარმედ: „თქვენ ყოველნი ძმანი ხართ. და მამით ნუვის ხადით ქუეყანასა ზედა, რამეთუ ერთი არს მამამ თქუენი, რომელ არს ცათა შინა. ნუცა გერქუმინ თქუენ წინამძღუარ, რამეთუ ერთი არს წინამძღუარი თქუენი-ქრისტე, ხოლო თქუენ ყოველნი ძმანი ხართ“ (მათე 23,8). ესრეთ ურთიერთარს სწორებად და ძმობად უბრძანა და რაოდენნიცა ნიჭნი და პატივნი უბრძანა, ყოველნივე სწორად უბრძანა და მისცა ვითარცა პეტრეს, ეგრეთვე სხუათა. ვითარცა ბრძანებს ოდეს იგი ანდერძსა ეტყოდა – ილოცვიდა მამისა მიმართ და იტყოდა: „არა ხოლო ამათთვის გკითხავ, არამედ ყოველთათვის, რომელთა პრწმენეს სიტყვთა მათითა ჩემდა მომართ; რადთა ყოველნი ერთ იყუნენ, ვითარცა შენ, მამო, ჩემდამო და მე შენდამი“ (იოანე 17,20). ესრეთ ერთნი არიან და სწორნი ძმანი წმიდანი მოციქულნი და არა არს მათ შორის განყოფა და ურთიერთას მთავრობამ. და ეგრეთვე შემდგომნი მათნი წმიდანი პატრიარქნი. ხოლო სხუად ყოველი ქუძმო აღწვეროთ მოციქულთათვის, თუ ვითარ სწორნი ნიჭნი და პატივნი მისცემიან ქრისტესაგან.

IX თავი

სიტყვსა მისთვის უფლისა, რომელი პრეტუა პეტრეს: „სიმონ, სიმონ, აჰა ესერა ეშმაკმან გამოგითხოვნა თქვენ აღცრად ვითარცა იფქლი, არამედ მე ვევედრე მამასა ჩემსა შენთვის, რადთა არა მოგაკლდეს სარწმუნოებამ შენი

ჰმისი განმარტებამ არა ძნელ არს, არამედ ადვილ მადლითა ქრისტესითა და კეთილად გულისწმისმყოფელთაგან ცხადად საცნაურ. რამეთუ წმიდა პეტრე - თავი იგი მოციქულთა, არა თუ სხვსა რადსათვისმე იჩინა თავად, არამედ იმისათვის, [რომ] ითქმის თავად ჩვენ მიერ; არა თუ ქრისტესგან აქუს თაობა. არცა ათორმეტთა მოციქულთაგანსა ვისმე უთქუამს თავად, არცა სადა წერილ არს სახარებათა და სამოციქულოთა შინა, არამედ უფროდსა წინააღმდეგომი, რამეთუ ქრისტემან უბრძანა: „ნუ წარმართთაებრ მსთავრობთ ერთიმეორესა; ნუცა გერტუშინ წინამძღვარ, რამეთუ ყოველნი სწორნი ძმანი ხართ“, ვითარცა ზემორე აღეწერე უვრცელესად. არამედ ჩუენ მორწმუნეთა მიერ ითქმის თავად მოციქულთა. ეგრეთვე ათორმეტნი ყოველნივე ითქუმიან თავად და არა მარტო პეტრე, ვითარცა წერილ არს: „მამათა შენტა წილ იქმნენს შვილნი შენნი და დაადგინენ იგინი მთავრად ყოველსა ქვეყანასა ზედა“ (ფსალმუნი 44,16). არამედ პეტრე ჩუენ მიერ ითქმის თავად ვითარცა ვთქუ; - ერთად³⁸ ამისათვის, რამეთუ სხუათა ზედა უმოხუცებულესი იყო, ვითარცა ხატიცა მისი საცნაურ ჰყოფს, მეორედ ამისთვის, რამეთუ პირველად ესე და ანდრია დაემოწაფნენ ქრისტესა უწინარეს სხვათა მოციქულთასა, ვითარცა წერილ არს იოანეს სახარებათა შინა, ვითარმედ უპირატეს

³⁸ ერთ-ერთ მიზეზად.

ანდრია დაემოწაფა და მერმე ამან მოჰგუარა იგი ქრისტესა. მერმე შემდგომითი შემდგომად სხუანი მოციქულნი დაემოწაფნეს, მესამედ ამისთვის ითქუმის თავად არათუ სხუაძმბრ რადმე, არამედ საღმრთოფსა მწურვალებისათვის, რამეთუ ყოველსა საქმესა და სიტყუასა ამან მიუსწრის სხუათა და პირ ექმნის ყოველთა მოციქულთა და ყოველთა მაგიერ ამან თქვის რადცა იგი თქვს და სხუათა არა აცალის საღმრთოფთა მწურვალებითა ვიდრემდის ორგზის და სამგზის ურჩებისა და უარისყოფისა ბრალსა შთავარდა და ქრისტეს მიერ იმხილა და მერმელა განისწავლა სიმდაბლედ და მორჩილებად, რამეთუ ესრეთცა იქმნების და ესრედცა ჯერ- არს, რამეთუ უმეტესისა მწურვალებისა და საღმრთოფსა შურისა მქონებელსა უმეტესიცა განკრძალვამ უკმს, რათა არა უბრკმეს. რამეთუ ესევეითართა ეშმაკნიცა უფიცხესად ებრძვიან და ახლოს არს დაცემა. მძლეულთათვს გვრგვინი უბრწყინვალესი, ხოლო დაცემულთათვს ტანჯვა უსასტიკესი.

პითარცა ვთქუ შემდგომად დაცემისა განისწავლა პეტრე როდეს ჯვარცმისა და სიკვდილისა თვისისათვს მიუთხრობდა [იესუ] მოწაფეთა თვსთა, რომლითა ეგულვებოდა წსნამ დაბადებულთა თვსთა და ეტყოდა ვითარმედ: „აღვალ იძრუსალებდ და ძე კაცისა მიეცემის ჯუარცუმად. მაშინ პეტრე წინა აღუდგა და ეტყოდა: შენლობად იყოს შენდა, არა იყოს ეგრეთ. შეჭრისხნა მას უფალმან და ჰრქუა: წარვედ ჩემგან სატანა, რამეთუ საცთურ ჩემდა ხარ და შემდგომი“ (მათე 16,21). შემდგომად ამისა ესმა რად შერისხვა ესე, მერმე რაოდენიცა უბრძანის ქრისტემან მცირედრე განისწავლა სიმდაბლედ და ეგრეთ კანნიერად არღარა აცილობდა. მერმე სერობასა მას იტყოდა რად ღმერთი: „ერთმან თქუენგანმან მიმცეს

მე“, ვერლარა იკადრა კითხვად, არამედ იოანეს აწვა რამთა მან ჰკითხოს და ეუწყა რამ იუდას მიერ განცემა, მერმე გული განუმაგრდა თვისსა დაცემულობასა ზედა და სილალით თქუა: „არა სადა უარგყო შენ“; და კუალად ურჩ ექმნა რამ დაბანად ფერვთა, ესმა რამ ქრისტესაგან: „არა გაქუნდეს ნაწილი ჩემთანაო“, მერმე თავიცა და ველნი ფერვთა თანა მიუპყრა და კუალად შთავარდა რამ უარისყოფისა ბრალსა მერმე ძალითა ღმრთისათა განისწავლა სიმდაბლედ და მორჩილობად. ისმინეთ თუ ვითარ განისწავლა, რამეთუ შემდგომად მკუდრეთით აღგომისა ახარებდა რამ მარიამ მაგდალინელი მოწაფეთა, პეტრე და ოივანე წარვიდეს საფლავად. ორნივე ზოგად რბიოდეს, ხოლო იოვანე უმოსწრაფეს რბიოდა და პეტრე უგვანესად (იოანე 20,4). აქაცა რამმე იჭვი შეუვდა პეტრეს: ნუ უკუტ ნაცილ იყოს აღდგომა. ვითარცა წერილ არს: „იხილეს და ჰრწმენა, რამეთუ არღა იცოდეს წერილისა, ვითარმედ: ჯერ არს მისი მკუდრეთით აღდგომა“. უფროსლა ამისათვის უგვიანეს მივიდოდა, რამეთუ ჰრცხუნოდა უარისყოფისა მისთვის: ნუ უკუტ ჭეშმარიტად იყოს აღდგომა და ვერ მკადრე იყოს ხილვად ღმრთისა. და მერმე კუალად შემდგომად მკუდრეთით აღდგომისა, წარვიდეს რამ ნადირობად პეტრე და ძენი ზებედესნი თომა და ნათანაელ, გამოუჩნდა იესო კიდესა ზედა. სხუანი კაღნიერად დგეს დაუცემელობისათვის, ნავითა მივიდეს და მოეახლნეს. ხოლო პეტრეს ესმა რამ იოვანესაგან, ვითარმედ ღმერთი არს, მოირტყა შესამოსელი თვისი, რამეთუ შიშუტლ იყო და შთაიგლო თავი თვისი ზღუად. სირცხვილითა ვერლარა იკადრა მიახლებად, არამედ შთაიგლო ზღუად. და ოდეს ისადილნეს, სამ გზის ჰკითხა რამ უფალმან პეტრეს: „გიყვარ მე უფროდს ამათსა?“ ვერლარა მიუგო

პირველისა მისებრ კადნიერად, არამედ ესრეთ ჰრქუა: „უფალო შენ ყოველი იცი და ყოველი უწყი, რამეთუ მიყვარ შენ“.

ისრეთ დაამდაბლებს კაცსა განსაცდელი და ასწავებს მორჩილებასა.

ხოლო პირველსავე სიტყვასა აღვიდეთ: „ჰრქუა უფალმან: სიმონ, სიმონ, [აპა] ეშმაკმან გამოგითხოვნა თქვენ აღცრად ვითარცა იფქლი“ (ლუკა 22,31). ჭეშმარიტად ყოველნი მოციქულნი გამოითხოვნა ეშმაკმან აღცრად. არა თუ მარტო პეტრე, არამედ ყოველნი, ვითარცა დიდი იობ გამოითხოვა, ეგრეთვე ესენი, რამეთუ ეშმაკსა ყოველთა წარწყმენდა ჰნებაჲს, ვითარცა ღმერთსა ცხოვნებაჲ ყოველთა. არამედ ღმერთი ეტყვის მხოლოდ პეტრეს და არღარა ყოველთა, არამედ პეტრეს ოდენ, ვითარმედ: „მე ვევედრე მამასა ჩემსა შენთვის, რადთა არა მოგაკლდეს სარწმუნოებაჲ შენი“ (ლუკა 22,32). არა ჰრქუა, თუ „ყოველთათვის ვევედრე“, რამეთუ ყოველნი გამოითხოვნა ეშმაკმან. არამედ ესრეთ იტყვის: „შენთვისო“. ესე ამისათვის უბრძანა, რამეთუ უწყოდა სხუათა დაუცემლობაჲ ხოლო პეტრესი მრავალგზის შერყევა და უარისყოფისა ბრალსა შთავრდომა. ამისათვის ჰრქუა მას ვითარმედ: „შენთვის ვევედრე რადთა არა მოგაკლდეს სარწმუნოებაჲ შენი“ რაჟამს იგი უწინარეს ამისაცა ეტყოდა ოდეს იგი უბრძანა წყალთა ზედა სლვა და ვიდოდა რად პეტრე წყალთა ზედა მერმე მოაკლდა მცირედლა სარწმუნოებაჲ და იწყო დანთქმად. მაშინ ჰრქუა მას იესო: „მცირედ მორწმუნეო, რადსათვის შეორგულდი?“, ხოლო სხუათა მოციქულთა არა სადა ჩანს მცირედლა მიდრეკა გინა ურჩებაჲ თუნიერ იუდა გამცემლისა, რამეთუ სიმდაბლისა მუშაკნი

იყენეს და ვერა სადა მძლე ექმნა ეშმაკი. ვერ შეაბრკოლნა, ვერცა შეარყინა. ხოლო იუდა[მ] თუთ მისცა თავი თუსი მტერსა ბოროტსა და არღარა შეიგონა. არცალა შემდგომად დაცემისა ინება მოქცევა და სინანული ვითარცა წმიდამან პეტრე. არამედ წარვიდა და შიშთვილიბა, რამეთუ იძულებით არავისი ნებავს ღმერთსა სინანულად მოსლვა, არამედ თუსითა წინააღრჩევითა ნებავს ყოველთა კაცთა მოქცევა და სინანული, რათა უმრავლესი სასყიდელი აქუნდეს.

მერმე ჰრქუა: „შენ რაჟამს მოიქცე, განამტკიცენ ძმანი შენნიო“. ესე იგი არს: რაჟამს მოიქცე უარისყოფისაგან, ასწავე და განკრძალე, რათა არა შთავარდნენ იგინიცა შენებრ უარისყოფისა, გინა ურჩებასა. ასწავე და განამტკიცენ. არა თუ უღარესნი და უმრწმესნი შენსა, არამედ თანასწორნი და თანაზიარნი ძმანი შენნი და სახე-ექმენ შენ მათ. უკეთუ ვისმე უბრკმეს, ნუ წარიკუთნენ სასოებასა იუდასებრ, არამედ შენებრ ისწაონ სიმდაბლემ და სინანული.

ხოლო არა უბრძანა, თუ: დამწყსენ და ზედამდგომელ და მთავარ ექმენო, არამედ განამტკიცე და სახე ექმენო, რამეთუ დაცემულნი და შებრკოლებულნი სხუათა მტკიცეთა და დაუცემელთა უმტკიცესისა კრძალულებისა მომტყცებელ ექმნების, ხოლო რომელნი უძლურ არიან და შერყეულ გონებითა, იგინი უმეტეს შებრკოლდებიან და ადრე დაეცემიან, ვითარცა იუდას შეემთხვია, რამეთუ შებრკოლდა და დაეცა და არღარა ინება გულისწყმისყოფად, არცა სინანული.

X თავი

სიტყუად სამგზის კითხვასათვის ღმრთისა მიერ პეტრესა: და
მერმე დამწყსენ ცხოვარნი ჩემნიო

ბუალად ერთი ესე აქუსთ ცუდი მიზეზი პაპის მოსავთა: სამგზის
ჰკითხა რად უფალმან: „პეტრე, გიყუარ მე?“ და სამგზის მიუგო
პასუხი კითხვასა; მერმე სამგზის ჰრქუა უფალმან: „დამწყსენ
ცხოვარნი ჩემნიო და აძოვენ კრავნი ჩემნიო“. ამისათვის არს
მწყემსი ყოველთა ზედა და ყოველთა მთავარიო.

რად არს ესოდენი გმობად და უპირული სიტყუა, რადსათვის
კადნიერ იქმნებიან პეტრეს მიმართ გმობად და შეურაცხებად.
ჭეშმარიტად გმობად არს წმიდისა პეტრესი და არა ქებად და
ესევითარი დიდებად არა დიდებად არს პეტრესი, არამედ შეურაცხებად,
რათა სხუათა მოციქულთა უადრეს და უდიდებულეს იყოს და
სხუანი მოციქულნი ვერ ესწორნენ პეტრეს და იყვნენ უდარეს
და უმრწემეს მისა. ვერცა იოანე ესწოროს მკერდსა სიტყვასასა
მიყრდნობილი, ძედ ქალწულისა და ძმად ქრისტესა წოდებული
და სიტყვსა ღმრთისა, მამისა სწორად და ღმერთად პირველ
საუკუნეთა გამომცხადებელი; არცა იაკობ ყოველთა საიდუმლთა
პეტრეს და იოანეს თანა თანაზიარი საღმრთოსა ფერისცუალებასა
და სხუათაცა დიდებულთა საქმეთა და მერმე პირველ ყოველთასა
სიკუდილისა სასუმელისა მსმელი; არცაღა ანდრია, ძმა მისი
პირველწოდებული და მერმე პეტრესიცა ქრისტეს მიმართ
მომყვანი და დამმოწაფებელი; არცა ფილიპე, დაუსაბამოსა და
უხილავისა მამისა გამომეძიებელი, ქრისტეს მიმართ მეტყველი:
„უფალო, გვიჩუენ ჩუენ მამად შენი. ხოლო ქრისტემან ჰრქუა:
„ფილიპე, რომელმან მე მიხილა, იხილა მამად ჩემი და ვითარმედ

მე მამისა თანა და მამად ჩემ თანა“ (იოანე 14,9); არცა თომა, ველითა განმხილველი წყლულებათა ქრისტესათა და ღმერთად და უფლად აღმსარებელი მისი; არცალა პავლე, ჭური იგი რჩეული, სამ ცამდე აღწევილი და გამოუთქმელთა საიდუმლოთა მსმენელი. ესენი ვერცა ერთი ესწოროს და იყუნენ უძრწმეს პეტრესა და იგი იყოს ყოველთა ზედა მთავარ, ვითარ ეგების ესე და ვითარ იყოს? [ესე] ჭეშმარიტად გმობამ არს პეტრესი და არა ღიღებამ, ვითარცა ვთქუ: ვითარცა-იგი რომელნი მამასა უფროსად აღიარებენ და ძესა და სულსა წმიდასა უღარეს, არა არს ღიღებამ მამისა, არამედ სამთავე გმობამ და შეურაცხებამ. ვგრეთვე, რომელნი წმიდასა პეტრეს სხუათა მოციქულთა უღარესად და უღიღებულესად იტყვან, ათორმეტთავე გმობამ არს, და პეტრესიცა შეურაცხებამ, რადთამცა ათორმეტთაგან განათლებულნი კიდენი ყოვლისა სოფლისანი მხოლოდ პეტრეს და მისსა ეკლესიასა მორჩილებდენ და სხვანი მოციქულნი შეურაცხ იქმნენ.

(¹)ღეს უბრძანა ქრისტემან პეტრეს, — ღამწესენ მწყემსნი და ჩემნი მოციქულნიო, არამედ ცხოვარნი და კრავნი ჩემნი ღამწესენო, რომელ არნ ესენი წარმართთაგან მოქცეულნი. დაღაცათუ მოციქულნიცა ქრისტეს ცხოვარნი არიან, არამედ ყოვლისა სოფლისა მწყემსნი არიან.

რამეთუ ოღეს წარავლენდა ღმერთი წმიდათა მოციქულთა ქადაგებად, თუთ პეტრესა და სხუათა ყოველთავე ზოგადად უბრძანა: „აჰა მე წარგავლინებ თქვენ ვითარცა ცხოვართა შორის მგელთა“ (მათე 10,16). და უკუეთუ სხუანი მოციქულნი ცხოვარნი არიან პეტრესა მათ თანა ცხოვარი არს, რამეთუ ზოგადად უბრძანა ესე

და უკეთუ პეტრე მწყემსი არს ყოველთა, სხვანიცა მოციქულნი მწყემსნი არიან და მოძღუარნი ყოვლისა სოფლისანი, რამეთუ ოდეს გამოუჩნდა იესო მთასა გალილეისასა ზოგადად უბრძანა ყოველთა: „წარვედით და მოიმოწაფენით ყოველნი წარმართნი“ და შემდგომნი. არა მარტო პეტრეს, არამედ ზოგად ყოველთა უბრძანა; ვითარცა პეტრეს ეგრეთვე იაკობს და იოვანეს და ანდრიას და სხუათა ყოველთავე და ეგრეთცა იქმნა, რამეთუ უმეტესი კერძი ქუეყანისა სხუათა დამწყესეს და არა მხოლო პეტრე, ვითარცა იტყვს მოციქული პავლე: „რამეთუ რწმუნებულ არს ჩემდა სახარებაჲ იგი წინადაცუეთილებისაჲ, ვითარცა-იგი პეტრეს წინადაცუეთილებისაჲ, რამეთუ რომელი შეეწია პეტრეს მოციქულობად წინადაცუეთილებისა, შეეწია მეცა წარმართთა მიმართ“ (გალატელთა 2,7). ამისთვის ვიტყვ ვითარმედ: დადაცათუ ქრისტეს ცხოვარნი არიან, არამედ ყოვლისა სოფლისა მწყემსნიც] არიან და უმეტესობად პეტრესთვის არა რად მიუნიჭებია. დადაცათუ კლდესა და კლიტეს იქადიან მისთვის და შეკრვისა და განწსნისა ველმწიფებასა; არამედ მცირედ მელოდეთ და ყოველივე გაუწყოთ თვს-თვსსა ადგილსა, თუ ვითარ ზოგად მიანიჭა ყოველთავე რადცა პეტრეს უბრძანა და თუ ვინ არს კლდე იგი და ვის ზედა არს აღშენებულ ეკლესია. ხოლო აწ პირველსავე სიტყუასა მოვიდეთ.

უკეთუ სიტყუად იგი, რომელი ჰრქუა პეტრეს, ვითარმედ: „დამწყესენ ცხოვარნი ჩემნიო“ მოციქულების დამწყესისა და ზრუნვისა იყო, რათა პეტრეს დაემწყესო იგინი და ეზრუნა, რაჟამს ესე სიტყუად უბრძანა, „დამწყესენ ცხოვარნი ჩემნი და აძოვენ კრავნი ჩემნიო“ მყის მოიქცა პეტრე და იხილა მოწაფე იგი რომელი უყუარდა იესოს, მისდევდა რად, რომელი იგი მიეყრდნა

სერობასა მას მეტყვე მისსა. ესე ვითარცა იხილა პეტრე, პრეტუა იესოს: — უფალო! ხოლო ესე „რამ“ რაისათვის პრეტუა მას იესუ: „უკეთუ მინდეს ყოფად მაგისი, ვიდრემდე მოვიდე, შენდა რამ? შენ მე შემომიდეგ“ (იოანე 21,22).

○ ხილეთ აწ, რამეთუ რაჟამს-იგი ჰკითხა პეტრე[მ] იოანესთვის: „უფალო, ამისათვის რასა ბრძანებო“, ხოლო ქრისტემან რამ მიუგო: „უკეთუ მინდეს მაგისი ყოფა, ვიდრე მოვიდე შენდა რამ?“ ესე იგი არს: შენ რას კითხულობო მაგისასა, ანუ სხვისასა: შენ შენთვის იზრუნე და შენ შემომიდეგ, თუ მინდეს ყოფად მაგისი ვიდრე მოსვლად ჩემდამდე ეგოსო.

Ⓜ კეთუ ერთისა მოწაფისათვის ერთისა სიტყვსა პასუხი არა რამ უბრძანა სხვათა მოციქულთა თაობასა და ზედამდგომელობასა და გამგეობასა ვითარდა მისცემდა. ანუ თუ უფლებასა და ველმწიფებასა — ნუ იყოფინ! არამედ ძმანი არიან და თანასწორნი წმიდანი მოციქულნი სიტყვსაებრ ქრისტესა: „თქვენ ყოველნი, ძმანი ხართ“ და შემდგომი.

XI თავი

სიტყვსა მისთვის, რაჟამს ჰკითხა მოწაფეთა: „თქვენ ვინ გგონიე მე ყოფად, ხოლო პეტრე მიუგო: შენ ხარ ქრისტე ძე ღმრთისა ცხოველისა“

რაჟამს იგი ჰკითხა მოწაფეთა უფალმან: თქვენ რად სთქუათ ჩემთვის. ვინ ვარ მე. ესე სიტყვა ყოველთა ზოგადად ჰკითხა ათორმეტთავე: არამედ მხოლოდ პეტრე პირ ექმნა ყოველთა და ყოველთა მიერ თქუა: „შენ ხარ ქრისტე ძე ღმრთისა ცხოველისა, მიუგო იესო და ჰრქუა მას: ნეტარ ხარ შენ სიმონ ბარ იონა, რამეთუ ხორცთა და სისხლთა არა გამოგიცხადეს შენ, არამედ მამამან ჩემმან ზეცათამან“ (მათე 16,15), რამეთუ ვინათგან პირ ექმნა ყოველთავე პეტრე და ძედ ღმრთისად აღიარა ქრისტე, ქრისტემანცა ზოგადად ყოველთა მისცა ნეტარებად ესე. არა თუ მარტო პეტრე აღიარებდა ძედ ღმრთისად და სხვანი მოციქულნი უარყოფდეს ნუ იყოფინ ესე, არამედ ზოგად ყოველნი აღიარებდეს ქრისტესა ძედ ღმრთისად. და არა თუ მარტო ესე ნეტარებად მისცა, არამედ რავდენნიცა ნეტარებანი და აღთქუმანი არიან, ყოველთა ზოგადად უბრძანა და რად ვიტყვ სანატრელთა და ყოველისა ნეტარებისა ღირსთა წმიდათა მოციქულთა, რომელთა თვალითა იხილეს და ველითა მსახურეს; თუმცა ესენი ნეტარ ექმნეს, არამედ ყოველნი მორწმუნენი მისნი, რომელნი ძედ ღმრთისად აღიარებენ და მცნებათა მისთა იმარხვენ, იგინიცა ნეტარ არიან, ვითარცა იგი თომას ეტყოდა ღმერთი რაჟამს იგი ველთა და ფერწთა და გუტრდისა წყლულებად ურუენა და მან ღმერთად და უფლად აღიარა. არამედ რასა ეტყვს ღმერთი: „რამეთუ მიხილედ და გრწამს; ნეტარ არიან, რომელთა არა უხილავ და ვპრწმენე“ (იოანე 20,29).

უკეთუ თომას მიერ ხილვითა და ღმერთად და უფლად აღსარებითა⁹⁹ ყოველთა, რომელთა არა ეხილვა, ვიდრე აღსასრულადმდე ნეტარებად მისცა, რად საკვრველ იყო თუმცა თვსთა მოწაფეთა ზოგად ჰკითხა, და ყოველთა მიერ პეტრე[მ] მიუგო, რათა ყოველთათვს ზოგად მიეცა ნეტარებად. არამედ არა არს ესე სათქუმელ, არცა დასარწმუნებელ თუმცა მხოლოდ პეტრე ერთითა მით სიტყვთა ნეტარ ექმნა და ზოგად სიმრავლე იგი მოწაფეთა ნეტარებისაგან ცალიერ ექმნა, ნუ იყოფინ ესე, არამედ ვითარცა ვთქუ რაოდენნი ჰრქუნა პეტრეს, ზოგად ყოველთა ჰრქუა, ვითარცა წერილ არს სახარებასა შინა; რაოდენსაცა ითხოვდა, ესრეთ იტყოდა მამისა მიმართ: „არა ამათვს ზოლო გკითხავ, არამედ ყოველთათვს, რომელთა ჰრწმენეს სიტყვთა მათითა ჩემდა მომართ; და რათა იგინიცა ერთ იყვნენ ვითარცა შენ მამაო ჩემდამო და მე შენდამო“ (იოანე 17,20). და კუალად წერილ არს წმინდასა სახარებასა შინა რაოდენსაცა უბრძანებდის თვს თვსად, მერმე ზოგად ყოველთა ეტყოდა: „ამას რად გეტყვთ თქუნ, ყოველთა ზოგად გეტყვ“ (მარკოზი 13,37). ჩანს, რამეთუ არა მარტო პეტრესთვს არს ნეტარებად ესე, არამედ ზოგადად ყოველთათვს, მოციქულთა და არა თუ მხოლოდ მოციქულთა, არამედ რომელთა მათითა ქადაგებითა ირწმუნეს ძედ ღმრთისად იესო ქრისტე და მცნებათა და ბრძანებათა მისთა იმარხვენ, იგინიცა ნეტარ არიან.

ძლით ღმრთის მოყვარენო და გულსმოდგინედ გამოვიძიოთ და ვსცნათ თუ რად მისცა უმეტესი მოციქულსა პეტრეს, ანუ ვითარ სხუანი მოციქულნი დააკლო მისი აღთქუმისა და ნეტარებისაგან,

რადთა არა ჩუენცა მათებრვე შეგუძმთხვიოს და მოციქულთა შორის აღვძრათ მტერობად და შური და ერთი მეორისა ზედა უფალ და ჳელმწიფე ვყოთ.

რაჲ მისცა პეტრეს უმეტესი სხუათა მოციქულთა? პირველად გამოირჩინა რაჲ ქრისტემან, ყოველნი ზოგადად გამოირჩინა და შეიწყნარა ჰრქუა რაჲ: „მოდით და შემომიდეგით და გყუნე თქუენ მესათხველე კაცთა“ (მარკოზი 1,17). ესე სიტყუად ზოგადად უბრძანა ყოველთა, ხოლო რამეთუ წარავლინნა რაჲ ქადაგებად ათორმეტნივე ზოგადად წარავლინნა და უბრძანა რაჲ იგი უბრძანა. ვითარცა წერილ არს: ესე ათორმეტნი წარავლინნა იესო. ეგრეთვე უბრძანა რაჲ: „თქუენ ზართ ნათელნი სოფლისანი და თქუენ ზართ მარილნი ქუტყანისანი“. ზოგადად ყოველთა უბრძანა. კუალად ჰრქუა რაჲ აღთქუჲად იგი საკურველი და ბუნებისა უაღრესი: „რაჲჲმს დაჯდეს ძე კაცისად საყდართა ზედა, დასხდეთ თქუენცა ათორმეტთა საყდართა განსჯად ათორმეტთა ტომთა ისრაჲლისათა“ (მათე19,28). არა მარტოდ ერთი და ორი, არამედ ათორმეტნივე ზოგადად. არა უმცირეს უაღრესთა საყდართა, არამედ სწორად ათორმეტნივე ათორმეტთა საყდართა ზედა და კუალად თუ სადამე თუს თუსად უბრძანის. მერმე ჰრქუს: „ამას რაჲ გეტყუ თქუენ, ყოველთა ზოგად გატყუ“.

კუალად რაჲჲმს ძმად უწოდა და მეგობრად, ყოველთავე სწორად უბრძანა ვითარცა წერილ არს: „თქუენ მეგობარნი ჩემნი ზართ, უკეთუ ჰყოთ, რომელსა ესე გამცნებ თქუენ, არღარა გატყუ თქუენ მონად, რამეთუ მონამან არა იცინ, რასა იქმნ უფალი მისი. ხოლო თქუენ გარქუ მეგობრად, რამეთუ ყოველი, რაოდენი მესმა

მამისაგან, გარქუ თქვენ“ (იოანე 15,14). და კუალად იტყვს: „ვითარცა მომავლინე მე სოფლად მამაო, მეცა წარვაგლინებ მათ სოფლად და მათთვის წმინდა ვყოფ თავსა ჩემსა, რადთა იგინიცა იყვნენ წმიდა ჭეშმარიტებით. [და] არა ამათთვის ხოლო გკითხავ, არამედ ყოველთათვის, რომელთა ჰრწმენეს სიტყვთა მათითა ჩემდა მომართ; რადთა ყოველნი ერთ იყვნენ, ვითარცა შენ მამაო, ჩემდამო და მე შენდამი, რათმა იგინიცა ჩუენ შორის ერთ იყვნენ“. და კუალად: „რათა იყვნენ ერთ ვითარცა ჩუენ ერთ ვართ“. და კვალად მამაო: „რომელნი-ესე მომცენ მე, მნებავს, რადთა, სადაცა მე ვიყო, იგინიცა ჩემ თანა იყვნენ, რადთა ხედვიდენ ღიღებასა ჩემსა“ (იოანე 17,17). ესე და უმრავლესი ამისა, რავდენი იგი წერილ არს წმინდასა სახარებასა შინა აღთქუმანი და ნეტარებანი, რომელნი აღუთქუნა ქრისტემან, ზოგადად ყოველთა მოციქულთა და არა მარტოდ პეტრეს; ხოლოდ ჩუენ თითოცულად არა აღვწერეთ უმეტესისა განვრცელებისათვის და რომელნი გულისწმისყოფით იკითხვიდენ, ყოველნივე ცხადად ეუწყოს, თუ ვითარ სწორებით მისცა ველმწიფებად შეკრვისა და განწმინისა. პირველად პეტრეს უბრძანა ესე და მერმე ზოგად ყოველთავე უბრძანა. „ამენ გეტყვ თქვენ: რაოდენი შეჰკრათ ქუეყანასა ზედა, კრულ იყოს იგი ცათა შინა; და რაოდენნი განჰქსნათ ქუეყანასა ზედა, ვსნილ იყოს იგი ცათა შინა“ (მათე 18,18). და კუალად ზოგადად უბრძანა: „წარგულით და მოიძოწაფენით ყოველნი წარმართნი“ (მათე 28,19), და მერმე სულისა წმიდისა მადლი და ნიჭი ზოგადად მისცა და სწორად განუყო და რად საკურველ არს ზოგადად ყოვლისავე აღთქმისა და ნეტარებისა მიცემად, ვინათგან განსჯასა მას საშინელსა ათორმეტთა საყდართა უბრძანა დასხდომა. მაშა ამიერ გეუწყოს ვითარმედ: არა რად მეტი

მიუცია სხუათა მოციქულთა ზედა პეტრესთვს და უკეთუ მას ცალკე უბრძანა შეკრუსა და განწნისა ველმწიფებად და სხუასა რაოდენსაცა იგინი იქადიან პეტრესათვს, არცა ერთი არს სხუა მოციქულთაგანი, რომელსაცა თითუშულად სხუად და სხუად მადლი არა მისცა უფალმან. იხილე იოვანე, თუ ვითარ საყვარელი იყო ქრისტესი, ვითარ სხუათაგან შეუკადრებელსა და მიუახლებელსა საქმესა ამან ველ-ყო მიახლებად და მკერდსა ღმრთისა სიტყვისასა მიეყრდნა და ისწავლნა საიდუმლონი დაფარულნი. მერმე ძედ დედისა თვისისა უწოდა უფალმან და მშობელი თვისი მას შეჰკვედრა. თუმცაღა პეტრე მოციქულმან ძედ ღმრთისად აღიარა ქრისტე, ამან ძედ ღმრთისად და თანასწორად მამისა და პირველ საუკუნეთა მამისა თანა ღმერთად აღიარა და სულისა წმიდისა ღმრთაებად და მამისაგან გამოსლვად ამან გამოგვიცხადა და აღგვიწერა და სხუა რაოდენნი ღმრთისმეტყუელებანი წერილ არიან. იხილე კუალად იაკობ, ძმად იოვანესი, ვითარ იგიცა საყვარელი იყო ქრისტესი; ვითარ ყოველსავე დაფარულსა საიდუმლოსა პეტრეს თანა და იოვანესა ამასცა გამოუცხადებდა ღმერთი. ვითარ იგი მთასაცა ზედა თაბორსა დიდებულსა ფერიცვალებასა ესმა უსმენელი წმად მამისა და იხილა უხილავი ღმრთაებად ძისა და სხუად მრავალი დაფარული საიდუმლოდ გამოეცხადა წორცთა ამით განხრწნადთა შინა⁴⁰ და მერმე პირველ ყოველთასა ამან შესვა სასუმელი იგი სიკუდილისა ქრისტესთვს ჰეროდეს მიერ.

Ⓘ იხილე ანდრიასიცა სიყვარული ქრისტეს მიმართ, ვითარ პირველ ყოველთასა ესე დაემოწაფა ერთისა სიტყვისა სმენითა რაჟამს იოვანე ნათლისმცემელი იტყოდა: „აჰა ტარიგი ღმრთისა,

⁴⁰ ივ. ევლასისძეს. რომ მან იხილა ანგელოზთა სახალგაულო.

რომელმან აღიზუნეს ცოდვანი სოფლისანი“ (იოანე 1,29). მყის შეუდგა ქრისტესა და მერმე ძმა თვიუსი პეტრე ამან მოჰგუარა ქრისტესა და ესე იქმნა მიზეზ მისისა მის მოწაფობისა, ვითარცა სახარებად იოვანესი გუაუწყებს. და უკანამსკნელ ესეცა მსგავსად მწსნელისა ჯვარს ეცვა.

() ხილე ფილიპესიკა იგი სრული საზომი, თუ ვითარი კადნიერებად აქუნდა ქრისტეს მიმართ და სიყვარული, რომელ იესე ვერვინ იკადრა სხუამან მოციქულთაგანმან კითხვად, ხოლო ესე კადნიერ იქმნა და ჰკითხვის: „უფალო, მიჩუენე ჩუენ მამად შენი. მოუგო უფალმან: ფილიპე, რომელმან მე მიხილა, იხილა მამად ჩემი და არა უწყია, რამეთუ მე მამისა თანა და მამად ჩემ თანა?“ (იოანე 14,8). და უკანამსკნელ ესეცა მსგავსად მწსნელისა ჯუარითა დაისაჯა.

ხოლო მათესი გესმისთ დღითი-დღედ, თუ ვითარ ღირს იქმნა აღწერად სახარებისა და ყოველსავე განგებულებასა ქრისტეს ბუნებასა და ქუეყანასა ზედა ქცევასა და მერმე საშინელსა მეორედ მოსლვასა აღგუწერს და ყოველსა დაფარულსა საიდუმლოსა გამოგვცხადებს. ეგრეთვე მარკოზ და ლუკა დადაცათუ არა არიან თავთა მათ ათორმეტთაგანი, არამედ იგინიკა არავე“ დაკლებულ საზომსა მათსა.

ხოლო თომასი რაღად ვთქუა, რამეთუ ყოველთა უწყით ვითარი სრული სიყვარული და ღირსი ყოვლისა ქებისა კადნიერებად აქუნდა ქრისტეს მიმართ, რამეთუ ოდეს ლაზარეს სნეულებად ეუწყა ქრისტესა, ენება წარსლვად პურიასტანედ, რამეთუ მაშინ

წიად იორდანესა იქცეოდა გალილეისასა. მაშინ მოწაფენი ყოველნი შეორგულდეს შიშისათვის ჰურიათასა და ეტყოდეს ქრისტესა: „უფალო, აწლა გეძიებდეს შენ ჰურიანი ქვისა დაკრებად, და კუალად მუნვე მიხვალა?“ (იოანე 11,8). მაშინ თომა კადნიერ იქმნა და უშიშ უფროდს ყოველთა მათ მოწაფეთასა და ეტყოდა მოციქულთა: „მოგუალეთ, მივიდეთ, რადთა მოვსწყდეთ ჩუენცა მის თანა“ (იოანე 11,16). ესე არს თომასი იგი უშიშებად და სხუათა მოციქულთა ზედა უმხნესი და უადრესი სიყვარული ქრისტესი. მერმე შემდგომად მკუდრეთით აღდგომისა კეთილი ურწმუნოებად — ჳელით განხილვა წყლულებათა ქრისტესთა და საღმრთოდსა გუძრდისა და ღმერთად და უფლად აღსარებად მისი. და მერმე უკანამსკენელ ესეცა ღირს იქმნა ღახერისა მიერ მოწყვლითა სიკუდილისა. ეგრეთვე პავლესი რადლა ვინ თქუს, რომელი ყოველთა უკანამსკენელ გამორჩეულ იქმნა და ყოველთა წინა წარუსწრო საღმრთოდთა მჭურვალეებისა სიყვარულითა და უფროდს ყოველთასა დაშურა, ვითარცა თუთ აღწერს: იმრუსალემით ვიდრე ილორიკიადმდე ქადაგა სახარებად ქრისტესი და უზეშთაესსაცა მადლსა და უმეტესსა გამოცხადებასა ესე ღირს იქმნა. ხოლო ესრეთ რად განვრცელდა თხრობად მოციქულთა და უმეტესი დაუტევე რადთა არა საწყინო თქუენდა იყოს, ხოლო ესეცა ამისათუს აღვწერე რათა არა უკნინეს და უდარეს ჰგონებდეთ ერთსა ერთისა მიმართ და ერთისა ამაღლებითა სხუანი ყოველნი დაამდაბლოთ ანუ ერთისა უზეშთაესისა პატივითა ათორმეტნივე უპატიო ჰქმნეთ და მერმე იგინიცა შეურაცხ იქმნეს, რამეთუ ერთისა უმეტესი დიდებად, სახც ყოვლისა უდიდებულობისა არს, ხოლო ჩუენ საზომისაებრ და ნიჭისა ქრისტესისა ზოგადად ყოველთავე

ვადიდებთ და განმადლიერებელსა მათასა და ღმერთად და უფლად მათ მიერ ქადაგებულსა ქრისტესა უფროსად აღვამაღლებთ თანა მამით და სულითურთ.

ხოლო უკუეთუ გნებავსთ საღმრთოთა წერილთაგანცა ძუძლი-სა სჯულისათა მოვიდოთ უმტკიცესი წამებაჲ, რათა უცხადესად გუწყნენ თანასწორებაჲ და ერთობაჲ მათი და არა სილაღე და დიდობაჲ ურთიერთასი მათ შორის.

იტყვს წინასწარმეტყველი ღაჲით: „ყოველსა ქუეყანასა განჯდა ვმა მათი და კიდეთა სოფლისათა სიტყუანი მათნი“. ესე ზოგად ყოველთათვისვე თქუა და არა სადა გამოაჩინა უმცირეს უდიდესობაჲ მათ შორის და კუალად იტყვს: „მამათა შენთა წილ იქმნენს შვილნი შენნი და დაადგინენ იგინი მთავრად ყოველსა ქუეყანასა ზედა.“

ბნუ აქა სადალა ჩანს უღარეს უღარესობაჲ, არამელ ყოველნი სწორად მამათა წილ თქუნა, რომელ არიან ათორმეტნი მამათმთავარნი და მათ წილ მთავრად დადგინებად მოასწავა ყოველსა ქუეყანასა ზედა წმიდანი მოციქულნი, რათა ათორმეტთა მამათმთავართა შვილნი ესენი არიან; [და] რამეთუ ყოველნი სწორად თქუნა და არა თუ ერთი სხუათა ზედა მთავრად.

კუალად იტყვს იგივე: „განძლეს ჭამადითა და დაუტევეს ნეშტი ყრმათა მათთა“. ამას მათ ზედა იტყვს, ოდეს ქრისტემან მეუფემან ხუთნი ათასნი მამაკაცნი ხუთითა პურითა განაძლნა და ნეშტი იგი დაუტევეს ყრმათა მათთა, რომელ არს ნამუსრევი მათგან დანეშტებული ათორმეტი გოდორი და აღიკიდეს ათორმეტთავე მოციქულთა, რომელ არიან ყრმანი მათნი, რამეთუ შვილნი

პურიათანი არიან წმიდანი მოციქულნი და არა ვინ დაშთა ათორმეტთა მათგანი, რომელმანცა არა იტყრთა სავსე გოდორი: არცა პეტრე და ანდრია, არცა იაკობ და იოვანე; ეგრეთვე მთავრად დადგინებაცა ყოვლისა სოფლისა ზოგადად განიყვეს და არასადა მოესწავა წინაწარმეტყუელთაგან თუმცა ანუ მთავრობად ერთმან სხუათა ზედა მეტი მიიღო ანუ ნამუსრევითა გოდორი ერთმან ნაკლები იტვირთა.

ეგრეთვე მოსეს მიერ მოესწავნეს ათორმეტთა მათ მოციქულთათჳს და სხუათა მათ სამეოცდაათთათჳს, რაჟამს იგი წარმოიყუანნა ზღვით მეწამულით ძენი ისრაძლისანი და მოიყვანა სელიმად, და მუნ იყო ათორმეტი წყარო წყლისა და სამეოცდაათი ზე დანაკის კუდისა, რომელნი იყუნეს ჭემმარიტნი სახენი წმიდათა მოციქულთანი და არა სადა ითქუა მათ შორის უდიდეს უმცირესობად.

ეგრეთვე ელიას მიერ მოესწავა, რაჟამს იგი დარღუჭული საკურთხეველი განკურნა ათორმეტთა ლოდთა მიერ: შესაწირავად მსხუმრპლისა. ესეცა ჭემმარიტი მოსწავებად იყო ათორმეტთა მოციქულთა და არცა აქა სჩანს ლოდნი იგი ერთი რომელიმე მეტყოფილი მეორესა ზედა. კუალად მოსეს მიერი იგი ათორმეტი წყაროდ ერთისა კლდისაგან გამოსრული: რამეთუ კლდე იგი იყო ქრისტე ვითარცა სთარგმნის მოციქული პავლე, ხოლო ათორმეტნი იგი წყარონი მისგან გამოსრულნი წმიდანი მოციქულნი იყვნეს და არასადა წერილ არს თუმცა ერთი წყარო მეორესა ზედა უდიდესი იყო, არამედ ათორმეტნივე სწორად გამოეცნეს კლდისა მისგან. ეგრეთვე ქრისტესაგან ათორმეტნი მოციქულნი.

ეგრეთვე ახალსა ამას აღთქუმასა შინა ხილვა იგი იოვანე

ღმრთისმეტყუელისა მოიხსენე, რაჟამს იხილა ზეცისა იგი იმრუსალიმი და ზღუდეთა მისთათჳს იტყვის: „და ზღუდესა მის ქალაქისასა აქუნდეს ათორმეტნი საფუძველნი და მათ ზედა ათორმეტნი სახელნი ათორმეტთა მათ მოციქულთა კრავისათანი“ (გამოცხადება 21,14). და არცა აქა იპოების უდიდეს-უმცირესობად, არცა უადრეს-უდარესობად, რათა საფუძველნი იგი ერთი მეორესა არა მეტობდა. რომელთა სახელნი ეწერა ათორმეტთა მოციქულთანი, არამედ სწორ იყვნეს საზომითა.

კუალად წერილ არს მის მიერვე: „და მდინარისა მის ამიერ და წიადსავალ ზე ცხორებისად გამოძღებელი ათორმეტთა ნაყოფთა, ყოველთა თუეთა მომცემელი თვისისა მის ნაყოფისა და ფურცელნი იგი მის ხისანი საკურნებელად წარმართთა“ (გამოცხადება 22,2). ესეცა იხილე თუ სადა სჩანს დიდებულებად ერთი მეორესა ზედა, რამეთუ სწორის ნაყოფის მომცემი იყო ზე იგი ცხორებისა ათორმეტთა თუშთა შინა თითოდსა ნაყოფისა, რამეთუ ესენი ყოველნი ჭეშმარიტნი და ცხადნი მოსწავებანი ათორმეტთა მოციქულთანი არიან და ყოველთა სწორებასა და ერთობასა ესე ყოველნი გამოაჩინებენ.

და კუალად იხილე ცხადიცა ესე და ხილული მზე ვითარ ვალს მარადის ათორმეტთა ეტლთა ზედა, რათა წელიწადსა შინა თითუშულსა თუშთა შინა თითოსა ეტლსა ზედა აღვალს და ეგრეთ მოვლის სიმრგულესა ცისასა. ეგრეთვე საცნაური იგი მზე უხილავთა მათთჳს გულისწმამყავ და უკეთუ გამოეძიებდემრავალი ესევეითარი სახე გეპოოს საღმრთოთა წერილთა შინა წმიდათა ათორმეტთა მოციქულთათჳს, ვითარმედ სწორ არიან და ერთ პატივნი და არა

არს ერთი მეორესა ზედა მთავარ და არცა მისცემიეს ქრისტეს მიერ ველმწიფებამ ერთი ერთისა ზედა და მთავრობამ, არამედ ძმობამ და ერთობამ, ვითარცა იტყვს ვითარმედ: „თქუენ ყოველნი ძმანი ხართ“ და კუალად იტყვს ვითარმედ: „რადთა ყოველნი ერთ იყვნენ, ვითარცა შენ, მამაო, ჩემდამო, და მე შენდამი.“ და სხუამ ყოველი, რადცა იგი წერილ არს წმიდასა სახარებასა შინა მათისა ერთობისათჳს ეგრეთ გვრწმენეს და ვადიდებთ განმამძლიერებელსა მათსა, მეუფისა ქრისტესა ღმერთსა ჩვენსა თანა მამით და სულით წმიდითურთ. ამინ

XII თავი

სიტყვსა მისთვის რაჟამს უბრძანა პეტრეს: „შენ ხარ კლდე და ამას კლდესა ზედა აღვაშენო ეკლესია ჩემი“

იერმე ეტყვის უფალი პეტრეს ვითარმედ: „შენ ხარ კლდე, და ამას კლდესა ზედა აღვაშენო ეკლესია ჩემი, და ბჭენი ჯოჯოხეთისანი ვერ ერეოდნან მას“ (მათე 16,18). კუალად ამას უმეტესად მიიღებენ მიზეზად ცუდის მეტყველებისა მათისა. წინა აღგვიდგებიან და იტყვიან პეტრე მოციქული არს იგი კლდე და ეკლესია მას ზედა აღშენებულ არსო: ხოლო ესე არა არს საკურველ, რათა ჩვენ წინააღგვიდგენ, რამეთუ თუთ ქრისტეს მიმართ წინააღმდგომ არიან — კლდისა მის ცხოვრებისა და ლოდისა რჩეულისა, რომელი იქმნა თავსაკიდარ, [და] რომელი მოასწავა დავით ღმერთად. და აწ ქრისტე სახარებისა იგავისა მიერ განაცხადებს და იტყვის: „ლოდი, რომელ შეურაცხ-ყვეს მაშენებელთა მისთა, ესე იქმნა თავსაკიდურ. და რომელი დაეცეს ლოდსა მას ზედა, შეიმუსროს; და რომელსა ზედა დაეცეს, განანქრიოს იგი“ (ლუკა 20,17). სიტყუასა ამასცა ქრისტე ბრძანებს: „ცანი და ქუეყანად წარვდეს, ხოლო სიტყუანი ჩემნი არასადა წარვდენ“. (ლუკა 21,33). და ჭეშმარიტად: უადვილეს არს ცისა და ქუტყანისა წარვდომა, ვიდრელა იოტა ერთი გინა ბეწვი ერთი სჯულისაგან გინა წინაწარმეტყველთა წარჰვდომად და უმეტესდა სიტყუად სახარებისა სიტყვისაებრ მოციქულისა: „მძანო არა ეგებოდა, ვითარმცა დავარდა სიტყვად ღმრთისა“ (რომაელთა 9,6), რამეთუ ჰურიანი ეკუთნენს რად კლდესა მას ცხოვრებისასა და შეიმუსრნეს და მოისპნეს, ვითარცა ბრძანა ვითარმედ: „რომელი დაეცეს ლოდსა მას ზედა შეიმუსროს“, ხოლო აწ ლათინნი წინა აღუდგებიან ბრძანებათა მისთა და თუთ პეტრეს

უწმობენ კლდედ და მის გამო ყოველთა პაპათა და არა დასცხრებიან წინააღმდეგოდ ვიდრემდის დაეცეს მათ ზედა ლოდი იგი რჩეული და მით განანქრიოს იგინი, რომელი ქუჭმორე სიტყუამან განაცხადოს; რომელსა იგი მათთვის მოასწავებს ღმრთისმეტყუელი იოვანე გამოცხადებასა შინა. ხოლო ჩუენ პირველსავე სიტყვასა მოვიდეთ: „რომელი დაეცეს ლოდსა მას ზედა შეიმუსროს“, ესე ჰურიათათვის თქმულ არს: „ხოლო რომელსა ზედა დაეცეს იგი განანქრიოს“ — ესე ყოველთა პაპის მოსავთა ზედა თქმულ არს, რამეთუ პეტრეს უბრძანა რად ქრისტემან: „შენ ხარ კლდე და ამას კლდესა ზედა აღვაშენო ეკლესია ჩემი“: არა ხოლო თუ პეტრესა ზედა აღაშენა ეკლესია თვისი ქრისტემან, არცა პავლესა ზედა, არცა იაკობსა და იოანესა ზედა, არამედ თვთ თავსა ზედა თვისსა აღაშენა ეკლესია თვისი ქრისტემან და იგი თავადი არს კლდე ცხოვრებისა და ლოდი რჩეული, და იგი თავ ექმნა ეკლესიასა თვისსა, რამეთუ სიტყუად იგი რომელ თქუა პეტრე: „შენ ხარ ქრისტე ძე ღმრთისა ცხოველისა“ (მათე 16,16), ამას ზედა არს აღშენებული ეკლესია, რამეთუ ქრისტემან არა ჰრქუა პეტრეს თუ: შენ ზედა აღვაშენო ეკლესია ჩემი, არამედ: „ამას ზედა აღვაშენო ეკლესია ჩემი“. ამას, აღსარებისა კლდესა ზედა, რომელ არს იესო ქრისტე ძე ღმრთისა ცხოველისა, ამას ზედა არს აღშენებული ვითარცა ვთქუ და სხვანიცა ღმრთისმეტყუელნი ესრეთვე იტყვან. და იგი თავადი არს კლდე ცხოვრებისა ვითარცა ითქუა და აწ კუალად ვიტყვ: იგი არს კლდე ცხოვრებისა და ლოდი პატიოსანი და თავსაკიდარი და არათუ სხუად ვინმე და არცა პეტრე. ისმინეთ ჩემი და თვთ მის წმიდისა პეტრეს მიერ დაუყო პირი მათი ამომდსა მეტყუელი, რომელსა იგი კლდედ უწმობენ. ვითარმედ ქრისტე არს კლდე იგი

და არა პეტრე, და უკეთუ მისგანცა არა შეიკლიმონ მერმე ჭური იგი რჩეული წარმოუყენო, ნუთუ მისგან ოდენ შეიკლიმონ და ჩუენთანა აღიარონ ჭეშმარიტებად.

(1) სმინეთ პეტრესი რასა ეტყვის ჰურიათა: „ვითარმედ ესე არს ლოდი იგი, რომელ შეურაცხ იქმნა თქვენ მიერ, მაშენებულთა, რომელი იქმნა თავსაკიდურ და არავინაჲ არს სხუთ ცხოვრებად და არცაღა არს სხუად სახელი ცასა ქუეშე მოცემული კაცთა, რომლითამცა ვერ იყო ცხოვრებად ჩუენდა“ (საქმე 4,11). აწ სადა ჩანს პეტრეს კლდეობად; რაისათჳს არა თქუა ესრეთ, ვითარმედ: მე მიბრძანა ქრისტემან კლდეობად და მე ვარ ლოდიო? ანუ რაჲსათჳს იტყჳან აწინდელნი პაპები ზეცას ღმერთი არს და ქუეყანასა ზედა ჩვენ ვართ ეკლესიის თავნიო.

კვალად მისვე პეტრესი ისმინეთ რასა დასწერს კათოლიკეთა შინა და იტყჳს: „უკეთუ გემოჲ გიხილავს, რამეთუ ტკბილ არს უფალი, რომელსა-იგი მოუკლდით ლოდსა ცხოველსა, რომელი-იგი კაცთაგან შეურაცხ იქმნა, ხოლო ღმრთისაგან რჩეულ და პატიოსან. და თქუენცა, ვითარცა ლოდნი რჩეულნი აღეშენებოდეთ სახლად სულიერად, სამღდელოდ წმიდად, შესაწირავად მსხუერპლთა სულიერთა, სათნოთა ღმრთისათა იესო ქრისტეს მიერ; რამეთუ წერილ არს წიგნსა შინა: აჰა ესერა დავსდებ სიონს შინა ლოდსა საკიდურსა, რჩეულსა, პატიოსანსა და რომელსა ჰრწმენეს მისა მიმართ, არასაღა ჰრცხუენეს. თქუენდა უკუე არს პატივ. მორწმუნეთა მაგათ, ხოლო ურჩითათჳს – ლოდი, რომელ შეურაცხყვეს მაშენებულთა, იგი იქმნა თავსაკიდურთა და ლოდ შებრკოლების და კლდე საცთურების, რომელნი შებრკოლდებიან

სიტყუისასა მას ურჩებითა რომელსაცა ზედა დაესხნეს“ (I კათოლიკე პეტრესი 2,3).

ჩანს აქა რამეთუ ქრისტე არს ლოდი რჩეული და კლდე ცხოვრებისა სიტყვისა მისებრ წმიდისა პეტრესა და არა სხვად ვინმე და არცა პეტრე არს, არამედ სიტყუად იგი პეტრესი რომელმან აღიარა ძედ ღმრთისა ცხოველისად.

ღო ლოდ შებრკოლების და კლდე საცთურების აწინდელნი პაპები პრომისანი არიან, რომელნი, პეტრეს გამო იქადიან და აცთუნებენ მრავალთა და შეაბრკოლებენ და თავსა თვსსა მეორედ ქრისტედ ქადაგებენ ყოველთა შორის და წინააღუდგებიან კლდესა მას ცხოვრებისასა და ეკუთებიან ლოდსა რჩეულსა, რომელი დადებულ იქმნა სიონს შინა, რომელ არს იმრუსალიმი და არა პრომს შინა; რომელი წინაწარმეტყველმან მოასწავა და თვთ წმინდამან პეტრე ესრეთ ქადაგა ვითარმედ: თვთ კლდე იგი არს ქრისტე და არა თუ პეტრე და აწ უკეთუ პეტრესი არა გესმით მოვედით და წმიდისა მოციქულისა პავლესი ვისმინოთ ნუ უკუძი პეტრე სათნოებისათვს ქრისტესა თავისა თვსისა კლდეობად ვერ აღიარა. ვჰკითხოთ უკუძი ჭურსა მას რჩეულსა პავლეს, თუ ვინ არს კლდე ანუ ვინ არს ლოდი იგი. ხოლო იგი მოგვიგებს ვმამაღლად და არა დაჰფარავს და ესრეთ გუძიტყვს: „უკეთუ კაცთა სათნო ვეყოფოდი ქრისტეს მონამცა არა ვიყავო: ამისათვს ვიტყვ ვმამაღლად და არა დავიღუძებ, რამეთუ: არა მნებავს უძეცრებად თქუენი, ძმანო, რამეთუ მამანი ჩუენნი ყოველნი ღრუბელსა ქუეშე იყვნეს და ყოველნი ზღუასა განვდეს და ყოველთა მოსეს მიერ ნათელ-იღეს ღრუბლითა მით და ზღვთა; და ყოველთა იგივე

საზრდელი სულიერი ჭაბუკი; და ყოველთა იგივე სასუმელი სულიერი სუეს; რამეთუ სუმიდეს იგინი სულიერისა მისგან კლდისა, რომელიცა შეუდგა; ხოლო კლდე იგი იყო ქრისტე“ (I კორინთელთა 10,1). დადუმდინ ყოველი პირი მდიდრად მეტყუელი და დაიდევინ წელი პირსა ზედა, რამეთუ პავლე ქრისტესა უწოდს კლდედ და არა პეტრეს.

ვითარცა იგი სხვასაცა ადგილსა იტყვის იგივე მოციქული ვითარმედ: „ისრაელი სდევდა სჯულსა მას სიმართლისასა და სჯულსა მას სიმართლისასა ვერ მისწუდა. რადსათჳს-მე? რამეთუ არა სარწმუნოებისაგან, არამედ ვითარცა საქმეთაგან სჯულისათა, რამეთუ შეპბრკოლდეს ლოდსა მას შეპბრკოლეჴისასა. ვითარცა წერილ არს: აჰა ესერა დავსდებ სიონს შინა ლოდსა შეპბრკოლეებისასა და კლდესა საცთურებისასა; და ყოველსა რომელსა პრწმენეს იგი, არასადა პრცხუნენს“ (პროპაელთა 9,31). ამით ჩანს რამეთუ ქრისტე არს კლდე იგი და არა პეტრე, რომელსა ეკუთნეს პურიანი და შეიმუსრნეს. რომლისა მოასწავა ესაია წინაწარმეტყუელმან დადებამ სიონს შინა და არა დადებამ პროშს შინა.

პუალად იტყვს იგივე პავლე: „ამიერითგან უკუე არღარა ზართ თქვენ უცხო და მწირ, არამედ თანამოქალაქე წმიდათა და სახლეულ ღმრთისა, აღშენებულ საფუძველსა ზედა მოციქულთა და წინადაწარმეტყუელთასა, რომლისა თავ საკიდურთა მისთა არს ქრისტე იესო, რომლითა ყოველი შენებული და შენაწევრებული, ორძის ტაძრად წმიდად უფლისა მიერ, რომელსა ზედა თქვენცა აღშენებულ ზართ სამკედრებელად ღმრთისა სულთა“ (ეფესელთა 2,19).

ბუნებრივად იგივე მოციქული მიუწერს კორინთელთა, ვითარმედ: „ღმრთისა თანაშემწენი ვართ; ღმრთისა ნამუშავენი, ღმრთისა აღშენებულნი ხართ. მადლითა მით ღმრთისადითა, მოცემულითა ჩემდა, ვითარცა ბრძენმან ზუროთმოძღუარმან, საფუძველი დავდე, ხოლო სხუად იგი აშენებდინ. ხოლო კაცად-კაცადი ეკრძალენ, ვითარ-ძი აშენებდეს. რამეთუ საფუძველი სხუად ვერვის ძალუც დადებად გარეშე მისსა, რომელი-იგი დადებულ არს, რომელ არს იესო ქრისტე“ (I კორინთელთა 3,9).

ქვეშარით არს და უცილებელ, რამეთუ ქრისტე არს კლდე ცხოვრებისა და ღოღი რჩეული, საფუძველი და საკიდარი. დასაბამი და აღსასრული და არა სხუად ვინმე; არა ანგელოზი არცა მამშვიდებელი, არცაღა კაცი, არამედ თავადი უფალი ვითარცა იტყვს ესაია. წინაწარმეტყველთაგან მრავალ სახედ მოსწავებული და მოციქულთაგან ძედ ღმრთისად და თანასწორად მამისა აღსარებული და ყოველთა მართლმადიდებელთა ეკლესიათა თავსაკიდურად ჩინებული. და არა არს პაპა პრომისა „მხოლოდ“ თავი ეკლესიისა, არცა საფუძველ, არამედ ქრისტე, ძე ღმრთისა. და იგი არს თავი ეკლესიისა, ვითარცა წერილ არს: „რამეთუ აღადგინა იგი მკუდრეთით და დასვა იგი მარჯუენით მისა ზეცათა შინა, უზეშთაეს ყოველთა მთავრობათა და ველმწიფებათა და ძალთა და უფლებათა და ყოვლისავე სახელისა, რომელ სახელდებულ არს არა ხოლო თუ ამას სოფელსა, არამედ მერმესაცა მას. და ყოველივე დაამორჩილა ქუეშე ფერვთა მისთა და იგი მოსცა მთავრობად ზეშთა ყოველთა ეკლესიათა, რომელ-იგი არს გუამი მისი, აღსავსებად იგი, რომელმან ყოველივე ყოველსა შინა აღავსო“ (ეფესელთა 1,20). და კუნადად იტყვს: „რამეთუ ქმარი არს თავ

ცოლისა, ვითარცა ქრისტე თავ არს ეკლესიისა, და იგი თავადი არს მაცხოვარი გუამისამ“ (ეფესელთა 5,23).

ამით უწყით ვითარმედ იგი თავადი არს თავ ეკლესიისა სიტყვისაებრ საღმრთოდსა წერილთასა და ეკლესია არს გუამი მისი და ამის ეკლესიისა ასოდ განეწესნეს ხუთნივე საპატრიარქონი და სხვანი ყოველნი ეპისკოპოზნი: ვითარცა დასწერს მოციქული პავლე: „რამეთუ გუამი იგი არა არს ერთ ასო, არამედ მრავალ“ (I კორინთელთა 12,14); ვითარცა იგი გუამსა შინა შეწყობილებამ და შენაწევრებამ ასოთა: - რომელიმე თვალ არს, რომელიმე ყურ, რომელიმე ველ, რომელიმე პირ და რომელიმე საყნოსელ. ხუთთა ამათ საგრძნობელთაებრ, ხუთნი პატრიარქნი განეწესნეს და სხუანი საეპისკოპოსონი სხვათა ასოთაებრ, რომლისა თავ არს ქრისტე იესო სიტყვისაებრ მოციქულისა. აწ ესერა დასხნა უფალმან ასონი იგი თითოეულად გუამსა მას შინა ვითარცა ინება: „ხოლო უკეთუმცა იყო ყოველი ერთ ასო, სადამცა იყო გუამი იგი? ხოლო აწ მრავალ არს ასოები და ერთი გუამი“ (I კორინთელთა 12,19), რომელ არს ეკლესია მართლმადიდებელთა და თავ მისა არს ქრისტე და არა პაპა, ვითარცა ვიტყოდეთ. ხოლო პაპა იტყვს მე ვარ თავი ყოვლისა ეკლესიისაო. ესე იქნებისა ღმრთისმოყვარენო, რადთამცა ერთსა გუამსა ორი თავი აქუნდა ვითარმცა ხილულისა ეკლესიისა თავი პაპა იყოს და უხილავისა ქრისტე. ზეცასა ქრისტე იყოს ღმერთად და ქუეყანასა ზედა პაპა და არა უფროდსლა ქრისტე; „რამეთუ ქრისტე არს მშვიდობამ ჩუენი, რომელმან შექმნა ორივე იგი ერთად სიტყვისაებრ პავლესა: და შუაკედელი ზღუდისამ მის დაჰქსნა, მტერობამ იგი ვორცთა მისითა, სჯული იგი მცნებათამ მით ბრძანებითა განაქარვა, რადთა ორივე იგი დაჰბადოს მას შინა

ერთად, ახლად კაცად ყოფად მშუდობისა და დააგნეს ორნივე იგი ერთითა მით ჳორციითა ღმერთსა“ (ეფესელთა 2,14).

ღა თუთ თავადისა იგი ბრძანებაჲ გესმისთ ვითარმედ: „მოძეცა მე ყოველი ველმწიფებაჲ ცათა შინა და ქუეყანასა ზედა“ (მათე 28,18). ჩანს უეჭველად, რამეთუ არს ველმწიფე ცათა და ქუეყანისა და არა პაპა ჳრომისა და არცა არს ესე სჯულისდებაჲ პეტრესი არცა პავლესი არცა სხვათა მათ მოციქულთა, რადთამცა თავთა თუსთა ქადაგებდეს და არა ქრისტესა: ჩვენ ვართო საფუძველნი და თავნი ეკლესიათანი და არა იესო ქრისტე ძე ღვთისა[ო].

პითარცა იტყუეს პავლე და ერთ ვმა არიან სიტყუანიცა მოციქულთანი მისთანა და ესრეთ ვმობენ. „რამეთუ არა თუ თავთა თუსთა ვქადაგებთ, არამედ უფალსა იესოს; ხოლო თავთა ჩუენთა — მონად თქუენდა იესო ქრისტესთუს“ (II კორინთელთა 4,5). ხოლო პაპა ჳრომისა ყოველსა შინა სოფელსა ქადაგებს თავსა თუსსა მეორედ ქრისტედ და თავად ეკლესიისა და მოწაფენი მისნი და ყოველნი მოსაენი მისნი ამისვე მქადაგებულ არიან, რადთა ყოველსა სოფელსა არწმუნონ პაპისა ღმერთად აღსარებაჲ და შეატუნონ ყოველი კაცი, რამეთუ თუთ თვალით მხილველნი მოციქულნი არარად იტყუან თავთა თუსთა, არამედ მონად ქრისტედსა და მსახურად.

პითარცა კუალად იტყუეს პავლე კორინთელთა მიმართ: „რამეთუ რაჟამს ვინმე იტყოდის, ვითარმედ: მე პავლესი ვარ, და სხუად იტყოდის: მე აპოლოსი ვარ, არა ჳორციელველა ხართა? რამეთუ რად არს პავლე? ანუ რად არს აპოლო? არამედ მსახურნი, რომელთაგან თქუენ გრწმენა, და კაცად-კაცადსა ვითარცა უფალმან

მისცა. მე დავასხ, ახოლო მორწყო, ხოლო ღმერთმან აღაორძინა. აწ უკუე არცა დამსხმელი რად არს, არცა მომრწყული, არამედ აღმაორძინებელი ღმერთი. ხოლო დამსხმელი იგი და მომრწყული ერთ არიან; და კაცად-კაცადმან თვისი სასყიდელი მიიღოს თვისისაებრ შრომისა“ (I კორინთელთა 3,4).

ქა სადღა ჩანს უადრეს უადრესობად ანუ პავლესი ანუ პეტრესი გინა სხვათა მათ მოციქულთა. აწ რომელნი პეტრეს გამოიქადიან და ღმერთ ყოფენ პაპასა პრომისასა პეტრე მოციქულისა შეურაცხისმყოფელ არიან და სხუათა მათცა მოციქულთა მაგინებელ ექმნებიან და ღმრთისა წინააღმდეგომ არიან.

რამეთუ იტყვის ღმერთი მოსე წინაწარმეტყველისა მიერ: „იხილეთ, იხილეთ, რამეთუ მე ვარ და არაინ არს სხუა ღმერთი ჩემსა გარეშე, მე მოვაკუდინო და ვაცხოვნო, დავცი და მე განგკურნი“ (II რჯული 32,39). და აწ ვითარ არა წინააღმდეგომ არიან ღმრთისა აწინდელნი პაპები. ღმერთი ბრძანებს: „მე ვარ და სხუად არაინ არს ღმერთი ჩემსა გარეშე“. პაპა ბრძანებს: ქვეყნიერი ღმერთი მე ვარო. ქრისტე ბრძანებს სახარებისა იგავისა მიერ: „მე ვარ ლოდი თავსაკიდურთაო“. ხოლო პეტრე ქადაგებს ქრისტესა ლოდად ცხოველად და პავლე იტყვის ხოლო კლდე იგი იყო ქრისტე და დავით მოასწავებს: „ლოდი რომელ შეურაცხვეს მაშენებელთა მისთა ესე იქმნა თავსაკიდურ“. და დანიელ იხილა მთისგან უხელოდ გამოკუჭთილი ლოდი, რომელმან შეკმუსრნა ყოველნი ამალღებულნი მეცნიერებასა ზედა ღმრთისასა და ესაია მოასწავებს სიონს შინა დადებასა ლოდსა პატიოსანსა და კლდესა ცხოვრებისასა.

ხოლო პაპა პრომისა იტყვს: პეტრეს გამო „მე ვარ კლდე და მე ვარ ლოდი თავსაკიდურთაო“. იხილეთ ღვთის მოყვარენო ესე-
ვითარი წინააღდგომა ღმრთისა და მოციქულთა შეურაცხებად და
წინაწარმეტყველთა სჯულისდებისა დაწესნა და ესრეთ სთქუთ:
„ღმერთი ამპარტავანთა შეჰმუსრავს, ხოლო მდაბალთა მოსცის
მადლი“ (I კათოლიკე 5,5).

XIII თავი

სიტყვსა მისთვის რაჟამს ჰრქუა პეტრეს: „მიგცნე შენ კლიტენი სასუფევლისანი და რომელი შეჰკრა ქუეყანასა ზედა, კრულ იყოს იგი ცათა შინა და რომელი განჰქვსნა ქუეყანასა ზედა ვსნილ იყოს იგი ცათა შინა“

(მათე 16,19)

ქვეშემარიტ არს ბრძანებამ იგი ღმრთისა და უცვალებელ. და რაოდენნი ბრძანა და რაოდენნი აღთქუმანი და ნეტარებანი აღუთქუნა მოწაფეთა თვსთა და მათ მიერ ყოველთა მორწმუნეთა, არა იცვალების, არამედ უტყუულ არს აღთქუმათა შინა მისთა. არა მხოლო პეტრეს ზედა, არცა მხოლო სხუათა მათ მოციქულთა ზედა, არამედ ყოველთა მოშიშთა მისთა ზედა და მოყუარეთა სახელისა მისისათა: - ხოლო სიტყუამ იგი თუ: „მიგცნე შენ კლიტენი სასუფევლისანი“ - ესე ყოველთა უწყით და არა ვინ არს ამისი მაცილობელი ვითარმედ: სასუფეველსა ცათასა არცა კლიტე აქუს, არცა მოქლონნი, არცაღა რაიმცა კლიტენი მისნი მიეთვალნა ვისთვისმე, არამედ კლიტენი და მოქლონნი და კარნი სასუფევლისანი იესო ქრისტეს ღმერთად აღსარებამ არს ვითარცა თავადი ქრისტე ბრძანებს: “მე ვარ კარი: ჩემ მიერ თუ ვინმე შემოვიდეს, ცხოვდეს“ (იოანე 10,9); ჭეშმარიტად იგი არს გზამ და იგი არს ჭეშმარიტება და იგი არს კარი და კლიტე სასუფევლისა, რომელი გუჰქმნა გზამ ცხოვრებისა და კარ სასუფევლისა. რაჟამს გამოგვცხადა ღმრთეებამ თვსი და გუაცნობა დაუსაბამო მამა თვსი და თანასწორებამ თვსი მამისა და სულისა წმიდისა თანა. ესე არს კლიტე იგი სასუფევლისა, რომელი პეტრეს არწმუნა, რაჟამს იგი ჰრქუა პეტრე: „შენ ხარ ქრისტე, ძე ღმრთისა“ (მათე 16,15). არა ხოლო თუ მარტო პეტრეს ჰკითხა უფალმან: თქუნე ვინ გგონიე

მე ყოფად, ვინ ვარ მე; არამედ ათორმეტთავე ზოგადად ჰკითხა ვითარცა წერილ არს: „პრქუა იესო მოწაფეთა თვისთა: თქვენ ვინ გგონიე მე ყოფად, ვინ ვარ მე“ (მათე 16,15). ხოლო პეტრე ყოველთა მიერ მიუგო და ყოველთა იგი ექმნა პირ და ენა და თქუა: „შენ ხარ ქრისტე ძე ღმრთისა ცხოველისა“ (მათე 16,16). მაშინ უბრძანა: „შენ ხარ კლდე, და ამას კლდესა ზედა აღვაშენო ეკლესია ჩემი“ და „მიგცნე შენ კლიტენი სასუფევლისანი“ (მათე 16,18). და შემდგომი. ვითარცა იგი ზოგადად ჰკითხა, ეგრეთვე ზოგადად მისცნა ესე წელმწიფებამ. არა თუ ესე, არამედ ყოველნი აღთქუმანი და ნეტარებანი ზოგად უბრძანა ყოველთა, ვითარცა ზემოცა უვრცელესად ვიტყოდეთ და უკეთუ მეორედ მოსლვასა მას დიდებულსა, რაჟამს დაჯდეს ძე კაცისა საყდართა ზედა დიდებისათა, ათორმეტთავე ზოგადად უბრძანა დასხდომა განსჯად ათორმეტთა ტომთა ძეთა ისრაჲლისათა. სხვათა ნეტარებათა და აღთქმათათვის არღა საჭირო არს თქუმა, თუ ვითარ სწორედ მისცა ყოველივე, რამცა იგი მისცა. ხოლო მიცემა იგი კლიტეთა სასუფევლისათა მისისა ღმრთეებისა ცნობა და აღსარებამ იყო, რაჟამს ძედ ღმრთისად აღიარა, და ჭეშმარიტად იგი არს კლიტე და კარი სასუფევლისა, ვითარცა იგი ეტყოდა ღმერთი ჰურიათა და მწიგნობართა და აყუძდრებდა ესრეთ: „ვამ თქვენდა, მწიგნობარხო და ფარისევლხო ორგულხო, რამეთუ დაჰჰმავთ სასუფეველსა ცათასა წინაშე კაცთა; თქვენ შე-არა-ზუალთ და შემაველთა უტევებთ არა შესლვად“ (მათე 23,14). ხოლო კვალად ლუკა ესრეთვე იტყვის: „ვამ თქვენდა, სჯულისმობღვარხო, რამეთუ დაჰმალენით კლიტენი მეცნიერებისანი; თქვენ შეარაზუალთ და შემაველთა აყენებთ“ (ლუკა 11,52). იხილეთ, რამეთუ კლიტე და კარი სასუფევლისა

ქრისტეს ღმრთეებამ არს პირველად წინაწარმეტყველთაგან მოსწავებული და მოციქულთაგან ქადაგებული. ესე კლიტე იყო, რომელი დამალნეს მწიგნობართა და სჯულის მოძღუართა. ხოლო მოუხუნა იგინი ქრისტემან და მისცნა იგინი უწიგნოთა მოციქულთა. ისმინეთ თუ ვითარ დამალნეს მწიგნობართა და თუ ვითარ გამოაცხადეს უწიგნოთა მოციქულთა და ყოველივე გაუწყო. რამეთუ წინაწარმეტყველნი მრავალ სახედ და მრავალ გვარად მოასწავებდეს ღმრთისა გარდამოსლვასა და ჯორცთა შესხმასა, ხოლო მწიგნობარნი და ფარისეველნი სამარადისოდ აღმოიკითხვიდეს და არა გულისწმამყოფდეს და სხვათაცა უმაღავდეს: ვითარცა იგი ჰეროდესთჳს წერილ არს, რაჟამს იგი მოვიდეს მოგუნი ვარსკვლავისა წინამძღოლობითა იტრუსალიმად და ეძიებდეს შობილსა მას მეუფტსა: „ხოლო ჰეროდე შეკრიბნა მღვდელთმოდვარნი და მწიგნობარნი ერისანი და იკითხვიდა მათგან: სადა უკუე შობად არს ქრისტე? ხოლო მათ ჰრქუეს მას: ბეთლემს ჰურიასტანისასა, რამეთუ ესრეთ წერილ არს წინაწარმეტყველისა მიერ: და შენ, ქუეყანამ ეგე იუდაისი, არა სადა უმრწემეს ხარ მთავართა შორის იუდაისთა, რამეთუ შენგან გამოვიდეს წინამძღვარი, რომელმან დამწყსოს ერი ჩემი ისრაჲლი“ (მათე 2,4). ესე წინაწარმეტყველებამ მიქიას მიერ ითქუა; რამეთუ ესე ოდენ აუწყეს ჰეროდეს და სხუამ იგი დაიდუმეს: ხოლო რამ იყო დადუმებული იგი, რომელი არა აუწყეს ჰეროდეს[?] არამედ ესე ვითარმედ: „ხოლო გამოსავალნი მისნი დღეთაგან საუკუნეთა“ (მიქა 5,2). ესე ხოლო დამალნეს და ესე იყო კლიტე სასუფევლისა, რომელსა შინა არცა თუთ შევიდეს და სხვათაცა აყენებდეს. ეგრეთვე იერემიაცა მოასწავებდა და იტყოდა: „ესე არს ღმერთი ჩუენი და

არა ესწოროს მას სხუად ღმერთი“. ამისა შემდგომად ქუეყანასა ზელა გამოჩნდეს და კაცთა შორის იქცეოდის: და ესაია იტყვის „აჰა ესერა ქალწული მოუდგეს და შვეს ძე და უწოდიან სახელი მისი ემანუელ: რომელ არს ჩუენ თანა ღმერთი“. ესე და უმრავლესი ამისა მრავალ სახედ მოსწავებულ არს წინაწარმეტყველთაგან. ესე იყო კლიტე სასუფევლისა და ამას უმაღლედეს ერთა: ვითარცა იგი პავლეცა აყუძდრებს ჰურიათა და ეტყვის ვითარმედ: „რამეთუ რომელნი-იგი მკცდრ არიან იტრუსალემს შინა და მთავარნი იგი მათნი ამას უმეცარ იქმნეს და ვმათა მათ წინაწარმეტყველთასა, რომელნი-იგი ყოველთა შაბათთა აღმოიკითხვიდეს, საჯეს და აღასრულეს და არცა ერთი ბრალი სიკუდილისაჲ უპოეს“ (საქმე 13,27), რამეთუ ყოველთა შაბათთა სჯულსა და წინაწარმეტყველთა აღმოიკითხვიდეს, რომელნი ცხადად მოასწავებდეს ქრისტეს გამოჩინებასა და ღმრთეებასა: ხოლო იგინი არა გულისჴმამყოფდეს და სხვათაცა უმაღლავდეს. ამისათვის აყუძდრებს ღმერთი და ეტყვის: „ვამ თქუენდა, სჯულისმოძღუარნო, რამეთუ დაჴმალენით კლიტენი მეცნიერებისანი; თქუენ შეარახუალთ და შემავალთა აყენებთ“ (ლუკა 11,52).

რამეთუ იგი არს კლიტე სასუფევლისა, ვითარცა ვთქუე: რომელთა ძედ ღმრთისად და ღმერთად ჴემმარიტად ჰრწამს იესო ქრისტე და მცნებათა მისთა იმარხავს, სიტყვისაებრ საუფლოსა, რომელ ჰრქუა უფალმან: „ესე არს ცხორებაჲ საუკუნოდ, რადთა გიცოდინ შენ მხოლოდ ჴემმარიტი ღმერთი და რომელ მოავლინე იესო ქრისტე“ (იოანე 17,3). და კუალად ბრძანებს: „რომელსა ჰრწმენეს ძე, აქუნდეს ცხორებაჲ საუკუნოდ, ხოლო რომელი ურჩ იყოს ძისა, არა იხილოს ცხორებაჲ, არამედ რისხვა ღმრთისა

დადგრომილ არს მის ზედა“ (იოანე 3,36). ამისი მეცნიერება და ამისი ჭეშმარიტი ზედამიწეებით ცნობად მისცა უფალმან პურიათა და ამისი კლიტე არწმუნა რათა მომავალი იგი პრწმენეს ძედ ღმრთისად და ღმერთად ჭეშმარიტად. ხოლო მათ დამალნეს კლიტენი იგი მეცნიერებისანი. არცა თვთ შვეილეს და არცა სხუანი უტევეს შესლვად.

ხოლო მოუხუნა უფალმან კლიტენი იგი მწიგნობართა და სჯულის მოძღუართა და მისცნა იგინი უწიგნოთა და უმეტართა მოციქულთა: ხოლო მათ არღარა დამალნეს, არცა დაიდუმეს, არამედ ვმამალლად ქადაგნეს და ყოველსა სოფელსა არწმუნეს ღმრთაებად მისი.

პეტრე ხმობს: „შენ ხარ ქრისტე ძე ღმრთისა ცხოველისა“ (მათე 16,16).

ჰავლე ლალადებს: „ღმერთი გამოჩნდა ვორციითა და განმართლდა სულითა, ეჩუნა ანგელოზთა, იქადაგა წარმართთა შორის“ (I ტიმოთე 3,16). მერმე იტყვს რად: „მოველოდით გამოჩინებასა დიდისა ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუენისა იესო ქრისტესა“ (ტიტე 2,13).

იოანე ლალადებს: „პირველითგან იყო სიტყუად, და სიტყუად იგი იყო ღმრთისა თანა, და ღმერთი იყო სიტყუად იგი“ (იოანე 1,1).

ხოლო თომა, რაჟამს იხილა წყლულებად იგი საუფლო ვმაჰყო: „შენ ხარ უფალი ჩემი და ღმერთი ჩემი“ (იოანე 20,28).

პეტრეთვე, წმინდა სტეფანე, იქოლებოდა რად ბილწთა პურიათაგან, ახედნა ცად და იხილნა ცანი განხმულნი და თქუა: „აჰ-ესერა ვხედავ ცათა განხმულთა და ძესა კაცისასა მარჯვენით

ღმრთისა მღვობარესა“ (საქმე 7,56).

ჰუალად, იაკობ, ძმა უფლისა, აღიყვანეს სიმაღლესა ტაძრისასა მწიგნობართა და სჯულის მოძღვართა და ეტყოდეს: თქუ რათა ყოველთა ესმეს შენგან ვითარმედ რამ არს კარი და ვითარ ჯერ არს აღსარებაი იმსოღისი. ეგონა ჰურიათა ვითარმედ ნებისაებრ მათისა იტყოდის: ხოლო მან არა დამალა მსგავსად მათისა კლიტენი მეცნიერებისანი, არამედ ჳმამაღლად ღაღადყო: „იესო ქრისტე არს ძე ღმრთისა, რომელი ზის მარჯვენით მამისა და ეგულების განკითხვა სოფლისა სიმაართლით“. მაშინ გარდამოაგდეს სიმაღლისა მისგან და მოკლეს. ესე იყო კლიტე და ესე იყო კარი სასუფეველისა და არა თუ სხუად რაიმე და ამით განახუნეს კარნი სასუფეველისანი. ესე ვითარი კლიტე მისცა პეტრეს და სხვათა მათ მოციქულთა, რამეთუ არა ხოლო თუ მარტო პეტრე აღიარებდა ძედ ღმრთისად იესო ქრისტესა და სხუანი უარჰყოფდეს, არამედ ზოგადად ყოველნი აღიარებდეს ძედ ღმრთისად და თანასწორად მამისა. ამისთვისცა ზოგადად მიიღეს ესე ჳელმწიფებად, რათა, რომელთა შეკრვიდენ ქუეყანასა ზედა კრულ იყოს იგი ცათა შინა და რომელთა განჰჳსნიდენ ქუეყანასა ზედა ხსნილ იყოს იგი ცათა შინა.

მგრეთვე კლიტენი იგი სასუფეველისანი, რომელ არს მეცნიერებად ქრისტეს ღმრთაებისა, ვითარცა პეტრეს არწმუნა, ეგრეთვე სხუათა მათცა მოციქულთა ჳელთ უღვა.

ამისი უეჭუელობად სტეფანემ გარწმუნოს და იაკობ, ძმამან უფლისამან; ვითარ ამათ ღმერთად აღსარებითა იესო ქრისტესითა განახუნეს ცანი და იხილნეს მარჯულ მამისა იესო ქრისტე. და

სხუათა მოციქულთათჳს ნულარას იჭუჭულ ხართ; ვითარმედ მათაცა წელთა აქუს კლიტენი სასუფეველისანი და ვისაცა არწმუნეს იესო ქრისტეს ღმერთად აღსარებაჲ და მცნებათა მისთა დამარხვა, მათ ყოველთათვის განახუნეს შესავალნი ცათანი და მუნ აღიყუანნეს მორწმუნენი ქრისტესნი.

ესე არს კლიტე სასუფეველისა და ესე არს კარი ცხოვრებისა და სხუად არა არს და არცა მისცემიეს წელმწიფებაჲ ესე მარტო პეტრეს, არამედ სხუათა მოციქულთაცა; არცა მარტო პრომის პაპებსა, არამედ ყოველთა მართლმადიდებლობით ცხოვრებულთა პატრიარქთა და ეპისკოპოზთა ზედა არს ბრძანებაჲ ესე შეკრვისა და განჰყსნისა; რამეთუ არა არს თვალღებაჲ ღმრთისა თანა, არცა არს ბრძანებაჲ მისი და აღთქმა მისი ერთსა და ორსა ზედა, არცა ათსა და ასსა ზედა გინა თუ ათასსა, არამედ ყოველთა მორწმუნეთა და მოშიშთა სახელისა მისისათა მიიწვევის ბრძანებაჲ ესე და მტკიცე არს და უცვალებელ აღთქმანი და ნეტარებანი მისნი: ვითარცა იგი თომას ეტყოდა: „რამეთუ მიხილე და გრწამს; არამედ ნეტარ არიან, რომელთა არა უხილაჲ და ვჰრწმუნე“ (იოანე 20,29). და კუალად ბრძანებს: „არა ხოლო ამათჳს გკითხავ, არამედ ყოველთათჳს, რომელთა ჰრწმუნეს სიტყუთა მათითა ჩემდა მომართ; რადთა ყოველნი ერთ იყვნენ“ (იოანე 17,20). და ესრეთ ყოველნი აღთქუმანი და ბრძანებანი მისნი უტყუტლ არიან და ჭეშმარიტებაჲ მისი ჰკიეს უკუნისამდე.

XIV თავი

განსაწმედელისათვის თქმული, რომელსა იტყვიან მოსავნი პაპისანი

ერთი ესე არს მათ შორის წვალება შემოღებული მსგავსად წვალებისა მის ორიგენესა, რომელი იტყოდა ამასცა სხვათა მრავალთა წვალებათა თანა და გმობათა, ვითარმედ დასასრული იქმნების სატანჯველისაო და ეშმაკინცა აღვლენ პირველსა პატივსა[ო]. ეგრეთვე ცოდვილნი შევლენ და რავდენსაცა ჟამსა აქა უცოდავთ ეგოდენსა ჟამსა მუნ იტანჯებიან და მერმე იგინიცა გამოვლენო.

ეგრეთვე ესენი აღიარებენ და იტყვიან, ვითარმედ საუკუნო ჯოჯოხეთი სხუად არსო, რომელსა შინა შევლენ უნათლავნი და ურწმუნონი და ეგრეთვე ქრისტეანენი უაღსარებონი და ცოდვათაგან მოუქცეველნი მუნ შევლენ და არღარა იქმნების გამოვსნა მათიო. ხოლო ერთი სხუად ადგილი არსო სატანჯველისა, ცეცხლსა მას შინა ჯოჯოხეთისასა, რომელსა შინა ქრისტეანენი, რომელთაცა აღსარებად უთქუამს და სინანული არა აღუსრულებიეს, იგინი შევლენ მას შინა, ჟამ რავდენმე იტანჯებიან და მერმე განწმედილნი გამოვლენო; და უფროდსლა ჯერ არს ჭეშმარიტისა თქმა, ვითარ იტყვიან იგინი, უკეთუ არა იყვნენ მოწამენი და სრულნი წმიდანო, იგინიცა მუნ შევლენ და სრულად განწმედილნი გამოვლენო; ხოლო აქეთგან არარად იქმნების მათთვის სარგებელი, არცა წირვითა, არცა ლოცვითა, არცადა სხვითა ქველის საქმითა, ვიდრემდის მათთვის განჩინებული ჟამი მუნ არა აღასრულონ და მერმე განწმედილნი გამოვლენო.

ღვ ისმინეთ ქრისტეანენო და გულისგმაყავთ, თუ რასა ზრახვენ მეტყველნი იგი ამაოებისანი. ვკითხოთ მათ: თუ ვისგან მოუ-

ღიეს ესე სჯულისდებამ ანუ ვისგან ისწავეს, მოციქულთაგან ანუ წინაწარმეტყველთაგან, გინათუ კრებათაგან, ანუთუ ღმრთისმეტყველთაგან და წმიდათა კაცთაგან. ნუ იყოფინ ესე. არა რომლისა სჯულისდებისაგან მოსცემიეს ესე, არამედ თვთ თქუეს ესე და თვთ განაწესეს თვინიერ საღმრთოთა წერილთა და გარეშე მოძღვრებისაგან წმიდათასა, რამეთუ ორიგენე მწვალებელისაგან და პლატონ კერპთმსახურის წიგნისაგან მოიღეს წვალება ესე და ბრძანებითა პაპისათა დაამტკიცეს.

ბოლო ჩუენ წინააღუდგებით სიცბილთა მათთა და არა შვეიწყნარებთ ორიგენე მწვალებლისა მოძღვრებასა, არცა კერპთმსახურისა პლატონის ელინურსა სჯულისდებასა, არამედ მეთევზურთა და მეპრატაკეთა სჯულისდებასა შეუდგთ და მასვე წმიდისა პავლე ტარსელისა „სულელმეტყველებასა“ მოვიხსენებთ: „გინათუ ჩუენ, გინა თუ ანგელოზი ზეცით გახარებდეს თქუენ გარეშე მისა, რომელი-იგი გახარე თქუენ, შერუენებულ იყავნ! ვითარცა წინააღწარ ვთქუ და აწცა ვიტყვ: უკეთუ ვინმე გახარებდეს თქუენ მისა გარეშე, რად იგი მიიღეთ თქუენ, შერუენებულ იყავნ!“ (გალატელთა 18)

კითხოთ მათ: ვისგან მოეცა ესე წესი ანუ ვისგან ისწავეს, რადთამცა არღარა ელხინა ამიერ წარსრულთა სულთა ჯოჯოხეთს შინა წირვითა და ლოცვითა და გლახაკეთა მიცემითა? ანუ, რომელი არს სხუად ჯოჯოხეთი, რომელსა შინა შევლენ პაპის მოსავნი და თვნიერ აქეთგან მოხმარებისა ადრე განწმედილნი გამოვლენ?!

(სმინეთ ამის ცუდმეტყველებისათვის, თუ რავდენნი მქონან სიტყვისგებანი დასაყოფელად ამაოებისა მზრახველთა პირთა მათთა

საღმრთოთა წერილთაგან წამებანი: უკეთუ ისმინონ და შეიკდიმონ, კეთილ და ფრიადცა კეთილ, ხოლო უკეთუ არა ისმინონ, არცა გულისწმამონ, ჩუენ ოდენ განვეკრძალნეთ და ნუ მიუბჰყრობთ ყურთა ჩუენტა ამოებისა მზრახველთა მათ.

პირველად ესე ვთქუათ აწ, რომელი მეგულვების თქუმად და მერმე შემდგომითი-შემდგომად სიტყუამან ყოველი დაფარული საძიებელი განაცხადოს.

ტულად ვპკითხოთ მათ: უკეთუ არა იქმნების ჯოჯოხეთით გამოწსნა, რომელ თქუენ საუკუნოდ ჯოჯოხეთად უწმობთ, ვითარ გამოიხსნა წმიდამან თეკლა ფალკონილა, ასული იგი ქურივისა მის კერპთმსახურისა, და თუთ ქალიცა იგი კერპთმსახური, რომელმან შეიწყნარა კეთილად წმინდა თეკლა, რაჟამს-იგი აწამებდეს იკონია ქალაქსა შინა, რამეთუ მას ოდენ ჟამსა აღსრულებულ იყო ქალი იგი კერპთმსახურებასა შინა და ამან ლოცვითა გამოიყვანა ჯოჯოხეთით?

პგრეთვე წმინდამან მოწამემან გიორგი[მ], მღვდელი იგი კერპთა, ჯოჯოხეთით ლოცვით ვითარ გამოიყვანა?

პგრეთვე წმინდამან დიდმან მაკარი[მ], ლოცვით ვითარ აღმოიყვანა მღვდელი კერპთა ჯოჯოხეთით და წარმოუდგინა მათ ცოცხალი ჯორცითა, რომელთა არა ჰრწმენა აღდგომა მკუდართა?

მასვე მამასა მაკარის, რაჟამს იგი სული შიშისა ებრძოდა, შევიდა ძუძლთა მეკერპეთა საფლავთა შინა და საძი წელი დაყო მას შინა. მერმე ოდეს განთავისუფლდა შიშისაგან, ენება რაჲ გამოსლვა, აღდგა ერთი მკუდართა მათგანი, უბყრა სამოსელსა მისსა და არა უტევებდა გამოსლვად და ეტყოდა: ნუ განხვალ წმიდაო მამაო,

რამეთუ ოდეს შემოხვედ აქა, მიერთგან დიდი ლხინება მოგუტცა ჯოჯოხეთს შინა ლოცვითა შენითა და არა განუტევა იგი ვიდრე ზეგარდადომისა წმისა მიერ დაიხსნა მკუდარი იგი და მუნვე მიიძინა სადა იგი იყო მდებარე.

უგრეთვე დიდმან გრიგოლი[მ], პაპამან ჰრომისამან, რომელსა ეწოდა დიოლოლონი, დღესა ერთსა მირაფილოდა გზასა ზედა, მიიწია ადგილსა მას, რომელი შეემზადა უსჯულოსა მეფესა ტრაიანეს განსასუშნებელად მაშვრალთათუს. განისუნა რამ მუნ წმინდამან გრიგოლი და ილოცა ტრაიანესათუს, დაიხსნა სული მისი ჯოჯოხეთით, რამეთუ იყო იგი კერპთმსახური და მრავალთა ქრისტიანეთა მომწყუედელი.

უკეთუ არა იქმნების ლხინებად და გამოხსნა ჯოჯოხეთით აქეთგან ლოცვითა და მოხმარებით, ვითარ იხსნნეს ესენი ჯოჯოხეთით, ანუ ვინ იყვნეს ამათსა უმძვინვარესსა და უსასტიკესსა სატანჯველსა შინა, რამეთუ ზოგნი ქრისტიანეთა მტანჯველნი მეფენი იყვნეს და ზოგნი მღვდელნი კერპთანი და სხუანი კერპთმსახურნი და ზოგად ყოველნი მეკერპენი და უღმრთონი? უკეთუ ესენი ლოცვითა წმიდანთათა გამოიწსნნეს, რამ დიდ არს ანუ რამ საკურველ, თუმცა აქეთგან ლოცვითა და მოხმარებითა ქრისტიანეთა სულნი იხსნნეს ჯოჯოხეთით?

და უკეთუ გრქუან, ვითარმედ: ზემოხსენებულნი დიდნი წმიდანი იყვნეს და საკვირველნი, მათგან არარამ საკვირველ არსო, ჩუენ მიუგოთ: უკეთუ იგინი დიდნი წმიდანი იყვნეს, არამედ მათ მიერ გამოხსნილნი ჯოჯოხეთით დიდნი ცოდვილნი, უნათლაენი და კერპთმსახურნი იყვნეს. რამ დიდ არს ანუ რამ საკურველ, რათა

ცოდვილისა ქრისტიანისათეს, რომელნი მართლმადიდებლობითა აღესრულნენ მართლმადიდებელმან მღვდელმან შეწიროს მსხუტრპლი, ანუ თესთა მიცვალეულთათეს ქველისსაქმითა გლახაკათათა და ლოცვითა ევედრნენ ღმერთსა და მრავლითა მით მოწყალეებითა მისითა იხსნნეს სულნი მათნი ჯოჯოხეთით, განწესებისაებრ წმიდათა მამათასა?

რამეთუ ტუტლთაგან არს ესე წესი მოცემულ ეკლესიათა და წმიდათა მოციქულთა მიერ და ღმერთშემოსილთა მამათა ჩვენთაგან, რათა სახსენებელსა ჩუენგან მიცვალეულთასა აღვასრულებდეთ, ვითარცა დასწერენ წმიდანი ღმრთისმეტყველნი: დიდი ბასილი, დიდი ათანასი, წმინდა იოანე ოქროპირი და წმინდა იოანე დამასკელი მიცვალეულთა საკითხავთა შინა, რათა მართლმადიდებლობით მიცვალეულთათვიცს, ცოდვილნი იყვნენ გინათუ მართალნი, სარწმუნოებით აღასრულებდენ ლოცვასა და ჟამისწირვასა და ძალისაებრ ქუელისსაქმისა და სახიერებითა მრავალმოწყალისა ღმრთისათა იქმნების ღზინებად ცოდვილისა ჯოჯოხეთს შინა და გამოხსნა სატანჯველთაგან.

ღაღაცათუ დიდი დიონისე არიოპაგელი იტყვს, ვითარმედ: უღმრთოთათეს არა ჯერ-არსო მსხუერპლისა შეწირვა, ესე არათუ ქრისტიანისა ცოდვილისათვის უთქუამს წმინდასა მას, არამედ უნათლავთა და ურწმუნოთათეს და ჩვენცა ეგრეთვე ვიტყვთ, ვითარმედ: უღმრთოთა და უნათლავთათვის არა იქმნების მსხუტრპლისა შეწირვა, არამედ ჩუენ, ქრისტიანისა ნათელღებულისათვის ვიტყვთ, ვინამთგან უძლურებად კაცობრივი ზედა-აც და არავინ არს ბრალთაგან თავისუფალი. მათგან

დაკლებული მათვე წორციელთა კაცთა მიერ ჯერ-არს აღვსებად, რათა მლხინებელ ექმნეს უფალი ღმერთი სულთა მათთა.

ხოლო აწ კადნიერ ვიქმნები თქმად: უკეთუ ვინმე იყოს მათ ზემოხსენებულთა წმიდათა მსგავსნი და აღიძრნენ ვედრებად მრავალმოწყალებისა მიმართ ღმრთისა, უღმრთოთა და უსჯულოთათჳს და ილოცონ მათთვის, აწცა იქმნების ღხინებად და გამოვსნა მათი ჯოჯოხეთით.

მაშა, ქრისტეანე მართლმადიდებელი რაბამცა ცოდვილი იყოს, თუ ვინმე აღდგეს მისთვის მეხუაიშენდ⁴² წირვითა და ქუელის საქმითა, ვითარ არა იქმნეს ღხინებად და გამოვსნა მათი მიუწლომელითა მოწყალებითა ღმრთისაჲდა?

ხოლო ლათინნი არა ესრეთ იტყვიან, არამედ საუკუნოსა ჯოჯოხეთსა იტყვიან ერთსა, რომელსა შინა შევლენო უნათლაენი, პაპის ურჩნი და ურწმუნონი და ვერა-რომლითა მოხმარებითა, ვერცა წირვითა და ლოცვითა არღარა იქმნების გამოხსნაო. ხოლო ერთსა ჯოჯოხეთსა იტყვიან, ვითარცა პირველვე ვიტყოდი, რომელსა შინა შთავლენ პაპის მოსაენი და ადრე გამოვლენ სრულიად განწმენდილნი და სასუფეველად აღვლენო და ორთავე მიეგების, მართალთა და ცოდვილთა, მისაგებელი მათი პირველ მეორედ მოსლვისა. ამისათჳს უწმობენ საუკუნოსა ჯოჯოხეთსა.

ხოლო ჩუენ ამის პირისა და მიზეზისათვის ქუემორე ვიტყოდით სხვასა თავსა შინა, რომელსა იგინი აწვე იტყვიან მისაგებელსა მართალთა და ცოდვილთასა პირველ მეორედ მოსლვისა, და აწ განსაწმენდელისა და საუკუნომსა ჯოჯოხეთისათჳს ვიტყოდით,

42. მკედრებელად. მეოხად უფლის წინაშე.

რომელსა იგინი ბოროტად მადიდებლობენ.

ჰოი შეილნო ეკლესიისანო - მართლმადიდებელნო, არა ითქმის, არცა სახელ-იდების პირველ აღსასრულისა და საშინელისა მეორედ მოსლვისა საუკუნო ჯოჯოხეთი, არამედ ოდეს იქმნეს აღდგომა მკუდართა და დაჯდეს მეუფე საყდართა ზედა დიდებისათა და განეხუნენ წიგნი გულთანნი და განცხადნენ დაფარულნი კაცად კაცადისანი და მაშინ ჰრქუას მეუფემან მარცხენით მღგომარეთა მათ: „წარველით ჩემგან, დაწყულნო, ცეცხლსა მას საუკუნესა, რომელი განმზადებულ არს ემმაკისათვს და მსაზურთა მისთათვის“ (მათე 25.41), ეგრეთვე მარჯვენით მღგომარეთა ეტყოდის და წარგზავნიდეს სიხარულსა საუკუნოსა. მაშინ ითქმის საუკუნო, რამეთუ ჯერეთ ესე ხმად არა სმენილ არს, თუ: „წარველით ჩემგან ცეცხლსა მას საუკუნესა“, არცა თუ: „განმეშორენით ჩემგან, არა გიცი, ვინანი ზართ“, და სხუანი იგი მისაგებელნი ცოდვილთანი ფერად-ფერადნი, რავდენნი-იგი წერილ არიან წმიდასა შინა სახარებასა და საუკუნოდ სახელიდებიან, დღისა მისთვის და უამისა.

ამისათვის არა ითქმის ჯერეთ საუკუნო, ვითარცა ვთქუ, რამეთუ ვიდრე მეორედ მოსლვადმდე მოწყალებისა და ღზინებისა მომლოდნე არიან სულნი ამიერ წარსრულნი, დაღაცათუ იტანჯებიან მწარედ, არამედ მხოლოდ სულნი ოდენ და არა ვორცნიცა.

ხოლო ოდეს იქმნეს აღდგომა მკუდართა და შეემოსნენ ვორცნი ესე, რომლითაცა ქმნეს ცოდვა, რამეთუ თვნიერ ვორცთასა სულსა ვერარად ძალ-უც; ეგრეთვე ვორცთა თვინიერ სულისა. მაშინ იქმნების მწარედ და უსასტიკესად დასჯა სულით და ვორცით

საუკუნოდ, ცეცხლსა მას შინა გეჰენისასა და სხვათა მათ მწარეთა სატანჯველთა, რავდენ-იგი წერილ არიან საღმრთოთა წერილთა შინა, რამეთუ მუნამდე არა იწოდების საუკუნოდ.

ხოლო თუნიერ აქეთგან მოხმარებისა, ქველისსაქმისა და წირვისა, სულსა ვერ ველ-ეწიფების გამოხსნა სატანჯველთაგან და უკეთუ სიტყვსაებრ მათისა იქმნების სულისა ღზინებად და გამოხსნა თუნიერ აქეთგან მოხმარებისა, მაშა ეშმაკათა იქმნების გამოხსნა წვალებისაებრ ორიგენესა, რამეთუ იგინიცა სულნი არიან და უკეთუ სულნი კაცთანი, რომელნი შეუდგენ ნებასა ჳორცთასა და დაემორჩილნენ ეშმაკთა და თუნიერ აქეთგან მოხმარებისა იხსნენ ჯოჯოხეთით და ეშმაკნი არა იხსნენ?, რამეთუ იგინიცა სულნი არიან, ვითარცა ვთქუ [და] უსამართლო იქმნების. იხილეთ ღმრთისმოყუარენო სადა მიიწვევის გმობად ესე. ხოლო ეშმაკნი ამისთვის არა იხსნებიან, რამეთუ უწორცო არიან და ერთგზის რად ცოდეს და განდგომილ იქმნეს, მყის დაისაჯნეს უწორცოებისათვის, რამეთუ უძღურებად ჳორცთად არა თავს-ედვა მათ და არცა ვინ აქუს მეხუაიშნედ უძღურთა ჳორცთა მქონებელი, ამისთვის არცა იხსნებიან სასჯელისაგან.

ხოლო კაცთა ამისთვის აქუს მრავალთა ცოდვათა მიტეგებად ამას სოფელსა სინანულისა მიერ, რამეთუ ჳორციელ არიან და უძღურებად ზედა-აც, და გან-რად ვიდენ რად ჳორცთაგან, ჳორციელნი შემწე - მეხუაიშნენი ჰყვანან და უკეთუ ჳორციელნი შემწენი არა აქუნდენ მარტო სულისა ხსნა არღარა იქმნების, ვითარცა იგი არცაღა ეშმაკთა.

და უკეთუ სულნი კაცთანი, სიტყვსაებრ მათისა, ჟამ რავდენმე

იტანჯებიან ცეცხლსა შინა და მერმე განწმედილნი გამოვლენ და შევლენ სიხარულსა შინა, სწორნი ვიდრემე იქმნებიან და ერთ-პატივნი სულნი ცოდვილთა კაცთანი და სულნი ღიღთა მათ და სახელოვანთა წმიდანანი, მოციქულთა და წინაწარმეტყველთანი, მოწამეთა და ნეტართა მამათანი და აწინდელთა ცოდვილთა კაცთანი, რამეთუ ცეცხლისაგან განწმედილთა და გამოვურვებულთა არღარა გამოჰყვების ბიწი რამ[მე] ანუთუ მწიკული და ბრძვილი ცოდვისა.

პითარცა იქმან ხელოვანნი ოქროსა-მქანდაკებელნი, რაჟამს იხილონ ოქრო დაკლებული ბუნებითისა სიკეთისაგან, ბრძმელსა შინა გამოხურვებითა ცეცხლისათა მსგავს-ჰყოფენ და შეასწორებენ ფრიად-რჩეულთა ოქროთა; ეგრეთვე იქმნების, სიტყვსაებრ მათისა, რამეთუ რაჟამს სულნი ცოდვილთანი წარვიდენ უნანელად და ცეცხლსა შინა იტანჯნენ და გამოივურნენ და სწორ იქმნენ წმიდისა ნათლისმცემლისა, უზეშთაესისა მის ნაშობთა შორის ღედათასა, და სხვათა მათ ღიღთა წმიდანთასა და არღარა იყოს მათ შორის უღარეს-უღარესობად, რამეთუ რავდენ უმეტესი ხელოვანებაჲ აქუს მოკუდავთა კაცთასა უზეშთაესსა მას არსებათასა ღმერთსა და წამისყოფასა მისსა მორჩილობს ყოველი, ეგოდენ უმოსწრაფეს სცვალებს და შეასწორებს ბოროტთა და კეთილთა და მართალთა და ცრუთა და ვითარ ივინი ოქრომთა, ეგრეთვე ღმერთი - სულითა, და რამე სამართალი ესე ღმრთისა წმიდანთა ზედა და მისთვის დამამშვრალთა; ანუ მოწყალებად უსაზღვრო ცოდვათა ზედა.

არამედ ესე არს სჯული ღმრთისა, რომელსა მე ვიტყვი, არა ხოლო თუ მე, არამედ ღიღნი ღმრთისმეტყუელნი, რამეთუ

მართალთა თანამდებობით მიანიჭებს სასყიდელსა შრომისა მათისასა, ხოლო ცოდვილთა სინანულისა მაგიერ მიჰმადლებს მიტევებასა და ამიერ წარსრულთა სულთა აქეთგან მოხმარებითა მიჰმადლებს ღვინებასა, ვითარცა წერილ არს: „წყალობასა და სამართალსა გაქებდე შენ, უფალო“ (ფსალმუნი 100,1), და კუალად იტყვს ვითარმედ: „წყალობად და მსჯავრი უყუარს უფალსა“ (ფსალმუნი 32,5), რამეთუ ვითარცა მოწყალეობად აქუს მიუწოდომელი, ეგრეთვე სამართალი აქუს შეუცვალებელი.

ღა უკეთუ ესრეთ არა იყოს, ცუდ იქმნების შრომა წმიდათა და ღვაწლნი და ფერად-ფერადნი სატანჯველნი მოწამეთანი და კეთილ იქმნენ გემოთმოყვარენი და მრავალფერნი განსუძნებანი ცოდვის მოყვარეთანი, ვინადთგან მერმესა მას ცეცხლსა შინა გამოჭურვებითა სწორ იქმნებიან ცოდვილნი და წმიდანნი.

ღა ვინადთგან ცეცხლსა შინა გამოჭურვებითა და გამოდნობითა განიწმიდებიან სულნი, მაშა, არღარავინ დაშთების ცეცხლსა შინა და ნეტარ თუმცა ესე ესრეთ იქმნას, არამედ არა ჯერ არს ამისი რწმუნებად, რათა არა უსამართლობად ითქვას ღმრთისათვის, რადთამცა პაპის მოსაენი გამოვიდნენ განწმედილნი, ხოლო ქრისტეს მოსაენი მუნ შინა დაშთენ შემწვარნი ცეცხლითა. და უკეთუ ცეცხლსა შინა გამოჭურვებულ იქმნების და შესწორებად მართალთა და ცოდვილთა, რადსათვის ბრძანებს ღმერთი: „სახლსა მამისა ჩემისასა სავანე მრავალ არიან?“ (იოანე 14,2), რამეთუ „სავანე მრავალი“ ესე არს საზომისაებრ მოღვაწეთასა აქეთა ამათ შრომათაებრ, რომელსა იმოქმედებენ კაცნი, რომელნიმე მცირედ და, რომელნიმე ღიდად. ეგრეთვე საზომისაებრ განეყოფის

საშუბელნი იგი და კეთილნი საუკუნენი, რომელსამე ღიდად, რომელსამე უღარესად.

ხოლო ესე მწვალებელთა ზედა არა იქმნების, თარგმანები-საებრ წმიდისა მაქსიმე აღმსარებლისა და სხვათა მათ ღმრთისმეტყუელთასა, არამედ მართლმადიდებელთა მოღვაწეთა ზედა, რამეთუ რომელნი წმიდათა მოციქულთა და შემდგომთა მათთა ღმერთშემოსილთა მამათა და შვილთა კრებათა მიერ დამტკიცებულსა და განსაზღვრებულსა ანუ შემატებს, გინათუ მოაკლებს არა ექმნების მას სავანესა მიწვენა, არცა სახლსა მას უხილავისა მის მამისასა დამკვდრებაჲ.

რამეთუ შეკვრისა და განჰქსნისა ველმწიფებაჲ მათ აქუს, რომელნი მოციქულთა და წმიდათა ღმრთისმეტყუელთა მამათა მოძღვრებასა არა გარდავლებიან სიტყვსაებრ მოციქულისა: „გინათუ ჩუენ, გინათუ ანგელოზი ზეცით გახარებდეს თქუენ გარეშე მისა, რომელი იგი მიიღედ, შერუცნებულ იყავნ“, ხოლო რომელი-იგი მათ შერუცნეს და შეკრეს, ვინ არს, რომელმანცა განჰქსნეს იგი? მაშა, რომელი მათ მიერ დადებულსა სარწმუნოებასა გარდაუქცევს და სხუტბრ რასმე მოძღვრის, ვითარ შევლენ იგინი მას სავანესა, რავდენიცა იღვაწონ? არამედ, ვითარცა ვთქუ, მართლმადიდებელნი კეთილისა საქმითა დაიმკვიდრებენ მას სავანესა მართალთასა, ხოლო ცოდვილნი, რომელთა მართალი სარწმუნოებაჲ არა შეეცვალოს, გან-რამ-ვიდენ ვორცთაგან და მივიდნენ სატანჯველთა, აქეთგან მოხმარებითა და კაცთაგან ხუაიშნითა ჰპოვებენ ღბინებასა ცეცხლისაგან და სხვათა მათ მწარეთა სატანჯველთაგან და მრავალმოწყალისა ღმრთისაგან ღირს იქმნებიან

განთავისუფლებასა.

ხოლო უკეთუ გუშტყოდიან: ეგე ეგრეთ იყოს, სიტყვსაებრ თქუენისა, აქეთგან წირვითა და მოწმარებითა იქმნების ღზინებად და თვნიერ ამისა ვერა-რომლითა სხვითა საქმითა იქმნებისო ღზინებად. მაშა მდიდარნი და მრავლის საწმარისა მქონებელნი აცხონებენ მათსა მიცვალებულთაო, და გლახაკნი და უბოვარნი დაშთებიან ცეცხლსა შინა, რომელთა არღარა აქუს, რაიმცა მისცეს.

ხოლო ჩუენ ესრეთ მიუგებთ, სიტყვისაებრ ღმრთისა, ვითარმედ: „აკატაგან შეუბლებელი ღმრთისა მიერ ყოველივე შესაბლებელ არს“ (მთ.19.26); არათუ სიმდიდრესა და საფასეთა სიმრავლესა ზედა არს უსაზღვრო მოწყალებად ზეშთასახიერისა ღმრთისა, არამედ სარწმუნობასა და გულისმოდგინებასა ზედა მორწმუნეთასა იქმნების თვალუხუობათა მისთა მსჯავრი. და განყოფად და მიფენა ღმრთისა აურაცხელთა მოწყალებათა, ვითარცა წერილ არს წმიდასა სახარებასა შინა, რამეთუ მრავალთა მდიდართა მოიღეს შესაწირავი ფასისსაცავსა მას მრავალნი საწმარნი და შანთნი ოქროდსა და ვეცხლისა, ხოლო ქურივმან ვინმე გლახაკმან მოილო ორი მწულილი და შეწირა, რომელ არს მწულილი ვეცხლი, ფულისაგან უმცირესი. მიხედა იესო და თქვა: „ამენ, გეტყვ თქუენ, ქურივმან ამან გლახაკმან უმეტეს ყოველთასა შესწირა, რამეთუ ამათ ნამეტნავისაგან მათისა შესწირეს, ხოლო ამან ნაკლულევანებისაგან მისისა, რამცა აქუნდა, ყოველი საცხოვრებელი თვისი შესწირა“ (მარკოზი 12.42).

ესრეთ იქმნების საზომისაებრ სარწმუნოებისა და გულსმოდგინებისა და არა სიმრავლისა და სიმდიდრისაებრ სახმართასა. ვინ იყოს

ქრისტიანთა მის უგლახაკესი, რომელსა არარად ეპოებოდა არცათუ დღიური საზრდელი თვინიერ ორისა მის მწულილისა, ვითარცა ბრძანა უფალმან, ვითარმედ ყოველი საცხოვრებელი შეწირა და სხუად არარად დაუტევა თავისა თვისისა თანა, ხოლო მდიდართა ნამეტნავისაგან მათისა შეწირეს და უმრავლესი თავისა თვისისათვის დაუტევეს.

იხილეთ მოწყალებად ღმრთისა და თვალუხუაობად მსჯავრთა მისთა, თუ ვითარ შეასწორა და უმეტესადცა შეჰრაცხა კინი იგი და უნდო შესაწირავი მრავალთა მათ და დიდ-დიდთა შესაწირავთა მდიდართასა.

რამეთუ მდიდართა და პოვნიერთაგან⁴³ დიდნი შესაწირავნი ჯერ არს შეწირვად ღმრთისა, ხოლო გლახაკთა უპოვართაგან - მცირედნი და კინინი, ძალისაგებ სარწმუნოებით შეწირულნი, და დიდად შეიწირვიან და უმეტეს მიითუალვის მრავლითა მით წყალობითა და მსჯავრითა მით სიმართლისა ღმრთისათა, ვითარცა-იგი ავაზაკისაცა ერთი იგი მცირე სიტყუად ჯუარსა ზედა შეიწირა უფროს და უმეტეს მრავალთა ბრძენთა და რიტორთა მეტყველებისა, რამეთუ რომელსა აც ერთისა მცირისა სიტყვისა უკინესი და უუნდოესი? რამეთუ მას ჟამსა სხუად არარად აქუნდა, ვერცა რას შემძლებელ იყო თვინიერ სიტყვისა. მაშინ აღმოთქვა სიტყუად ერთი მცირე სარწმუნოებით და დიდად შეიწირა და პირველ ყოველთასა სამოთხე დაიმკვიდრა და ქანანელისა იგი მცირე სიტყუად მიითუალა და მეზვერისა სულთქმათა და სიმდაბლესა მიხედა და ცოდვათა მიტეგებამ მიჰმადლა; ეგრეთვე გლახაკნი, რომელთა არარად ეპოებოდის საწმარი და საფასე და

⁴³ „პოვნიერთაგან“ - ე. ი. „დიდი ქონების მქონეთაგან“.

შეიწროებულ იყვნენ სიგლახაკითა და მიმძლავრებულ მოხარკეთა მიერ, რაოდენსაცა შესწირვიდენ სარწმუნოებითა ძალისაებრ გინათუ მსხუტრპლისა შეწირვითა, გინათუ სანთელ-საკმეველი შეწირონ, ანუ მშიერი განაძლონ, ანუთუ სასუმელი გრილი მიუპყრან მწყურვალეთა და სხვსაგან კიდე ულონო იყვნენ, დიდად შეიწირავს ღმერთი და მრაველითა კაცთმოყვარებითა თვსითა მისცემს ღზინებასა მიცვალებულსა მას [მისსა].

და უკეთუ ესრეთ აქეთგან არა იქმნეს შეწვენა და ჳელის აპყრობად, არღარა იქმნების ღზინებად ამიერ წარსრულისა. არცა გამოხსნა ჯოჯოხეთით, არცა მუნით გამოსლვა.

ამის პირისათვის დასწერს წმინდა გრიგოლი ჰაჰა ჰრომისად მისმიერსა თხრობასა შინა, წიგნსა მას, რომელსა „დილოლო“ ეწოდების, რამეთუ მას შინა იპოების ყოველთა დაფარულთა და ძნიად მისაწდომელთა საიდუმლოთა განმარტებად, რომელსა ჰკითხავს პეტრე მთავარდიაკონი, საყვარელი მოწაფე მისი, და იგი განუმარტებს ყოველსავე ზედამიწევნით. მეოთხესა თავსა შინა წერილ არს ესრეთ:

ჰკითხა პეტრე: მეუფეო წმინდაო, მაუწყე ამიერ წარსრულთა სულთა იქმნების პირველ აღსასრულისა ჯოჯოხეთს შინა წარსვლა, ანუ არსა ჯოჯოხეთს შინა სხვა და სხვა რიგი სატანჯველი ანუ დიდთა და მცირედთა ცოდვათა მოქმედნი სწორედ იტანჯებიან ანუთუ ერთსახე არს ცეცხლი იგი გეჰენიისა ანუ მრავალსახე და სხვადა და სხვადა?

მიუგო წმიდამან გრიგოლი: შვილო პეტრე, ჯოჯოხეთი ქუესკნელთა ქუტში ქუეყანისათა არს, ვითარცა უწყი, არამედ არა

ერთსაზე არს სატანჯველნი იგი ჯოჯოხეთისანი, არამედ სხუამ არს ცეცხლი იგი გეჰენიისა დაუშრეტელი, სხუამ ტარტაროზი სიცივისა განუტფობელი, სხუამ ბნელი გარესკნელი და სიმყრალე და მატლი დაუძინებელი და საკრველნი განუხსნელნი და ღრჭენა კბილთა დაუსრულებელი, ვითარცა მოგვითხრობენ საღმრთონი წერილნი. ესე ყოველნი ცოდვილთათვის არს განმზადებული, ხოლო ცეცხლი იგი გეჰენიისა ერთი არს, რომელსა შინა შეითხვეიან ცოდვილნი რომელთა არა შეენანოს, არამედ საზომისაებრ ცოდვათასა კაცად-კაცადი მიიღებს სასჯელსა. დიდად მცოდველნი დიდად იტანჯებიან და მცირეთა ცოდვათა მოქმედნი უსუბუქესადო, ვითარცა იქმნების ხილულსა ამას შინა სოფელსა, ოდეს შემოჰხდეს სენი რამე სასიკუდინე; არა ყოველთა სწორედ შეეხების სენი იგი, არამედ რომელთამე მსწრაფლ მოაკვდინებს, რომელთამე უგვიანესად და სხუათა უსუბუქესად და სხუათა მცირედ და უადვილესად; ერთი და იგივე სენი ზოგად ყოველთა ბუნებასა კაცთასა ამასვე აერსა შორის და ამავე ერთსა სოფელსა შინა. ეგრეთვე იქმნების მასვე და ერთსა ჯოჯოხეთს შინა ზოგად ყოველთა კაცთათვს, რამეთუ საზომისაებრ ცოდვათასა მიიღებენ სატანჯველსა მას ჯოჯოხეთისასა.

იხილეთ, მორწმუნენო, უკეთუმცა იყო სადმე სხუამ რამე ჯოჯოხეთი, რომელსა იგინი „განსაწმედელად“ უხმობენ. რამისათვის არა თქუა წმინდამან გრიგოლი და არა აუწყა პეტრეს, საყვარელსა თვისსა, და უკეთუმცა ყოფილიყო, რამისათვის დაჰფარვიდა და არა გამოაცხადებდა, და უკეთუ არა არს განსაწმენდელი და ჭეშმარიტად არცა არს და არცა სადა წერილ არს და არცა ვის წმიდათაგანსა უთქვამს, რამისათვის მოიგონეს და

ვითარ იტყვიან ესეოდენთა ამაოებისა სიტყუათა? იგი სანატრელი გრიგოლი პაპაცა იყო პრომისა და ცხადად სული წმიდამ ზრახვიდა პირით მისით, რამეთუ მრავალგზის იხილიან სული წმიდა სახედ ტრედისა სპეტაკისა პირსა მისსა ზედა მფრინველი, რაჟამს სწერნ იგი წიგნთა საღმრთოთა, და ვინათგან მან სანატრელმან ვერ გულისგმა-ყო და ვერცა აღწერა, და აწინდელნი პაპები და კარდინალები, რომელნი ჰგმობენ სულსა წმიდასა, ურცხვინოდ იტყვიან და ჰქსნიან ყოველსა წესსა და საზღუარსა მამათასა. იგი სანატრელი გრიგოლი ყოველთა დღეთა ცხოვრებისა მისისათა, ვითარცა ცხოვრებასა მისსა წერილ არს, არარასა სჭამდა თვნიერ დამბლისა ოსპნისა და ოდესმე მცირელი პური იხმიის. ხოლო ესენი ბუნებითსა საჭმელსა არა კმა-იყოფენ, არამედ მრავალსა არაწმიდასა და დაყენებულსა ჭამადსა იხმევენ და ივინი ზრახვენ წმიდათა მოციქულთა და ჭეშმარიტთა მოძღვართაგან: ჩუენ უმჯობესად გულისხმავყოფთო და ეკლესიასა შინა მარადის უახლესსა და უახლესსა სჯულსა და წესსა შემოიღებენ და სხუასა და სხუასა სარწმუნოებასა გარდასცვლიან.

მრავალგზის საგმარ არს მათთვის სიტყუად იგი მოციქულისა: „ვინათუ ჩუენ, ვინათუ ზეცით ანგელოზი გახარებდეს თქუენ გარეშე მისა, რომელი-იგი გახარე თქუენ, შეჩუენებულ იყავნ, ვითარცა წინასწარ ვთქუ და აწცა კუალად ვიტყვი: უკეთუ ვინმე გახარებდეს თქუენ მისა გარეშე, რომელი-იგი მიიღეთ, შეჩუენებულ იყავნ“ (გალატელთა 1.8).

აწ შეჩუენებამ ესე და წყვეა, რომელი აღმოთქუტს წმიდათა მოციქულთა, არათუ მათ ზედა არს, რომელნი არა გარდაცვლიან

მათსა განწესებულსა საზღვარსა, არამედ მათ ზედა აღესრულების, რომელნი ანუ შემატებს ანუ მოაკლებს, ანუ დაჰქსნის ანუ სხვებერ რასმე გარდაუქცევს, სიტყვისაებრ საუფლოდსა: „რომელმან დაჰქსნეს ერთი მცირეთა ამათ მცნებათაგანი და ასწაოს ესრეთ კაცთა“ და შემდგომი (მათე 5,19). ისმინეთ პავლე მოციქულისა, რომელსა მიუწერს პრომაელთა და ეტყვის: „გლოცავ თქვენ, ძმანო, ეკრძალებოდეთ მათგან, რომელნი-იგი წვალებასა და საცთურსა იქმან გარეშე მის მოძღვრებისა, რომელი თქვენ გისწავიეს, და განეშორებით მათგან, რამეთუ ეგვიტარნი იგი უფალსა ჩუენსა იესო ქრისტესა არა ჰმონებენ, არამედ თვისსა მუცელსა და ტკბილადმეტყველებითა მით და კურთხევითა აცდუნნიან გულნი უმანკოთანი“ (რომაელთა 16,17). იხილეთ ძმანო ცხადი წინასწარმეტყველებად და მოსწავებად წმიდისა მოციქულისა პავლესი, რასა მიუწერს თვთ პრომსა და მას შინა დამკვიდრებულთა, თუ ვითარ სულითა წმიდითა ხელვიდა აღრევე წვალებასა მათსა და აკრძალებდა ყოველთა, რათა არავინ ერჩდეს წვალებასა და საცდურსა მათსა, არამედ მოძღვრებასა მას მოციქულთასა შეუდგენ, რამეთუ იგინი არიან და არა სხუად ვინმე, რამეთუ სახელდებით მათ მისწერს და არა სხვათა ვიეთმე, არამედ პრომაელთა, რომელნი ტკბილადმეტყველებითა და მუცლისა-მონებითა და გემოვნებითა აცდუნებენ გულსა უმანკოთა და წრფელთასა, და ასწავებენ გარეშე მის მოძღვრებისა, რომელი ანუ პავლესაგან მიიღეს გინა პეტრესაგან გინა სხვათა მათ მოციქულთაგან. ვჰკითხოთ უკუჲ მათ ვისთვის იტყვს მოციქული ამას: არა სახელდებით თქვენთვის ვმობსა? პრომნი არა თქვენ ხართ? ტკბილადმეტყველებითა არა თქუჲნი აცთუნებთა ყოველთა? რამეთუ არარასა საჭიროსა, არცა იწროსა გზისასა უმოძღვრით

კაცთა, რომელი ქრისტემან ბრძანა: „იწრო არს და საჭირველ გზა იგი, რომელი მიიყვანებს ცხოვრებასა. ვითარ იგი ვრცელ არს და ფართო, რომელსა მიჰყავს წარსაწყმედელად“ (მათე 7.13). არცა მოციქულისა სიტყვითა ასწავებთ კაცთა, რომელი ვმობს ვითარმედ: „ჭირითა გვიღირს შესლვად სასუფეველსა ცათასა“ (საქმე 14,22), არამედ ყოველსავე ვორცთა საშუშბელსა და მუცლისა გემოვნებათა ასწავებთა ყოველთა კაცთა, რათა ძილითა და მრავალმჭამელობითა აპელონ ვრცელი იგი და ფართო გზა მიმყვანებელი ჯოჯოხეთად.

ტუალად ესეცა ვპკითხოთ: ესევეითარნი მწვალებელნი, რომელნი საცდურს იქმენ და ტკბილადმეტყველებითა და მუცლისა მონებითა აცდუნებენ მრავალთა, ვინამთგან მოციქული ჰრომაელთა მისწერს: ვინ არიან იგინი, ჰირველად იყენენ, თუ აწ არიან, ანუთუ ამისა შემდგომად გამოჩინებად არიან იგი მწვალებელნი, რომელნი ჰრომს შინა გამოჩინებად მოასწავა მოციქულმან, ტკბილადმეტყველნი და მუცლისა მონანი და არა ქრისტეს-მონანი.

უკეთუ გრქუან, ვითარმედ: ჰრომს შინა წვალებაჲ არა შესრულ არსო, არცადა შევალსო, მაშა მოციქული ვის ეტყვის ამას, არა ჰრომაელთა მისწერსა ამას და მათ ეტყვს? ვითარმედ იგინი არიან ტკბილად მეტყველნი და მუცელდმერთნი, რომელთა ბუნებითი ჭამადი, ღმრთისა მიერ მოცემული მადლობით მისაღებელად, არა კმა-ეყოფის, არამედ ყოველთავე არაწმიდათა ქუშწარმავალსა, სისხლსა და დამშთვარსა ურიდად ჭამენ და არა ეკრძალებიან? ხოლო ჩუენცა ეგრეთ ვიტყვთ, ვითარმედ გარეთით სხუაჲ არავინ შესრულ არს, არამედ მუნით აღმოეცენნეს და მათგან გამოვიდეს და განეფინნეს ყოველსა ქუეყანასა.

პითარცა იგივე მოციქული აუწყებს, რაჟამს მიიწია პელიტონს, რომელ არს მალთა. მოუწოდა ზუცესთა და ეტყოდა: „აჰა მე უწყით ესე, რამეთუ შემოვიდენ თქვენდა შემდგომად განსლვისა ჩემისა მგელნი მძიმენი, რომელნი არა ერიდებოდნან სამწყსოსა, და თუთ თქვენგანნი აღდგენ კაცნი, რომელნი იტყოდნან გულარძნილსა, რადთა განადგინნენ მოწაფენი შემდგომად მათდა“ (საქმე 20,29), და რამეთუ მოციქულიცა ეგრეთვე ემობს: „თუთ თქვენგანნი კაცნი აღდგენ, რომელნი არა ერიდებოდნან სამწყსოსა ქრისტესაო“. „თუთ თქვენგანნი“ თქუა და არა გარეთ შემოსრულნი, რამეთუ მათგან და მათ მიერ და მათ შორის აღმოეცენა ესე საცთური და წვალებად და არა სხუათა მიერ ისწავეს, რომელნი ტკილადმეტყველებითა და კურთხევითა აცთუნებენ მრავალთა და მუცლისა-მონებითა და ყოველითა გემოვნებითა ჰმომღურიან ყოველთა და დაუტევებიესთ იწრომსა მის გზისა სტადიონი, რომელსა შინა ვიდოდეს ყოველნი ღირსნი და მართალნი, და ვლენან იგინი ვრცელსა მას გზასა ცეცხლად მიმყვანებელსა, და ვერღარა ძალუც შრომითა და ჭირითა მღვძარებითა და მარხვითა და სხუთა მოღვაწებითა ამასვე სოფელსა განწმედა თავთა თუსთა და მოელიან ცეცხლსა მას შინა გეჰენისასა განწმედასა და ესრეთ აცდუნებენ თავთა თუსთა და მორჩილთაცა თუსთა.

ხოლო ჩუენ, მჰანო, არა მოგვიღიეს და არცა გვსწავიეს ესე წესი მოციქულთაგან, არცა ნეტართა მამათაგან, რადთამცა აჰა მივცენით თავნი ჩუენნი შუშბასა და განცხრომასა და ვნებათა და გემოვნებათა, და მუნ ცეცხლსა შინა ველოდეთ განწმედასა, რამეთუ ამიერ წარსრულნი სულნი ვერღარას შემძლებელ არს, ვერცა თავით თუსით სინანულსა, ვერცა ცეცხლისა მიერ განწმედასა,

რამეთუ თქმულ არს: „ვინ სიკუდილსა შინა მოგიხსენოს, ანუ
ჯოჯოხეთს შინა ვინ აღგიაროს შენ“ (ფსალმუნი 6,6). თვინიერ
აქეთგან მოხმარებისა და ჯორციელთა კაცთა მიერ შეწვევისა,
რათა ღმრთის აურაცხელითა მოწყალებითა იქმნეს ღზინებაჲ და
მიტევებაჲ სულთათჳს ამიერ წარსრულთა.

XV თავი

სიტყვსა მისთვის ესაია წინასწარმეტყველისა, რომელსა ლათინნი განსაწმედელსა ზედა იმოწმებენ, ვითარმედ: „სისხლი იმრუსალიმისა განწმიდოს შორის მისა სულითა სასჯელისათა და სულითა შემწველითა“ (ესაია 4,4)

კუალად სიტყუასა მას ესაია წინასწარმეტყველისასა წინაგუყოფენ და საცთურისა თვისისა მოწამედ მოიღებენ, რომელსა იტყვევს: „და იყოს ნემტი იგი ისრაჲლისა სიონს შინა და ნემტი იმრუსალიმსა შინა და ეწოდოს წმინდა, რომელნი დაწერილ არიან ცხოვრებად იმრუსალიმს შინა, რამეთუ გამორცხას უფალმან მწიკული იგი ძეთა და ასულთა სიონისათა და სისხლი იმრუსალემისა განწმინდოს შორის მისა სულითა სასჯელისათა და სულითა შემწველითა“. (ესაია 4.3)

ამას ყოველსა განსაწმედელსა ზედა იმოწმებენ, ვითარცა წინასწარმეტყველსა სიტყუანი ესე ჯოჯოხეთისა ცეცხლსა შინა განწმენდისათვის ეთქვნეს სულთა მუნ შთასრულთათვის. ხოლო ჩუენ განმარტებად ამის სიტყვსა ვთქუათ მადლითა ღმრთისაჲთა, ვითარცა მოგუცეს ჩუენ უფალმან სიტყუად, ვითარცა იტყვს წინასწარმეტყველი: „და იყოს ნემტი იგი ისრაჲლისა სიონს შინა და ნემტი იმრუსალიმს შინა და ეწოდოს წმინდა, რომელნი დაწერილ არიან ცხოვრებად იმრუსალიმს“.

თარგმანი: - ამას მათთვის იტყვს, რომელნი ჰურიათაგან მოიქცეს და იქმნნეს მორწმუნე. იგინი არიან ნემტნი ისრაჲლისანი და ნემტნი იმრუსალიმისანი. მათ ეწოდების ნემტი, რამეთუ ჰურიანი ეკუთნეს რაჲ კლდესა ცხოვრებისასა და

შეიმუსრნეს და განიბნინეს, ხოლო მათგან მოქცეულნი და მორწმუნეკმნილნი და მათგან დაშთომილნი იძრუსაღემს, იგინი არიან ნეშტნი, რომელნი დაწერილ არიან ცხოვრებად. რომელი იგი ღმრთისმეტყველმანცა იხილა გამოცხადებასა შინა: „ესმა რიცხუ დაბეჭდულთამ მათ: ას ორმოც და ოთხი ათასი ათორმეტთა ტომთაგან ძეთა ისრაჲლისათა, თესლისაგან იუდაისა ათორმეტი ათასი, თესლისაგან რუბენისა ათორმეტი ათასი დაბეჭდულთამ“ (გამოცხადება 7,4), ეგრეთვე შემდგომითი შემდგომად ყოველთა მათგან ტომთა ათორმეტი ათასი დაბეჭდულთამ, რომელნი დაწერილ არიან წიგნსა მას ცხოვრებისასა და წინაშე საყდრისა ღმრთისა და კრავისა იხარებენ ზეცისა იძრუსაღიმსა. ესე არს ნეშტი ისრაჲლისა სიონს შინა და ნეშტი იძრუსაღემს შინა და ეწოდოს წმიდამ, რომელნი დაწერილ არიან ცხოვრებად იძრუსაღემს. და ასევე წინასწარმეტყველი ესაია დაღადებს იძრუსაღემისათუს: დაღაცათუ იყოს რიცხუ იგი ძეთა ისრაჲლისათა ვითარცა ქუშა ზღუსა, ნეშტი ოდენ ცხონდეს.

წინასწარმეტყველისა: - „რამეთუ გამორცხას უფალმან მწიკული იგი ძეთა და ასულთა სიონისათა“ (ესაია 4,4).

თარგმანი: - ხოლო რომელნიცა მოიქცეს ჰურიათაგან, ვითარცა ვთქუ ნათლისღებითა და სისხლითა, გამორცხა უფალმან მწიკული მათი, რამეთუ წყალი იგი ნათლისღებისა არს განმრცხელ და წარმღუნელ მწიკულთა მათ სულისათა სიტყვსაებრ ფსალმუნისა: „უფალმან წყლით-რღუნამ

დაამკვდრნის“ (ფსალმუნი 28,10); ხოლო სისხლი იგი ცხოველსმყოფელი არს მომტყეველი ბრალთა და უსჯულობათა.

წინასწარმეტყველისა: - „ღა სისხლი იმრუსალიმისა განწმიდოს შორის მისსა სულითა სასჯელისათა და სულითა შემწველითა“ (ესაია 4,4).

თარგმანი: - ძეუფმე ქრისტე ბრძანებს: „სჯად სოფელსა ამას მოსრულ ვარ, რადთა, რომელნი არა ხედვიდეს, ხედვიდენ, და რომელნი ხედვიდეს, დაბრმენ“ (იოანე 9,39), რამეთუ სჯად სოფლისა ამის მოვიდა და რომელნი მოსეს სჯულითა იქადოდეს და იტყოდეს ვითარმედ ვხედავთო, მათ ზედა საბურველი იგი ძუჭლისა სჯულისა აღუძარცველად მდებარე იყო. იგინი უმეტესად დაბრმეს და ვერ იცნეს ნათელი იგი სოფლად მოსრული და შეიყვარეს ბნელი უფრომს, ვიდრეღა რა ნათელი, ხოლო რომელნი იგი მარტივნი იყვნეს და წრფელნი და სულელად საგონებელნი მათ იცნეს ნათელი იგი სოფლად მოსრული. მიხედეს და განათლდეს ნათლისა მისგან დაუსაბამომსა და იქმნეს კეთილად მხედველ, რამეთუ სვიმონ მოხუცებულმან მიიქუა რამ ღმერთი განწორციელებული, ამასვე მოასწავებდა და ეტყოდა ღმერთისმშობელსა ვითარმედ: „ყრამა ესე დგას დაცემად და აღდგინებად მრავალთა ისრაელსა შორის და სასწაულად სიტყვისსაგებელად“ (ლუკა 2,34). და თავადიცა ღმერთი ბრძანებს ვითარმედ: „მამა არავის სჯის, არამედ ყოველი

სასჯელი მოსცა ძესა“ (იოანე 5,22). ესე არს სიტყუად იგი წინასწარმეტყველისა: „ვითარმელ სისხლი იტრუსაღმებისა განწმინდოს სულითა სასჯელისათა“ (ესაია 4,4).

წინასწარმეტყველისა: - „ღა სულითა შემწველითა“ (ესაია 4,4).

თარგმანი: - ესე არს „სულითა შემწველითა“, რაჟამს ქორსა მას ზედა სიონისასა, რომელ არს სახლი შორის იტრუსაღმებისა, რომელსა შინა მოჰფინა ქრისტემან სული წმიდად სახედ ცეცხლისა და განუყვნა თითუტეულსა ცეცხლისა ენანი და მით განწმინდნა და დაწუნა ყოველნი ვნებანი კაცთანი „სულითა სასჯელისათა და სულითა შემწველითა“, რამეთუ იგი სული წმიდად არს შემწულ ყოველთა მწიკულთა და ბილწებათა კაცთასა. და მერმე მოციქულნი რად განიბნინეს პირსა ზედა ყოვლისა სოფლისასა: და რომელთაცა ნათელსცემდეს და ჴელთა დასხმიდენ ცხადად მიაქუნდა სულიწმიდად მსგავსად ცეცხლისა ენათა. ვითარცა მათ ხილულად მოიღეს, ეგრეთვე სხუათა მიანიჭებდეს: ჰურიათა და წარმართთა მორწმუნე ქმნილთა. ვითარცა საქმესა მოციქულთასა წერილ არს.

ამისთვის ეტყოდა ღმერთი წინასწარ მოწაფეთა თვისთა, ვითარმელ: „ცეცხლისა მოვედ მიფენად ქუეყანასა ზედა, არამედ რად მნებაეს, რადთა აწვე აღევზნეს“ (ლუკა 12,49)! ესე ცეცხლი იყო რომელი აღევზნა ქუეყანასა ზედა, რომლისა მოფენად მოვიდა ქრისტე. ამას მოასწავებდა

ესაია და იტყოდა: „განწმიდოს სისხლი იმრუსალიმისა სულითა სასჯელისაჲთა და სულითა შემწუცლითა“. ესე ცეცხლი მოჰფინა ქრისტემან გულთა შინა მორწმუნეთასა და აღაგზნა სიყვარული ღმრთისა გულთა შინა ჩუენთა, ვითარცა მოციქული იტყვს ვითარმედ: „სიყუარული ღმრთისაჲ განფენილ არს გულთა შინა ჩუენთა სულითა წმიდითა“ (რომაელთა 5,5), რამეთუ ცეცხლისა მისთვის საღმრთოჲსა იტყვს და არა არს მათისაებრ სიცბილისა, რომელსაცა იგინი ცეცხლისათვს გეჰენიისა იმოწმებენ; რამეთუ უპირულ არს სიტყუაჲ მათი და უმსგავსო. არცა ძალ უც ცეცხლსა მას გეჰენიისასა განწმედა, არცა მიტევებაჲ ცოდვათა, არამედ სულსა წმიდასა, რომელი აღეგზნა ჩუენ შორის ქრისტეს მიერ სახედ ცეცხლისა მოფენითა ჩუენ მორწმუნეთა შორის. იგი არს განმწმედელი და მომტევებელი ცოდვათა; პირველად ემბაზსა ზედა, რაჟამს ნათელს ვიღებდეთ. მოსლვითა სულისა წმიდისაჲთა დაიწვიან ყოველნი ცოდუანი ჩუენნი, და მერმე თუ რადმე ბიწი შეხუდეს, ვითარცა კაცთა ჯორციელითა მწურვალეებითა [ძალითა] სინანულისაჲთა და სიყუარულითა ღმრთისაჲთა, რომელი განფენილ არს გულთა შინა ჩუენთა სულითა წმიდითა, მით განქარდებიან ცოდუანი ჩუენნი და უკეთუ ვინმე აქა არა ინებოს განწმედა თაეთა თვსთა კეთილთა საქმეთა მიერ და შეწყნარებად სულისა წმიდისა, მუნ ცეცხლსა შინა ნურღარასა ლხინებასა ელიან თვნიერ აქეთგან მოვმარებისა და შეწევისა; რომლისათვსცა უფალმან მართლმორწმუნენი

მისნი მიხსნნეს ცეცხლისაგან გეჰენისა და სხუათა მათ
მწარეთა სატანჯუელთაგან და დაუსჯელად ღირსმყვნეს
წარდგომად წინაშე საყდარსა მისსა საშინელსა და
მიმთხუტვად კეთილთა მათ საუკუნეთა ქრისტე იესოს
მიერ ღმრთისა ჩუენისა, რომელსა შუშნის დიდებაჲ და
პატივი მამისა თანა დაუსაბამოდსა სულით წმიდითურთ
აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე. ამინ.

XVI თავი

სიტყვსა მისთვის, რომელსა იტყვს მოციქული ვითარმედ:
„ცეცხლითა გამოიცილებს კაცად-კაცადისა იგი საქმე“
რომელსა იგინი განსაწმედელისათვის იტყვან (I კორინთელთა
3,13)

კუალად სიტყუასა მასტა პაელესა სხუად სახედ გარდააქცევენ და ამასტა განსაწმედელსა ზედა მოწამედ მოიღებენ, რომელსა მიუწერს კორინთელთა და იტყვს ვითარმედ: „საფუძველი სხუად ვერვის ძალუც დადებად გარეშე მისსა, რომელი-იგი დადებულ არს, რომელ არს იესო ქრისტე“ (I კორინთელთა 3,11). უკუეთუ ვინმე აშენებდეს საფუძველსა ამას: ზედა ოქროსა, ვეცხლსა, ანთრაქთა პატიოსანთა, ძელსა, თივასა, ლერწამსა, კაცად-კაცადისა იგი საქმე გამოცხადნეს, რამეთუ ღლემან მან გამოაცხადოს. რამეთუ ცეცხლი გამოჩინებად არს და კაცად-კაცადისა იგი საქმე, ვითარ რად იყოს, ცეცხლმან გამოაცხადოს; რომლისა იგი საქმე ეგოს, რომელ აღაშენა – სასყიდელი მიიღოს, რომლისა იგი საქმე დაიწვას – იზღვოს; ჯოლო იგი განერეს, და ესრეთ განერეს ვითარცა ცეცხლისაგან.

თარგმანი: - უკუეთუ ვინმე გულისწმისყოფით ისმენდეს სიტყუასა ამას მოციქულისასა არა ძნელ არს ძალი ამის სიტყვსა, არამედ ადვილ არს მადლითა სულისა წმიდისადათა, რამეთუ ამასა ყოველსა, მერმისა მის ცეცხლისათვს იტყვს, რომელი გამოჩინებად არს წინაშე საშინელსა საყდარსა ქრისტესსა, ღლესა მას მეორედ მოსვლისასა, რომელი იგი გამომცდელი არს კაცად-კაცადისა საქმეთა და არა მათთაებრ ზრახვისა, რომელსა აწვე განსაწმედელსა ზედა მოიღებენ იგინი; არამედ ესე, იგი ცეცხლი არს,

რომელი იხილა წინაწარმეტყუელმან დანიელ, ვითარცა იტყვს ვითარმედ: „საყდარნი დაიდგნეს და ძუელი დღეთა დაჯდა მას ზედა: ათასნი ათასნი დგენ წინაშე მისა და ბევრნი ბევრთანი შსახურებდენ მას და მღინარე ცეცხლისა დიოდა წინაშე მისსა“ (დანიელი 7,9); ვითარცა დავითიცა წინაწარმეტყუელი იტყვს: „ღმერთი ცხადად მოვიდეს, ღმერთი ჩუენი და არა დაღუბნეს; ცეცხლი მის წინაშე აღატყდეს და გარემომს მისსა ნიაქარი ფრიად“ და შემდგომი (ფსალმუნი 49,3). კუალად სხუასა ფსალმუნსა შინა იტყვს: „სიმაართლე და განკითხვაჲ - წარმართებაჲ საყდრისა მისისაჲ, ცეცხლი მის წინაშე ვიდოდის და შეწუნეს გარემომს მტერნი მისნი“ (ფსალმუნი 96,2).

ესე ყოველი ცეცხლისა მისთვის მეორედ მოსლვისა თქმულ არს და მოციქულიცა ამის ცეცხლისათვის იტყვს, ვითარმედ: ცეცხლი გამოჩინებად არს წინაშე საყდარსა ქრისტემსა, რომელმან გამოცადოს კაცად-კაცადისა საქმე, რამეთუ დღემან მან გამოაცხადოსო. რამეთუ, რომელი აშენებდეს საფუძველსა მას ზედა, რომელ არს იესო ქრისტე, ოქროსა, ვეცხლსა, ანთრაქსა პატიოსანსა, ესე მართლმადიდებლობაჲ არს და კეთილისა საქმენი, რაოდენიცა მცნებანი არიან ქრისტესნი, რომელსა იმოქმედებენ სოფელსა ამას შინა მოძღვრებისაებრ წმიდათა მოციქულთა და ღმერთშემოსილთა მამათასა. იგინი გამოიცადენ რაჲ ცეცხლისა მისგან, რომელი დიოდეს წინაშე საყდრისა მის ქრისტესა, არა დაიწუნენ,

არამედ ეგნენ შეუწველად და უბრწყინვალეს იქმნენ ვითარცა ნივთი ესე პატიოსანნი. უბრწყინვალეს იქმნებიან ცეცხლსა შინა და ესმას რამ მეუფისაგან ვჰმად იგი კურთხევისა, რომელსა მაშინ უკმობს მართალთა: „**მოღით კურთხეულნი მამისა ჩემისანი**“, განვლონ ცეცხლი იგი და გამოვიდნენ განბრწყინებულნი და ელვარეკმნილნი, სიტყვისაგან ფსალმუნისა, რომელსა იტყვის: „**ჰმამან უფლისამან განკურთხის ალი ცეცხლისად**“ (ფსალმუნი 28,7) და ესრეთ გამოვიდნენ და დადგენ მარჯუენით მეუფისა.

მოციქულისა: - **ხოლო რომელი აშენებდეს: ძელსა, თივასა, ლერწამსა; ესენი მწვალებელნი არიან და ყოველნი მოქმედნი ბოროტისანი, რომელთა უქმად გარდაიქადეს ცხოვრებად ესე საწუთოსა, რომელი მოგუცა უფალმან სათნოებისა სამუშაოდ, რათა კაცად კაცადმან შეუკრიბოს თავსა თვისსა კეთილნი საქმენი და დაიუნჯოს მის ღლისათვის, რომელსა შინა განბრწყინდნენ ვითარცა ოქრო რჩეულნი და ვითარცა ანთრაქნი პატიოსანნი; არამედ, რომელთა კეთილთა საქმეთა წილ [მო]იმუშაკეს დასაწუკელნი გეჰმნიისანი ვორციელნი და წარმავალნი და ყოვლითურთ შეექცინენ მსოფლიოთა ზრუნვათა, ჭეშმარიტად და უცილობელად ამათი საქმე დაიწუას და განქარდეს ვითარცა შეშა და უფროდსად ვითარცა თივა და ლერწამი და იგი განერეს და ესრეთ განერეს ვითარცა ცეცხლისაგან. ესე იგი არს ვითარმედ: სული არა განილევის, არცა განქარდების ცეცხლსა მას შინა**

რაჟამს ვორცნიცა უკუდავნი და უხრწნელნი შეემოსნენ და ეგოს ცეცხლსა მას შინა უკუდავად და დაუსრულებულად. ესე არს სიტყვსა მის ძალი, ვითარცა წმინდა იოანე ოქროპირიცა ესრეთვე სთარგმნის სიტყუასა ამას და არა არს მათისაებრ სიცბილისა, რომელსა მოიღებენ აწვე, განსაწმედელად ცოდვათა, ცეცხლსა მას შინა გეჰმნისასა, რამეთუ ცეცხლსა შინა განწმედა არა იქმნების.

რამეთუ ცეცხლსა მას მეორედ მოსლვისათვს იტყვს, რომელი გამოჩინებად არს ღლესა მას განკითხვისასა წინაშე საყდარსა ქრისტემსასა და არა თუ აწინდელისა ცეცხლისათვს, რომელსა იგინი აწვე განსაწმედელად სულთა აღიარებენ, რამეთუ მოციქული ესრეთ იტყვს, ვითარმედ: „ღლემან მან გამოაცხადოსო“, რამეთუ: „ცეცხლითა გამოჩინებად არსო“ და არა განსაწმედელისათვს, ვითარცა ჰგონებენ მოსაუნი ჰაპისანი.

XVII თავი

სიტყვსა მისთვის, რომელი წერილ არს წმიდასა სახარებასა შინა ვითარმედ: „ვერ გამოხვდე მიერ, ვიდრე არა გარდაიკადლო ყოველი იგი“ და კუალად ვითარმედ: „ვერ გამოხვიდე ვიდრე არა მისცე უკანამსკენელი მწულილი“ (ლუკა 12,59)

კუალად ბრძანებასა მას ღმრთისა, რომელსა იტყვს სახარებისა იგავისა მიერ, ლათინნი ამასცა განსაწმედელსა ზედა მოიღებენ და ესრეთ ყოველსა საღმრთოსა წერილსა გარდააქცევენ და კუალად სხუად სახედ სთარგმნიან და წინააღუდგებიან ყოველსა მართლგამომეტყუელთა წმიდათა მთარგმანებელთა.

ხოლო ვისმინოთ იგავი იგი სამეუფო, რომელსა ბრძანებს: „ემსგავსა სასუფეველი ცათაჲ კაცსა მეუფესა, რომელმან ინება სიტყვსა განგებაჲ მონათა თვისთა და ვითარცა იწყო განგებად, წარმოუდგინეს ერთი თანამდები ბევრისა ტალანტისა და ვითარცა არარაჲ აქუნდა მას, რადმცა მისცა, უბრძანა უფალმან მისმან განსყიდვა ცოლისა მისისა და შვილთა მისთა და რადცა აქუნდა მას და გარდაჴდად იგი“ (მათე 18,23).

თარგმანი: - შინ არს მეუფე იგი. არამედ მეუფე მეუფეთა და ღმერთი ღმერთთა, რომელსა ეგულების განცჯა ყოველთა კაცთა და გამოძიებაჲ საქმეთა კაცად-კაცადისათა და მიგებაჲ თითუჭულისა საქმეთა მათთაებრ, რომელთაცა არწმუნა სავაჭრო იგი ამას სოფელსა: კაცად კაცადსა ძალისაებრ, რომელ არს ღმრთისა მიერ მოცემული ნიჭნი: რომელთამე სიტყუად სიბრძნისა, რომელთამე განკითხვა სულთა, რომელთამე შეძლებამ საქმეთა და

გუამისა სიმტკიცე და ველთა და ფერვთა სიმარჯუმი და რომელთამე სიმდიდრე და საფასენი, რათა კაცად-კაცადი შეეწეოდის მოყვასსა თვისსა სულიერად გინათუ ვორციელად და ნაკლულევეანებასა მას მოყვასისასა აღავსებდინ. მეცნიერი — უსწავლელსა ასწავებდენ, ძლიერი — უძლურთა შეეწეოდინ და მდიდარნი და ქონიერნი — გლახაკთა და ნაკლულევეანთა მისცემდინ სიტყვსაებრ მოციქულისა: „ძმანო თანა - გუაც ჩვენ ძლიერთა უძლურებათა მათ უსუსურთასა ტვრთავდ და არა თავთა თვისთა სათნოყოფად, რათა კაცად-კაცადი მოყუასსა სათნო-ვეყოფოდენ კეთილისათუს აღსაშენებლად“ (რომაელთა 15,1).

ხოლო ოდეს იქმნეს გამოძიებამ საქმეთა და რომელთა ღმრთისა მიერი იგი მიცემულნი ნიჭნი კეთილად ექმაროს, სასყიდელი მიიღოს მრავალ წილად ღმრთისაგან. ხოლო, რომელთა კეთილად ვერ განაგოს ვითარცა იგი სხუასაცა იგავსა შინა წერილ არს, სასჯელი ტალანტისა დამფლველისათუს — იგივე შეემთხვოს ამასცა. ხოლო ესე წარმოუდგინეს ღმერთსა, რომელსა თანა ედვა ბევრი ტალანტი. უბრძანა უფალმან განსყიდვა ცოლისა მისისა და შვილთა მისთა და რადცა აქუნდა, გარდაცდად იგი. ესე, იგი არს, ვითარმედ, რავდენიცა ნიჭნი მოუცემიეს უფალსა ჩუენთვის. ხოლო ჩუენ თუ ბოროტად წარვაგებთ მას და მარტოდ თავთა ჩუენთათუს ვიჭუმევთ და არა მოყუასთაცა სათნო ვეყოფით კეთილისათუს აღსაშენებლად, ესე არს ტალანტისა დამალვა და სასჯელიცა მისი გულისწმამყავ, თუ, რამ შეემთხვა ბოროტსა მას მონასა, რომელმან იგი დამალა ტალანტი.

და რაჟამს იქმნეს გამოძიებად საქმეთა კაცად-კაცადისა, მაშინ ცოლიცა და შვილნი თუ ვინმე განყიდოს და რადცა აქუნდეს ყოველივე მისცეს, ვერცა მით შემძლებელ არს მცირედისაცა ცოდვისა გარდაწლად, რამეთუ თანაწარუვალ არს სასჯელი იგი თუნიერ მოწყალებითა და სახიერებითა და მიტევებითა მოყვასისა თანანადლებთათა. სხუთა არა რადთა შემძლებელ არს კაცი გარდაწლად ბრალთა თუსთა ვითარცა თუთ თავადი ღმერთი ბრძანებს: „დავარდა მონად იგი, თაყუანისცემდა მას და ეტყოდა: სულგრძელ იქმენ ჩემ ზედა, უფალო, და ყოველივე მიგცე შენ. შეეწყალა უფალსა მისსა მონა იგი და განუტევა იგი და თანანადლებიცა იგი მიუტევა მას; და ვითარცა გამოვიდა მიერ მონად იგი, ჰპოვა ერთი მის თანა მონად, რომელსა ეღვა მისი ასი დრაჰკანი, შეიპყრა იგი და შეაშთობდა მას და ეტყოდა: მომეც, რადცა იგი თანა-გატ. შეუვრდა მას მოყვასი იგი მისი და ევედრებოდა და ეტყოდა: სულგრძელ იქმენ ჩემ ზედა, და ყოველივე მიგცე შენ. ხოლო მან არა ისმინა მისი, არამედ წარვიდა იგი და შეაგლო საპყრობილესა ვიდრემდე მისცეს მას თანანადები იგი“ (მათე 18,26).

ხედავა უწყალოებასა მის მონისასა[?] მან რავდენისა აურაცხელისა ტალანტისა შენდობად მიიღო რომელი თანაეღვა უფლისაგან თუსისა, ხოლო ამან მცირეცა ესე არა მიუტევა; „ხოლო იხილეს რად მის თანა მონათა საქმე ესე, შეწუხნეს ფრიად, მივიდეს და აუწყეს უფალსა მისსა ყოველივე იგი, რადცა იქმნა. მაშინ მოუწოდა მას უფალმან მისმან, და ჰრქუა მას: მონაო ბოროტო, ყოველივე თანანადები შენი მიგიტევე შენ, რამეთუ მვედრებოდი მე. არა ჯერ-იყო შენდაცა, რადთამცა შეიწყალე შენ შენ თანამონად იგი, ვითარცა მე შენ შეგიწყალე“ (მათე 18,31)?

ესეცა იხილე, რაჟამს უწყალო იგი მონა, რომელმან მრავალთა ბრალთა მიტევებამ მიიღო უფლისაგან თვისისა და მან მცირედიცა იგი არა მიუტევა. და აუწყეს რამ ესე უფალსა, რომელსა პირველ უწყებისაცა არა რამ დაეფარვოდა, მოუწოდა მას და ეტყვის: „მონაო ბოროტო“! ჭეშმარიტად ბოროტ არს და უკეთურ, რომელმან ვერ გულივხმაყო სიმდიდრე მოწყალებათა ღმრთისათა, რამეთუ მან მრავალთა და ღიღთა თანანადებთა მიტევებამ მიიღო, ხოლო მან მცირე და უნდო არა მიუტევა; რამეთუ სხუამ არს შეცოდებამ უფლისა მიმართ და სხუამ არს კაცთა კაცისა მიმართ; რამეთუ იგი მეუფე არს და ჩუენ მონანი, იგი ღმერთი არს და ჩუენ კაცი მოკუდავნი, მიწანი და მტუტრნი, იგი შემოქმედი და ჩუენ მისნი შექმნილნი და რამ სწორებამ არს თუმცალა ჩუენ ჩუენებრთა და ჩუენ ბუნებათა კაცთაჲთა მცირედი რამე მიუტეოთ. არამედ იგი ღიღითა მით სახიერებითა თვისითა მცირესა მიზეზსა ეძიებს ჩუენგან, რათა მოგუცნეს ღიღნი და აურაცხელნი მადლნი მისნი.

ხოლო, ვინათგან ბოროტი იგი მონა უწყალო ექმნა მის თანა მონასა და არა მიუტევა, აწ სამართლიანად განურისხდა უფალი იგი მისი და მისცა იგი ველთა მტანჯველთასა ვიდრემდის გარდაიხადოს ყოველი იგი თანანადები მისი. — და კუალად ზემო წერილ არს: „იყავ კეთილად მცნობელ წინამოსაჯულისა მის შენისა ადრე, ვიდრემდე ხარ მის თანა გზასა ზედა, ნუჟკუე მიგცეს შენ წინამოსაჯულმან მან შენმან მსაჯულსა, და მსაჯულმან—მსახურსა, და საპყრობილედ შთავარდე. ამინ გეტყვ შენ: ვერ გამოხვიდე მიერ, ვიდრე არა მისცე უკუანადსკენელი კოდრატი“ (მათე 5,25).

ეგრეთვე ლუკას [სახარებასა] შინაცა წერილ არს ესევე

სიტყუად, ვითარმედ: „ვერ გამოხვიდე მიერ ვიდრე არა მისცე უკანამსლნელი მწულილი“. ესე ყოველი, რომელი წერილ არს წმიდასა სახარებასა შინა, იგი აქუსთ მიზეზად პაპის მოსავთა განსაწმედელისა ცეცხლისათუს და სიტყუთა ამით დიდად წინააღგვდგებიან და ჰგონებენ, თუმცა ჩუენ სიტყუა არა რად გვაქუნდა; არამედ მათ უფრომსად არა რად აქუსთ სიტყუად და ვერცა გულისწმადუყოფიესთ, ვითარმედ „ვიდრე“ და „ვიდრემდისი“ არა თუ დასასრულსა და ოხჰანსა მოასწავებს, არამედ დაუსრულებლობსა და საუკუნოსა საუკუნომსასა ცხად ჰყოფს. ამისაგან გუეწყოს ესე, რაჟამს ქრისტე ეტყოდა მოწაფეთა თუსთა: „აჰა ესერა მე თქუენ თანა ვარ ყოველთა დღეთა და ვიდრე აღსასრულამდე სოფლისა“ (მათე 28,20). მაშა ესეცა ეგრეთვე იქმნება სიტყუსაებრ მათისა: ქრისტე მეუფმ მოწაფეთა თუსთა და მოციქულთა თანა, ვიდრე აღსასრულამდე სოფლისა იქმნების განუშორებლად და შემდგომად აღსასრულისა ამის სოფლისა განეშორების მათგან. და ყოველნი იგი აღთქუმანი და სიტყუანი უფლისანი, რომელნი აღუთქუნა ტყუილ იქმნების! რომელი იგი აღუთქუნა რაჟამს იგი ეტყოდა: „მნებავს მამაო, რადთა, სადაცა მე ვიყო, იგინიცა ჩემთანა იყვენენ, რადთა ხელვიდენ დიდებასა ჩემსა“ (იოანე 17,24). ესე და უმრავლსი ამისა წერილ არს, რომელი აღუთქვა მათთანა საუკუნოდ ყოფნისა.

ღა კუალად წერილ არს წინაწარმეტყუელისა მიერ: „ჰრქუა უფალმან უფალსა ჩემსა: დაჯედ მარჯუენით ჩემსა, ვიდრემდის დაესხნე მტერნი შენნი ქუეშე ფერკთა შენთა“ (ფსალმუნი 109,1).

ღა მოციქული იტყუს: „რაჟამს განაჰარენეს ყოველნი მთავრობანი და ყოველნი კელმწიფებანი და ძალნი; რამეთუ ჯერარს მისა

სუფევამ, ვიდრემლის დაისხნეს ყოველნი მტერნი მისნი ქუეშე ფერჯთა მისთა“ (I კორინთელთა 15,24). აჰა ცხადი და ჭეშმარიტი განმარტებად „ვიდრემლის“ და „ვიდრე“. აჰა განიხილე, რამეთუ „ვიდრემლის დაისხნეს მტერნი ქუეშე ფერჯთა თუსთა“, მუნამდე იჯდეს მარჯულ მამისა, ღუთაებისა წიაღთა შინა და შემდგომად, მტერთა „ქუეშე ფერჯთა“ დასხმისა არღარა იყოს მარჯულ მამისა და აღდგეს წიაღთაგან ღუთაებისათა? და ვითარ იყოს ესე და ვითარ მოეზავების სიტყუად ესე!!!

ამისათვის ვიტყვი ვითარმედ: „ვიდრე“ და „ვიდრემლის“ საუკუნობასა და დაუსრულებლობასა მოასწავებს. ვგრეთვე ცეცხლისა მისთვის გეპმნიისა გულისწმაცყავ: „ვიდრემლის გარდაიწადოს“ და „ვიდრე არა მისცე უკანადსკენელი მწულოლი ვერ გამოხვიდეო“. გულისწმაცყავ, რამეთუ არა რამ შთაჰყეების ცეცხლსა მას შინა, რადმცა მისცეს მას და გარდაიხადოს. და უუეთუ შთაჰყევს რადმე, ვინ არს იგი, რომელსამცა მისცეს და უკეთუ მისცეს, რად არს მისაცემელი იგი და საჰმარი, რამეთუ დავით იტყვს: „არა მისცეს ღმერთსა საჰსარი თავისა თუსისად და სასსყიდელი საჰსრად სულისა თუსისა“ (ფსალმუნი 48,8).

და უკუეთუ, სხუად, რადმე უნიეთო სათნოებათაგანი შთაჰყეების ჯოჯოხეთს შინა და, არცა ესე არს საკვრველ, რამეთუ, არა ვინ არს ცოდვილი თუმცა ერთიცა კეთილთაგანი არა ექმნას, ვითარცა იგი, არცა მართალი, თუმცა არა რად ბრალი აქუნდა. უკუეთუ ცოდვილსა თუ რადმე მცირელი კეთილთაგანი ჰქონებიეს და მას მოჰყდიან და მისგან მიმძლავრებულთა მისცემენ იგი უმეტესად შიშუძლი და ცალიერი დაშთების ცეცხლსა მას შინა გეჰენიისასა

ვერ გამოხვიდე მიერ . . . _____

და უფროსად ვერღარა გამოვალს მიერ და საუკუნო ექმნების
სატანჯველი იგი. და არა თუ გამოვალს და განწმდების, არამედ
საუკუნოდ დაშთების და მრავალი ესევეითარი გეპოოს საღმრთოთა
წერილთა შინა: „ვიღრე“ და „ვიღრემდის“, რომელი არა დას-
რულებადსა, არამედ დაუსრულებლობასა მოასწავებს.

XVIII თავი

სიტყვსა მისთვის, რომელსა იტყვან მოსაენი პაპისანი ვითარმედ: განრადვიდენ სულნი ჳორცთაგან აწვე მიიწვეიან ადგილთა მათ მათთვის განჩინებულთა და პირველ მეორედ მოსლვისა მართალნი სასუფეველად დაეწესებთან ხოლო ცოდვილნი ჳოჯოხეთს შინა პირველ ჳორცთა შემოსისა და არღარა იქმნების მათი გამოყვანებაო

ხოლო ჩუენ, ამის ყოვლისათვის ერთ ჳმა ვართ ბერძენთა თანა და წინა აღუდგებით ჳრახვათა მათთა, შედგომილნი კუალსა წმიდათა მამათასა. მოძღვრებისაებრ წმიდათა მოციქულთასა და მრავალთა მოწამეთა მოვიხუამთ ძუძლსა და ახალსა [სჯულსა] პირის დასაყოფელად მათდა; რამეთუ სულნი ამიერ წარსრულნი, განრადვიდენ ჳორცთაგან, ჳეშმარიტად მასვე ჟამსა შინა მიიწვეიან: მართალნი კეთილთა მათ შინა ჳეცისათა, საგანესა მართალთასა ღირსებისაებრ და საზომისა ადგილთა მათ შინა ნათლისათა. ხოლო ცოდვილნი ჳოჯოხეთისა სატანჯველთა შინა; იგიცა საზომისაებრ კაცად-კაცადისა ცოდვათასა. სულნი ოდენ მარტონი და არა ჳორცნიცა, რამეთუ ვინამთგან სულნი და ჳორცნი ერთად შეაუღლნა უფალმან, სულსა ვერ ძალუც უწორცოდ არცა კეთილი არცა ბოროტი; ვითარცა იგი, არცაღა ჳორცთა თვნიერ სულისა; რამეთუ სამსჯავრო იგი საშინელი [ჯერეთ] არღა ქმნულ არს და მიგებად ღირსებითი კაცად-კაცადისა საქმეთაებრ, რომელი ჳორცითა ამით იმუშაკეს და ვიდრე აღსასრულამდე გამოჩინებადთა წმიდათათვის. რამეთუ აღვსებად ჳერ არს ჳენა სოფლისა სიტყვსაებრ გრიგოლი ღმრთისმეტყველისა.

○ სმინეთ მოციქულისა პავლესი, რასა ხმობს: „რამეთუ ჩუენ

ყოველნი განცხადებად ვართ წინაშე საყდართა ქრისტესთა, რადთა მოიღოს კაცად-კაცადმან ჳორცთა ამათგან, რადცა-იგი ქმნა, გინა თუ კეთილი გინა თუ ბოროტი“ (II კორინთელთა 5,10), რამეთუ ვიდრემდის ჳორცნი არა შეემოსნენ სულსა უხრწნელნი, მუნამდე ღირსებითი მისაგებელი არა იქმნების. არცაღა ჯერეთ უკანამსკნელ გამოჩინებადნი წმიდანნი სრულ ქმელ არიან სიტყყსაებრ მოციქულისა: „ღა ესე ყოველნი იწამნეს სარწმუნოებითა და არღა მოიღეს აღნათქუები იგი, რამეთუ ღმერთმან ჩუენთვის უბჯობესი წინამსწარ განიგულა, რადთა არა თვნიერ ჩუენსა სრულ იქმნენ“ (ებრაელთა მიმართ 11,39).

რამეთუ უფალმან, ვითარცა წინამსწარ მეცნიერმან ყოვლისამან, წინასწარ განიგულა უკანასკნელ გამოჩინებადთა წმიდათა და სათნო ყოფილთა მისთათეს და ალოღინებს პირველ ჩუენსა წარსრულთა წმიდათა ვიდრე მეორედ მოსლვადმდე, რათა ერთბამად გვრგვინოსანყვნეს და ერთად აღიღოს. ოღეს ჳორცნიცა ესე მოკუდავნი, სულისა თანა დამაშვრალნი შეემოსნენ და უმეტესი ბრწინვალებად და ღიდებად მიენიჭოს, და მათნი იგი მტანჯველნი უსჯულონი უმეტესად სირცხვლეულ იქმნენ და დაისაჯენ; რაჟამს ესენი იდიღნენ და იგინი შეურაცხ იქმნენ. რამეთუ ჯერეთ აბელ მართლისა ჳორცნი ქუეყანასა ზეღა მღებარე არიან; ეგრეთვე მკულელისა მისისა კენისი, იგიცა ქუეყანასა ზეღა მღებარე არს და თითუშულად ყოველნი, რომელნი მოსწყდეს ღმრთისათეს და არღა მოუღიეს აღნათქუამი იგი, რათა არა თვნიერ ჩუენსა სრულ იქმნენ.

კითარცა კათოლიკეთა შინა იუდასთა წერილ არს:

„წინადაწარმეტყველა მათთვის მეშვიდედამან ადამისითგან ენუქ და თქუა: აჰა ესერა, მოვიდა უფალი ბევრეულითა წმიდათა მისთაჲთა, ყოფად სასჯელისა ყოვლისათვისცე და მხილებად ყოველთა უღმრთოთა მათთა, ყოველთათვის საქმეთა უღმრთოებისა მათისათა, რომელნი უსჯულობდეს“ და შემდგომი (იულა 1,14).

ჰჰა ცახად იქმნა, რამეთუ ჯერეთ არა ქმნილ არს მისაგებელი მართალთა და ცოდვილთა, არცა წმიდანი ღირსად [გან]დიდებულან, არცა უღმრთონი ჯეროვნად დასჯილან, არცა ღმერთი მოსრულ არს ბევრეულთა წმიდათა მისთა თანა, არცა უღმრთოთა მხილებით სასჯელი მიჰგებიეს.

() ხილეთ, რამეთუ ჯერეთ არა სრულქმნილ არიან წმიდანი. განიცადეთ საქმენი ელიასნი ვითარ აღიტაცა ჯორცითა ეტლითა ცეცხლისაჲთა, რეცა ზეცად და ჰგებეს მეორედ მოსლვასა უფლისასა ენუქის თანა, რამეთუ იგიცა აღტაცებულ არს ჯორცითა, ვითარცა წერილ არს: „ენუქი სათნო ეყო უფალსა და არღარა იპოვა, რამეთუ გარდასცვალა უფალმან“ (დაბადება 5,24). ესენი კუალად მოსლვად არიან მცირედ“ უწინარეს მეორედ მოსლვისა. ამათ ეგულების ჟამსა მას უკანასკნელსა წამებად, ვითარცა ბრძანებს ქრისტე: „ელაა მოვიდეს და კუალად ეგოს ყოველი“ და კუალად წერილ არს გამოცხადებასა შინა, ვითარცა იგი იხილნა ღმრთისმეტყუელმან იოანე: „ორნი ზეთისხილნი და ორნი სასანთლენი, მდგომარენი წინაშე უფლისა ყოვლისა მპყრობელისა“ (გამოცხადება 11,4). ესე არიან ორნი იგი მოწამენი: ენუქი და ელია. მითვე ჯორცითა არიან და ჟამსა მას უკანასკნელსა მოსლვად არიან და წამებად. და კუალად განცხოველებად და აღდგომად და

ამაღლებად ზეცად, ვითარცა შემდგომითი შემდგომად მოიწსენებს გამოცხადებასა მას შინა.

უკეთუ ესენი ჯერეთ ვორცითა არიან, სადა იგი არიან ადგილთა მათ შინა ნათლისათა, და კუალად ეგულვების მოსლვა და წამებად და კუალად სრულებასა ელიან მხოლოდ სულნი ამიერ წარსრულთანი, ვითარ მიიღებენ მისაგებელსა პირველ მეორედ მოსლვისა? ვითრცა წერილ არს: „**ვითარმედ ჯერ- არს ხრწნილისა ამის შემოსად უხრწნელებად, და მოკუდავისა ამის შემოსად უკუდავებად**“ (1 კორინთელთა 15,53). ამისთუც ვიტყვი ვითარმედ: ჯერეთ არა წარდგომილ ვართ წინაშე საყდართა ქრისტესათა, არცა განხრწნადთა ამათ ვორცთა შეუმოსია უხრწნელება, არცა მოკუდავისა უკუდავებად, არცა მრჩობლ მისაგებელი მართალთა და ცოდვილთა. დაღაცათუ სულნი მართალთანი ველთა შინა ღმრთისათა არიან ვითარცა წერილ არს და სიხარულსა შინა გამოუთქმელსა იშუებენ და ცოდვილთა სულნი სიღრმეთა ჯოჯოხეთისათა იტანჯებიან, არამედ კერძობით და არა სრულებით, რამეთუ მართალნი ელიან უზეშთაესსა დიდებასა და ბრწყინვალებასა, ზოლო ცოდვილნი უმწარესსა დასჯასა და უსასტიკესსა სატანჯველსა: და ესრეთცა ჯერ არს, რათა რაჟამს იქმნეს საშინელი იგი მეორედ მოსლვა ქრისტესი და ცამ და ქუეყანა განახლდენ და ანგელოზნი და კაცნი ზოგად შემოკრბენ და მოკუდავმან მამან შეიმოსოს უკუდავებად და ხრწნილებამან უხრწნელებად, მაშინ იქმნას მისაგებელი მართალთა და ცოდვილთა, რათა ყოველთა მიერ სახილველ იყოს მართალთა ბრწყინვალებად და ჯეროვანი მისაგებელნი. ეგრეთვე: ცოდვილთა დასჯა და სირცხვილი საუკუნო, ვითარცა იგავთა შინა წერილ არს: „**მაშინ დადგეს მართალი განცხადებულებითა დიდითა წინაშე**

პირსა მაჭირვებლისა თესისასა და ამხილებს პირის-პირ“ (სობრანე 5,1); და კუალად მოციქულიცა ესრეთ ვმობს: „უკეთუ სამართალ არს ღმრთისა მიერ მიგებად მაჭირვებელთა თქუენთა ჭირი, და თქუენ, ჭირვეულთა, ლხინი ჩუენ თანა, გამოჩინებასა მას უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესსა ზეცით ანგელოზთა თანა ძლიერებისა მისისათა, ცეცხლითა აღისადთა მიგებად შურისგებისა“ (II თესალინიკელთა, 1,6).

ამით საცნაურ არს, რამეთუ ჯერეთ არა ქმნილ არს მისაგებელი მართალთა და ცოდვილთა, არცა მაჭირვებელთა წმიდათასა ჭირი, არცა ჭირვეულთა“ მართალთა ლხინი, გამოჩინებასა მას ღმრთისასა. არცა არს ჯერეთ საუკუნო ჯოჯოხეთი, რამეთუ არცა ცოდვილთა ასმიეს ვმამ იგი, თუ: „წარვედით ჩემგან დაწყულნო ცეცხლსა მას საუკუნოსა“ (მათე 25,41), არცა მართალთა, ვითარმედ: „მოდიოთ, კურთხეულნო მამისა ჩემისანო, და დაიმკვდრეთ თქუენტეს გამზადებული [სასუფეველი დასაბამითგან სოფლისადთ]“ (მათე 25,34).

რამეთუ წერილ არს ვითარმედ: ოდეს დაჯდეს საყდართა ზედა, მაშინ ჰრქუას, არა თუ აწვე. არამედ მაშინ ჰრქუას მეუფემან ოდეს დაჯდეს საყდართა ზედა [დიდებისა მისისათა]. არცა სმენილ არს ესევეითარმედ: ინაწიდგმიდენო აბრაჰამის თანა, ისა[აკის თანა და იაკობის თანა სასუფეველსა მამისა მათისასა?

ტუალად წერილ არს სახარებასა შინა ვითარმედ: „მოავლინეს ძემან კაცისამან ანგელოზნი თესნი, და შეკრიბნეს სუფევისაგან მისისა ყოველნი საცთურნი და მოქმედნი უსჯულოებისანი და შესთხინეს იგინი საჭუმილსა მას ცეცხლისასა. მუნ იყოს ტირილი

და ღრჭენად კბილთა. მაშინ მართალნი გამობრწყინდენ, ვითარცა მზე, სასუფეველსა მამისა მათისასა“ (მათე 13,42).

ბუალად ბრძანებს: „ესრეთ იყოს აღსასრული ამის სოფლისად, რამეთუ გამოვიდენ ანგელოზნი და განაშორენ უკეთურნი იგი შორის მართალთა და შესთხინენ იგინი შორის საწყუმილსა მას ცეცხლისასა. მუნ იყოს ტირილი და ღრჭენა კბილთა“ (მათე 13,49). ესე ყოველი ესრეთ მოასწავებენ და ესრეთ მზისა უბრწყინვალესად ქადაგებენ, ვითარმედ: ჯერეთ მისაგებელი მართალთა და ცოდვილთა არა ქმნილ არს. არცა სრული სულით და ჳორციით მრჩობლი სიხარული მართალთა, არცა დასჯა ცოდვილთა. და ვითარ იყოს ესრეთ, პირველ მეორედ მოსლვისა: დაღაცათუ აწ სულნი ოდენ არიან თუთეული თვისსა აღგილსა. ცოდვილნი ქუშსკენელს, ხოლო მართალნი ზეცას. არამედ მოელიან თუთეულნი ჳორცთა შემოსასა და მით სრულსა მისაგებელსა.

პითარცა დასწერს მახარებელი იოანე, ვითარმედ: „ვიხილენ საკურთხეველსა ქუეშე სულნი იგი მოკლულთანი სიტყვსათუს ღმრთისა და წამებისათუს [კრავისა მის,] რომელ აქუნდა, და ვმაცხეს ვმითა დიდითა და თქუეს: ვიდრემდის, მეუფეო წმიდაო და ჳეშმარიტო, არა სჯი სისხლთა ჩუენთა მკუდრთაგან ქუეყანისათა? და მიეცა თუთეულსა სამოსლები სპეტაკები და ითქუა მათდა მიმართ, რადთა განისუენონ მცირელთა ჟამლა, ვიდრემდის აღესრულნ მათ თანა მონანი და ძმანი მათნი და რომელთა ეგულეობდა სიკუდილი, ვითარცა მათ“ (გამოცხადება 6,9).

და კუალად წერილ არს მასვე გამოცხადებასა შინა: „მოვიდა რისხვად შენი და ჟამი მკუდართა სჯისად და მიცემად მონათა

შენთა სასყიდელი წინაწარმეტყუელთა და წმიდათა და მოშიშთა სახელისა შენისათა“ (გამოცხადება 11,18).

ღა კუალად წერილ არს: „და მრქუა მე ანგელოზმან მან, რომელი მიჩუენებდა ამათ ყოველთა: ნუ დაჰბეჭდავ სიტყუათა წინაღწარმეტყუელებისა ამის წიგნისათა, რამეთუ ჟამი ახლოს არს. უსამართლოდ იგი უსამართლოებდინ ჯერეთ, და შეგინებული იგი შეიგინებოდენ ჯერეთ, და მართალი სიმართლესა იქმოდენ ჯერეთ, და წმიდად იგი წმიდა იქმნებოდინ ჯერეთ. და აჰა ესერა მოვალ ადრე, და სასყიდელი მივაგო საქმეთა მათთაებრ“ (გამოცხადება 22,10). ამათ ყოველთა წამებათაგან ჭეშმარიტ იქმნა, ვითარცა არს ჭწეშმარიტ და უცილობელ სიტყუად იგი პავლესი, ვითარმედ: „არღა მოუღიეს აღნათქუამი იგი წმიდათა, რათა არა თვინიერ სრულ იქმნენ“, ვითარცა იგი ზემოთცა მოვიხსენეთ.

()ხილეთ მართლმადიდებელნო, როდენნი წამებანი წმიდათა წერილთაგან შემოვიხუენ და უმრავლესსა თანა წარვხედ; რომელნი ვმამალლად ქადაგებენ და ცხადად მოასწავებენ, ვითარმედ, ჯერეთ არა არს მისაგებელი მართალთა და ცოდვილთა; არცა მისცემია სრულებით მისაცემელი შრომათა მათთა; არცა ჯერეთ ცოდვილთა სრულებით მიჰგებიეს მისაგებელი მათი; არა ვიტყვი ამას, თუმცა არა იტანჯებოდეს ცოდვილნი, ანუ არა იხარებდეს მართალნი, არამედ ზოგებით და კერძოებით, რამეთუ შეუღლვილნი ჯორცნი მათნი, რომელთა ერთნებად იყო კეთილისა მიმრთ და ბოროტისა, ჯერეთ აქავე არიან. მართალთა და ცოდვილთა, უღმრთოთა, და წმიდათა მოციქულთა და მოწამეთა, და მტანჯველთა და მომწყუტდელთა მათთა მეფეთა მათ უსჯულოთა. დაღაცა თუ იგინი

ზეცას იხარებენ და ესენი ქუესკნელს იტანჯებიან, არამედ მარტო სული ოდენ და არა ვორცნიცა, რამეთუ, რომელმან სული დაჰბადა, მანვე ვორცნიცა, და არცა ერთი ამათგანი განქარდების. დაღაცათუ მცირედ ჟამ განიხრწნების, არამედ კუალად განახლდების, ვითარცა წერილ არს: „მოუღის სული მათი, და მოაკლდიან და მიწადვე თვსად მიიქციან; გამოავლინო სული შენი და დაჰბადნე ივინი და განახლო პირი ქუეყანისამ“ (ფსალმუნი 103,29).

და კუალად წერილ არს: „დაეთესვის ხრწნილებით და აღდგების უხრწნელებით; დაეთესვის გინებით და აღდგების დიდებით; დაეთესვის უბლურებით და აღდგების ძლიერებით; დაეთესვის ვორცი შშვნვიერი და აღდგების ვორცი სულიერი“ (I კორინთელთა 15,42).

რამეთუ ჯერეთ ვორცნი არა აღდგომილ არიან და არცა აღსასრული და მიგებად კაცად-კაცადისა.

იხილეთ ძმანო, სადა ჩანს აქა აწვე მიგებად მართალთა და ცოდვილთა და დასჯა საუკუნო უღმრთოთა, და სრული სასყიდელი წმიდათა?

არამედ გულისწმა ყავთ და ჭეშმარიტად უწყოდეთ, ვითარმედ, პირველ აღსასრულსა და საშინელისა მეორედ მოსლვასა არა იქმნების სრული მისაგებელი მართალთა და ცოდვილთა, ვითარცა ვთქუ: ვიდრე ვორცნი ესე, რომელი დასაბამსა დაჰბადებელმან მისმან სულისა თანა კეთილად შეაუღლნა. ვიდრე არა შეემოსნენ რადთაცა სიმართლე ქმნეს ანუ თუ ცოდვა, სრულებითი მისაგებელი არა იქმნების.

ხოლო ოდეს იქმნეს მეორედ მოსლვა ქრისტესი საშინელი და

საყვრსა დაეცეს და მკუდარნი აღღგენ და ხრწნილებამან ამან შეიმოსოს უხრწნელებად და მოკუდავმან ამან უკვდავებად, მაშინ მიეგოს კაცად-კაცადსა საქმეთა მათთაებრ: ვითარცა წამებენ ყოველნი საღმრთონი და ღვთივს-ულიერნი წიგნნი წმიდათა მოციქულთა და წინაწარმეტყუელთანი და წმიდათა ღმრთისმეტყველთა მოსწავებანი და უწყებანი. და თვთ თავადისა ქრისტეს, ჭემმარითისა მის ღმრთისა ჩუენისა ბრძანბანი.

ხოლო, რომელთა ესე ესრეთ არა სწამს და ესრეთ არა აღიარებდეს, შეცდომილ არს იგი გზისაგან წრფელისა და განვრდომილ არს მართლისა სარწმუნოებისაგან. და ვიტყვ ვითარმედ, ეშმაკთაცა უძლიერეს არს კაცი იგი, რომელი ესრეთ არა აღიარებდეს, და აწვე იტყვან პირველგანჩინებულისა მის ჟამისა სრულებით მიგებასა მართალთა და ცოდვილთასა; რამეთუ ეშმაკნი, რაჟამს განასხნა კაცთაგან უფალმან, ევედრებოდეს და იტყოდეს: „რად ძეს ჩუენი და შენი, იესო, ძეო ღმრთისაო? მოჰხუედ აქა უწინარეს ჟამისა ტანჯუად ჩუენდა“ (მათე 8,29), რამეთუ უწინარეს ჟამისა აღსასრულისათუს თქუა, რამეთუ მის ჟამისაგან ეშინისთ, რამეთუ მუნამდე არცა იგინი არიან სრულად შეწყუდეულ, არამედ მცირედნი ოდენ მიზეზნი პირველისა განდგომილებისანი. ხოლო ჟამსა მას აღსასრულისასა ეშმაკთაცა გარდაუწყდება და უძვირესად დაისჯებიან და შეიწყუდევიან სიღრმეთა შინა ჯოჯოხეთისასა და ვერღარა წელეწიფების ვნებად კაცთა, არცაღა ქუეყანასა ზედა ქცევად. ამისთუს ვიტყვ ვითარმედ: ეშმაკთაცა უძვირეს არს კაცი იგი, რომელი ესრეთ არა აღიარებს, რომელი ზემო აღვწერეთ და უკუეთუ მოციქულთა და წინაწარმეტყველთა არა ჰრწამს, ბარე ეშმაკთა ირწმუნონ, რომელნი ვმამალლად ღაღადებდეს: „იესო, ძეო

ღმრთისაო, მოსრულ ხარ უწინარეს ჟამისა ტანჯუად ჩუენდა“ (მათე 8,29), და თქუნ: უწინარეს ჟამისა მის არა იქმნების მისაგებელი, არცა სახელიდების საუკუნო ჯოჯოხეთი.

ღა რომელსა ესრეთ არა ჰრწამს და იტყვის, ვითარმედ აწვე სრულებით მიეცემის საქმეთა მათთაებრ. კაცი იგი არცა აღიარებს მკუდართა აღდგომასა, არცა მისაგებელსა მართალთა და ცოდვილთასა, არცა ჯორცთა უხრწნელყოფასა, რომელი დაბადა ღმერთმან და დიდითა სიბრძნითა შეაუღლა უხილავსა სულსა, რათა ერთბამად იდიდნენ კეთილისათუს, გინა ერთბამად დაისაჯნენ ბოროტისათუს.

კუალადცა ვიტყოდი: უკუეთუ აწვე იქმნების მისაგებელი მართოდ სულისა, რამსათუსლა მეორედ მოსლვა ქრისტესი? ანუ რამსათუსლა აღდგომა მკუდართა? ანუ რაისათუსლა შრომანი და მოღვაწებანი წმიდათანი? უკუეთუ ჯორცნი არა აღდგებიან. და უკუეთუ იქმნების აღდგომა მკუდართა, და ჭეშმარიტად იქნების! და ჯორცთა ამათ შემოსვამ და უხრწნელ ყოფამ მართალთა და ცოდვილთა, ვითარლა სახელიდების საუკუნო ჯოჯოხეთი? ვინამთგან მაშინ იქმნების ყოველთა ქუტსკენელს დასჯილთა სულთა გამოსლვა და ჯორცთა შემოსვა. და ვინამთგან ჭეშმარიტად ესე ესრეთ იქმნების, რამსათვილა სახელ სდებენ საუკუნო ჯოჯოხეთად და იტყვან: არლარა იქმნების მათი გამოსლვაო. ესრეთ ყოვლითა სიცრუეითა სავეს არიან და გარდააქცევენ ყოველთა საღმრთოთა წერილთა და ესე არს ნება მათი, რათა ყოველი წინააღმდგომი თქუან და თუთ განაწესონ ყოველი, ახალი სჯული გარეშე მოძღვრებისა წმიდათა მოციქულთა და ღმერთშემოსილთა მამათასა.

და ყოველთა ასწაონ ღმერთად აღსარებაჲ პაპისა და თაყუანის-
ცემაჲ და ამით შეაცდუნონ ყოველი კაცი და დაამორჩილონ ბრ-
ძანებასა მისსა და ყოველი მისი განწესებული ითქუას ყოველსა
ქუეყანასა და დაიხსნას ყოველი განწესებაჲ წმიდათა მოციქულთა
და შუდთა მსოფლიოთა კრებათა.

XIX თავი

სიტყვსა მისთვის, რომელსა იტყვიან ლათინნი ვითარმედ:
ქრისტე საუკუნოსა ჯოჯოხეთსა შინა არა შთასრულ არსო

კუალად ამასცა იტყვიან სხვათა თანა გმობათა, ვითარმედ:
ქრისტე მეუფე საუკუნოსა ჯოჯოხეთსა შინა არა შთასრულ არსო.
და უკეთუ მუნ შთასრულ იყო ვერცაღა იგი გამოვიდოდაო. პოე
გმობად ღიღი და პირი უსირცხვილო, რომელნი ესრეთ ზრახვენ.
ჭემმარიტად: „სამარა ზე აღებულ არს ჳორზი მათი, ენითა მათითა
ზაკუვიდეს“ (ფსალმუნი 13,3). სადა არს იგი საუკუნო ჯოჯოხეთი, ანუ
რომელი არს იგი აღილი, რომელსა შინა ქრისტე არა მიწვევულ
არს და თუმცა მიწვევულ იყო ვერლარა გამოვიდოდა? ჳერეთ
ემმაკნი არა არიან მას შინა შეწყუდეულ და ვერცა იპყრობს იგი
მათ და ქრისტე, გარემემოუწერელი იგი ძე და სიტყუად მამისა,
თუმცა შთასრულიყო ვერლარა გამოვიდოდაო.

ემმაკნი ღაღადებდეს და იტყოდეს: „იესო, ძეო ღმრთისაო
მოსუელ უწინარეს ჟამისა წარწყმედად ჩუენდა“ (მათე 8,29),
ემმაკნი უწინარეს ჟამისა არა არიან წარწყმედილ ვითარცა თუთ
აღიარებენ, არამედ ჳერედ ქუეყანასა ზედა იქცევიან. ხოლო თუ
ქრისტე მიწვევულ იყო, ვერლარა ძალ ედვა გამოსვლად? ემმაკნი,
რომელ დასაბამითგან ჩვენისა წარწყმედისა მიზეზნი არიან და
აცთუნებენ კაცთა, იგინი ჳერეთ ქუეყანასა ზედა იქცევიან და
სულნი კაცთანი აწვე, პირველ მეორედ მოსლვისა შეიწყუდევიან
საუკუნოსა ჯოჯოხეთსა შინა და ვერლარა გამოვლენ?

ღ ალაცათუ იუდა მოციქული იტყვს ვითარმედ: „ანგელოზნი,
რომელთა-იგი არა დაიძარხეს თუსი იგი სამთავრო, არამედ
დაუტევეს სამკვდრებელი მათი სასჯელად ღიღისა მის ღღისა

საკრველებითა მით სამარადისოდთა, წყუდიადსა ქუეშე დაჰმარხნა“ (იულა 1,6).

ესენი, რომელნი მოციქულმან მოივსენნა პირველნი მთიებნი არიან მთავარნი უწორცოთა დასთანნი, რომელთა იზრახნეს პირველნი განდგომილებამ. იგინი არიან წყუდიადსა შინა დაჰმარხულნი საკრველებითა სამარადისოდთა, შეკრულნი სასჯელად დიდისა მის დიდისა. ესე იგი არს ვეთარმედ: დღესა მას დიდსა სასჯელისასა მათიცა ჯერ არს გამოსლვა, ვითარცა წერილ არს: „და შემდგომად ათასისა მის წლისა განივსნას ეშმაკი საჰყრობილისაგან თუხისა და გამოვიდეს ცთუნებად წარმართთა“ (გამოცხადება 20,7). ხოლო სხუანი იგი მიმდგომნი დასნი მისნი ქუეყანასა ზედა იქცევიან და რომელნიმე ჰეართა შინა, ვიდრე მეორედ მოსლვადმდე. მაშინ მცირედ ჟამ იგინიცა განივსნებიან და აღმოვლენ უფსკრულით ვითარცა მოვიხსენეთ, და მერმე საუკუნოდ შეიწყუდევიან და დაშთებიან მას შინა. ხოლო სულნი ცოდვილთანი, იქმნებისა რადთამცა არღარა გამოვიდა ჯოჯოხეთით, გინა თუ პირველ მეორედ მოსლვისა ლოცვითა და ქუელის საქმითა? გინა თუ დღესა მას მეორედ მოსვლისასა, რათა მიეგოს ღირსად საქმეთა თუხთაებრ და უკუეთუ იქმნებისდა გამოსლვა, რად ზოგად მიიღონ მისაგებელი სულთა და წორცთა ვითარცა წერილ არს: „და მოსცნა ზღუამან მისთანა მკუდარნი, რომელნი იყვნეს მას შინა, და სიკუდილმან და ჯოჯოხეთმან მოსცნეს მკუდარნი, რომელნი იყვნეს მათ შორის. და განისაჯა თითოეული საქმეთაებრ თუხთა“ (გამოცხადება 20,13).

ღვ სადღა იყოს საუკუნო ჯოჯოხეთი სიცბილისაებრ მათისა, რომელსა შინა არღარა იყოს სულთა მათ დასჯილთა გამოყვანე-

ბად. და არცაღა ქრისტე მიწვევულ არსო. და ვითარმე იყოს ესე?

რაისათვის იტყვს წმინდა მოციქული პეტრე ქრისტესთვის: „მოკუდა ვორცითა და ცხოველ იქმნა სულითა, რომლითაცა საპყრობილესა მას სულთასა მივიდა და ჰქადაგა. რომელნი-იგი ურჩოდესმე იყვნეს, რაჟამს ერთგზის თავსედვა სულგრძელებასა მას ღმრთისასა ღღეთა მათ ნოვესთა, შეშზადებასა მას კიდობნისასა“ (I კათოლიკე პეტრესი 3,18). ამას არა ხოლო თუ მართალთა და ღირსთათვის იტყვს, არამედ ურჩთა და გარდამსვლელთა და ცოდვილთათვის, რომელნი უსჯულობათა შინა აღესრულნეს, რამეთუ პირველ წყლით რღუნისა ნოეს ზე, ვინ იყუნეს მორწმუნენი თვნიერ ერთისა მის ნოესა, რომელსა ეტყოდა ღმერთი ვითარმედ: „შენ ხოლო იპოვე მართალ ქუეყანასა ზედა წინაშე ჩემსა“, რამეთუ განხრწნილ იყო ყოველი კაცი წინაშე ღმრთისა. ამისათვის აღხოცა უფალმან ყოველნი აღმდგომნი, ვითარცა წერილ არს, ხოლო ვინ იყუნეს მათისა უუსჯულოენნი, რომელთა იგი შექმნა და დაბადებამ შეინანა უფალმან. ვითრცა წერილ არს ვითარმედ: „შევიანე, რამეთუ შევქმენ კაცი“ (დაბადება 6,7). ანუ ვინმცა იქმნებოდა მათ უმძვინვარესსა და უსასტიკესსა ტანჯვასა და ჯოჯოხეთსა შინა, რომელი მოიხსენა მოციქულმან ნოეს ზე მყოფთა უსჯულოთა; რომელთათანა შთასლვასა ვმობს ქრისტესა და საპყრობილედ სულთა უწოდს და მათ შორის ხარებასა. ვჰკითხოთ მათ: რაიდა არს ამისა უბოროტესი სხუად საუკუნო ჯოჯოხეთ, რომელსა შინა არცა ქრისტე მისრულ არს, არცაღა იქმნების გამოცნა სულთა მუნ შეყენებულთა მრავლითა ქუჭლის საქმისა და აურაცხელითა მოწყალეებითა ღმრთისადათა?!

ხოლო ვთქვათ უკუთ ვითარმედ: მეუფესა ქრისტესა უკუეთუ ღირსნი ოდენ და წმიდანი გამოვესნა ჯოჯოხეთით, რამ იყო საკვრველ, ანუ რამ სასწაული უცხო, ანუ მოწყალეობა ღმრთისა უსაზღვრო?

ბრამედ შთარამ ვლა ღმერთი ქუესკნელთა შინა, მუნ შეყენებულთა მიჰჟინა ნათელი და ახარა მყოფთა მათ შინა და ჰქადაგა ღმრთაებად თვისი ვითარცა იგი ქუეყანასაცა ზედა. ხოლო რომელთაცა ჰრწმენა, იგინიცა აღმოიყუანნა, ვითარცა წერილ არს: „რადთა სახელისა მიმართ იესო ქრისტესა ყოველი მუქლი მოღრკეს ზეცისათანი და ქუეყანისათანი და ქუესკნელთანი, და ყოველმან ენამან აღუაროს მას“ (ფილიპელთა 2,10). ამას სიტყუასა ზოგნი ვინმე ესრეთ სთარგმნიან ვითარმედ: „რაჟამს იქმნეს მოსლვა ქრისტესი მეორედ, საშინელებით, და აღდგენ მკუდარნი, მაშინ იხილონ რამ ღმერთი ღიდებით მოსრული მკუდართა ზეცისათა და ქუეყანისათა და ქუესკნელისათა, იცნან ლუთაებად მისი და მაშინ ყოველმან ენამან აღუაროს, რამეთუ ესრედცა იქმნების მას ჟამსა შინა, ვინადთგან იხილვენ ღმრთაებასა მისსა.“ არამედ სიტყუასა ამას მოციქული უმეტესად ჯოჯოხეთს შთასლვისათვს ღმრთისასა იტყვს: „რადთა სახელისა მიმართ იესო ქრისტესა ყოველი მუქლი მოღრკეს, ვითარცა ზეცისათანი და ქუეყანისათანი, ეგრეთცა ქუესკნელისათანი და ყოველმან ენამან აღუაროს მას“. ისმინე გულსმოდგინედ და მე გაუწყო ყოველივე, რაოდენი საღმრთოთა წერილთაგან გამოვიძიენ და მისწუთა უცები გონებად ჩემი; იგი აღეწერო და არა გარდავევდე საზღუარსა მამათასა. მოციქულისა სიტყუად გესმა ვითარ იტყვს ყოვლისა მუქლისა მოღრეკასა და ქუესკნელს შინა აღსარებასა. ვინათგან წინაწარმეტყუელი ღავით

იტყვს: „სიკუდილსა შინა ვინ მოვიხსენოს შენ ანუ ჯოჯოხეთს შინა ვინ აღგიაროს შენ“ (ფსალმუნი 6,6). ხოლო არა წინა აღუდგების მოციქული სიტყუასა მას წინაწარმეტყუელისასა, არამედ ფრიადცა დაამტკიცებს, რამეთუ ვიდრე ქრისტეს მოსლვადმდე არა იქმნა ჯოჯოხეთს შინა აღსარებაჲ, არამედ იქმნა რაჲ დიდი იგი განგებულებაჲ ღმრთისა — სიტყვსა განვორციელებაჲ და ჯუარცუმაჲ და სიკუდილი; და შთარახნდა ქუქსკნელს ჰყრობილთა მიმართ და ჰქადაგა მუნ შინა შეყენებულთა მიმართ, მაშინ აღუარეს და მოუდრკეს მუკლნი ქუქსკნელთა შინა მყოფთანი, ვითარცა ზეცისათანი და ქუყანისათანი, ეგრეთცა ქუქსკნელისათანი. და რომელთაცა აღუარეს იგინაცა აღმოიყუანნა. არამედ არა ყოველნი, რომელნიცა არა მორწმუნე ექმნეს. ამის სიტყვსა უვრცელესი განმარტებაჲ წმიდისა იოანე დამასკელისა მიერ თქმული, მცირედ ქუემორე აღწერო, რათა უმეტეს სარწმუნო თქუენდა იქმნეს. ხოლო აწ პირველსავე სიტყუასა მოვიდეთ, რათა ჩუენ მიერცა გეუწყოს ძალი ამათ სიტყუათა.

ხოლო ვინ იყვნეს, რომელნი არა მორწმუნე ექმნეს, ვინამთ-გან ნათელი იგი თვალშეუდგამი, შთაჲდა ჰყრობილთა მიმართ ქუქსკნელს ბნელთა და აჩრდილთა სიკუდილისათა და ქადაგა მუნ შეყენებულთა მიმართ, ვითარცა მოვიწსენეთ მოციქულისა პეტრეს მიერ თქმული. ვინ იყო სრულიად დაბნელებული და დანთქმული ურწმუნოებითა ეგევითარსა სასჯელსა შინა მყოფი და არა შეიწყნარებდა მისლვასა მისსა, ანუ არა აღიარებდა ღვთაებასა მისსა, ანუ არა მოუდრეკდა მუკლთა; რამეთუ არა უკმაჲ ქადაგებაჲ დიდსა აბრაჰამს, არცა ისააკსა და იაკობს, არცა ნოეს და იობს, არცა სხუათა მათ წინაწარმეტყუელთა და მართალთა, რამეთუ

შორითვე ხედვილეს იგინი მოსლვასა მისსა და ჯოჯოხეთს შინაცა მიწვეწასა მათდა მიმართ და რადლა უწმელა ქადაგებაჲ, ანუ მუნ მიწვეწულსა მათდა მიმართ ვითარ არა იცნობდეს? არამედ თავადი ბრძანებს: „არა მოვედ წოდებად მართალთა, არამედ ცოდვილთა“, რამეთუ მუნცა წოდებად ცოდვილთა შთავეიდა და ქადაგა, რომელნი ურჩ ოდესმე იყვნეს ნოეს ზე შემზადებასა მას კილობნისასა. ესე ვითართა უღმრთოთა შორის ქადაგა და რადსათუც არა შეიწყნარეს; არამედ მე ესრეთ ვპვინებ ვითარმედ: ეშმაკნი მუნ მყოფნი, რომელთა ჰყვა მუნ შინა ჰყრობილნი ადამისითგან და ვიდრე ქრისტესამდე, დიდად იქალოდა მათ ზედა და ვინადთგან მასაცა ასმიოდა წინაწარმეტყველთაგან იგავით, მოსვლა ქრისტესი, და მუნ ჰყრობილნიცა მოელოდეს, ზოლო ეშმაკნი ტყუვილისა მიერ და ბგერებისა მიერ ვმათასა და ოცნებისა ეტყოდეს მოსლვასა მხსნელისასა და შეაცდუნებდეს რომელნი პირველვე ცთუნებულ იყვნეს მათ მიერ, ურწმუნოებისა თანა სხუთაცა მრავლითა ბუნებისა გარეგანითა ცოდვითა.

ამისთვისცა არღარა ისმინეს ქადაგებაჲ ქრისტეს შთასლვისა, არცა აღუარეს, არცა მოუდრიკნეს მუწლნი, არამედ უმეტესად დაბნელდეს და დაშთეს მუნვე ქუესკნელთა შინა, ზოლო რომელნი მორწმუნე ექმნეს, უღმრთონი და ცოდვილნი და „საზლნი განმამწარებელთანი“, პრველ წყლით რღუნისა ნოეს ზე და შემდგომ ნოესა კერპთ მსახურნი და მერმე სჯულსა შინა ისრაცლთაგანნი, რომელ არიან „საზლნი განმამწარებელნი მისნი“, ამათ, რომელნიცა დაღაცათუ უღმრთონი იყვნეს და ურწმუნონი, არამედ ბუნებითსა სჯულსა ჰყოფდეს და სიმართლესა ილუწიდეს მუნ მიწვეწასა ქრისტესა გამოუბრწყინდა ნათელი. მუნცა ისმინეს

ქადაგებამ ქრისტესი და მათცა მოუდრიკნეს მუკლნი და მორწმუნე ექმნეს. იგინი აღმოიყვანნა სიღრმეთაგან ქუესკნელისათა ვითარცა წიგნი ფსალმუნთა იტყვს: „რომელმან გამოიყვანნის კრულნი სიმუნითა თვისითა; ეგრეთცა განამწარებელნი მისნი, რომელნი დამკვდრებულ არიან სამარებსა“ (ფსალმუნი 67,7). ხოლო ვინ არიან განამწარებელნი მისნი, რომელთა განამწარეს იგი: — არამედ სახლნი ისრაელთანი, რომელნი მრავალგზის განუდგეს ღმერთისა და მიიქცეს კერპთმსახურებად და განამწარეს წმიდად იგი ისრაჲლისა, ვითარცა იგი ეზეკიელ წინასწარმეტყველი ამხილებს და იტყვს: „თქუა უფალმან ჩემდა მომართ: ძეო კაცისაო, მიგავლინო შენ სახლსა ისრაჲლისასა განამწარებელთა მათ ჩემთა, რომელთა განამწარეს მე: და მამათა მათთა შურააცხ-მყუეს მე, ვიდრე დღეინდელად დღემდე და ძეთა მათ ქედფიცხელთა და გულფიცხელთა“ (ეზეკიელი 2,3) და შემდგომი. ესენი არიან განამწარებელნი მისნი და ამათ, ესევეითართა ვითარ ეტყვს წინასწარმეტყველი გამოყვანასა ჯოჯოხეთით, და ვითარ იქმნა გამოვსნა მათი შთასლვითა ქრისტესითა? თქუენ იხილეთ და განიცადეთ, რამეთუ წმიდად მოციქული პეტრე იტყვს, ვითარ ზემო ვახსენეთ: „საპყრობილესა მას სულთასა მივიდა და ქადაგა, რომელნი-იგი ურჩ ოდესმე იყუნეს, რაჟამს ერთგვის თავსედვა სულგრძელებასა მას ღმრთისასა დღეთა მათ ნოესთა, შემზადებასა მას კილობნისასა“ (I კათოლიკე პეტრესი 3,20). და დავით წინასწარმეტყველი იტყვს: „გამოყვანასა კრულთასა სიმუნითა და განამწარებელთა მისთასა დამკვდრებულთა აჩრდილთა სიკუდილისათა“ (ფსალმუნი 67,7). ამისთვის ვიტყვთ ვითარმედ: შთასლვითა მკსნელისაჲთა ჯოჯოხეთს შინა, მრავალთა ექმნა გამოვსნა. არა ხოლო თუ

ისრაელთაგანთა მართალთა და წმიდათა, არამედ პირველ წყლით რლუნისა და შემდგომად სჯულსა შინა განმამწარებელთა მისთასა, და ჩუენ მიერ თქმული ესე არს, რომელნი წამებითა მრავლითა საღმრთოდთა წერილთასა განგიმარტე დაფარულნი და ძნიად მისაწდომელნი საიღუმლონი და აწ წმიდისა იოანე დამასკელისა სიტყვები ისმინეთ, რომლისა მეგულვების აღწერა და ნუ უცხოდა გიჩნდების სიტყუანი ესე წმიდათანი. „ხოლო სიტყუსა მისთვის წინაწარმეტყუტლისა, ვითარმედ: „ჯოჯოხეთს შინა ვინ აღვიაროს შენ“ წინასწარვე გვითქვამს ვითარმედ საშინელ არიან შინებით თქმანი ყოველთა მხედველისანი, არამედ მათ ყოველთა სძლევს კაცთმოყვარებაჲ მისი, რამეთუ შემდგომად სიტყუსა ამის წინაწარმეტყველისა მიერ თქმისა, უკანასკნელდა იქმნა ჯოჯოხეთს შინა აღსარებაჲ უმტკუტლი. მათ მიერ ვიტყვ, რომელთა იგი ჰრწმენა მისი: შთასრული იგი მათდა მაცხოვარებაჲ მეუფისა; რამეთუ არა ლიტონად ყოველნი აცხოვნნა მომცემელმან ცხოვრებისამან, არამედ ვითარ იგი თქმულარს: მუნცა მორწმუნენი ოდენ. აწ უკუტ ვიეთნიმე იტყვან ვითარმედ მათ ხოლო იტყვან მორწმუნედ, რომელნი წინათვე მორწმუნე ყოფილ იყუნეს მისნი. ესე იგი არიან მამანი და წინაწარმეტყუელნი, მსაჯულნი და მეფენი და მათ თანა აღვილ მპყრობნი და სხუანი ვიეთნიმე ერისაგან ებრაელთასა. აღვილად აღსარიცხუტლნი და ყოველთა საცნაურქმნილნი. ხოლო ჩუენ წინა აღუდგებით ამისთა ესრეთ მგონებელთა და ვიტყვთ ვითარმედ: არცა ნიჭი, არცა სასწაულ გინა საკრველებად არს ამისი ესრეთ თქმა, ვინამთგან მხოლო მსაჯული სიმართლისა არს და ყოველი, რომელსა ჰრწმენეს მისა მიმართ არა დაეყენების და რად საკვირველ არს ქრისტეს მიერ ცხოვნებაჲ და ჯოჯოხეთისა

და კრულებათაგან გამოვსნა მათი შთასვლითა მათდა, ყოველთა მეუფისა-ღმრთისათა, რომელი ესე იქმნა წინაგანსაზღვრებულთა მით განგებულებითა მისითა.

არამედ მართლმსაჯულებით ცხოვნებულთა თანა ჯერ იყო ვიეთიმე ცხოვნებად მხოლოდ მიზეზითა ოდენ კაცთმოყუარებისათჳს, რომელნი იგი არიან ვითარ ესე მე ვჰგონებ: ყოველნი, რომელთა განწმედილნი ცხოვრებად აქუნდა და ყოველსავე სათნოებისა საქმესა აღასრულებდეს კეთილად ცხოვრებითა, კრძალულებით და სიწმიდით. ხოლო სარწმუნოებისა სრულებად და საღად განბრწყინვებად შემდგომად არა მიელო, არცა გამოცდილ იყუნეს, არამედ შემდგომად უსწავლელად დაშთომილ იყუნეს. ესენი ყოველთა სახიერებისა საუნჯემან და მეუფემან მოიზიდნა და მოინადირნა ბადითა მით - საღმრთოთა წყალობისამითათა, რამეთუ მათცა ყოველთა, მუნ ჰრწმენა, შემდგომად ყოვლითურთ მათ ზედა გამობრწყინვებითა საღმრთო შარავანდელი; რაჯამს ქრისტემან უჩუჴნა მათ ნათელი ჭეშმარიტებისა.

არა თავს იღვა ბუნებით თანალმობილმან ცუდყოფად შრომათა მათთა, რომელი იგი მოეგო მათ — ცხოვრებად საჭირველი, სატკივარი და იწრო. ზეშთა სიტყჳსა თჳთ მჰყრობელ ქმნითა ვნებათათა: რაჲმს განიყარეს ბიწი გემოვნებათა, მოიღვაწეს უპოვარებად და მარხვა მღჳძარებითურთ, და ერთბამად ყოველთა კეთილთა მოქმედებად. დაღაცათუ არა ღვთის მსახურებით გარნა ექმნავე ვითარ იგინი ჰგონებდეს, ჯეროვნად მონებითა ზეგარდამოსა განგებულებისათა, არამედ იგიცა ცთომილადვე, და იყვნეს ვიეთნიმე, რომელთა საღმრთო იგი დიდებად ყოვლად ძლიერისა

სამებისა ეცნა რაიმე. დაღაცათუ წულილად და მცირედ, არამედ ეგრეთცა ცნობითვე და კუალად სხუანი იტყოდეს განვორციელე-ბასა სიტყვასა, წმიდათა მათ ვნებათა და აღდგომასა მისსა.

ხოლო სხვათა, შობადცა იგი მისი ქალწულისაგან წინათვე თქუეს სახელებითა რაიმთმე: რამეთუ ბევრეულნი სახელნი თქუენს ყოვლადწმიდისა ქალწულისანი. კუალად სხუათა ვიეთმე წინათვე წარმოთქუენს ზეშთა ბუნებისანი იგი საკრველებანი ქრისტეს-ნი. აღდგინებად მკუდართა, განკურნებად ყრუთა და უტყუთა, განრღუჭულთა და ძნიად მეტყველთა. დაწსნა ვურვებათა ეშ-მაკეულებათა და წყლით მანკიერებათა, განმრთელებად ველისა განხმულისა, სღვა ზღვასა ზედა, კურთხევა პურთა და თევზ-თა, წყლისა ღვინოდ შეცვალებად, დაყენებად სისხლის დინებისა, აღმართებად ღრეკილისა. ესე ყოველნი სხუათა უმრავლესთა თანა წინა მოასწავნეს წინაწარმეტყველებით, ვინაცა ესევეითართა მათ ძლიერებამან საღმრთოდსა სიტყვსამან არა თავს იღვა უგულებ-ელსყოფად წარწყმედულებასა შინა, არცა წარწყმედა კეთილთა საქმეთა მათთა, რამეთუ მისდა ვასხებულსა რასმე ვერცა ერთი რად შეაშთობს სიმრავლე წელთა, ვითარ იგი პირველვე ვთქუთ. არამედ დამარხულად უკუნ სცეს მას ყოველთა კეთილად ცხოვრე-ბულთა აღნადგინებითურთ.

ხოლო რომელნი ბოროტად ცხოვრებულ იყვნეს და არცა რად ექმნა კეთილთა საქმეთაგნი: არცა ერთი რად მოეგო თესლთა ანუ ნაყოფთაგანი, არამედ ცხოვრებითა და სიტყვთა და სარწმუნოებითა ყოვლითურთ ცთომილ იყვნეს და არცაღა ზეცით გარდამოსრული იგი მათ ზედა წუმა მიედო ჯერისაებრ სახმარად: ვითარცა პირველ ვთქუ უღონოებითა თესლისათა. რადსათვს არა აღმოუბრწყინდა

მათ მზე დიდებისა. ამისთვისცა განვმეს ვითარცა ყოვლად უნაყოფონი, რომელთა ყოვლად არა სარგებელ ეყო მოსლვამ იგი ქრისტესი. ესენი, ვითარ ჰვეგონებ, არა აღადგინნა მის თანა დაცემულებისაგან: ვითარცა ყოვლად უღირსნი ცხოვრებისანი, ვინათგან არცაღა მაშინ ჰრწმენა მისა მიმართ, რამეთუ დაბრმობილ იყუნეს გონებანი მათნი და დაბნელებულ თვალნი გულისანი ბნელისაგან ამპარტავნებისა და ვეშაპისა მისგან ბოროტისა, რომელსა ივინი ჰმონებდეს პირველითგან, რათა ხილვით იხილონ და ვერ გულისჴმაცონ, სმენით ესმოდის და არა იცნან, არცა შემდგომად მოიქცეს: ხოლო სხვანი ყოველნი, რომელთა მათ შორის ქონებითა კეთილთა თესლთათა სარგებელ იყვნეს ნაყოფიერებისათვის მათდა აღმობრწყინვებული იგი მზე, ნაყოფი აღდგომისა მიენიჭა მათ წუშისა მიერ ზეგარდამოდსა.

იხილეთ სადა აღმიყუანნა სიტყუამან წინაძღომითა თვისითა და მყვნა შეწვენითა ღვთისადათა აღმჯსნელ და განმბრჭობელ საქმესა კინიღა დაფარულსა. რომელი ესე ვთქუათ არა თუ განჩინებით ვერ ღირსებისათვის, არამედ გამოძიებით ძმათმოყვარებისათვის: ვითარმედ ესენი არიან ჯოჯოხეთს შინა ცხოვრებულნი ქრისტეს მიერ, ვითარმედ ესე მე ვჰვონებ: ვინაცა თანამოქმედებითა ქრისტესითა საცნაურ ვყავთ ვითარმედ იქმნა ჯოჯოხეთს შინა აღსარებად. ხოლო ამას რამ ვიტყუთ, არა თუ წინასწარმეტყველებასა წინა აღუდგებით ნუ იყოფინ, არამედ გამოჩინებად გუნებავს ზეშთა სახიერებისა ღმრთისა, რომელი იგი მარადის იძლევის თვისთა კაცთმოყვარებათაგან“. (იოანე დამასკელისა მიერ თქმული ესე ყოველი მიცვალებულთა საკითხავისაგან)

ესე სიტყუანი წმიდისა იოანე დამასკელისანი არიან, რომელი

ესერა ვრცელად აღვწერთ და მოვიხსენებთ და ჩვენ მიერცა თქმული ზემოთგან მოხსენებულნი, რომლისა მოწამედ მომიყუანიან წმიდანი მოციქულნი და წინაწარმეტყველნი, ვითარმედ იქმნა ჯოჯოხეთს შინა შთასლვა ქრისტესი, აღსარებად და გამოვსნა მუნ შინა პყრობილთა. არა ხოლო თუ მართალთა და ღირსთა, არამედ უღირსთა და უღმრთოთაცა, რომელთა მცირედცა რამედ კეთილისა საქმე უძლოდა. არა ხოლო თუ იუდეველთა, არამედ კერპთ მსახურთაცა და ნოეს ზე უღვთოთა. და არცა ესე არს საკვირველ თუმცა მეუფისა ქრისტესა, ვინაძთგან კაცთათვის სიკვდილი დაითმინა, რათა სისხლითა თვისითა არა ხოლო თუ ღირსნი წყალობისანი გამოეხსნნა, არამედ უღირსნიცა: ვინაძთგან მონათაცა თვისთა მისცა ესე ვითარი ველმწიფებად, რათა ქუცსკნელით ჯოჯოხეთით ივსნიდენ უღმრთოთა და უსჯულოთა. ვითარცა დიდმან გრიგოლი — უღვთო და უსჯულო ტრაიანე მეფე, წმიდამან თეკლე პირველმოწამემან — ასული ფალკონილასი, წმიდამან გიორგი — მღვდელი კერპთა და დიდმან მაკარი — ძუძლთა მეკერპეთა მკუდართაგანი. გამოიყვანეს ჯოჯოხეთით სულნი მათნი და შეაერთნეს ვორცთა და წარმოადგინეს.

ხოლო ესე ვორცითა წარმოდგინებად წმიდამან მოწამემან გიორგი და დიდმან მაკარი ქმნენს, ხოლო წმიდამან თეკლა და წმიდამან გრიგოლი, სულნი ოდენ გამოიხსნენს ჯოჯოხეთით. ვინ იყნეს ამათსა უმძუნვარესსა და უსასტიკესსა ტანჯვასა შინა, ანუ, რად არს სხუად საუკუნო ჯოჯოხეთი, რომელსა შინა ესენი არა იყვნეს.

არამედ ესე არს ნებად მათი, რათა დაამტკიცონ მათ მიერ

მოგონებული და დამტკიცებული სჯული. ვითარმედ: არს სხვად ჯოჯოხეთი ცეცხლისა, სულთა განმწმედელი და საუკუნო, სხვად ჯოჯოხეთი, რომლისაგან არღარა იქმნების მუნით გამოყვანებად სულთა და აწვე მიეგების მართალთა და ცოდვილთა საქმეთაებრ თვესთა შემდგომად მეორედ მოსლვისა. ჩანს სიტყვთა ამით, რამეთუ არა აღიარებენ აღდგომასა მკვდართასა და მეორედ მოსლვასა ქრისტესა, არცა განახლებასა ჳორცთასა, რათა მრავლობით მიეგოს მისაგებელი სულსა და ჳორცთა.

რადსათუს არა მოიხსენებენ წმიდისა მოციქულისა პეტრეს სიტყუათა, რომელსა სიცრუით იქადიან და არა ემორჩილებიან, რომელსა იტყვს: „ხოლო აწ ცანი და ქუეყანად მითვე სიტყვთა დაუნჯებულ არიან, ცეცხლისა დამარხულნი დღედ სასჯელისა და წარწყმედისა უღმრთოთა კაცთადსა“ (II კათოლიკე პეტრესი 3,7). რადსათუს არა დასწერა: უღმრთოთა აწვე მიეგებისო და არღარა ალოდინებენ მეორედ მოსლვასა, არცა მკუდართა აღდგომასა, არცაღა მრავლობით მიეგებასა სულითა და ჳორციითაო, არამედ ესრეთ ვითარმედ ცეცხლისა დამარხულნი, დღედ სასჯელისა და წარწყმედილისა უღმრთოთა კაცთასა.

ესე და სხუანი უმრავლესნი ამათსა, წერილ არიან სხუათა წიგნთა შინა ამის პირისა დასამტკიცებელი, ვითარცა პირველცა აღგვიწერიეს და სხუადცა მრავალი, რომელი სიმრავლისათუს არა აღვწერეთ, რათა გრწმენესთ ვითარმედ პირველ მეორედ მოსლვისა, ვიდრემდის სულნი და ჳორცნი არა შეერთდენ, რომელთა ზოგად იმოქმედეს კეთილი გინა თუ ბოროტი, მუნამდე არა იქმნების სრული მისაგებელი. დაღაცათუ აწვე სულნი ცოდვილთანი

განრადვიდენ ჳორცთაგან, შველენ სასჯელთა შინა, ეგრეთვე სულნი მართალთანი სიხარულსა შინა იშუებენ, არამედ კერძოებით და დაკლებულად, რამეთუ ჳორცნი აქავე არიან მათ ყოველთანი და არღა ქმნილ არს აღსასრული, არცა არს ჳერეთ საუკუნო ჳოჯოხეთი, არცა ცეცხლი განმწმედელი, რომელსა იგინი ბოროტად ჳრახვენ და არა შეუღებებიან მოძღვრებასა წმიდათა მოციქულთა და ნეტართა მამათასა, არამედ თვისსა მუცელსა და ტკბილად მეტყველებითა აცთუნიან გულნი უმანკოთანი.

ბოლო თქუენ, შვილნი კათოლიკე ეკლესიისანი, დაფუძნებულნი და აღშენებულნი საფუძველსა მოციქულთა და წინაწარმეტყველთასა, რომლისა თავსაკიდურთა მისთა არს ქრისტე იესო: ლოდი რჩეული და კლდე ცხოვრებისა, ნუ დაუტევებთ საფუძველსა მას, ნუცა გარდავკლებით საზღუარსა მამათასა, რათა მკუდრ ვიქმნეთ ცხოვრებასა საუკუნოსა ქრისტე იშოს მხერ ღმრთისა ჩუენისა, რომელსა შუშნის ყოველი დიდებამ პატივი და თაყუანისცემა მამისა თანა სულით წმიდითურთ აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე ამინ.

XX თავი

ნათლისღებისათვის, თუ ვითარ ჩუენ მართლმადიდებელნი მოძღვრებისაებრ წმიდათა მოციქულთასა და ღმერთშემოსილთა მამათასა სამგზის ემბაზსა შინა შთაფლვითა და წყალთაგან აღმოშობითა სახელსა ზედა წმიდისა სამებისასა ნათელვილებთ ველითა მღუდელთაჲთა, ხოლო ლათინნი არა ესრეთ, არამედ ყოველითურთ წინააღმდეგომსა იქმენ: არცა ემბაზსა შინა სამგზის შთაყოფითა, არცა მხოლოდ მღვდელთაგან, არამედ ვითარცა დახუდეს ერის კაცთა და დედათა მიერ ნათელსცემენ

ნათელმან სოფლისამან ქრისტემან ინება რაჲ ვსნა კაცთა ნათესავისა, გარდამოვდა უხრწნელთა წიაღთაგან დაუსაბამოსა და უხილავისა მამისათა და იქმნა მსგავს ჩუენდა თვნიერ ცოდვისა, და იზილვა ვითარცა კაცი, ორითა ბუნებითა — ღმრთეებისა და კაცებისათა; და ჩუენი ყოველივე თავს იღვა უცოდველმან საქმენი, რათა ადამ აღიყვანოს პირველსავე პატივისა და ჩუენ ყოველნი ადამის ძლით დასჯილნი გუაცხოვნეს.

ხოლო პირველი და თავი გამოვსნისა ჩუენისა და ცხოვნებისა, სხუად არა რაჲ არს თვნიერ ნათლისღებისა და მეორედ შობად წყლისაგან და სულისა სახელსა ზედა წმიდისა სამებისასა, მამისა და ძისა და სულისა წმიდისასა, რამეთუ თვნიერ ამისა არა იქმნების ცხოვნებაჲ ჩუენი.

ამისთვის მან თავადმან შემდგომად უხრწნელად შობისა და ქუეყანასა ზედა ქცევისა, მეოცდაათესა წელსა პირველად ესე მიიღო და თავს იღვა უცოდველმან მან და ყოველთა ბილწებათაგან თავისუფალმან განბანად წყლითა, და განშიშვლებული შთავდა

იორდანესა შინა, მდინარესა, ველსა ქუეშე იოანე წინამორბედისა და ნათლისმცემელისა და ნათელილო; რომელსა დაუსაბამო იგი მამა უხილავად ეწამა ზეგარდამო და თქუა: „ესე არს ძე ჩემი სასყვარელი...“ (მათე 3,17). ხოლო ვმამ იგი დაამტკიცა ტრედის სახითა მოსრულმა სულმან წმიდამან და ჩუენ დაგვღვა სახე ესევეითარი, რათა შიშუშლნი შთაგზღუთ წყალთა შინა ველთა ქუეშე მღვდელისათა და სახელითა მამისა და ძისა და სულისა წმიდისათა აღმოვიშუნეთ, ვითარცა იგი თავადი წყალთა შინა, ველსა ქუეშე იოანესათა.

ღა ვითარცა იგი ვორციელად შიშუშლნი ვიშუშნით დედის მუცლითგან, ეგრეთვე მეორდ ვიშუნეთ სულიერად წყლისაგან და სულისა.

პითარცა იგი თავადი ეტყოდა ნიკოდიმოს სჯულის მოძღვარსა: „ამენ, ამენ გეტყვ შენ: უკუეთუ ვინმე არა იშვეს მეორედ, ვერ ველ-ეწიფების ხილვად სასუფეველი ცათად. ჰრქუა მას ნიკოდიმოს: ვითარ ველე-წიფების კაცსა ბერსა შობად? ნუ უკუე შესაძლებელ არს მუცელსა დედისა თვისასა შესღვად მეორედ და შობად? მოუგო იესო და ჰრქუა მას: ამენ, ამენ გეტყვ შენ: უკუეთუ ვინმე არა იშუეს წყლისაგან და სულისა, ვერ ველ-ეწიფების შესღვად სასუფეველსა ღმრთისასა. შობილი იგი ვორცთაგან ვორცი არს, და შობილი იგი სულისაგან სული არს. ნუ გიკყრნ, რამეთუ გარქუ შენ ესე: ჯერ-არს თქუენდა მეორედ შობად. სულსა ვიდრეცა უნებნ, ქრინ, და ვმამ მისი გესმის, არამედ არა იცი, ვინამ მოვალს და ვიდრე ვალს. ესრეთ არს ყოველი შობილი სულისაგან. მოუგო ნიკოდიმოს და ჰრქუა მას: ვითარ შესაძლებელ არს ყოფად ესე?

მოუგო იესო და პრქუა მას: შენ ხარ მოძღუარი ისრაელისა და ესე არა იცია“ (იოანე 3,3)?

რამსათვის ეტყვის ღმერთი ნიკოდიმოსს: „შენ ხარ მოძღუარი ისრაელისა და ესე არა უწყია?“ ოდეს ეხილვა ანუ ასმიოდა სჯულსა შინა ნიკოდიმოსს ისრაელთა შორის ნათლისღებამ თუნიერ იოანეს მიერ ნათლისმცემელისა; ხოლო მასაცა არა ველეწიფებოდა სულისა წმიდისა მონიჭებამ. ვითარცა თუთვე თავადი იოანე ეტყოდა პურიათა, ვითარმედ: „მე ნათელ-გცემ თუნ წყლითა, ხოლო მოვალს უძლიერესი ჩემსა, მან ნათელ გცეს თქვენ სულითა წმიდითა და ცეცხლითა“ (ლუკა 3,16).

და მოციქული პავლე მიიწია რამ ეფესოდ, პოვნა მოწაფენი და პრქუა: „უკეთუ სული წმიდამ მიგიღებთ და გრწამს? და მათ პრქუეს მას: [არამედ] არცაღა არს, თუ სულიწმიდამ გუასმიეს. პრქუა მათ პავლე: რადთა უკუე ნათელ-გიღებთ? ხოლო მათ პრქუეს მას: იოანეს ნათლისცემითა. პრქუა მათ პავლე: იოანე ნათელ-სცემდა ერსა და ეტყოდა მომავლისა მისთვის, შემდგომად მისსა, რადთა პრწმენეს. ესე იგი არს იესო ქრისტე. ხოლო მათ, ვითარცა ესმა, ნათელ-იღეს. და დასხმითა ველთა პავლესთადთა მათ ზედა მოვიდა მათ ზედა სული წმიდამ, იტყოდეს ენათა და წინამსწარმეტყველებდეს“ (საქმე 19,2).

ესე ამისთვის ვთქუ ვითარმედ, თუნიერ ამისა ნიკოდიმოსს არა ეხილვა ნათლისღებამ ისრაელთა შორის და ესეცა ლიტონითა წყლითა სინანულად და არა თუ მონიჭებითა სულისა წმიდისათა.

რამსათვის ეტყვის ქრისტე: „შენ ხარ მოძღუარი ისრაელისა და ესე არა უწყია?“ არამედ უკეთუმცა ბუმლითგანვე

წინაწარმეტყველთაგან მოსწავებით არა თქმულ იყო და იგავისა სახით და უფროხად ჭეშმარიტებით არა ქმნილ იყო, არცა ღმერთი უბრძანებდა ნიკოდიმოსს: „შენ ხარ მოძღუარი ისრაელისა და ესე არა უწყია?“ და უკეთუ სხუებრ რადმე ქმნულ იყო სჯულსა შინა ნათლისღებამ ვითარცა ლათინნი იქმან მცირედისა წყლისა შეხებითა გინა სხურებითა და არა შიშულევ წყალთა შინა აღმოშობამ ტუძლთა სჯულსა შინა. არცა ღმერთი უბრძანებდა ესრეთ: „ჯერარს თქვენდა მეორედ შობა“. არცა თვით, თავადი ღმერთი შიშულელი აღმოიშობოდა წყლისაგან, არცა კუალად ეტყოდა ნიკოდიმოს: „უკუეთუ ვინმე არა იშვეს წყლისაგან და სულისა ვერ ჰელეწიფების შესლვად სასუფეველსა ცათასა“.

აწ ვიტყოდით ძალითა სულისა წმინდისადათა თუ ვითარ ტუძლსა სჯულსა შინა მოესწავა, ანუ ვითარ ასმიოდა ნიკოდიმოსს.

მოსე, დიდი იგი წინაწარმეტყველთა შორის, რაჟამს განიყვანებდა ისრაელთა ეგვიპტით, და განუპო ზღუამ იგი მეწამული და განიყვანნა მას შინა, არა ცხადი და ჭეშმარიტი ნათლისღებისა სახე იყოა და წყლისაგან აღმოშობისა? ვითარცა განმარტებს მოციქული პავლე და იტყვს: „არა მნებავს უბეცრებამ თქვენი, ძმანო, რამეთუ მამანი ჩუენნი ყოველნი ღრუბელსა ქვეშე იყუნეს და ყოველნი ზღუასა განჰდეს. და ყოველთა მოსეს მიერ ნათელ-იდეს ღრუბლითა მით და ზღუთა; და ყოველთა იგივე საზრდელი სულიერი ჭამეს და ყოველთა იგივე სასუმელი სულიერი სუეს; რამეთუ სუმიდეს იგინი სულიერისა მისგან კლდისა, რომელიცა შეუდგა; ხოლო კლდე იგი იყო ქრისტე“ (I კორინთელთა 10,1). ესე არს ცხადი მეორედ შობამ წყლითა, რამეთუ ესეოდენნი იგი

სიმრავლე ისრაელთა ფერვითგან ვიდრე თავადმდე, და მრავალ წილ უმაღლეს ზემთა თავისა იყო წყალი იგი და ესრეთ განვლეს მას შინა.

პგრეთვე დავითის მიერ თქმული გულისწმაცავ ვითარმედ: „უფალმან წყლით რღუნამ დაამკვდრნის; და დაჯდეს უფალი მუფველ უკუნისამდე“ (ფსალმუნი 28,10).

რამ არს ესე წყლით რღუნა, რომელი უფალმან დაამკვდრა. — ესე არს ჭეშმარიტად წმიდა ნათლისღება, რამეთუ ამით წარიღუნების ყოველი ბილწებაჲ ცოდვისა და შვილ ღმრთისა და თანამკვდრ ქრისტესა გვეყოფს. და უკუეთუ არა იშუეს კაცი წყლისაგან, ანუ ისხუროს, ანუ ერთკერძო ასოთაგანცა იცხოს, ვითარ იქმნების წყლით რღუნა და ვითარ ერქუმის. უკეთუ უმრავლესი ასოთაგან დაშთეს წყლისაგან მიუახლებელი; არამედ მას ეწოდების წყლით რღუნა, რათა სრულიად შთავდეს კაცი წყალთა შინა და აღმოიშუეს, და მას შინა განიბანოს ბიწი ჯორცთა და სულისა სახელითა წმიდისა სამებისათა. ამას ეწოდების წყლით რღუნა და ვითარცა ჯორცთა ბიწი. არა განიბანების და არა განირ[ე]ცხების უკუეთუ არა დაილტოს წყლითა, ეგრეთვე სულისა გულისწმა ყავ, დაღაცათუ თუნირ სულისა წმიდისა არა იქმნების. არამედ, ყოველივე საიდუმლო, ხილულთაგან დამტკიცების და უხილავთაგან სრულ იქმნების.

პგრეთვე ელისეს მიერ წინაწარმეტყუელისა: სიღრმეთაგან წყლისათა რკინისა აღმოღებაჲ — ესეცა ნათლისღებისა განცხადებული სახე იყო, რამეთუ წყალთა შინა შთასლვითა და აღმოშობითა ვიქმნებით შვილ ღმრთისა და არა თუ გარეშე სხურებითა

და შეხებითა. ეგრეთვე ნემან ასურისა იორდანესა შინა შიშულივ შთასლვა და აღმოსლვა ელისეს სიტყვთა და განწმელა კეთროვანებისაგან; ესეცა უმეტესი ნათლისღებისა სახე იყო, რამეთუ შიშულივ შთაჴდა წყალთა შინა და აღმოიშუა და არა თუ ერთ კერძო იცხო ანუ თუ ისხურა.

ესე და ესევეთარნი წარეკითხნეს ნიკოდიმოსს და მეცნიერ იყო. ამისთვის ეტყოდა ღმერთი: „შენ ხარ მოძღვარი ისრაჴლისა და ესე არა უწყია?“.

ამის ყოვლისა ვითარცა ჴვეშმარიტად ზედამიწვევით მეცნიერი, წმიდა იოანე ნათლისმცემელი შიშულთა ნათელსცემდა ჰურიათა იორდანესა შინა და ეტყოდა: „რომელმან მომავლინა ნათლისცემად, მან მრქუა მე ესრეთ“. და შემდგომი (იოანე 1,33).

ეგრეთვე წმიდანი მოციქულნი, ყოველნივე შიშულთა ნათელსცემდენ წყალთა შინა სამ გზის, სახელსა ზედა წმიდისა სამებისა. ვითარცა წერილ არს ფილიპესთვის, რაჴამს საჭურისსა მას ნათელსცა: რამეთუ ესრეთ წერილარს: „შთაჴდენ ორნივე წყალთა მათ შინა, ფილიპე და საჭურისი იგი“ (საქმე 8,38). ეგრეთვე წმიდა მოციქული პეტრე განშიშულებულთა ნათელსცემდა წყალთა შინა, ვითარცა წმიდისა კლემენტოზის ცხოვრებასა შინა წერილ არს. ვითარმედ: მამა, დედასა წმიდისა კლემენტოზისასა და სხუათა ურიცხუთა ერთა შიშულთა ნათელსცა მდინარესა შინა.

ჴუალად წმიდისა პანკრატ⁴⁶ მოციქულისა ცხოვრებასა შინა

⁴⁶ წმინდა პანკრატე იყო მცხეთის თანამედროვე. ის დაემონაჴა წმ. მოციქულ პეტრეს, თან ახლდა ანტიოქიასა და კოლოკიამ. ძველ მოციქულამ წმ. პანკრატის სიკეთილი ქალაქ ტაეროზენის ეპისკოპოსად დაასმა ზელი. მოღვაწე მწევრის წარმართებამ ჴეცხით ჩაქოლეს. მისი ტროპარი ასე იწყება: „საქმით მომსგავსე მოციქულთა და საყდართა მათსა ღირს იჴმენ“.

წერილ არს, რომელი იყო მოწაფე წმიდისა პეტრესი. და ესეცა ურიცხვთა ერთა შიშუშლთა ნათელსცემდა მდინარეთა შინა. ხოლო ამის პირისათვის მრავალი გუაქუს მოსახსენებელი წმიდათა წერილთაგან და ცხოვრებისაგან წმიდათა მოციქულთასა, ვითარმედ: ყოველნივე შიშუშლთა, წყალთა შინა ნათელსცემდენ. არამედ შეუძლებელ იყო ყოველისავე თუთეულად აღწერა, გარნა მცირეთლა ოდენ აღვწერო რათა ცხად იქმნას ჭეშმარიტებაჲ.

კუალად გრიგოლი პართეველმან, განმანათლებელმან სომხითისამან, მეფესა თრდატს და ერსა მისსა რიცხუსა უმრავლესსა მდინარესა შინა დიდსა შიშუშლთა ნათელსცა. ვითარცა წერილ არს ვრცელად ცხოვრებასა შინა მისსა.

ამისათვის განეწესა ეკლესიასა შინა წმიდათა მოციქულთა მიერ ემბაზსა შინა ანუ თუ მდინარესა შინა სამგზის შთაფლვეითა და აღმოშობითა ნათლისცემა სახელსა ზედა წმიდისა სამებისასა: მამისა და ძისა და წმიდისა სულისა განწესებისაებრ წმიდათა მოციქულთასა; რომელი აღწერა წმიდამან კლემენტოს, ბრძანებითა წმიდათა თავთა მოციქულთა, რომელსაცა დაამტკიცებს კრებაჲცა იგი პირველი ნიკიესა, სამას ათრვაამეტთა მამათა, რომელსა შინა წერილ არს ესრეთ ვითარმედ: „უკუეთუ ვინმე არა სამგზის შთაყოფითა ნათელ სცესო სახელითა მამისა და ძისა და სულისა წმიდისათა, იყავნ შეჩუენებულ“. ეგრეთვე ყოველნი კრებანი დაამტკიცებენ, ვითარცა იტყვს მოციქული პავლე: „ვითარმედ ძმანო: რომელთა-ესე ნათელ-ვიდეთ ქრისტე იმსოს მიერ, სიკუდილისა მისისა მიმართ ნათელვიდეთ და თანა-დავეფლენით მას ნათლის-ღებითა მით სიკუდილსა მისსა. და შემდგომი“ (პრობაელთა 6,3)

რამეთუ თანადაფლვასა ვმობს წყალთა შინა მოციქული არა თუ სხურებასა ანუ თუ ცხებასა. ნუ იყოფინ!

ხოლო წმიდად სილიბისტრო, პაპა ჰრომისა, დიდსა ემბაზსა შინა ნათელსცემდა მრავალთა; ვითარცა დიდსა კონსტანტინეს, მასავე ემბაზსა შინა ნათელ-სცა და ყოველთა მთავართა მისთა და აწცა ვიდრე დღეინდელად დღედმდე იგივე ემბაზი ღვას მასვე მოციქულთა ეკლესიასა შინა და სხუად მეორე უდიდესი ემბაზი მდგომარე არს მასვე ეკლესიასა შინა საკდემელად და პირის დასაყოფელად მათდა, რომელნი გარდავდებიან განწესებასა წმიდათა მოციქულთა და ღმერთშემოსილთა მამათასა.

აწ ვჰკითხოთ მოსავთა პაპისათა: თუ რად სიტყუად აქუსთ, რომელნი სხურებითა წყლისათა ანუ თუ მცირისა წუძთისა შეხებითა ნათელსცემენ; გინა თუ მღვდელნი ანუ თუ ერის კაცნი; გინა თუ დედანი, რომელნიცა დახუდეს ეგრეთ ნათელსცემენ და ნათლისა წილ დაუტევებენ ბნელსა შინა სრულიად განუნათლებელსა. უკეთუ წმიდანი მოციქულნი და ღმერთშემოსილნი მამანი ესრეთ ნათელსცემდნენ, და წმიდად სილიბისტრო პაპა ჰრომისა, მობაძვე მოციქულთა, და შუდნივე მსოფლიონი კრებანი ესრეთ განაწესებენ, რათა ემბაზსა შინა სამგზის შთაფლვითა და აღმოშობითა ნათელსცემდენ, [და] თუთ თავადისა ქრისტეს — ჭეშმარიტისა სჯულისმდებელისა მოძღვრებისაებრ, რამეთუ მანცა შიშუძლმან შთასრულმან იორდანესა შინა ნათელ-ილო ველსა ქუშე იოანესა, რომელი იყო სამღვდელოსა ტომისაგან, — თუთ მღვდელთმოძღვრისა ზაქარიას ძე. და არა სადა წერილ არს, არცა სმენილ, თუმცა თუნიერ ამისა, რომელი მოვივსენეთ სხუებრ

ვისმე ნათელელო, რომელსა აწ ჰყოფენ მოსაენი ჰაპისანი და ესრეთ ყოველთავე სამეუფოსა სჯულსა დაჰხსნიან და გარდავლენ საზღუარსა წმიდათა მოციქულთა და ღმერთშემოსილთა მამათასა და არა გულისწმყოფენ ბრძანებასა ღმერთისასა, რომელსა იტყვს: „რომელმან დაჰქსნას ერთი მცირეთა ამათ მცნებათაგანი და ასწავოს ესრეთ კაცთა, უმცირეს ეწოდოს მას სასუფეველსა ცათასა“ (მათე 5,19). ესე იგი არს, ვითარმედ: შეურაცხ იქმნეს და უპატიო და დაისაჯოს მეორედ მოსლვასა მას საშინელსა წინაშე საყდართა ქრისტესთა, რამეთუ „სასუფეველად“ მოსლვასა მას თვისსა უწოდა თარგმანებისაებრ წმიდისა ოქროპირისა.

ღა უკეთუ მცირეთა მცნებათა დაქსნისათვის ესოდენი საშინელი სასჯელი განაწესა მეუფემან, რომელი არს ამისა უდიდესი მცნებად, ანუ რომელი არს ამისა უაღრესი და უპირატესი სჯულისდება, რომელი თვთ თავადმან პირველად ესე აღასრულა, რაჟამს გამოუცხადა თავი თვისი სოფელსა და საქმით გეასწავა განშიშულეებულთა წყალთა შინა ნათლისცემა. და ნიკოდიმოსსაცა ესრეთვე სჯულ-უღვა და ჰრქუა: „უკეთუ ვინმე არა იშვეს წყლისაგან და სულისა, ვერ ჰელ-ეწიფების ხილვად სასუფეველი ღმერთისა“ (იოანე 3,5). ამას შინა დაჰქსნიან და გარდაცდებიან და არა ეშინისთ სასჯელთაგან, არცა შეიკდემენ ესოდენთა უწესობათაგან და იტყვან: „რომელსაცა ასოსა გუამისასა შეეხების წყალი სრულიად განწმენილი შეიქმნებისო“. ამას სიტყვასა გარეშე საღმრთოთა სიტყუათასა იტყვან, რამეთუ არავინა ჰყავთ მოწამე ამისი, არცა ვისგან სმენილ არს თუმცა ესრეთ ნათელ-ეცა, ანუმცა იგავით მოესწავებიან რომელსამე; არამედ თვთ თავთ თვისით დაჰქსნენ სამეუფო ესე სჯულისდებად და თვთ განაწესეს უწესო ესე

მოდღვრებად. ვითარცა სულისა მათისა. რამეთუ იზრახეს ზრახვა ბოროტი: „ჰგონებდეს თავთა თვისთა ბრძენ და განცოფენს“ და შემდგომი (პრომაელთა 1,22).

ჰინადთან მეორედ შობად უბრძანებია ღმერთსა წყლისაგან და სულისა, ესე არს შობად იგი, რამეთუ ვითარცა ყრმა იშუშბის მუცლისაგან დედისა თვისისა, ეგრეთ ჯერ არს ჩუენდა მეორედ შობად წყლისაგან ემბაზსა შინა, გინა თუ მდინარეთა შინა და არა ერთ კერძოდასა ასოსა დაღტობად და სხვსა განწმობად⁴⁷ იქმნების. რათამცა ერთი რომელიმე ასო იშუას, გინა თუ თავ, ანუ სხუად რომელიმე ასო დედის მუცლითაგან და სხუად იგი გუამი დაშთეს მუცელსა შინა დედისასა, თუმცა ერქუა [მას] შობად? ანუმცა სრული კაცი იყო იგი? ანუმცა ითქუმოდა ყოვლადვე კაცად? რამეთუ ვერცადა შემდგომად სიცოცხლედ შემძლებელ არს მოსლვად.

ეგრეთვე არცა ესე იქმნების, თუმცა ერთსა ასოსა მიეახლოს წყალი და სხუა იგი დაშთეს ყოვლად განუბანელი და შეირაცხამცა იგი ძედ ნათლისა და შულად სასუფეველისა. [ესე] არცა იქმნების მეორედ შობად.

ჰსრეთ გარდაველენ ყოველსა წესსა და კანონსა მოციქულთა და მამათასა. არცა ემბაზსა შინა ნათელსცემენ სამგზის, არცა მარტოდ ოდენ მღვდლისა მიერ, არამედ უკეთუ მღვდელი მუნ არა იყოს ერისაგანნი მამაკაცნი, უფრისდა დედაკაცნი, ყოველნივე ნათელსცემენ თვნიერ⁴⁸ მღვდელისა, რომელი ესე არასადა სმენილ არს. და თუმცა სადავე იტყვით სმენილ არს ერთგზის ოდესმე და

⁴⁷ შპრალად დატოვება.

⁴⁸ გარეშე.

ვკვონებ თუ არცა ერთგზის სადავე სმენილ არს, რამეთუ იშვიათი საქმე არა დაიწესების სჯულად, არამედ სჯულისდებამ ქრისტესი და წმიდათა მისთა მოწაფეთა და მოციქულთა და მობაძავთა მათთა ღმრთისმეტყველთა მამათა არს მტკიცე და უცვალებელი, რამეთუ იგი ბრძანებს: „**ცანი და ქუეყანამ წარვდენ, ხოლო სიტყუანი ჩემნი არასადა წარვდენ**“ (მარკოზი 13,31). ესე ბრძანებამ და განწესებამ ქრისტესი უნდა დაიწესნეს, ხოლო ბრძანებამ და განწესებამ პაპისა ჯერარს, რათა მტკიცე იყოს და უცვალებელ; რომელი დღითი-დღე სცვალებს წესსა და საზღუარსა მამათასა და თვისსა მას სჯულისდებასა გარეშე მოძღვრებისა წმიდათასა უმოძღურის ყოველთა. რამეთუ მათგან არს ახლადდადებული ესე კანონნი რათა არცა ემბაზსა შინა წყლითა ნათელსცემდენ სამგზის შთასლვითა სახელსა ზედა წმიდისა სამებისასა და მიერ აღმოშობითა ჳელითა მღვდელთათა; არამედ ვითარცა ვთქუ მცირისა წყლისა შეხებითა და უმღვდელოსა კაცისა მიერ, გინა დედაკაცისა. ესე არს სჯულისდებამ მათი და სხუამცა მრავალი უწესობამ.

XXI თავი

სიტყუად მათდა მიმართ თუ ვითარ ახალ ნათელღებულთა
არა აღბეჭდვენ მირონითა

ღა რაჟამს ვპკითხოთ მიზეზი: თუ რად ესრეთ იქმთ, არცა შიშუღლთა ემბაზსა შინა ნათელსცემთ სჯულისდებისაებრ სამეუფოსა - რათა იქმნას და ეწოდოს მეორედ შობად წყლისაგან და სულისა, რამეთუ მირონითა დაბეჭდვა სულისა წმიდისა მადლთა მონიჭებასა ცხად ჰყოფს, და არცა მირონითა აღბეჭდავთ, სადა არა იყოს ეპისკოპოზი და არცა დელათა მიერ დააყენებთ⁴⁹ ნათლისღებასა.

ხოლო იგინი მოგვიგებენ მათისა მის უწესობისა შემსგავსებულსა სიტყუასა, ვითარმედ: მირონისა ცხებად თუნიერ ეპისკოპოზისა არა იქმნებისო. სადა ჰპოეს ესევეითარი სჯულისდებად ანუ, რომელმან კრებადმან განაწესა ესე ანუ ვითარ იქმნების წყლისაგან და სულისა შობად უკუეთუ არა ეცხოს მირონი, არცა აღმოიშუშს წყლისაგან. და უკუეთუ დელაკაცი სრულ იქმს ნათლისღებისა საიდუმლოსა, რადსათუც მღვდელთა არა აქვს ველმწიფებად ცხებად მირონისა? ხოლო განწესებად წმიდათა მამათა ესე არს ვითარცა სჯულის კანონთა შინა წერილ არს, ვითარმედ: მღვდელნი ვერ შეიქმნენ მირონთა, ვითარცა ვერცა საკურთხეველთა დაამყარებენ, ვერცა მის ქუჭშეთა მოყვასთა - ესე იგი არს დიაკონნი, კერძო დიაკონნი და წიგნის მკითხველნი. ამათ ველთა ვერ დაასხმენ, ესე ყოველი ეპისკოპოსისა საქმე არს. ხოლო პირველ მღვდელთმთავართა მიერ კურთხეულითა მირონითა ჯერ არს, რათა ახალნათელღებულთა მღვდელნი სცხებდენ განწესებისაებრ მამათასა, რომელსა ჰყოფენ

⁴⁹ აკრძალავთ.

ყოველთა მართლმადიდებელთა ეკლესიანი. ხოლო დასავლეთისა ეკლესიათა სხუათა უწესოებათა თანა ესეცა აღუწოციესთ, რათა არა მიენიჭებოდის მადლი სულისა წმიდისა ახლად ნათელღებულთა. ხოლო ჩუენ, მართლმადიდებელთა, ეკლესიისა წესი ესე არს ბუძლითგანისა მოცემულისა საზღურისაებრ, რათა ახალნათელღებულთა, რაჟამს აღმოიშვას წყლისაგან წმიდად მირონი ეცხებოდის მღვდელისაგან, რამეთუ თუნიერ მირონისა არა ეწოდების მას სრული ნათლისღებად და უკეთუ სიტყვსაებრ მათისა თუნიერ მღვდელისა ყოველთა ერისაგანთა მამათა და დედათა მიერ იქმნების ნათლისღებად, რადსათვისდა პატიოსანთა მღუდელთა მიერ, რომელნი ყოველსა საიდუმლოსა აღასრულებენ არა იქმნების ცხებად მირონისა.

და უკეთუ წმიდისა ჟამისწირვისა საიდუმლო იქმნების დედაკაცისა მიერ ანუ თუ ერისაგანთა მამაკაცთა მიერ ან სხუად რაიმე საიდუმლოთაგანი, ესეცა იქმნების, რათა მამანი და დედანი ყოველი ნათელსცემდენ. და უკეთუ იქმნების ესე, რათა ერთითა ჳელითა ანუ ერთითა ფერჯითა ანუ მარტოდ თავითა იქმნას შობად ყრბისა და იქმნამცა სრული კაცი ანუ თუ ყოვლად ცოცხალ, ესეცა იქმნების რათა მცირედისა წყლისა შეხებითა გინა სხურებითა თავსა ზედა გინა სხუასა ასოსა ეწოდამცა ნათლისღებად ანუ მეორედ შობად. და უკუეთუ იქმნების ესე, რათა თუნიერ სულისა წმიდისა სრულ იქმნეს შობად წყლისაგან და სულისა, ესეცა იქმნების, რათამცა თუნიერ მირონისა ცხებისა იქმნეს მონიჭებად სულისა წმიდისა.

და უკეთუ წმიდისა მის და ნაშობთა ყოველთა უზეშთაესისა

და საშოდთან დედისათა სულითა წმიდითა აღვსებულისა, ნათლისცემელისა მიერი იგი წყლითა ნათლისცემა არა სრულ იყო, არამედ დაკლებულ, რამეთუ არა აქუნდა მინიჭებად სულისა წმიდისა ვითარცა იგი ზემოთცა მოვიხსენეთ, რომელი წერილ არს საქმესა მოციქულთასა: „მიწია რამ ეფესოდ პავლე, პონა მუნ მოწაფეთაგანნი და ჰრქუა მათ: უკეთუ სული წმიდად მოგიღებეს და გრწამს? ხოლო მათ ჰრქუეს მას: არცაღა არს, თუ სული წმიდად გუასმიეს. ჰრქუა მათ პავლე: რამთა უკუე ნათელ გიღებეს? ხოლო მათ ჰრქუეს: იოანეს ნათლის-ცემითა და შემღვობი“ (საქმე 19,2).

მერმე ნათელიდეს და ჳელდასხმითა პავლესითა მოვიდა მათ ზედა სული წმიდად. ზედავთა, რამეთუ არცაღა ნათლისცემასა იოანესსა აქუნდა სრულებად, რამეთუ მარტოდ წყლითა ნათელსცემდა და ჳერეთ არა იყო მოცემულ სული წმიდად ვიდრემდის პავლე ჳელნი არა დაასხნა და მოვიდა მათ ზედა სული წმიდად. ამისთვის არს განწესებული მღვდელთა მიერ ცხებადცა მირონისა განბანასა თანა წყალითა, რათა მირონითაცა აღიბეჭლოდის, რომელ არს მინიჭებად სულისა წმიდისა; რამეთუ თუნიერ ამისა არა სრულ იქმნების. უკეთუ ასწრაფობდეს სიკუდილისა ჟამი და მირონისა უქონობითა იქმნების მარტოდ წყლითა ნათლისღებად სახელსა ზედა წმიდისა სამებისასა წესისაებრ და მოცემისა, ხოლო ოდეს განმრთელდეს, მერმელა ეცხოს წმიდად მირონი. ხოლო მრთელთათვის თუნიერ მირონისა არა იქმნების ნათლისღებად სრული.

ხოლო მათი ნათლისღებად არცა სამგზის წყალთა შინა შთასლ-ვითა და აღმოშობითა არს, არცა ცხებითა მირონისათა სრუ-

თუ ვითარ ახლო ნათელიცხულოთა . . . _____

ლყოფად წყლისაგან და სულისა, არცაღა თუ მღვდელთა მიერ
ნათლისღებამ, არამედ დედათა – მეძავეთა მიერ. ვითარ ეწოდოს
მათსა მას ნათლისღებასა ნათლისღებამ, ანუ მეორედ შობამ, ანუ
თუ წყლისაგან და სულისა აღმოშობამ?

XXII თავი

დედათა მიერ ნათლის ცემისათვის

ვისგან ისწავებს ესე წესი, ანუ, რომლისა ეკლესიისაგან მოიღეს ესე სჯულისდებამ, რათამცა მეძაენი დედანი, ანუ წიღოვანნი⁵⁰, გინა თუ წმიდანიცა დედანი ნათელს სცემდნენ. დაღათუ წმიდათა დედათაგანსა ვისმე ექმნას ესე, არაცა ესე საღამე სმენილ არს, და თუმცაღა საღამე ქმნილ არს, არცა ესე დაიდების სჯულად, ვითარცა იგი არცა დადებულ არს, რამეთუ არა საღა გუასმიეს წმიდათა დედათაგანისა, არცა საღა ქმნულ არს. ვითარცა არცა საუფლომსა მსხუერპლისა შეწირვა; ეგრეთვე არცა ნათლისღებისა ქმნა.

ვინ იყო წმიდისა და სანატრელისა და განმანათლებლისა ჩუენისა მოციქულისა ნინოს უწმიდესი და უზეშთაესთა მადლთა ღირს ქმნილი, რომელმან სხვათა ურიცხუთა საკვრველებათა და ზეგარდამოთა მადლთა თანა მოციქულობისა მადლი სრულებით მიიღო. უკეთუმცა ჯერიყო ანუ სმენოდა ოდესცა, რამთამცა დედანი ნათელსცემდენ: ამისღა⁵¹ უმეტეს საწმარ იყო, რომელმან სასწაულითა თვისითა განანათლნა ესოდენნი ესე ერნი, და რომელნიცა ფრიადცა წყურიელ იყუნეს და მოქენე ნათლისღებისა, რომელსა ევედრებოდეს მეფენი და მთავარნი და ითხოვდეს მისგან ნათლისღებასა. უკეთუმცა წესი იყო, რამსათვის არა ნათელსცა და დააკლო ესე ერთა ნიჭთაგან?

რამეთუ ვიდრემდის არა ითხოვნა საბერძნეთით მღვდელნი და დიაკონნი დიდისა კო[ნ]სტანტინესაგან, მუნამდე ვერ იკადრა თავთ თვისით ნათლისცემა.

50. დედათა წესის მკონე.

51. მისთვის.

ზოლო ოდეს მოიწინეს მღვდელნი, მაშინ სიმრავლემან ერისამან მეფეთა და მთავართა, მამათა და დედათა და ყოველმან ჰასაკმან ნათელილეს დიდითა სიხარულითა და სარწმუნოებითა მდინარესა შინა დიდსა მტკურისასა; არა სხურებითა, არცა ცხებითა მცირისა წყლისათა, არამედ სრულიად განშიშულებითა მდინარესა მას შინა სამგზის [შთაფლვითა] სახელსა ზედა წმიდისა სამებისასა - მამისა და ძისა და სულისა წმიდისასა ველსა ქუჭშე მღვდელისასა. ვითარცა წერილ არს ცხოვრებასა შინა წმიდისა ნინოდისასა; და ესეცა გულისწყმაცავ, რამეთუ ვიდრემდის საბერძნეთით მღვდელნი მოიწეოდეს, ესოდენთა სიმრავლისაგან, რომელნი ახალმოქცეულ იყვნეს ვერ იკადრა ნათლისცემაჲ მათი. ვინ უწყის რავდენნი აღესრულნეს და განვიდეს უნათლავნი. რადსათვის ვერ იკადრა ღირსმან და სანატრელმან ნინო მოციქულობისა მაღლითა ღირსქმნილმან და თუთ მოციქულმან, ერთისაცა სულისა ნათლისცემა?! არამედ ეშინოდა საზღუარისა წმიდათა მოციქულთა და მამათასა გარდასლვა, რამეთუ არასადა ასმიოდა ოდესცა ძუჭლითგან, არცაღა თუ იჭვთ საღმე, არცა მსხუერპლისა შეწირვა, არცა ნათლისცემა დედათა მიერ. და რად ვიტყვ დედათა, არცაღა თუ ერისაგანთა მამათა მიერ თუნეიერ მღვდელთასა, რამეთუ ვერცაღა დიაკონნი ნათელსცემენ, რომელთა ველთდასხმა კურთხევისა მიუღიეს განწესებისაებრ შუდთა მსოფლიოთა კრებათათა. და უკეთუმცა სმენოდა დედათა მიერ ესევეითართა საიდუმლოთა შეხებაჲ, უმეტესად ესე აღასრულებდა; რამეთუ უფროსად ამისდა საწმარ იყო საჭიროდ.

ღ რამედ ვერ იკადრა, რამეთუ ასმიოდა მოციქულთაგან: „გინა თუ ჩუენ, გინა თუ ანგელოზი ზეცით გახარებდეს თქუენ გარეშე

მისა, რომელი მიიღეთ ჩუენგან, შერუენებულ იყავნ“ (გალატელთა მიმართ 1,8).

ნოლო ჩუენ ზედა მადლი და კურთხევა ქრისტესი და წმიდათა მისთა მოციქულთა და ნეტართა მამათა იყავნ და დაგვცვენს უფალმან ლოცვითა დედისა ჩუენისა და განმანათლებლისა ნინოდისთა ხილულთა და უხილავთა მტერთაგან, რამეთუ ჩუენ ვართ შეილნი კათოლიკე ეკლესიისანი, რომელთა არა გარდაგვქცევიეს, არცა დაგვცსნიეს წესი და კანონი წმიდათა მოციქულთა, დაღაცათუ მცნებათა და ბრძანებათა ქრისტესთა არა ვიმარხავთ, „რამეთუ სარწმუნოებაცა თუნიერ საქმეთასა მკუდარ არს, ვითარცა იგი საქმენიცა თუნიერ სარწმუნოებისა უხმარ“ (კათოლიკე იაკობისი 2,20). მოციქულისა სიყყესაებრ. არამედ მხოლოდ ვპიეთ მასვე და ერთსა სარწმუნოებასა ზედა, რომელი მოგვეცა წმიდისა მოციქულისა ნინოს ქადაგებითა და ვიდრე აღსასრულამდე ნუცალა შევცვლით და ნუცალა მივდრკებით მართლისა აღსარებისაგან, რათა არა სირცხულეულ ვიქმნეთ დღესა მას სასჯელისასა წინაშე საყდარსა ქრისტემსა, არმედ ღირს მყვენინ უფალმან მცნებათაცა მისთა დამარხვად მრავლითა მით სახიერებითა მისითა, რამეთუ მისი არს დიდებაჲ უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.

XXIII თავი

ლოცვისათვის სიტყუად, თუ რამსა მიზეზისათვის იგინი არა
ილოცვენ არცადა საეკლესიოდ არცა თვისგან და სხუათა[ცა]
ამას ასწავებენ

ცოლო აწ მცირელი რამე ვთქუათ ლოცვისათვის, რომელი იგი სრულიად დაწსნილ არს მათ მიერ და ავოცილ ეკლესიით, რამეთუ არა ისმინენ ბრძანებასა ღმრთისასა, რომელი მრავალ სახელ და მრავალ გუარად გუასწავებს სახარებისა იგავისა მიერ. და თუთ თავადიცა ღმერთი კაცადცა იქმნა, რათა ჩუენთვის ესევე წესი ეპყრა მოუკლებელად და მარადის ილოცვიდის ღამე და ღლე და ჩუენ სახესა მოგუცემდა მოუწყინებელად ლოცვისა და მარადის მღვდარებისა. და წმიდათა და სანატრელთა მოციქულთა და წინაწარმეტყველთა ესე წესი ეპყრა და მარადის ლოცვით იყო ცხოვრებამ მათი და ყოველნი წმიდანი ამას ქადაგებენ და ამას დაამტკიცებენ და ეკლესიასა შინა ესე განაწესეს, რათა მოუკლებელად ილოცვიდენ და ღამეთა ათევდნენ, რამეთუ მეუფე ჩუენი ქრისტეცა ესრეთვე ჰყოფდა ვითარცა წერილ არს წმიდასა სახარებასა შინა: „და იყო მათ ღლეთა შინა და განვიდა თავადი მთად კერძო ლოცვად და ღამესა ათევდა ლოცვითა ღმრთისა მიმართ“ (ლუკა 6,12). და კუალად წერილ არს მისვე ლუკას მიერ: „ხოლო თავადი განვიდის უდაბნოდ და ილოცავნ“ (ლუკა 5,16). და კუალად წერილ არს წმიდასა სახარებასა შინა: „და ვითარცა განუტევა მან ერი იგი, აღვიდა მთასა ლოცვად თვისგან“ (მათე 14,23). კუალად, რაჟამს იგი განწადა ეშმაკი კაცისაგან, რომელი იგი ვერ შეუძლეს მოწაფეთა მისთა, ეტყოდა იესო მოწაფეთა თვისთა, ვითარმელ: „ესე ნათესავი არარადთ განვალს, გარნა ლოცვითა და მარხვითა“ (მათე

17,21), რამეთუ მოწაფენი ქრისტესნი ჯერეთ არღა მიწევნულ იყვნეს საზომსა სრულებისასა, არცა დაჩუშულ მარადის ლოცვასა, არცა მიმყოვრებულსა მარხუასა; ამისათვის, ვერცა შეუძლეს განხდად ეშმაკთა და სასწაულთა საკვრველთა ქმნად ვიდრემდის ესე არა ისწავეს. ამისთვისცა უფალი მარადის ასწავებდის ლოცვისა და მარხვისათვის იგავისა სიტყვთაცა და პირის-პირ გამოცხადებულად. და მერმე თვთცა, საქმით აჩუშნის, რამეთუ ღამესა ათევდა მარადის ლოცვითა ვითარცა ზემო მოვიწსენეთ, რამეთუ დაღაცათუ მას არა რად ევმარებოდა არცა მარხვა და არცა ლოცვა, ვითარცა არცა რად სხვა კაცობრივნი საქმენი, რამეთუ ღმერთი იყო ბუნებით; არამედ ვინამთგან კაცთა ბუნებად სრულებით მიიღო, კაცობრივნი საქმენი ყოველნი სრულებით აღასრულნა თვნიერ ცოდვისა. ვერეთვე კაცთა ბუნებისა სავმარად მარადის ლოცვა შჯულ გვდვა, რათა მარადის ვილოცვიდეთ ღამე და ღღე მოუწყინებლად. თვსაგან მარტო და ეკლესიასა შინა, რომელ არს შესაკრებელი ერისა, რამეთუ თვნიერ ამისა არა რად კეთილთაგანი წარემართების, არცა მსოფლიო და ჳორციელი, და უმეტესადღა სულიერი და ზეცისა.

ღ დაღაცათუ ბრძანებს ქრისტე მეუფტ: „რაჲამს ილოცვიდე, არა იყო ვერე, ვითარცა-იგი ორგულნი, რამეთუ უყუარნ შესაკრებელთა შორის და უბანთა ზედა ღოგმად და ლოცვად, რადთა უწუწნონ კაცთა. ამინ გეტყუ თქვენ: მოუღებიეს სასყიდელი მათი. ზოლო შენ რაჲამს ილოცვიდე, შევედ საუნჯესა შენსა და დაჰჳაშ კარი შენი და ილოცე მამისა შენისა მიმართ ფარულად; და მამამან შენმან, რომელი ჰხედავს დაფარულთა, მოგაგოს შენ ცხადად“ (მათე 6,5),

ესე ბრძანებად უფლისა, მათ ზედა არს, რომელნი თვსაგან გან-

წესებულსა ლოცვასა და გინა თუ საეკლესიოსა, და უფროდსა თესაგან ლოცვასა საჩუქნებლად იქმოდის. და ჭეშმარიტად ორგულთა არს საქმე იგი, რომელი ესრეთ ილოცვიდეს, რამეთუ კაცი ილოცავს რათა მოიღოს ღმრთისაგან სათხოველი თვისი, რომელსა იგი ითხოვს და უჩუქნებს კაცთა, რათა მოიღოს ქებაჲ და ღიდებაჲ. და ორგულთა არს საქმე ესე, ვითარცა ვთქუ, და არა ერთგულთა და საკუთართა მონათა, რადთამცა ღმრთისაგან ითხოვდა წყალობასა და კაცთაგან ეძიებდა ქებასა. ნუ ჰგონებ, თუმცა მორამეილო ღმრთისაგან ესევეითარად მლოცველმან.

ვითარცა იტყვს იაკობ მოციქული: „კაცი ორგული დაუდგრომელ არს ყოველთა შინა გზათა მისთა. ითხოვდინ ზოლო საჩუქნოებით და ნუ ორგულებით, რამეთუ რომელი ორგულვდეს, მსგავს არს იგი ღელვასა ზღვასასა, ქართთა აღძრულსა და მიმოტაცებულსა. ნუ ჰგონებ კაცი იგი, ვითარმედ მო-რადმე-იღოს ღმრთისაგან“ (კათოლიკე იაკობისი 1,6).

ხოლო უკუეთუ არა საჩუქნებლად იყოს ლოცუვა იგი და არცა კაცთაგან ეძიებდეს ქებასა, ესევეითარად მლოცველმან გინა თუ მარტო, გინა თუ კრებულსა შორის ილოცოს მოუწყინებლად შემუსრვილითა და დამდაბლებულითა გონებითა, ჭეშმარიტად სათნო არს ღმრთისა და საყუარელ მხედველისა მის დაფარულთასა და ჭეშმარიტად ყოველსავე მოიღებს კაცი იგი, რაოდენსაცა ითხოვდეს; ვითარცა ბრძანებს ღმერთი: „ითხოვდით, და მოგეცეს თქვენ; ეძიებდით, და ჰპოოთ; ირეკდით, და განგელოს თქვენ. და შემდგომი“ (მათე 7,7).

ესე ყოველი ლოცვისათვის უბრძანებიეს, რათა მოუწყინებლად

ვილოცვდეთ და სამარადისოდ ვრეკდეთ კარსა მოწყალებისა მისისასა [მიმართ] და სხუად უმრავლესი ამისა, რომელი ქუეპორე უვრცელესად აღვწეროთ.

ხოლო, თუ: „შევედ საუნჯესა შენსა და დაქვამ კარი შენი და ილოცე მამისა შენისა მიმართ ფარულად“ (მათე 6,6); ამას არა თუ კართა დავშულთა შინა ლოცვისათვის იტყვს, არამედ სიმდაბლით ლოცვისათვის ბრძანებს, ვითარმედ: შევედ შინაგან საუნჯესა გულისა შენისასა, რამეთუ იგი არს დაფარული საუნჯე კაცისა, ვითარცა უფალი ბრძანებს ესრეთ: „კეთილმან კაცმან კეთილისაგან საუნჯისა გულისა თვისისა გამოიღის კეთილი; ხოლო ბოროტმან კაცმან ბოროტისაგან საუნჯისა გულისა თვისისა გამოიღოს ბოროტი“ (მათე 12,35). ესრეთ გული არს საუნჯე კაცისა და არა ხილული სახლი. ამისთვის ბრძანებს, რათა შინაგან გულისა თვისისა შევიდეს კაცი და დაქვამს შესავალი და არა რამ კაცობრივი ქებად და სილაღე შეუშვას გულსა შინა თვისსა. და არცა რამ ცუდი და წარმავალი მსოფლიო საქმე განიზრახოს, არამედ სიღრმით გულისადათ დაფარულთა მხედველისა მიმართ ილოცვიდეს. ესევეითარი ლოცვა, გინა თუ მარხვა იყოს, გინა თუ კრებულსა შორის, ყოველივე შეწირულ არს წინაშე ღმრთისა და მსწრაფლ მოხედავს თხოვასა მისსა. და უკეთუ არცა კრებულთა შორის და არცა თვსაგან ილოცვიდეს მათისაებრ სიცბილისა, მაშა რაღსათვის განაწესა წმიდათა მოციქულთა საზოგადოდ და საკრებულად ლოცვა, ვითარცა საქმეთა მოციქულთასა წერილ არს: „და ოდეს შევიდეს, აღვდეს ქორსა მას ზედა, სადაცა იყოფოდეს პეტრე და იოვანე, იაკობ და ანდრეა, ფილიპე და თომა, ბართლომე და მატთეოზ, იაკობ ალფესი და სიმონ მოშურნე და

ოუდა იაკობისი. ესე ყოველნი იყვნეს განკრძალულ ლოცვასა და ვედრებასა ერთბამად დედებითურთ და მარიამ დედით იესუმსით და ძმებითურთ მისით“ (საქმე 1,13).

ისრეთ ზოგად და ერთკრებულად ილოცვიდეს ყოველნი წმიდანი მოციქულნი და ძმანი, მამანი და დედანი ეკლესიასა შინა და არა თვს-თვსად და მარტო, რამეთუ ქორი იგი იყო მათდა ეკლესია, შესაკრებელი, რომელსა შინა მოიღეს აღთქუმაჲ იგი სულისა წმიდისა ცეცხლისა ენათა განყოფითა. და ჯერეთ სხუამ ეკლესიამ არა იყო მათდა.

ხოლო წინაწარმეტყველთა თუ გამოეძიებდენ საქმესა, უმეტესად მათ მიერ არს განწესებული სამარადისოდ ლოცვა საეკლესიოდ და საიდუმლოდ, საკრებულოდ და თვსგან და შემდგომად ყოველსა ჟამსა, რამეთუ დავით იტყვის: „ილოცეთ და მიეცით უფალსა ღმერთსა ჩუენსა“ (ფსალმუნი 75,12).

ხოლო ეკლესიასა შინა ლოცვისათვის იტყვის ვითარმედ: „ეკლესიასა შინა აკურთხევდით ღმერთსა“ (ფსალმუნი 67,27), და კუალად, ზოგადად საკრებულოსა [შინა] ლოცვისათვის იტყვის ვითარმედ: „კრებულსა შორის დიდძალსა აღგიარო შენ“ (ფსალმუნი 34,18). და კუალად, ჟამთა ლოცვისათვის იტყვის: „შუდგ ზის დღესა შინა გაქებდენ შენ განკითხვათათვის სიძარტლისა შენისათა“ (ფსალმუნი 118,164). და კუალად შუაღამის ლოცვისათვის იტყვის ვითარმედ: „შუაღამე აღვდგე აღსარებად შენდა განკითხუათათვის სიძარტლისა შენისათა“ (ფსალმუნი 118,62). და კუალად, ღამე ლოცვისათვის იტყვის ვითარმედ: „ღამესა აღიპყრენით ჳელნი თქუენნი წმინდად მიძარტ და აკურთხევდით უფალსა“ (ფსალმუნი 133,2). და კუალად განთიად

ლოცვისათვის იტყვს ვითარმედ: „განთიად შეისმინო ვმისა ჩემისაჲ, განთიად წარვდგე შენდა და გეჩუენო შენ“ (ფსალმუნი 5,4). და კუალად: „აღიშთუეს თუალთა ჩემთა განთიად ზრახვად სიტყუათა მიმართ შენთა“ (ფსალმუნი 118,148), და კუალად მანვე წინაწარმეტყველმან დავით და ძემან მისმან სოლომონ განაწესეს ტაძარსა შინა მარადის მგალობელნი და მეფსალმუნენი, რათა სამარადისოდ აქებდეს ღმერთსა, ვითარცა წერილ არს წიგნსა მეფეთასა: რამეთუ განაწყო ხორო მგალობელთა და მეღღესასწაულეთა: „მწუხრი დიდუელ და სამხარად მიუთხრობდე და ვიტყოდი და ესმეს ვმისა ჩემისაჲ“ (ფსალმუნი 54,18). და კუალად იტყვს: „ილოცეთ და მიეცით უჟალსა ღმერთსა ჩუენსა. ყოველნი, რომელნი არიან გარემომს მისსა...“ (ფსალმუნი 75,12) და სხუანი ყოველნი წინაწარმეტყველნი არა დასცხრებოდეს მარადის ღამე და ღღე ლოცვისაგან; ვითარცა დანიელისათვის წერილ არს, რამეთუ ოდეს წარიყვანა სპარსეთს, კუროს, სპარსთა მეფემან და იყო მიდეთს, ([ალბათ მილეთი]) კუროს მეფემან დიდად პატივ სცა და იყო მისა განმზრახ რჩეულ. ამისთვის შურად აღუდგეს მთავარნი მეფისანი. პირველად ვერა რამ დირსი შესმენისა საქმე უპოვეს. ვითარცა წიგნსა მისსა წერილ არს. მაშინ მოიპოეს ღონე ესევეითარი, რათა საფრვე დაუგონ კაცსა მას ღმრთისასა და პრქუეს მეფესა: ბრძანე მეფე, რათა სამსა შუღუელსა კაცნი, ბრძანებისა შენისა მორჩილნი, ვერა რომელსა სათხოველსა ითხოვდეს, ვერცა შენგან და ვერცა ღმრთისაგან. ამისთვის პრქუეს ესე მეფესა, რამეთუ უწყოდეს დანიელისთვის, ვითარმედ, არა დასცხრებოდა მიმდემად ლოცვისა და მუკლთადრეკისაგან. მაშინ მზირ უყვეს წმიდასა მას და იხილეს იგი მუკლმოდრეკით მლოცველად ღმრთისა მიმართ, და შეასმინეს მეფესა და შთააგდეს

იგი მღვმესა მას ლომთასა. ეგრეთვე წინაწარმეტყველი იერემია მიუწერს ბაბილონით იძრუსაღიშს, რომელნი დაშთომილ იყვნეს მუნ, წარტყუშენისაგან, რათა სამარადისოდ ჰყოფდნენ ვედრებასა ტყუშთა მათთვის და მეფისა ნაბუქოდონოსორისა და ძისა მისისასა შაპტასარისთვის, რათა მშუღობით იყვნენ და აღრე მიემთხვნენ განთავისუფლებასა.

ოსმინე პავლესიცა, რასა მიუწერს ტიმოთეს: „გლოცავ უკუე ყოვლისა წინა, რადთა ჰყოფდე ვედრებასა, ლოცვასა, თაყუანისცემასა, და მადლობასა ყოველთა კაცთათვის, მეფეთათვის და ყოველთა მთავართა, რადთა მშვიღობით და მყუღროებით ვცხონდებოდით ყოვლითა ღმრთისმსახურებითა და სიწმიდითა, რამეთუ ესე არს კეთილი და სათნო წინაშე მაცხოვრისა ჩუენისა ღმრთისა, რომელსა ყოველთა კაცთაჲ ჰნებავს ცხორებაჲ და მეცნიერებასა ჭეშმარიტებისასა მოსლვად“ (I ტიმოთე 2,1).

კუალად იტყვს: „ნებავს უკუე ლოცვად მამათაჲ ყოველსა ადგილსა აყრობად ჳელთა წმიდად თუნიერ რისხვისა და გულისსიტყვსა“ (I ტიმოთე 2,8).

ოსრეთ ყოველნი წმიდანნი მოციქულნი და წინაწარმეტყველნი ლოცვითა და ვედრებითა გარდაიწდიდეს ღღეთა თვისთა და ჩუენცა ამასვე გუასწავებდეს, რათა არა უქმად გარდავიწდიდეთ ღღეთა და ღამეთა, არამედ რათა მარადის ლოცვითა და ვედრებითა შევიჭურნეთ; მარტო რად ვიყუნეთ და კრებულსა შორის დიდძალსა, რამეთუ თუნიერ ლოცვისა და ღმრთისა მიმართ ვედრებისა, არა რად კეთილთაგანი წარემართების. არამედ ლოცვა იგი, რომელსა შევსწირვიდეთ, ნუმცა არს საჩუშნებელ კაცთა და სილაღით, რათა

არა სათხოელისა წილ მოილოს კაცმან ღმრთისაგან შეურაცხებად და ყუძდრებად, რომელსა იტყვს წინაწარმეტყველისა მიერ: „ვითარმედ ერი ესე ბაგითა მათითა თაყუანის მცემს მე, ხოლო გულნი მათნი შორად განშორებულ არიან ჩემგან, რამეთუ ამოვდ მშსახურებენ მე“ (ესაია 29,13), არამედ ჯერარს ლოცვა ჩუენი შემუსრვილითა და მდაბლითა გონებითა დაფარულთა მხედველისა მიმართ თვისგანცა და ეკლესიასა შინა.

რამეთუ წმიდამ მოციქული პეტრე და კორნილიოს მართალი ერდოთა ზედა ლოცვიდეს ასახილველად ყოველთა, ვითარცა მათთვის წერილ არს. არამედ შესმენილ იქმნა წინაშე ღმრთისა ლოცვანი მათნი და მოუვლინა უფალმან ანგელოზნი შემწირველნი თხოვათა მათთა. ხოლო კაინ ძმის მკულეელი მარტო შესწირვიდა მსხუტრპლთა, არამედ არა კეთილად. ეგრეთვე ფარისეველი მარტო ლოცვიდა ერთისა თანა, არამედ ზუაობით, ხოლო ორნივე დაისაჯნეს ღმრთისა მიერ. კუალად ანნა, დედა სამოელისი, მღუმრიად ილოცვიდა, რამეთუ ბაგენი მისნი არა იძროდეს; არამედ უმაღლეს საყვრისა შევიდა ყურთა ღმრთისათა. ხოლო დავით წინაწარმეტყველი: „კრებულსა შორის დიდ ძალსა“, არამედ იგიცა სათნო იყო წინაშე ღმრთისა. ხოლო უკეთუ ზუაობით იყოს, არცა რამ კრებულსა შორის, არცა რამ მარტოობით სარგებელ არს ლოცვა, არამედ უფროდსდა საგონებელ და საძაგელ წინაშე ღმრთისა. ხოლო სიმდაბლით ლოცვა ყოველივე სათნოდ შეწირული წინაშე ღმრთისა, და მე ვჰგონებ: უკეთუ სიმდაბლით იყოს კრებულსა შორის უმჯობეს არს.

ამისათვის აღაშენეს ყოველსა ქუტყანასა შინა ვრცელნი და

დიდნი ეკლესიანი, ამისათვის განაწესეს წმიდათა მოციქულთა და წმიდათა სანატრელთა მღვდელთმოდვართა ღამისთევანი და ყოველი საეკლესიო წესნი. და უკეთუ ესრეთ არა ჯერ იყო, არცა წინაწარმეტყუშლთაგან მოედოთ ესე წესი, არცა მოციქულთაგან ესწავათ, არცა ქრისტესაგან სმენოდათ, რადსათვის თავს იღებდეს ესოდენსა შრომასა და სიფიცხესა მღვდარებისა და ლოცვისასა.

ხოლო უკეთუ ცუდის მეტყუშლნი იგი წინა გვყოფდენ სიტყუასა მას ღმრთისა, ვითარმედ: „რაჟამს ილოცვიდეთ, ნუ მრავალსა იტყუთ, ვითარცა-იგი წარმართთაგანნი, რამეთუ ჰგონებენ, ვითარმედ მრავლის-მეტყუშლებითა მათითა ისმინოს მათი. ხოლო თქუენ ნუ ემსგავსებით მათ, რამეთუ იცის მამამან თქუენმან, რად-იგი გივშს თქუენ, ვიდრე თხოვადმდე თქუენდა მისგან“ (მათე 6,7). ესე ბრძანებანი უფლისანი არა არს მათისაებრ სიტყუსა, რათამცა კაცნი არა ილოცვიდენ, და მისცენ თავი თვისი უღებებასა და ძილსა. და თუმცა ესრეთ ებრძანა უფალსა ვითარცა იგინი ჰგონებენ და ესრეთ განუწესეს, რადსათვის ვერ გულის ვმა ყვეს ესე წმიდათა მოციქულთა და შემდგომთა მათთა მღვდელთმოდვართა, რომელნი ღამე ყოველ და ღღე ყოველ ლოცვიდეს და ყოველსა ეკლესიასა ესე განუწესეს და სჯულად დაუსხნეს. ვითარცა მოციქული პავლე იტყვს: „ყოვლითა ლოცვითა და ვედრებითა ილოცვიდით ყოველსა ჟამსა სულითა და მებრვე ამისთვის იღუძებდით ყოვლითა კრძალულებითა და ვედრებითა ყოველთა წმიდათათვის“ (ეფესელთა 6,18).

და კუალად იტყვს: „ასწავებდით და ჰმობღურიდით თავთა თქუენტა ფსალმუნითა და გალობითა და შესხმითა სულიერითა, მადლითურთ უგალობდით...“ (კოლასელთა 3,16).

კუალად იტყვს: „ლოცვასა განეკრძალენით და იღვებდით მას შინა მადლობდით; ილოცვედით მის თანა და ჩუენთვისცა“ (კოლასელთა 4,2).

ხედავთა ძმანო, რამეთუ ყოვლადვე და ყოველსა ჟამსა ლოცვასა და მღვდარებასა გუმოდღურიან წმიდანი მოციქულნი და არა ლიტონად და მცირედ, არამედ ფსალმუნებასა და შესხმასა და გალობასა პირითა და გულითა და არა უქმად და უღებად წოლასა და ძილსა, რამეთუ იაკობისთვის წერილ არს ძმისა უფლისა. ვითარმედ მიმდემად ლოცვისა და ღამე და ღლე მუწლთდრეკისაგან და ქუეყანასა ზედა შუბლისა ცემითა დაკა[უ]ებულ იყვნეს ვითარცა მუწლნი აქლემისანი, და ღვნო და თაფლუჭი არა ესუა, და არცა რად მშვენიერი შესრულ იყო პირსა მისსა.

უკეთუმცა არა ჯერ იყო ესე ვითარი ფიცხელი ცხოვრებად, რადსათვს მოიპოეს ესევითარი მოქალაქეობად წმიდათა მათ და ყოვლითურთ განწმდილთა და კაცთა ბუნებისა ზეშთა ქმნილთა და რადსათვს ლოცვიდეს და ევედრებოდეს ღამე და ღლე და არა ხოლო თუ ესე, არამედ ყოველნი წმიდანი მოციქულნი და წინაწარმეტყუელნი და მართალნი სამარადისოდ რად ღწვიდეს და მღვდარებითა და ლოცვითა გარდაიწდიდეს ღლეთა თვსთა და ჩუენცა ესრეთვე გვმოდღურიდეს და სახესა და წესსა დაგვდებდეს. და რადსათვს ვიტყვ სხუათა წმიდათა; თუთ თავადი უფალი და მწსნელი ჩუენი, ესე ოდენ ილოცვიდა, „ვიდრელა იქმნნეს ოფლი მისი ვითარცა ცუარი სისხლისა გარდამომავალი ქუძყანასა ზედა“. (ლუკა 22,44). ვითარცა წერილ არს წმიდასა სახარებასა შინა; რამეთუ მუხლთა იდრეკდეს და ესრეთ ილოცვიდეს. ამისათვს

ესეოდენი ოფლი მოსდიოდის ვითარცა ცვარი სისხლისა და არა უღებად და დაჯსნილობით, არამედ შრომით და ჭირით.

ამით დაიყავნ ყოველი პირი უღებად და დაჯსნილობით მლოცველი. უფრომსლა მათ, რომელნი სძაგებენ მუჯლთა დრეკასა და ლოცვასა.

ბუალად პეტრესთვის წერილ არს ვითარმედ: „პეტრე ცვულ იყო საპყრობილესა შინა, ხოლო ლოცვამ გულსმოდგინედ იყოფოდა ეკლესიათა მიერ ღმრთისა მიმართ მისთვის“ (საქმე 12,5). უკეთუ არა იყო განწესებული ლოცვა ეკლესიათა შინა, ვითარ პეტრესთვის, მოციქულთა თავისა, ეკლესიანი ილოცვიდენ?

პერეთვე პავლესთვის, მოციქულისა წერილ არს, ვითარმედ: „შილა და პავლე შეიპყრნეს და მრავალი წყლულება დასდევს და შესხნეს იგინი საპყრობილესა, და ამცნეს საპყრობილის მცველსა მას კრძალულად დაცვამ მათი; და მან, ვითარცა ესევეითარი მცნებამ მოიღო მათგან, შესხნა იგინი უშინაგანესსა საპყრობილესა და ფერწინი მათნი დაპკრძალნა ჳუნდსა შინა. და შუალამესა ოდენ პავლე და შილა ილოცვიდეს და უგალობდეს ღმერთსა; და ისმენდეს მათსა სხუანი იგი პყრობილნი“ (საქმე 16,23).

იხილეთ ძმანო, პავლე, ჳური იგი რჩეული, სამ ცადმდე აღწევნული და გამოუთქმელთა საიდუმლოთა მსმენელი და მხილველი. და მის თანა შილა, ჳაჭუითა და ჳუნდითა შეკრულნი, შუალამე ილოცვენ და უგალობენ ღმერთსა. ხოლო ჩუენ რამდე ვყოთ ცოდვათა შინა განფრდილთა, რომელნი მარადის განსუშნებისა და ძილისათვის მოსწრაფე ვართ და განათლებულსა და ბრწყინვალესა ეკლესიასა შინა ლოცვამ და გალობამ და მადლობამ ღმრთისა

მოგვეწყინების. არა გუცსმის პავლესი ვითარმედ: „მრავლითა ჭირითა გუღირს შესლვად სასუფეველსა ცათასა“ (საქმე 14,22). არცა ქრისტესი, ვითარ იტყვის: „იწრო არს და საჭირველ გზად იგი ცხოვრებად მიმყვანებელი“ (მათე 7,14). არამედ პაპის მოსაგნი გუვეტყვან: ძილითა და განსუძნებითა და მრავალმჭამელობითა ჯერ არსო სათნო ყოფად ღმრთისა. და კუალად იტყვან: ლოცვა და ფსალმუნებად და ღიდების მეტყველებად ღმრთისა მრავლისმეტყველებად შეირაცხებისო, და მათსა ვისმენტ და არა ქრისტესა? არცა წმიდათა მისთა მოციქულთა? და უკეთუ მრავლისმეტყველებად შეირაცხების ღმრთისა მიმართ ლოცვად და გალობად და ფსალმუნებად და ღიდებისმეტყველებად, რამსათვის მოციქული პავლე „ფსალმუნითა და გალობითა და შესხმითა სულიერითა“ გუასწავებს ლოცვასა და ვედრებასა მარადის. ვითარცა ზემორე მოვიხსენეთ. (კოლასელთა 3,16) და ყოველთა წმიდათა ესე სჯულად დაგვსხნეს, რამეთუ თვნიერ ამათსა არა რამ კეთილთაგანი წარემართების, ვერცა მოტევებასა ცოდვათასა მოვიღებთ, ვერცა ვნებათა მძლე ვექმნებით, ვერცა უხილავთა მტერთა განვერებით, და ვერცა საუკუნეთა კეთილთა მივემთხუძვეთ. ხოლო იტყვის: „ნუ მრავლის მეტყველებით, ვითარცა-იგი წარმართთაგანნი“ (მათე 6,7). ესე არს, რაჟამს კაცი ილოცვიდეს და არცა რასა სულიერსა და მტკიცესა და წარუვალსა ეძიებდეს, არამედ ყოველსა ჯორციელსა და ცუდსა და წარმავალსა ითხოვდეს. ესე არს მრავლისმეტყველებად და წარმართნიცა ესრეთვე ილოცვიდეს, რამეთუ ყოველსავე განხრწნადსა და წარმავალსა და ჯორცთა საშუძებელსა ეძიებდეს. ამისთვის ბრძანებს ღმერთი: „ვითარცა იგი წარმართთაგანნი“, რამეთუ მრავლისმეტყველებად

არს რაჟამს კაცი ესე ვითართა ეძიებდეს და ითხოვდეს ლოცვათა შინა. და არა თუ ლოცვასა აყენებს და ღიღებისმეტყველებასა მდაბლითა გულითა, ფსალმუნითა და გალობითა და შესხმითა სულიერითა. არამედ ესრეთ ჯერ არს ლოცვა, ვითარცა წმიდანი მოციქულნი გუასწავებენ და თუთ თავადი უფალი სამეუფოსა მას ლოცვასა განგვწესებს. რამეთუ რაჟამს მას ლოცვასა ვიტყოდეთ, ყოველივე საიდუმლო ლოცვისა და ყოველივე სათნობად მას შინა გამოისახების და სამარადისოსა ლოცვისა და გალობისა და შესხმისა სულიერისა წესი მით მოესწავების. რაჟამს ვიტყოდით: „იყავნ ნებაჲ შენი ვითარცა ცათა შინა, ეგრეცა ქუეყანასა ზედა“. რამეთუ, ვითარცა დაუცხრომელად აქებენ ცათა შინა ანგელოზნი და საქმე არს მათი, რათა სამარადისოდ უგალობდენ და აქებდენ ღმერთსა, ეგრეთცა ჰნებავს მეუფჳსა ჩუენ მიერ ქუეყანასა ზედა ღიღებისმეტყველებითა და ფსალმუნითა მარადის ქებაჲ და გალობად, რათა ვითხოვდეთ მისგან წარუვალთა კეთილთა და ხილულიცა ესე და მსოფლიო შეგუძმინოს აღთქმისაებრ ღმრთისა: „ვითარმედ პირველად ეძიებდით სასუფეველსა ღმრთისასა და სიმართლესა მისსა, და ესე ყოველი შეგეძინოს თქვენ“ (მათე 6,33). და არა თუ სრულიად ულოცველობასა და ღამეულსა ძილსა და უღებებასა ბრძანებს ღმერთი სიტყვითა მით, ვითარმედ: „რაჟამს ჰლოცვიდეთ ნუ მრავლისმეტყველებით“, არამედ ფრიადსა მღვდარებასა და ლოცვასა გვასწავებს უფალი. ვითარცა ეტყოდა მოწაფეთა: „იღუძებდით და ილოცვდით, რადითა არა შეხვდეთ განსაცდელთა“ (მათე 26,41).

ხოლო მარკოზ დასწერს, ვითარმედ: „იღუძებდით უკუტ, რამეთუ არა იცით, ოდეს-იგი უფალი სახლისად მის მოვიდეს: მწუხრი ანუ

შუა ღამესა, ანუ ქათმისა ვმობასა ანუ განთიად; ნუ უკუტ მოვიდეს მეყვსეულად და გპოვნეს თქვენ მძინარენი, ხოლო რომელსა-ესე გეტყვთ თქვენ, ყოველთა გეტყვ: მღვდარე იყვენით“ (მარკოზი 13,35).

ეგრეთვე ლუკაცა დასწერს: „ილოცვედით, რადთა არა შეხვდეთ განსაცდელსა“ (ლუკა 22,40).

ხოლო უფალმან, მარადის მეძიებელმან ცხოვრებისა ჩუენისამან ყოვლისა სათნოებისა თავად ესე ბრძანა და ყოვლისა მცნებისა, რაოდენიცა გუამცნო, უმეტესი სახე და იგავი ამისათუხ შემოილო, ვითარცა იგი ზემოცა გვთქუამს და აწცა უტყვთ, რაოდენნი იგავნი გვბრძანნა ლოცვისათუხ და მღვდარებისა: „და თქუა უფალმან: იყენდ წელნი თქუენნი მორტყმულ და სანთელი თქუენნი აღნთებულ. და თქუენ ემსგავსენით კაცთა მათ, რომელნი მოელიედ უფალსა თუსსა, ოდეს მოვიდეს ქორწილისაგან, რათა, რაჟამს მოვიდეს და ირეკოს, მეყსეულად განუღონ მას. ნეტარ იყვენ იგი მონანი, რომელთამ მოვიდეს უფალი მათი და პოვნეს იგინი მღვდარენი. და შემდგომი“ (ლუკა 12,35).

იხილეთ ვითარ ჰნატრის მღვდარეთა და რომელნი მარადის მზა არიან ლოცვისათუხ და დიდებისმეტყველებად უფლისა, და ვაებასა მისცემს, რომელნი არა მზა არიან ღამე და დღე ქებად და დიდებისმეტყველებად ღმრთისა.

ჰუალად სხუად იგავი ისმინეთ მარადის ლოცვისათუხ. „და იყო ადგილსა რომელსამე თავადი ილოცვიდა. და ვითარცა დასცხრებოდა ლოცვისაგან, ჰრქუა ვინმე მას მოწაფეთაგანმან: უფალო, გუასწავე ლოცუად, ვითარცა იოანე ასწავებდა მოწაფეთა თუსთა. ხოლო თავადმან ჰრქუა მათ: რაჟამს ილოცვიდეთ, თქუთ:

მამო ჩუენო, და შემდგომი“ (ლუკა 11,1).

რამეთუ ყოველსავე ლოცვისა წესსა და ვედრებისასა ლოცვა ესე სამეუფეო გამოსახავს, ვითარცა ზემოცა გვთქვამს. და უკეთუ მარტო ესე ლოცვა ემცნო უფალსა და დაედვა წესად ლოცვისა და სხუამ არა რამ, ვითარცა ლუთერანნი იტყვიან და უფრომდღა მოსაენი პაპისანი, რამსათუსლა შემოილო უფალმან ესოდენნი სახენი და იგაენი მოუწყინებელად ლოცვისანი და თუთცა მრავალგზის ღამეთა ათევედეს ლოცვითა? ანუ სხუათა წმიდათა და ღიღთა ღმრთისმეტყველთა, რამსათუს განაწესეს ეკლესიასა შინა ლოცვა ღამე და დღე მოუწყინებელად ფსალმუნებანი და გალობანი და შესხმანი სულიერნი. და არა ზოლო მარტოდ ლოცვა იგი სამეუფეო „მამო ჩუენო“, რამეთუ რომელიცა ლოცვა და ფსალმუნებამ არს განწესებული წინაწარმეტყველთაგან ანუ ღმრთისმეტყველთაგან, ყოველივე სამეუფეო არს და სულისა მიერ წმიდისა თქმული. ვითარცა წერილ არს: „იოტამ ერთი გინა რქამ ერთი სჯულისაგან და წინაწარმეტყველთა არა წარვდეს“ (მათე 5,18). ზოლო სამეუფეო იგი ლოცვა „მამო ჩუენომსა“ სიადვილისათუს ბრძანა ესრეთ მოკლე და მცირე, რათა ყოველსა კაცსა მიზეზი არა აქუნდეს უღებად წოლისა და ულოცველობისა, არცა მვედართა არცა ვაჭართა, არცა მწყემსთა და არცა მუშაკთა, არცა სნეულთა და არცა მგზავრობასა შინა მყოფთა, და შემდგომად ყოველისა ჰასაკისა მამათა და დედათასა, ბერთა და ჭაბუკთა, რათა არა იტყოდინ ვითარმედ მე უმეტარ ვარ წერილისა, სხუამ იტყოდის: ვითარმედ ეკლესიასა შორს ვარ, და სხუამ იტყოდის ვითარმედ: მღვდელი არა არს ჩემ თანა, და სხუამ უცალოებასა და სხუათა მრავალთა მიზეზთა მიზეზობდეს. ამისათუს ბრძანა ესევეითარი მოკლე და

მცირე ლოცვა, რათა რომელთა სხუად არა რად იცოდენ ანუ ეკლესიასა და სამღვდელთა კაცთა შორევდნენ, ანუ თუ სნეულ იყვნენ, ანუ უცალო იყვნენ რადთაცა მიზეზითა. ესრეთ ლოცვიდენ მოუწყინებელად, რამეთუ ყოველთავე თანა აც ამისი დასწავლა და ყოველთავე მიერ შესაძლებელ არს სიადვილისათვის და სიმოკლისა. ხოლო ბევრგზის თქმა ამისი უმჯობეს არს და კაცად-კაცადი ძალისაებრ და მოცალებისა თანამდებ არს ამისა მრავალ გზის თქმად. ხოლო რომელთა ესე სამეუფეო ლოცვა არა უწყიან, ქრისტიანედ არა შეირაცხების კაცი იგი: და ვად მღვდელისა მის, რომელმან სამწყსოსა თვისსა სიყრმესავე, ესე ყოველსა კაცსა არა ასწაოს, რამეთუ სასჯელი საშინელი მიეწადოს მას. ვგრეთვე მათ, რომელნი არა ისწავებდენ გულსმოდგინედ, დაისაჯნენ. ხოლო მოცალებითა და რომელთა საჭირო საქმე არა თანა ედვას, მათთვის განწესებულ არს ეკლესიასა შინა და ყოველსა ადგილსა: ღამე და დღე და ყოველსა ჟამსა მოუწყინებელი ლოცვა და მარადის მისლვა ეკლესიად და ლოცვა და მადლობად ღმრთისა ფსალმუნითა და გალობითა და შესხმითა სულიერითა. ხოლო რაჟამს იგი ასწავა უფალმან მოწაფეთა — ლოცვა იგი სამეუფეო, მყის ზედა დაპრთო იგავი ესე მოუწყინებელად ლოცვისანი: „და ეტყოდა მათ: ვის თქვენგანსა ესუას მეგობარი და მივიდეს მისა შუვალამეს და პრქუას მას: მეგობარო, მავასხენ საშნი პურნი, რამეთუ მეგობარი მოვიდა ჩემდა გზით, და არა რად მაქუს, რად დაუგო მას. მაშინ მოუგოს მას შინადთ გამო და პრქუას მას: ნუ შრომასა შემამთხუევ მე, რამეთუ კარი დაჭმულ არს და ყრმანი ჩემნი ჩემ თანა არიან სარეკელსა ზედა; ვერ ძალ-მიც აღდგომად და მიცემად შენდა. გეტყვ თქვენ: დადაცათუ არა ეძლოს მას აღდგომად და მიცემად,

რამეთუ არს იგი მეგობარ მისა, წყინებისა მისთვის მისისა აღდგეს და მისცეს, რაოდენნი უჭმდეს მას. ხოლო მე გეტყვ თქვენ: ითხოვდით, და მოგეცეს თქვენ, ეძიებდეთ და ჰპოოთ, ირეკდით და განგელოს თქვენ. რამეთუ ყოველი, რომელი ითხოვდეს, მიიღოს, და რომელი ეძიებდეს, ჰპოოს, და რომელი ირეკდეს, განგელოს. ვის უკუე თქვენგანსა მამასა სთხოვდეს ძე პურსა, ნუუკუე ქვა მისცეს მას? გინა თუ თევზსა სთხოვდეს, ნუუკუე თევზისა წილ გუელი მისცეს მას? განა თუ კუერცხსა სთხოვდეს, ნუუკუე ღრიანკალი მისცეს მას? უკეთუ თქვენ უკეთურთა იცით მისაცემელი კეთილი მიცემად შვილთა თქვენთა, რაოდენ უფროდს მამამან ზეცით მოსცეს სულიწმიდად, რომელნი სთხოვდენ მას“ (ლუკა 11,5). ხოლო ვინმცა იყო ესრეთ უგუნურ და უცნობო, რომელსამცა ესმოდის ცხოველსმყოფელნი ესე ბრძანებანი და აღთქმანი იგი, რომელ აღუთქუნა უფალმან მთხოველთა და მვედრებელთა მისთა და არა ეძიებდა მისგან წყალობასა და მოღებად ცოდვათა მოტევებასა. გინა თუ მიმთხუევედ ცხოვრებასა საუკუნოსა. ანუმცა არა ჰრეკდა დღე და ღამე მოუწყინებელად კარსა მოწყალებისა მისისასა, რათამცა განელო მას. რამეთუ უტყუშლ არს აღთქმათა შინა მისთა, რამეთუ „მეძიებელთა მისთა მსწრაფლ ეპოების“. ვითარცა იტყვს წინაწარმეტყუელისა ესაიას მიერ ვითარმედ: „რაჟამს დალაღებდე უფალმან ისმინოს შენი, და ვიდრე თხოვადმდე შენდა გრქუას: აქა ვარ“. ამისათვის ჯერ არს ჩუენდა მარადის ლოცვად ღამე და დღე; ვითარცა გუასწავებს მოციქული პავლე და იტყვს: „მოუკლებელად ილოცევდით, ყოველსა შინა ჰმადლობდით, რამეთუ ესე არს ნებად ღმრთისად ქრისტე იესოს მიერ თქვენდა მიმართ“ (I თესლონიკელთა 5,17). რამეთუ ესრეთ ყოველითურთ გუასწავებენ

მოუკლებელად ლოცვასა და არა უღებად წოლასა და მოწყინებასა. ამის პირისათვის სხუადცა იგავი ისმინეთ, რომელი თქუა უფალმან: „და ეტყოდა მათ იგავსაცა, ვითარ-იგი ჯერ-არს მათდა მარადის ლოცვად, და რადთა არა ეწყინებოდის ლოცვასა შინა. და იტყოდა: მსაჯული ვინმე იყო ქალაქსა შინა, ღმრთისა არა ეშინოდა და კაცთაგან არა პრცხუენოდა. და ქურივი ვინმე იყო მასვე ქალაქსა შინა. და მოვიდის მისა და ეტყვნ: მისაჯე მე წინა მოსაჯულისაგან ჩემისა. და არა ისმინის მისი ვიდრე რომლად ჟამადმდე. ამისა შემდგომად თქუა გულსა შინა თვისსა: დაღათუ ღმრთისა არა მეშინის და კაცთაგან არა მრცხუენის, ამისთვის, რამეთუ შრომასა შემამთხუევს მე ქურივი ესე მარადის. უსაჯო მას, რათა არა მარადის მოვიდოდის და მაწყინებდეს მე. და პრქუა მათ უფალმან: ისმინეთ, რასა-იგი მსაჯული სიცრუვისად იტყვს. ხოლო ღმერთმან არა- მე ყოსა შურისგებად რჩეულთა მისთამ, რომელნი დაღადებენ მისა დღე და ღამე, და სულ გრძელ არს მათ ზედა“ (ლუკა 18,1).

აჰა ცხადი იგავი და სახე ჭეშმარიტი მოუწყინებელად ლოცვისა და დღე და ღამე ვედრებისა და დაღადებისა, რომელი გუესმა სახარებისა ბრძანებისაგან, რამეთუ მსაჯული სიცრუისა შემოილო იგავად, რომელსა ღმრთისაგან არა ეშინოდა და კაცთაგან არა პრცხუენოდა და არცა ბუნებითი მოწყალებამ აქუნდა, არამედ თავისა თვისისა წყინებისათვის ისმინა ქურივისა მის და უსაჯა. რად ვთქუათ ბუნებით სახიერისა მის მეუფისათვის, რომელსა აქუს უფსკრული მოწყალებისა და კაცთმოყვარებისა და მზა არს შეწყნარებად ყოველთა, რომელნი დაღადებენ მისა დღე და ღამე. ვითარ ეგების თუმცა არა ისმინა მათი, ანუ არა მოხედნა ვედრებასა მათსა, ანუ ვინ არს უსასოო მოწყალებათაგან მისთა

ესრეთ, რომელმანცა დაიცონოს²² აღებად პირისა და ვედრებად მისა, რომელი ვმობს მარადის: „ითხოვდით და მოგეცეს თქვენ, ეძიებდით და პპოოთ, ირეკდით და განგელოს თქვენ“. ხოლო მოსაენი პაპისანი მოძღურნიან მათგან შეცთომილთა ერთა და ეტყუან: ღამე ძილისათვის მოუცემიეს ღმერთსა და ღლე ჭამისა და საქმისათვისო და არა ისმენენ ესოდენტა მოძღვრებათა უფლისათა და ყოველთა წმიდათა მისთათა, რომელნი ესრეთ გვასწავებენ, ვითარმედ: ღამე მცირედ განსუშნებისათვის არს მოცემულ კაცთათვის და უმეტესსა ჟამსა ლოცვისა და მადლობისათვის ღმრთისა. და ღლე კუალად, პირველად ლოცვისა და მადლობისათვის ღმრთისა და მერმე ძალისაებრ კაცად-კაცადისა შრომა და საქმე. და კუალად მადლობად და ლოცვა სიტყვისაებრ დავითისა: „მწუხრი, დილეულ და სამხრად მიუთხრობდე და ვიტყოდე და ესმეს ვმისა ჩემისა“ (ფსალმუნი 54,18). და კუალად: „შუდგზის დღესა შინა გაქებდე შენ“ (ფსალმუნი 118,164); რამეთუ ყოველნი წმიდანი ძუძლსა შინა სჯულსა და ახალსა, ლოცვით განბრწყინდეს, და თუთ თავადი ქრისტე ამას ქადაგებს და ამას სჯულგუდებს, რათა მარადის ვლოცვიდეთ ვითარცა იგი ილოცვიდის და მოწაფეთა თუსთა ამას უბრძანებდის. და უკეთუ მის მიერ და მისგან არა სმენოდა და არცა ეზილვათ, ვითარ საპყრობილესაცა შინა შეკრულნი ჯაჭვითა და დაკრძალულნი წუნდსა შინა ღამე ყოველ უგალობდეს ღმერთსა, ვითარცა ზემოცა მოვიწსენეთ პავლესთვის. ეგრეთვე წმიდანი სამნი ყრმანი, ცეცხლსა შინა დაუდუმებელად გალობდეს და აკურთხევდეს ღმერთსა; და დანიელ - მღვმესა შინა ლომთასა, იერემია - მწვრსა ჯურღმულსა შინა, და იონა - მუცელსა ვეშაპისასა ილოცვიდეს.

ჩუენ რამდე ვყოთ ცოდვათა შინა შობილთა და მას შინა აღზრდილთა და მრავლითა ბოროტითა განფრდილთა, რომელთა გუცონის⁵³ აღდგომად და ვედრებად ღმრთისა, ანუ ეკლესიად მისლვა, ანუ რამ ყონ მათ, რომელნი ღბილთა სარეცელთა ზედა ქუე წუანან და არა აღიხილვენ ზე, ვიდრე მზისა აღმოსლვადმდე; არცა მივლენ ეკლესიად. უკეთუ წმიდანი იგი, რომელთა ღირსვე არა იყო სოფელი ესე, ესოდენტა ჭირთა და პყრობილებათა შინა არა დაიცონეს⁵⁴ დიდებად და გალობად ღმრთისა, ჩუენ განათლებულსა და ბრწყინვალესა ეკლესიასა შინა გუეწყინების დგომა და ლოცვა და ცუდადმეტყველებასა და უქმთა გულის სიტყუათა შევექცევით და არა გუეშინის გულთა და თირკმელთა გამომეძიებელისა ღმრთისაგან. სამართლად ითქუმის ჩუენტვსცა: „ერი ესე ბავითა მათითა პატივ-მცემს, ხოლო გულნი მათნი შორად განშორებულ არიან ჩემგან“ (მარკოზი 7,6).

არამედ გულსმოდგინეთ შემოვკრბეთ ეკლესიად და დამდაბლებულითა და შემუსრვილითა გულითა ვითხოვდეთ ღმრთისაგან წყალობასა და მოტევებასა ცოდვათასა, რამეთუ წერილ არს: „სული შემუსრვილი და გული შემუსრვილი და დამდაბლებული ღმერთმან არა შეურაცხ-ყოს“ (ფსალმუნი 50,19). ესრეთ სიმდაბლით მლოცველი უყვარს უფალსა და არა სილალით და ამპარტავენებით, და რათა მცნებათაცა მისთა ვიმარხვიდეთ და ბრძანებათა მისთა ვყოფდეთ.

ხოლო უკეთუ არა ვისმინოთ მისი, არცა მან ისმინოს ჩუენი. და უკეთუ ჩუენ არა მიუპყრათ ყური, არცა მან მოყოს

53. გვეზარება.

54. დაიზარეს.

ყური მისი ჩუენდა მომართ, ვითარცა წერილ არს ლევიტელთა შინა: „უკეთუ ბრძანებათა ჩემთა ხულოდით და მცნებათა ჩემთა იმარხუდეთ და ჰყოფდეთ მათ, ყოველი, რაოდენი გამცენ თქვენ, მოვიხილო თქვენ ზედა და გაკურთხნე თქვენ და აღგაორძინე თქვენ და განგაძრავლნე თქვენ“ (III ლევიტელთა 26,9). და შემდგომი იგი აღთქუმანი, რომელ აღთქმულ არიან, რომელთა დაიმარხონ ბრძანებანი მისნი. და მერმე იტყვს: „ხოლო უკეთუ არა ისმინოთ ჩემი, არცა ჰყოფდეთ ბრძანებათა ჩემთა, არამედ ურჩ ექმნეთ მათ და სამართალნი ჩემნი მოიწყინნეს სულმან თქვენმან და არღარა ჰყოფდეთ ყოველთა მცნებათა ჩემთა და განაქარვნეთ აღთქუმანი ჩემნი და მეცა ვგრეთვე გიყო თქვენ: და მოვავლინო თქვენ ზედა უნაყოფოებად, და სთესვიდეთ თესლსა თქუენსა ცუდად და გღვენიდენ თქვენ მტერნი თქუენნი და დაეცნეთ წინაშე მტერთა თქუენთა, და შევმუსრო გინებად ამპარტავენებისა თქუენისად“ (III ლევიტელთა 26,14) და შემდგომი ამისა რავდენნი წერილ არიან რისხვანი ურვათათუს ბრძანებისა მისისათა.

ტუალად ღმერთი აყუძიდრებს მწიგნობართა და ფარისეველთა და ეტყვს: „ვად თქუენდა, მწიგნობარნო და ფარისეველნო ორგულნო, რომელნი შესჭამთ სახლებსა ქურივთასა და მიზეზით განგრძობილად ილოცვიდით ამისათუს მოილოთ უმეტესი სასუჯელი“ (მათე 23,13). ამისათუს შემოვიდე ბრძანებანი უფლისანი და სიტყუანი წინაწარმეტყველთანი ვითარმედ: ღმერთსა სიმართლით მლოცველი უყუარს. რაჟამს მცნებათაცა მისთა ვიმარხვიდეთ და ბრძანებათა მისთა ვჰყოფდეთ და ქუელის საქმითა და მოწყალებითა ჯელნი ჩუენნი სავსე იყვნენ და დავრდომილთა, ობოლთა და ქურივთა უსჯიდეთ, მაშინ ისმინოს ჩუენი და ვიდრე თხოვადმდე

ჩუენდა გვრქუას: „აჰა აჰა ვარ“. და უკეთუ უსამართლოებითა და ანგარებითა და მოხუეჭითა ველნი ჩუენნი სავსე იყვნენ და სხვთა მრავლითა ბოროტითა შებლალულ, ვითარ ისმინოს ჩუენი, ანუ ვითარ მოყოს ყური მისი ვედრებასა ჩუენსა. ხოლო უკეთუ თქუას ვინმე ვითარმედ: ვაებად იგი, რომელი ჰრქუა, მწიგნობართა და სჯულის მოძღუართა მიმართ ბრძანაო, რომელნი შეშჭამენ სახლებსა ქურივთასა და მიზეზით განბრძობილად ილოცვენო. ჰე, ჭეშმარიტად ესრეთ არს და მეცა ეგრეთვე ვიტყვ მწიგნობართა და სჯულის მოძღუართა უმეტესად ეთხოების მცნებათა მისთა დამარხვა. და გარდამსვლელთა ბრძანებისა მისისათა უმეტესი სასჯელი მიეწადების, ვითარცა იტყვს მოციქული პეტრე: „რამეთუ ჟამმან დაწყებად სასჯელისა სახელისაგან ღმრთისა იწყოს პირველად, უკეთუ კულა პირველად ჩუენგან, რა-მე იყოს აღსასრული ურჩთა მათ სახარებისა ღმრთისათა? და უკუეთუ მართალი ძნად განერეს, უღმრთოდ იგი და ცოდვილი სად-ღა იპოოს“ (I კათოლიკე პეტრესი 4,17).

ღადაცათუ სჯულის მოძღუართა და მწიგნობართა მიეწადების სასჯელი არა დამარხვისათუხ სჯულისა, არამედ ისმინეთ მოციქულისა, რომელსა იტყვს: „პირველად სასჯელი ჩუენგან იძიებისო“. და უკეთუ პირველად ჩუენგან, რამე ეყოს ურჩთა სახარებისა ღმრთისათა, რამეთუ სასჯელი ღმრთისა მართალ არს და გარდამავალთა ბრძანებისა მისისათა და ურჩთა სახარებისა ღმრთისათა ზოგადად მიეწადების სასჯელი. ხოლო, რომელნი იმარხვენ მცნებათა მისთა და ბრძანებათა მისთა ყოფენ, ნეტარებანი და აღთქმანი ზოგად მიენიჭების ყოველთა. პირველად მწიგნობართა და სჯულის მოძღუართა, მერმე ყოველთა კაცთა,

მორჩილთა ბრძანებისა მისისათა.

ხოლო ჩუენ პირველსავე სიტყუასა მოვიდეთ, ვითარმედ: უკეთუ სხვთა ყოვლითა ბოროტითა სავსე ვიყვნეთ და ბოროტისაგან ჩუეულებისა მოუქცეველ, მარტოდ ლოცვისაგანცა არა რამ გუჭრგოს. და უკეთუ ბოროტთაგან ვეკრძალებოდეთ და ძალისაებრ ვისწრაფოთ დამარხვად მცნებათა მისთა, მაშინ კეთილ არს ჩუენდა ფრიად ლოცვა მარადის, ღამე და ღლე მოუწყინებელად. მარტო რამ ვიყვნეთ და კრებულსა შორის, სახლთა შინა ჩუენტა და ეკლესიათა შინა, ყოვლადვე და ყოველსა ჟამსა და ადგილსა. კეთილ არს ჩუენდა ლოცვა და თვნიერ ამისა არა რამ კეთილთაგანი წარემართების და არცაღა ცხოვრებაჲ ჩუენი დაიცუების. და ყოველთა სათნობათა ესე არს სამკაული და გვრგვნი. და უკეთუმცა ღიდად არა სავმარ იყო ესე კაცთა ბუნებისათუს, არცა მქსნელი ჩუენი ქრისტე ესრეთ გულსმოდგინედ აღასრულებდა ლოცვასა მარადის ღლე და ღამე, თუსაგან მარტო და კრებულსა შორის მოწაფეთასა, და ღამესა ათევლის ლოცვითა ღმრთისა მიმართ, ვითარცა ზემოცა მრავალი აღგუწერიეს ამის პირისათუს და ჩუენ სახესა მოგუცემდა მოუწყინებელად ლოცვისასა, რათა შეუდგეთ ბრძანებათა მისთა და ღამე და ღლე მოუწყინებელად ვილოცვიდეთ შემუსრვილითა და მდაბლითა გონებითა.

ხოლო, რომელთა არა აქუს მოცალეებაჲ საჭიროთა სავმართათუს და ჯეროვნისა მიზეზისა, ვითარ არიან: მუშაკნი და მოწელებნი, და ჯორციელთა უფალთა ქუჭმე მყოფნი, იგინი ვერ აღასრულებენ დაუკლებელად განწყესებულსა ლოცვასა, არამედ კაცად-კაცადსა ძალისაებრ და მოცალეებისა ეკლესიისა მოძღუართა მიერ აქუნდინ

განწესებული ლოცვა, გინა თუ თვსგან, გინა თუ საკრებულოდ. ხოლო სამეუფეო იგი ლოცვა ყოვლადვე და ყოველსა ჟამსა, ყოველთა კაცთა და ყოველსა საქმესა შინა მყოფთა წარუალად თანა აც თქმა და მით ლოცვა. ხოლო მოწესენი და ერისაგანნი, მოცალენი და თავისუფალნი ცუდისა და ჯორციელისა განცხრომისა ძლით, და უმიზეზოთა მიზეზითა ნუ დააკლდებიედ ეკლესიად მისლვასა, ნუცა თვსაგან ლოცვასა და ვედრებასა. ხოლო კვრიაკესა და საჩინოთა დღესასწაულთა, მოწესეთა და ერისაგანთა, დიდთა და მცირეთა, მოცალეთა და მუშაკთა და ყოველსა ჰასაკსა, თვნიერ სნეულებასა შინა მყოფთა თანა აც ყოვლისა საქმისაგან მოცალეობად და ეკლესიად მისლვად და ღამე და დღე ლოცვად და მღუძარებად, მადლობად და ქებად ღმრთისა, განწესებისაებერ წმიდათა მოციქულთა და ღმერთშემოსილთა მამათასა.

ხოლო ლათინთა ყოველივე მოსაქეს ეკლესიით და დაჰწსნნეს მამათა საზღუარი და კაცად-კაცადი შეუდგა ნებასა და განზრახვასა თვსსა, და მოიპოეს ყოველი დავსნილობად და ნებად ჯორციელი და არღარა არს მათ შორის საეკლესიო განწესებული ლოცვა და ფსალმუნებად, არცა გალობად და დიდებისმეტყველებად, არცაღა თვსგან, თვნიერ მცირედ მამაო ჩუენოსა და წირვისა, და იგიცა უკრძალველად და თვნიერ მოცემულისა საეკლესიოსა წესისა, რომელი თვსსა ჟამსა იგიცა ძალისაებერ უნაკლულოდ აღვეწეროდ.

აწ უკუმი ვკითხვით მათ: ვინ ასწავა ესე წესი, რათა არა ლოცვიდენ, ვერცა შეიკრძალონ მუცელი. რომელმან წინაწარმეტყველმან ანუ რომელმან მოციქულმან განუწესა ესე ანუ რომელმან კრებამან სჯულ უდვა ესე? უკეთუ წმიდათა მარადის ევმარებოდა მარხვა

რაისა პიწეწისათვის იგინი არა ილოცკენ . . . _____

და ლოცვა, ჭირი და შრომა, ჩუენ რამ ვყოთ მარადის ცოდვათა შინა მყოფთა. ანუ ვითარ მოვიღოთ ცოდვათა მოტევებამ თუნიერ ამისა? ესე შევიტკბოთ მორწმუნენო და ამით სათნო ვეყვნეთ ღმერთსა, რათა სხვსაცა სათნოებისა და ბრძანებისა მისისა შეუძლოდ დამარხვად და ღირსვიქმნეთ ცხოვრებასა საუკუნოსა ქრისტე იესოს მიერ ღმრთისა ჩუენისა, რომელსა შუენის ყოველი ღიღებამ, პატივი და თაყვანისცემა თანა დაუსაბამოფთ მამით და ყოვლად წმიდით სულითურთ, აწდა მარადის და უკუნითი უკუნისამდე. ამინ.

XXIV თავი აღმოსავლეთით ლოცვისათვის

3 თქუთ რად იგი ჯერ იყო ლოცვისათვის, მადლითა სულისა წმიდისადათა და არა წუძბულ ვიქმნენით შემდგომითი შემდგომად აღწერად.

4 წ კუალად აღმოსავლეთით ლოცვისათვის ვიტყოდეთ, თუ ჩუენ რადსა და ვითარისა მიზეზისათვის ვილოცავთ აღმოსავალით მხედველნი და პაპის მოსავთა შორის არცაღა ესე იპოების, არამედ ვითარ და სადეთცა დაემთხვოს აღმოსავალით გინა დასავალით, ჩრდილოდთ ანუ სამხრით, მუნით ლოცვენ და თაყვანისცემენ და საკურთხეველთაცა ეგრეთვე აღმართებენ და არა იმარხვენ ამასცა ზედა, ძუძლითგანსა მოცემულსა წესსა და საზღუარსა წმიდათა მოციქულთა და წინასწარმეტყველთაგან მოსწავებულსა.

5 ხოლო ჩუენ, მართლმადიდებელნი არა გარდავალთ მათ⁵⁵ მიერ დადებულსა საზღუარსა, რამეთუ წმიდათა მოციქულთა აღმოსავლეთით განგვიწესეს თაყუანისცემა და ყოველსა ქუეყანასა, ყოვლით კერძო და ყოველსა შინა სოფელსა ეკლესიანი რად დაამყარნეს, მას შინა აღმოსავალით კერძო აღმართნეს საკურთხეველნი და ესრეთ განგვიწესეს ლოცვა და თაყუანისცემა; რამეთუ ვერა სადა კპოო, რომელსაცა ქუეყანასა მიიწიო, თვნიერ აღმოსავლეთისა სხუთ კერძო დამყარებული ეკლესია. არცა მცირე და არცა დიდი, არცა საკურთხეველი. არა ხოლო თუ ჩუენ მართლმადიდებელთასა, არამედ არცაღა სხუათა მათ ქრისტიანედ სახელდებულთა მწვალებელთა, მრავალთა ქუეყანათა შინა განფენილთა და უკეთუ მოციქულთაგან ძუელილთგანვე არა

55. მოციქულთა და წინასწარმეტყველთა მიერ.

იყო მოცემულ და მათ მიერ განწესებულ, რადსათვის ერთსაცა შინა ქუეყანასა ანუ დაბასა არა იპოების სახით კერძო აღმართებული საკურთხეველი, გინა ეკლესია თვნიერ აღმოსავლეთისა.

ხ ოლო იტყვან პრომსა შინა, რომელთამე ძუჭლითაგანთა ეკლესიათა, ახლად შეცვალებულთა და აღმოსავალისა ნაცვლად დასავალით გინა თუ სამხრით ანუ ჩრდილოდთ კერძო საკურთხეველთა აღმართებასა. არა ძუელითგან, არამედ ახლად მათ მიერ შეცვალებულსა; რათა ამითცა განეყონ და განეშორონ აღმოსავლეთისა ეკლესიასა და ყოველი მათი უცხო იყოს ძუელითაგანისა განწესებისა მიმართ და უკეთუმცა ძუელითგანმცა ყოფილ იყო ესრეთ, ვითარცა ივინი იტყვიან, ერთსამცა ადგილსა იპოებოდა თვნიერ აღმოსავლეთისა დამყარებული ეკლესია. რამეთუ არცაღა ამას ზედა დაიმარხეს წესი და საზღუარი წმიდადთა მოციქულთა და ღმერთშემოსილთა მამათა და ძუელითაგანსა მოცემულსა წესსა ზედა არა დაადგრეს, რამეთუ წმიდათა და სანატრელთა მოციქულთა, თვალთ მხილველთა ქრისტესთა და ჳელით მსახურთა, აღმოსავალით განგვწესეს თაყუანისცემა და ლოცვა უწერელად ვითარცა დასწერს დიდი ბასილი და წმინდა იოანე დამასკელი ვითარმედ: „უწერელად მოგუეცნეს მრავალნი ქრისტეანობისა წესნი მოციქულთაგან; ვითარცა იგი აღმოსავლეთით ლოცვა და ჳვრისწერით თაყუანისცემაო“. რამეთუ მოციქულთა მიერ არს განწესებული ესე, რათა აღმოსავალით კერძო მხედველნი ვილოცვიდეთ, რამეთუ მოციქული იტყვს: „მძანო გაქებ თქვენ, რამეთუ ვითარი ჟამი გახსოვს თქვენ რომელი მოგეც“; რამეთუ წიგნისა წილ ყოვლისა ქუეყანისა ეკლესიანი დაღადებენ აღმოსავალით მიმართ ლოცვასა, რამეთუ მათ მიერ არს პირველად

ეკლესიანი ყოველსა ქუეყანასა დამყარებულნი. ამის მიზეზისათვის, რამეთუ პირველი მამული ჩუენი* აღმოსავალით გვისწავიეს, რომელი წარწყმიდა ადამ, მამამან ჩუენმან. მას მოვიხსენებთ ვინამ იგი გამოვეხუენით და კუალად მოველით პირველისა მიმართ საშუებელისა მიქცევასა. ვითარცა დასწერს წინაწარმეტყველთა შორის დიდი მოსე ღმრთისმხილველი: „ვითარმედ დაასხა უფალმან სამოთხე აღმოსავალით და მუნ დაამკვიდრა კაცი იგი პირველი“ (დაბადება 2,8).

ბ ოლო დავით იტყვს: „მეუენი ქუეყანისანი აქებლით ღმერთსა და უგალობლით უფალსა, რომელი-იგი ამაღლდა ცასა ცათასა აღმოსავალით“ (ფსალმუნი 67,33).

ღ ა კარავსა მასაცა საწამებელსა აღმოსავლეთით აქუნდა კრეტ-საბმელი და სალხინებელი.

ღ ა ტომი იუდასი, ვითარცა უპატოსნესი აღმოსავალით კერძო იყო მდგომარე.

ღ ა სახელოვანსა მას ტადარსა სოლომონისასა ბჭე აღმოსავლეთით აქუნდა.

ღ ა კუალად, ესაია წინაწარმეტყველი იტყვს: „აჰა ესერა ქალწული მოუდგეს და შვეს ძმ და უწოდიან სახელი მისი ევმანუელ, რომელ არს ჩუენთანა ღმერთი: აღმოსავალ არს სახელი მისი“.

ღ ა კუალად ეზეკიელ საკვირველი წინასწარმეტყველთა შორის იტყვს: „და მომაქცია მე გზასა მას ბჭისა მის წმიდათასა გარეშესა, რომელი ხედავს მზისა აღმოსავალად“ (ეზეკიელი 44,1).

ხოლო ზაქარია წინაწარმეტყველი, მამა წმიდისა იოანე ნათლისმცემლისა იტყოდა: „მოწყალეებითა წყალობისა ღმრთისა ჩუენისათა, რომელთა მიერ მომხდენა ჩუენ აღმოსავალმან მალლით“.

ხოლო მოგუნი იგი მოვიდეს რამ ბეთლემს, განმაცხოველებელსა მას შობასა უფლისა, იტყოდეს: „რამეთუ ვიხილეთ ვარსკულავი მისი აღმოსავალით და მოვედით თაყუანისცემად მისა“.

ხოლო მეუფე ჩუენი ქრისტე, რაჟამს იგი ჯუარს ეცვა ხსნისათვის ყოვლისა სოფლისა, დასავლით მხედველი დამსჭუალეს ჰურიათა ჯვარსა ზედა, რათა ვითარცა პირისპირ მისა მიმართ მხედველთა აღმოსავლით თაყუანისცემდეთ; ვითარცა მოგვითხრობენ წმიდანი მამანი.

რამეთუ ამალღებაცა მისი დიდებული აღმოსავალით იყო, ვითარცა იტყვს წინასწარმეტყველი: „რომელი იგი ამალღდა ცასა ცათასა აღმოსავალით“ და განკვირებულნი მოციქულნი შიშით თაყუანისცემდეს, ვინამცა ანგელოზნი ეტყოდეს მოციქულთა: „აკანო გალილეველნო, რამსა ჰხედავთ და გიკვირთ? ესე იესო, რომელი ამალღდა თქუენგან ზეცად, ეგრეთვე მოვიდეს, ვითარცა იხილეთ აღმავალი ზეცად“ (საქმე 1,11).

ღო რამეთუ მეორედ მოსვლაცა იგი საშინელი, აღმოსავალით იქმნების, რამეთუ მუნით მოგვესწავების გამოჩინებაჲ მეუფისა; ვითარცა ანგელოზნიცა ეტყოდეს მოციქულთა და ვითარცა თითითა უჩუენებდეს მუნით მოსლვასა. და თუთ თავადი უფალი იტყოდა, ვითარცა სახარებასა შინა წერილ არს: „ვითარცა ელვა რამ აღმობრწყინდის მზისა აღმოსავალით და ჩანნ ვიდრე დასავალამდე, ეგრეთვე იყოს მოსლვა ძისა კაცისა“.

და ესოდენტა და ესევიტართა მიზეზთათვის თაყუანისცემთ და ვილოცავთ აღმოსავალით კერძო მხედველნი და ამისთვის მოგუეცნეს ესე წესნი და წმიდანთა ეკლესიანი ესრეთ არიან დამყარებულნი და არა სადა ჩანს სხვთ კერძო. არა რომელსა ადგილსა, ერთიცა მცირე ეკლესია, არცა საკურთხეველი, არცა გუბტერი თუმცა დამყარებულიყო თუნიერ აღმოსავლეთისა.

და თვთ ბუნებადცა ჩუენი ეგრეთ გუასწავებს და მიგვიზიდავს აღმოსავლისა მიმართ მხედველად; რამეთუ აღელის რამ ცისკარი ყოველთა კაცთა სახედველთა, ვითარცა მალნიტნი რკინასა, ეგრეთ მიიზიდავს, რამეთუ ვითარცა ხილულისა მიმართ მზისა სურის ყოველსა დაბადებულსა, ეგრეთვე უხილავისა მიმართ ნათლისა მოსურნე არს სულნი ჩუენნი. ვინამთგან ნათელ არს ღმერთი ჩუენი და ნათლისა დაბადებულ; მუნითცა თაყუანისცემთ, რამეთუ მიერ არს აღმობრწყინებად ყოველთა ნათელთა და არა მცირესა გულისხმისყოფასა მოგუეცემენ ხილულნი ესე ნათელნი უნივთოდსა მის ნათლისა მიმართ, რათა მისა გვსუროდის და მას ვეძიებდეთ.

ხოლო ჩუენ ესოდენნი წამებანი გვექონან საღმრთოთა წერილთაგან და ბუელითგანიტგან, მოცემისაებრ მოციქულთა და წინაწარმეტყველთასა. ხოლო უკეთუ აქუსთ რამდე სიტყუად მათცა გუაუწყონ, რამსა მიზეზისა ანუ რამსა მოცემისა მიერ არღარა თაყუანისცემენ აღმოსავალით კერძო, არამედ საღეთცა ენებოსთ და ვითარცა დაემთხვოს მუნითცა ილოცვენ. ვინ არს მათ შორის ამისი მოწამე, ანუ დამამტკიცებელი ამისი: მოციქული ანუ წინაწარმეტყველნი ანუ წმიდათაგანი ვინმე? არა სადა, ნუ იყოფი, ვითარ ოდეს გვიჩუენებენ მოწამესა ამისსა.

ბრამელ იტყვიან ვითარმედ: ღმერთი გარეშეუწერელ არსო, ყოველგან არსო და ყოველივე სავსე არს ღიდებითა მისითა და სადეთცა ენბოს კაცთა მუნითცა თაყუანისცენ, არა რამ უჯერო არსო.

ხოლო ჩუენ ესრეთ მიუგებთ ვითარმედ: ვინ არა უწყის ესე, რომ ღმერთი გარეშეუწერელ არს, უხილავ და მიუწდომელ, ყოველგან არს და ყოველივე სავსე არს ღიდებითა მისითა და არა არს ადგილი არცა აღმოსავლეთი არცა დასავლეთი არცა ჩრდილო არცა სამხარი არცა ზესკნელი არცა ქუესკნელი მისგან დაკლებული, თუმცა ყოველივე სავსე არა იყო მისგან და მის მიერ, რამეთუ თქმულ არს ვითარმედ: „არა მე აღვაგვება ცასა და ქუეყანასა? და არა არს ადგილი ჩემგან დაკლებული“ (იერემია 23,24)

ბრამელ ესე არა მოსაგონებელ არს, არცა იქმნების, თუმცა ღმერთი ანუ ვითარ ნისლი ანუ ვითარმცა ჰაერი განფენილ იყო ყოველთა არსთა შორის და არამცა აქუნდა ადგილი გარეშეუწერელად და მიუწდომელად; არამცა აქუნდა გუამოვნება და თვითება, რათამცა მცირედ რაიმე გონებისა წულილადისა ხედვითა არა იხილვებოდა და სრულიად მიუწთომელ და უცნაურმცა იყო, რამეთუ ვინამთგან კაცი ხატად მისა დაიბადა მის მიერ, მცირედ რამე და აჩრდილის სახედ გონებაცა ჩუენი ემსგავსების მას, რამეთუ გონება ჩუენი შინაგან ჩუენსა დამკვდრებულ არს და ყოველგან მიიწვევის და ყოველსავე უხილავად განიხილავს და ვერა რამ ადგილი შეიცავს მას, ვერცა გარეშემოეწერების. არამედ იგი შეიცავს ყოველსა. ხოლო შინაგან ჩუენსა დამკვდრებულ არს ერთსა რომელსამე

ადგილსა.

ე გრეთვე ღმრთისათუს, უზეშთაესისა მის არსებათასა, უხილაგ-
 ისა და გარეშეუწერელისა, უსაზღვროჲსა, მიუწდომელისა მცირედ
 რამე გულისწმავყოფთ წუღილაღითა მოგონებითა გუამოვნებასა
 და თუთებასა განუყოფელისა და შეურევნელისა წმიდისა სამებისა
 ერთღმრთაებისასა და ვიტყუთ სამკუდრებულად ცასა და საყდართა
 ზრდა ჯდომასა. დაღათუ გარეშეუწერელ არს და ყოველთა არ-
 სთა მიერ გარეშეუვალ, არამედ წინასწარმეტყველთა ხილვისაებრ,
 რომელი მათ თითოსახედ გამოუბრწყინდა, ეგრეთ გულისწმავყოფთ
 ცათა შინა დამკუდრებასა მისსა და ქერაბინთა ზედა განსუძნებასა
 და გარემო მისა მრავალ რიცხუსა სერაბინთასა, ვითარ ძალი-
 საებრ და დატევენისა მათისა მრავალ სახედ ეწუძნებოდა, ვითარცა
 წერილ არს.

მ ოსე წინასწარმეტყველმან იხილა მთასა ზედა სინასა. პირვე-
 ლად მაყვალსა შინა — აღითა ცეცხლისათა. მერმე შემდგომად
 ღრუბელსა შინა და ნისლსა და იგიცა აღით გამო ცეცხლისათა,
 ზურგით კერძო ღმრთისა. ეგრეთვე ელიას ეწუძნა ნიავეწულილსა
 შინა, და ესაიას გამოეცხადა საყდართა ზედა ქერუბინთასა მჯ-
 დომწარე და გარემოს მისა მყოფნი სიმრავლენი უწორცოთანი.
 ეგრეთვე ეზეკიელს და დანიელს.

მ ერმე ახალსა აღთქმასა შინა სტეფანეს ეწუენა მარჯუენით
 მამისა მჯდომარედ და სხუათაცა ვიეთმე, ვითარ ვის ძალ ეღვა და
 ვითარ ღირს იყენეს ეგრეთ თითო სახედ გამოუბრწყინდის.

ნ ოლო წმიდანი სამნი ყრმანი ცეცხლსა შინა აკურთხევედეს
 ღმერთსა და იტყოდეს: „აკურთხეულ ხარ შენ, რომელი ჰში

ქერუბინთა ზედა და ზედავ უფსკრულთა; კურთხეულ ხარ შენ საყდართა ზედა დიდებისა სუფევისა შენისათა და კურთხეულ ხარ შენ სამყაროსა ზედა ცათასა“.

ღა დავით იტყვს: „რომელი ჰზი ზედა ქერუბინთა განცხადენ“ და კუალად იტყვს: „უფალი სუფევს განრისხნედ ერნი, რომელი ჰზის ზედა ქერუბინთა შეიძარნ ქუეყანა“. და კუალად იტყვს: „უფალმან ზეცას განმზადა საყდარი თუსი და სუფევა მისი ყოველთა ზედა ეუფლებინ“. ესრეთ ყოველნი წინაწარმეტყველნი მოასწაებდეს და იტყოდეს ქერუბინთა ზედა ჯდომასა და საყდართა ზედა განსუენებასა და ხილვაცა, და ჩუენებად კაცად-კაცადისა ძალისაებრ და საზომისაებრ იყო და არა თუ ბუნებად და არსებად ღმრთისა ერუშნებოდა ანუ თუ იხილეს.

ცოლო, რად არს ჯდომა ანუ თუ დგომა ღმრთისა ანუ ზურგი გინა თუ პირი, ესე ყოველი ჩუენგან მიუწდომელ და გამოუძიებელ არს, არამედ ჩუენ პირველ თქმულთა მათ წმიდათა ხილვისა და მოსწაეებისა მიერ გულისწმავყოფთ და მათისაებრ გამოცხადებისა შიშით და ძრწოლით თაყუანისცემით და ვილოცავთ აღმოსავლით მხედველნი მიზეზითა მით პირველთქმულითა. რამეთუ პირველი მამული ჩუენი აღმოსავლით გვსწაეიეს და მზედ სიმართლისად ითქმის ქრისტე და ამალღებად ღმრთისა აღმოსავლით თქმულ არს და მეუფისა ჩუენისა ქრისტეს მოსლვა განკითხვად ყოველთა აღმოსავლით იქმნების ვითარ ზემოცა აღვწერეთ თვთუშულად და ესევეითართა მიზეზათუს განაწესეს წმიდათა მოციქულთა და ღმერთშემოსილთა მამათა აღმოსავლით ლოცვა და არა სხვთ კერძო.

რამეთუ წმიდისა პორფირი მოწამის ცხოვრებასა შინა წერილ არს: პირველად წარმართი იყო, ზოლო ოდეს მოიქცა ანგელოზი გამოუჩნდა და აღმოსავლით ასწავა ლოცვა. ესევეითართა მიზეზითა მოიქცა, რამეთუ განმცხრომელი და უზრუნველი იყო. განშიშულდა და წესისაებრ ქრისტეანეთასა ნათელილო ემბაზსა შინა. განცხრომისათვის მუნ მდგომარეთასა⁷ და კიცხვეითი იგი საქმე ჭეშმარიტ ექმნა და სრული ქრისტეანე იქმნა. მერმე ანგელოზმან აღმოსავლით ლოცვა ასწავა. არცა მცირესა შეწვენასა მოგუცემს ემბაზით აღმოშობისა და აღმოსავლით ლოცვისასა ცხოვრებაჲ მისი? და კუალად საკრველთმოქმედისა ნიკოლოზის ცხოვრებასა შინა წერილ არს, რამეთუ სამისა დღისა ჩჩვლსა ჰბანდნენ რაჲ წესისაებრ, ველნი განიპყრნა და დადგა აღმოსავლით კერძო მხედველი და იყო მყოვარ ჟამ ეგრეთ მდგომარე, ვიდრემდე დაუკვრდა ყოველთა. მას ვინდა ასწავა ანუ ვინ აუწყა აღმოსავლით ლოცვა ჩჩვლსა სამისა დღისა, უკეთუმცა სულსა წმიდასა არა განებრძნო და ჩუენდა სახედ არა ექმნა ღმერთსა და პირის დასაყოფელად უკანასკნელ გამოჩინებადთა ამათ ბოროტად მზრახველთა, რომელნი შეურაცყოფენ განწესებასა მამათასა და არა შეუდგენ ბრძანებასა სახარებისასა, არცა სჯულისდებასა მოციქულთასა,

57. წმიდა მოწამე პორფირე იულიანე განდგომილის (361-363) ზეობისას ეწამა. პორფირე მსახიობი იყო და იმპერატორის დაბადების დღეს თეატრში ასრულებდა როლს, რომლის მიხედვითაც ნათლისღების საიდუმლო აბურად უნდა აეგდო; მაგრამ როცა პიესის მსვლელობის დროს ნეტარი წყაღში ჩაეშვა და წარმოთქვა: „ნათელს იღებს მონა ღვთისა პორფირე, სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა“, სულიწმიდის მადლი გარდამოვიდა მასზედა. წყლიდან ამოსულმა, აშკარად აღიარა ქრისტეანობა. იულიანემ იქვე ბრძანა, სასტიკად ეწამებინათ ნეტარი, შეძლევ კი თავი მოეკცეთათ. ეს მოხდა ქალაქ ეფესოში 361 წელს. ხსენება 15 (28) სექტემბერი.

არამედ ყოველი წინააღმდეგობი ქმნეს წმიდათა კრებათა, რათა ნებად თვისი დაამტკიცონ და თვთ იყვნენ ყოველისავე მომგონებელ და განმაწესებელ: „იტყოდეს თავთა თვისთა ბრძენ და განცოფნეს“ (რომაელთა 1,22). და დაუბნელდა უგულისხმო იგი გული მათი.

ღა კუალად იტყვს: „ნუ ვინ თავსა თვისსა აცთუნებნ. უკეთუ ვისმე ბრძენ ჰგონიეს თავი თვისი ამას სოფელსა, სულელ იქმნენინ იგი, რადთა იყოს იგი ბრძენ; რამეთუ სიბრძნე ამის სოფლისად სიცოფე არს წინაშე ღმრთისა, რამეთუ წერილ არს: რომელმან შეიპყრნის ბრძენი სივერაგითა მათითა. და კუალად იტყვს: უფალმან უწყის ზრახვანი ბრძენთანი, რამეთუ არიან ამაო“ (1 კორინთელთა 3.18). ამისთვის შესცთეს, რამეთუ უბრძენეს ჰგონიეს თავნი თვისნი ყოველთა კაცთასა: და რად ვიტყვი ლიტონთა კაცთა, გინა თუ ბრძენთაცა ამის სოფლისათა, არამედ თვთ მათ სულითა წმიდითა განბრძნობილთა ღმრთისმეტყველ კაცთასა უბრძენესად და უწმინდესად შეჰრაცხნეს თავნი თვისნი. ამისათვის არღარა დაადგრეს განწესებასა მათსა. ხოლო ჩუენ მართლმადიდებელნი არა გარდავხდებით საზღუარსა და განწესებასა წმიდათასა. დაღაცათუ მცნებათა მათ ღმრთისათა არა ვიმარხავთ, არამედ სარწმუნოებად მტკიცედ გვიპყრიეს, რომელი მოგუცეს წმიდათა მოციქულთა და შუღთა მსოფლიოთა კრებათა და ვესავთ მოწყალებათა ღმრთისასა, რათა მცნებათაცა მისთა ღირს გვეყვნეს დამარხვად და ვადიდებთ მამასა და ძესა და სულსა წმიდასა, ერთღმრთაებასა, განუყოფელსა, რომელსა შუენის ღიდებად და პატივი და თაყუანისცემა აწ და მარადის და საუკუნეთა უკუნისამდე, ამინ.

XXV თავი

წმიდისა ჟამისწირვისა საიღუმლოთათუს თუ რამსათუს ჩუენ
ესრეთ, განწესებისაებრ წმიდათასა აღვასრულებთ და იგინი
სხუებრ და არა განწესებისაებრ წმიდათა მოციქულთა და
სხუათა მათ წმიდათასა

პირველი იგი სიტყვსგებაჲ აღწერეთ რამ ლოცვისათუს
მადლითა ქრისტესითა და ვთქუთ რამ იგი ჯრ იყო, აწ ვთქუათ
წმიდისა ჟამისწირვისა საიღუმლოსათუს და წმიდისა ზიარებისათუს,
თუ ვითარ ჩუენ ყოველნი მართლმადიდებელნი - აღმოსავლეთისა
ეკლესიანი ძუჭლითგანისა მოცემისაებრ წმიდათა მოციქულთა
და შუდთა მსოფლიოთა კრებათასა აღვასრულებთ; ხოლო იგინი
არცა ერთსა განწესებასა შეუდგან, არცა მოციქულთა და არცა
შემდგომთა მათთა წმიდათა კრებათა. რამეთუ ჟამისწირვისა
საიღუმლოსა მღვდელნი მათნი დღესა შინა ერთსა, ერთსა
ტრაპეზსა ზედა, მრავალგზის შესწირავს და სადაცა და ვითარცა
ადგილი იყოს თუნიერ ეკლესიისა, და დღესა შინა ერთსა, ერთი
მღვდელი ვითარცა ვთქუ, მრავალგზის სწირავს. ხოლო უკეთუ
ვისმე მღვდელი არა ყვეს ანუ სნეულებისა ძლით, გინა უდებებისა
მიერ ეკლესიად წარსვლა ვერ ეძლოს, ანუ არა ენებოს, მივალს
მღვდელი და სახლთა შინა მათთა ჟამსა უწირავს. ეგრეთვე
იგივე მღვდელი მასვე დღესა შინა კუალად სხუასა სახლსა შინა
სწირავს, გინა თუ სხუასა დაბასა, რაოდენცა ენობოს ანუ ვიეთცა
უწმდეს, ანუ რაოდენცა ძალ ედვას ვიდრე მწუხრამდე; ეგოდენსაცა
სწირავს და ეგოდენცა ეზიარების. ხოლო უკეთუ მრავალნი იყვნენ
მღვდელნი და საჭირო არა რამ იყოს, თუნიერ საუფლომსა შობისა
დღესასწაულისა, მრავალგზის არა სწირავნ. ხოლო მას დღესა

თანამდებ არს ყოველი მღვდელი მათი, რათა კაცად-კაცადმან მათმან სამგზის შეწიროს მსხუტრპლი და სამგზისვე ეზიაროს თითუტული მათი^ჲ; გინა თუ ეკლესია იყოს, გინა თუ საერო სახლები, ესრეთ აღასრულებენ.

ხოლო ესე ყოველი უცხო არს წესთაგან კათოლიკე ეკლესიისათა და უცხო ყოვლითურთ წესისაგან ქრისტიანობისათა და ფრიად უცხო და შორს წმიდათა მოციქულთა განწესებისა და წმიდათა შუღთა კრებათა განსაზღურებისა, რამეთუ ესევეითარი საქმე და ესევეითარი წესი არა სადა სმენილ არს, არცა სადა პოვნილ საღმრთოთა წერილთა შინა, არცა ცხოვრებასა შინა წმიდათასა. არცა თუ იშვიათ სადამე ქმნულ არს ვისგანმე. უფროსლა დაყენებულ და განგდებულ მამათა მიერ, რათამცა ერთსა ღღესა შინა ერთსა მღვდელსა მრავალგზისმცა ეწირა; გინა თუ უეკლესიოსა ადგილსა, ვითარცა იგინი იქმენ.

(¹) სმინე მოციქულისა პავლესი, რასა იტყვს: „უკუეთუ ჯერვიდრე-შე-იყო მისა მრავალგზის ვნებად სოფლის დაბადებითან, ხოლო აწ ერთგზის აღსასრულსა ჟამთასა შეურაცხისყოფად ცოდვათა მსხუტრპლითა თესითა გამოჩნდა და ვითარცა-იგი წინაუც კაცთა ერთგზის სიკუდილი და მისა შემდგომად სასჯელი, ეგრეთცა ქრისტე ერთგზის შეიწირა მრავალთათეს აჟოცად ცოდვათა“ (ებრაელთა 9,26).

ქუალად წერილ არს ვითარმედ: „ყოველი იგი მღვდელი დგან დღითი დღე მსახურებასა მას და მათვე მსხუტრპლთა შესწირავენ მრავალგზის, რომელნი-იგი არასადა შემძლებელ არიან აჟოცად

ცოდებათა. ხოლო თავადმან ერთგვის შეწირა მსხუერპლი ცოდებათავს სამარადისოდ“ (ებრაელთა 10,11), რამეთუ ერთი მსხუერპლი სრულ იქმნა სამარადისოდ განწმედადთათვის.

ეგრეთვე ისმინე კუალადცა დიდისა ბასილისი, თუ ვითარ ერთჟმა არს მოციქულისა თანა და იგიცა ვითარ დასწერს და მოწამე არს სიტყვსა ამის: „ვითარმედ არა ჯერ არს დღესა შინა ერთსა ერთისა მღვდელისა მიერ ორგვის ჟამისწირვა, რამეთუ ქრისტემან ერთგვის ივნო და ჯვარს ეცვა ცოდებათა ჩუენთათვის დღესა შინა ერთსა და არა მრავალგვის; ხოლო, რომელი ერთსა დღესა შინა მრავალგვის სწირავს, მას არა თუ ერთ გვის ჯვარცმული და ვნებული ქრისტე რწამს, არამედ მრავალგვის ვნებული და ჯვარცმული და ესრეთ დაცემულ არს მართლისა სარწმუნოებისაგან და არს იგი ურწმუნოთა უძერეს“. ზედავთა ძმანო და გესმათ, თუ, ვითარ დიდი იგი მნათობი ეკლესიისა და ზეცისა საიდუმლოთა გამომეტყუელი და წმიდათა მათ თავთა მოციქულთა საზომითა არა რაფთ დაკლებული ესრეთ დასწერს და უსჯულოდ შეჰრაცხს, რომელმან ერთსა ტრაპეზსა ზედა ერთსა შინა დღესა ორგვის წიროს. ვინ არს მათ შორის სჯულისმღებელი და ესრეთ უსჯულოდ განმაწესებელი, რომელმან დაჰჴსნა წმიდათა მოციქულთა მიერ განსაზღვრებული სჯული და დიდთა ღმრთისმეტყველთაგან დაჰჴეშმარიტებული წესი. არა სადა სმენილ არს, არცა სადა წერილ, თუშცა დღესა შინა ერთსა ორგვის ვისმე ეწიროს, ანუ ერთსა ტრაპეზსა ზედა ერთგვის რაფ აღსრულებულ იყოს მსხუერპლისა შეწირვა, რათა სხუასა მღვდელსა მასვე ტრაპეზსა ზედა ეწიროს. უკეთუ ესე არა იქმნების ერთსა ტრაპეზსა ზედა, ერთსა დღესა შინა სხვსა და სხვსა მღვდლისა მიერ წირვა,

წმიდისა ჟამისწირვის საიდუმლოთათვის . . . _____

მაშა ერთისა მღვდელისა მიერ მრავალგზის ერთსა ღღესა შინა წირვა ვითარღა იქმნების. ვჰკითხოთ მათ: რომელმან კრებამან განუწესა ესე, ანუ რომელმან წიგნმან მოსცა ესევეითარი წესი გუაუწყონ. არამედ მე ვჰგონებ ვითარმედ, არა არს მათ შორის ბრძენი ესევეითარი ანუ ფილოსოფოსი ანუ სჯულისმდებელი, ვითარმცა გჰრუნა ესე თუმცა ვისმე საღა წმიდათაგანსა ექმნა ესრეთ ვითარცა იგინი აღასრულებენ ჟამისწირვისა განწესებასა.

XXVI თავი

სიტყუად მათდა მიმართ რომელნი უეკლესიოდ სწირავენ
სახლთა შინა საეროთა

ესეცა კუალად უმსგავსო საქმე მათ შორის და არა მოცემისაებრ წმიდათასა, რამეთუ სწირვენ უეკლესიოდ და სადაცა დახვდეს და ვითარცა ადგილი იყოს, გინა თუ სახლთა შინა, გინა თუ უსახლოდ, რამეთუ არცა ესე გვსწავიეს მამათაგან მოცემულად: არცა კრებისაგან დამტკიცებულ არს, არამედ უფროსლა მათისა განწესებისა ისმინეთ, რამეთუ ლაოდიკიას ფრიგვიასასა შეკრებილი კრებად ორასთა მამათა ესრეთ დასწერენ, ვითარმედ: **არა ვერ არს სახლთა შინა საეროთა ქმნა ჯამისწირვისა არცა ეპისკოპოზისა მიერ, არცა ხუცესთა**“ (ლაოდიკიის კრება, თავი 50). და უკეთუ ქმნილ იყო ოდესცა სახლთა შინა წირვა ანუ მოციქულთაგან მოსცემოდა, ანუ კრებათაგან, ანუ სხვსა ვისმე წმიდათაგან სმენოდა ესე ვითარი საქმე, ვითარლა იკადრებდეს ლაოდიკიას შეკრებილნი ორასნი წმიდანი მამანი ამისა დახსნად ანუ შეცვალებად?

რამეთუ წმიდანი მსოფლიონი კრებანი, ანუ თუ ადგილ-ადგილ შეკრებილნი წმიდანი მამანი პირველქმნილისა კრებასა ვერცა რას შემატებდენ, ვერცა რას მოაკლებდენ, არამედ უფროსლა დაამტკიცებდეს; და თუ სადმე წვალებად აღდგებოდა, ანუ შემატებად რადმე იქმნებოდა ანუ დაკლებად მართლისა სარწმუნოებისა, მას უკუარღუპვდეს და დაკნინდეს და მოციქულთა მიერ დადებულსა კანონსა და პირველისა კრებისა საზღუარსა ზედა დაამტკიცებდეს და ესრეთ ყოველნი კრებანი ურთიერთარს ერთჯმა არიან და ერთი მეორისა დამამტკიცებელნი და უკანა ქმნილი კრებად წინა ქმნილისა კრებისა შემასრულებელი.

ხოლო ლათინი ყოვლისა კრებისა და მათმიერისა განსაზღვრებისა წინააღმდეგომ და დამკვნელ არიან: უკეთუ საეროთა სახლთა შინა იქმნების ჟამისწირვა და სადა და ვითარცა ადგილი იყოს, მაშა რადღა სახმარ არს ეკლესიანი, ანუ რადსათუხ დაამყარნეს და დააფუძინეს ყოველსა ქუეყანასა შინა კათოლიკე ეკლესიანი და ადგილ-ადგილ მცირენი და დიდნი სახლნი სალოცველნი, რომელ არიან ეგუტერნი და აღმართნეს მას შინა საკურთხეველნი: თუმცა ქმნილ იყო საეროთა სახლთა შინა წირვა ანუმცა წესი იყო, ნამეტნავიმცა იყო და უხმარ ესოდენნი ეკლესიანი და ვრქუათ რად, თუ რადსათუხ იქმთ ესრეთ და გარდაცდებით საზღუარსა მამათასა და წირვისა საიდუმლოსა აღასრულებთ საეროთა სახლთა შინა; ხოლო იგინი მოგუგებენ, ვითარმედ: საჭიროთა საქმეთათუხ ვიქმთ ამასო და სადა არა იყოს ეკლესია მისთუხ ვწირავთო, არამედ ტყუვიან ამას, რამეთუ სადაცა უმრავლესი ეკლესია იყოს, მუნცა სახლთა შინა უმრავლესად სწირვენ და სადაცა ენებოსთ და არღარა იქმნების მათ შორის განყოფილებად ეკლესიისა და საეროთა სახლებისა. და უკეთუ საჭიროებისათუხ უეკლესიოსა ადგილსა იქმნების ჟამისწირვა საეროთა სახლთა შინა, მაშა სადა არა იყოს მღვდელი, ერის კაცთაგანცა იქმნების ჟამისწირვა და სხუცა საიდუმლოებისა აღსრულებად. და უკეთუ ესე არა იქმნების, არცა იგი იქმნების.

მოდით და მისუე, განმანათლებლისა ჩუენისა, მოციქულისა ნინოს ცხოვრებად მოწამედ მოვიდოთ, რამეთუ მას ჟამსა, ოდეს ქართველთა ნათელი ღვთის მეცნიერებისა შეიწყნარეს სწავლითა წმიდისა ნინოსითა, მაშინ საბერძნეთით მოუწოდეს ეპისკოპოზთა და მღვდელთა და მოიწინეს რად ქართლად: მას ჟამსა ახალმოქ-

ცეულნი იგი და ახალნერგნი ქრისტიანენი, ღიდად რამდე სურვიელ იყვნეს ხილვად წმიდისა ჟამისწირვისა და სწყუროდათ წმიდისა ზიარებისათჳს; არამედ მათ წმიდათა, ვიდრე მცირე იგი ეკლესია არ აღაშენეს და მას შინა საკურთხეველი არა აღმართეს და აკურთხეს, მუნამდე ჟამისწირვისა საიდუმლო ვერ აღასრულეს; ვერცა ერი აზიარეს, ხოლო მცირე იგი ეკლესია ვიდრე დღეინდელად დღედმდე ჰგიეს საწამებულად ამის ჭეშმარიტებისა: ვითარმედ სახლთა შინა საეროთა არა იქმნების მსხვერპლისა შეწირვა და იგი მცირე ეკლესია ვითარცა ვთქუ მცხეთას ზემოსა საეპისკოპოზოსა ეკლესიასა თანა აღმოსავლით კერძო შენებულ არს.

და უკეთუ მათ წმიდათა, უეკლესიოდ მსხუძრპლი საუფლო ვერ შეწირეს ესეოდენთა საიდუმლოთა მართწყურიელთა ერთათჳს, ვითარ ჴელეწიფების მღვდელსა, სახლთა შინა საეროთა ჟამისწირვა, გინა რომელსაცა ადგილსა, უეკლესიოსა.

და ვითარ იგი ვერ იკადრა წმიდამან და სანატრელმან ნინო ნათლისცემა ახალმოქცეულთა მის მიერ, ვიდრე საბერძნეთით არა ითხოვნა მღვდელნი, ეგრეთვე ვერცა მათ იკადრეს უეკლესიოდ ჟამისწირვა, ვიდრე არა აღმართეს საკურთხეველი და დაამყარეს ეკლესია. და უკეთუმცა ქმნილ იყო სადავე, ანუ, პირველითგან სმენილ იყო, იგინიცა აღასრულებდეს, რამეთუ ოდეს ქართველთა ნათელი ღვთის მეცნიერებისა შეიწყნარეს წმიდისა ნინოს მიერ, მას ჟამსა იყო რიცხუ წელთა ქრისტეს აქეთ სამას ათურამეტი, და მასვე ჟამსა ქმნილ იყო კრებადცა იგი პირველი ნიკიას სამას ათურამეტთა მამათა, ღვთისმსახურისა მეფისა – დიდისა კოსტანტინეს მიერ. ამისთვის მოვიხსენე ჟამი იგი, რამეთუ უკეთუ

მის ჟამისა წმიდათა ეპისკოპოზთა და მღვდელთა და სანატრელმან
 ნინო, ვერა რამ უმეტესი განწესებულისა იკადრეს. აწინდელთა
 კაცთა მიერ ვითარ ეგების მოკლება ანუ შემატება მათ მიერ
 დადებულისა საზღუარისა, რამეთუ, რომელი წმიდათა მოციქულთა
 და ღმერთშემოსილთა მამათა სულითა წმიდითა განაწესეს და
 განსაზღურეს და ჩუენ სჯულად დაგვსხნეს ვერვის ჴელეწიფების
 მოკლება ანუ შემატებად. ხოლო იქმნების მცირედი რამე
 საეკლესიოსა წესისა შეცვალება, გინა თუ გალობისა, გინა თუ
 ფსალმუნებისა და ეგევითართა რათმე.

ხოლო სარწმუნოებისა შეცვალება და შუდთა საიდუმლოთაგანისა
 და უმეტესად წმიდისა ჟამისწირვისა და ნათლისღებისა საიდუმლოსა
 შინა შემატებად გინა მოკლება, სრულიად დაჯსნა არს და
 განქარვებად სჯულისა და სარწმუნოებისა. ვითარცა ბრძანებს
 ქრისტე: „რომელმან დაჯსნას ერთი მცნებათა ამათგანი და ასწაოს
 ესრეთ კაცთა“ (მათე 5,19) და კუალად იტყვს: „იოტა ერთი გინა
 რქად ერთი სჯულისაგან და წინაწარმეტყველთა არა წარხდეს“
 (მათე 5,18). ხოლო მათ, რომელთაცა დაჯსნეს ანუ შემატეს, გარეშე
 არს იგი საზღუარსა წმიდათა მოციქულთა და ნეტართა მამათასა.
 ხოლო ჩუენ რამცა სარწმუნოებად გვპყრიეს, ანუ საიდუმლონი
 დიდნი, ყოველივე ქრისტესგან და წმიდათა მისთა მოციქულთაგან
 მოგუეცნეს: ხოლო დამხსნელი ამისი ვითარ არა დაისაჯოს, ანუ
 ვითარ არა განკუშთილად შეირაცხოს, რომელნიცა მათ წმიდათა
 დასაჯნეს და განკუშთნეს.

XXVII თავი

სიტყუად მათდა მიმართ, რომელნი დედათა ჟამსა წილოვნებისასა აზიარებენ და თუთ მღვდელნიცა და ერნი, რადთაცა ცოდვითა შეიგინნენ მას დღესა სიწმინდეთა მიეახლებიან

რამეთუ მღვდელნი მათნი მას ლამესა, რომლითაცა მიძიმეთა და სასიკუდინოთა ცოდვითა დაეცნენ, უკეთუ აღსარებად ოდენ თქუან მას დღესა ჟამისწირვასა აღასრულებენ და ეზიარებიან. და უმეტესსა ჟამსა უაღსარებოდცა, რამეთუ მარტო მღვდელნი მათნი მიმოვლენ პაპისა მიერ წარვლენილნი შორთა სოფელთა და ქუეყანათა შინა ქადაგებადად, რათა უფროსობად და ყოველთა ზედა მთავრობად პაპოსა დაამტკიცონ, სადა ეპოების მათ ყოველთა მღვდელთა, რათა აღუარონ მათ ცოდვა, დაღაცათუ იყოს სადმე მღვდელი და აღუარონ ცოდვა, ვითარ ეგების თჳნიერ ჯეროვნისა სინანულისა და ჟამ რავდენმე განწმენდისა შეგინგბულთა მიერ მსხურაპლისა შეწირვა; გინა განუწმედელთა მიეახლებად სიწმინდეთა.

რამეთუ ეკლესია სრულიად განწმენდილსა ეძიებს სამღვდელლოსა კაცსა განწესებისაებრ შვიდთა ურებათაჲსა და ზრა თუ შეგინებულსა და ღლითი დღე მცოდველსა და ჟაჲდ ღლითი დღე მწირველსა, რამეთუ საშინელ არს განუწმედელთა მიეახლებად სიწმინდეთა სიტყვსაებრ ღიდისა ღვთისმეტყველისა გრიგოლისა და სხუათა წმიდათა მამათასა. რამეთუ მოსე ღვთის მხილველი რაჟამს აღვიდოდა მთად, მოღებად სჯულისა, ემცნო ღვთისა მიერ, რათა წმიდა ყოს ერი არა მიეახლებად ცოლთა მათთა და განრცხა სამოსელთა და სხუად რაოდენი კრძალვა და განწმედა ებრძანა, ვითარ იგი წერილ არიან გამოსლვათა შინა განწმედისათვის და ეს-

რეთ მიახლებად მთასა მას, რომელსა ზედა გარდამოჴდა ღმერთი.

ეგრეთვე ლევიტელთა შინა რავდენი წერილ არს მსახურებისათვის კარვისა; და წმიდისა მის წმიდათასა, რავდენნი ებრძანა კრძალვანი და პირად-პირადნი განწმედანი, ვითარ იგი ემცნებოდეს და ებრძანებოდეს. და თუ ვინმე წარმდებად და უღირსად განუწმედელი მიიახლის, არა მცირედი პატიჟი მიეჴადის ღეთისაგან; და სხუად რავდენნი წერილ არნ ამის პირისათვის საღმრთოთა წერილთა შინა, რომელნი სახე და აჩრდილ იყვნეს ახლისა ამის საიდუმლოდსა და მსხუტრპლისა საუფლოსა, რამეთუ ესე ყოველი სახედ ჩუენდა დაიწერა ვითარცა ჴმობს მოციქული პავლე; და უკეთუ აჩრდილსა და ძუჴლსა სახესა ესეოდენი კრძალვა უჴმდა, რავდენ უმეტეს თვთ ჴემშარიტებასა და ახალსა საიდუმლოსა.

ხოლო იგინი არცა ძუჴლისა წესისაებრ, არცა ახლისა აღთჴმისა, არცა მოციქულთა მოძღვრებისაებრ, არცა მამათა განსაზღვრებისაებრ აღასრულებენ, არამედ უკრძალველად და თვნიერ განწმედისა შეგინებულნი მასვე ჟამსა მიეახლებიან სიწმიდეთა. და ერის კაცთა, მეუღლეთა მათთა თანა ყოფილთა სა სხუთაცა მრავლითა ბოროტებითა შეგინებულთა, მასვე ღღესა აზიარებენ. ეგრეთვე დედათა, ჟამსა წიღოვნებისასა და სხუთაცა მძიმითა ცოდვითა დაცემულთა მას ღღესა მისცემენ ზიარებასა უკეთუ ოდენ თჴუან აღსარებად. ხოლო საკურთხეველადცა აღიყვანებენ ჟამსა წიღოვნებისასა, რომელი ესე ცხადად დაყენებულ არს ძუჴლსაცა შინა სჯულსა და ახალსა უმეტესად. და ესრეთ წინააღმდგომ არიან საღმრთოდ სჯულისდებისა ყოვლისავე.

რამეთუ წერილ არს სჯულის კანონთა შინა, ესრეთ, წიღოვნისა

დედაკაცისათვის: „ხოლო დედობრივითა წესითა სისხლმდინარეთა დედათათვის, უკეთუ უღირს მათ ესრეთ, რამ იყვნენ შესლვად სახლსა ღმრთისასა, ნამეტნავ ეკგონებ ჰკითხვასაცა, რამეთუ არცა მათგან ვირწმუნებ განკრძალულნი თუ იყვნენ, რამთამცა კადნიერ იქმნენ ბუნებითსა, რომელსა შინა იყვნენ ვნებასა: ანუ წმიდისა ტრაპეზისა მიმართ მოსლვად, ანუ ჳორცისა და სისხლისა ქრისტესისა შეხებად. ხოლო ლოცვად ვითარცა ვინ იყოს და ვითარითაცა ვნებითა უფლებული მოხსენებად მეუფისა და თხოვად მის მიერისა შეწვევნისა; აროდეს დაიყენების, ხოლო წმიდათა მიმართ და წმიდასა წმიდათასა შესლვად არა თუ ყოვლითურთ წმიდად იყოს სულით და ჳორციითცა, არა ფლობილ იქმნების (დიონოსის ვასილიდის მიმართისა ეპისტოლისაგან თავი II).

ტუალად წერილ არს: „დედაკაცი, რაჟამს წესსა ზედა თვისსა იყოს წიღოვნებისაა, არა უკმს ზიარებად, ვიდრემდის არა განწმდეს“ (ტიმოთე აღექსანდრიელის კანონი VII).

ტუალად წერილ არს: „ვითარმედ, არა ჯერ არს დედათა მიერ შესლვად საკურთხეველად“ (ლავდიკიის კანონი XXXIV).

ესე ყოველი ესრეთ წერილ არს და დაყენებულ მამათა მიერ და სჯულის კანონთა შინა. და უფროსად საღვთოთა წერილთა მიერ ძუშლისა სჯულისათა. ხოლო ჩუენ განვრცელებისათვის არა დაწვერეთ, არამედ იგინი ამას ყოველსა დაჰქსნიან და არა ისმენენ საღმრთოთა წერილთასა; არცა დაადგრებიან საზღუარსა მამათასა, არამედ მათ მიერ განწესებულსა სჯულსა ყოველსა ქუეყანასა განჰყვენენ, რათა განქარდეს და დადუმდეს ყოველი სჯულისდებად წმიდათა მოციქულთა და წმიდათა ღმრთისმეტყველთა კაცთა.

XXVIII თავი

სიტყუად უცომოსათუს, თუ ვითარ ყოველი მართლმადიდებელთა ეკლესია განწესებისაებრ წმიდათა მოციქულთასა საფუერითა შეეწირავთ, ხოლო იგინი უცომოთა⁵⁹

კუალად უცომოთა სეფითა წირვა მათი — ხედავთ თუ ვითარ აღასრულებენ, რამეთუ გარეშე არს იგი საზღუარსა მამათასა და წესთაგან წმიდათა მოციქულთასა და წესთაგან მართლმადიდებელთასა. ნუ უკუტ ჰკონებენ იგინი, თუმცა ჩუენ სიტყუად არა გუაქუნდა ამის პირისათუს, არცა მოწამენი ძუძლისა და ახლისა სჯულისანი, არამედ ისმინეთ თუ რავედენნი პატიოსანნი მამადმთავარნი, წმიდანი წინასწარმეტყუელნი და ნეტარნი მოციქულნი მოვიყვანნე ამისდა მოწამედ და თუთ თავადი სჯულისმდებელი და სრულმყოფელი ყოველთა კეთილთა ქრისტე მეუფე დამამტკიცებულად ამისა, ვითარმედ ჩუენი ესე სჯული და განწესებად, ყოველივე მისგან და მის მიერ არს განწესებული და მისთა თვალით მხილველთა და ქელით მსახურთა მოციქულთა მიერ დამტკიცებული.

რამეთუ ქრისტემან ღამესა მას პური აკურთხა: რაჟამს იგი უწინარეს პასექისა სერობად იგი აღასრულა მოწაფეთა თუსთა თანა, რამეთუ პური აკურთხა და არა უცომონი, ვითარცა წერილ არს წმიდასა სახარებასა შინა; რამეთუ ოთხნივე მახარებელნი ვითარცა ერთითა პირითა ვმობენ და იტყვან.

მათე იტყვის: „და ვითარცა ჭამდეს იგინი, მოილო იესო პური და ჰმადლობდა და განტეხა და მისცა მოწაფეთა თუსთა და ჰრქუა მათ: მიიღეთ და ჭამეთ, ესე არს ჳორცი ჩემი“ და შემდგომი (მათე 26,26).

59. უსაფუეროდ.

ხოლო მარკოზ ესრეთ დასწერს: „და ჭამდეს რამ იგინი, მოიღო იესო პური, აკურთხა, განტეხა და მისცა მათ და ჰრქუა: მიიღეთ და ჭამეთ, რამეთუ ესე არს ჳორცი ჩემი“ (მარკოზი 14,22).

ოსმინეთ ლუკასიცა: „და მოიღო პური, ჰმადლობდა და განტეხა და მისცა მათ და თქუა: ესე არს ჳორცი ჩემი, თქუენთვის მიცემული; ამას ჰყოფდით მოსაჳსენებლად ჩემდა“ (ლუკა 22,19).

ჲჳ კუალად იოანესი ისმინეთ ვითარ იტყყს: „მე ვარ პური ცხოველი, რომელი ჴეცით გარდამოვკედ. უკეთუ ვინმე ჭამდეს ამის პურისაგან, არა მოკუდეს, არამედ ცხოვნდეს უკუნისამდე. და პური, რომელი მე მივსცე, ჳორცი ჩემი არს, რომელსა მე მივსცემ ცხოვრებისათჳს სოფლისა“ (იოანე 6,51).

რამეთუ პური დაწერეს ოთხთავე, ვითარცა გესმა მახარებელთა და უფროსად ქრისტესაგან, რამეთუ იგინი ქრისტეს ბრძანებასა სწერენ და არა თავით თჳსით განაწესებენ, რამეთუ პური თქუეს და დაწერეს და არა უცომო, რამეთუ არცა ერთმან მახარებელმან დაწერა უცომონი, და თუმცა უცომონი განეტეხა ქრისტესა და მოციქულნი მით ეზიარებინა, მახარებელნიცა უცომოთა დასწერდეს და არა პურსა, რამეთუ ცომოანსა პური ეწოდების და არა უცომო, ხოლო უცომოსა უცომო ეწოდების და არა პური, რამეთუ არცა იყო წესი ჰურიათაგან მაშინ უცომოსა ჭამისა ღამესა მას, რომელსა ქრისტემან სერობად იგი აღასრულა, რამეთუ უწინარეს პასექისა ყო ქრისტემან სერობად იგი. ვითარცა წერილ არს.

რამეთუ მათე და მარკოზ ესრეთ დასწერენ: „პირველსა მას დღესა უცომოებისასა“, (მათე 26,17; მარკოზი 14,12) რამეთუ ჰურიანი მაშინ დაიწყებდეს უცომოსა ჭამად, ოდეს სჯულიერსა პასექსა

აღასრულებდეს: ხოლო ქრისტემან უწინარეს პასექისა განტეხა პური, ვითარცა ვთქუ და არა თუ უცომო და არცა იყო წესი უცომოსა ჭამისა; ხოლო მოციქულნიცა ეგრეთვე ჰყოფდეს, ვითარცა ქრისტესაგან იხილეთ და არა პურიათაებრ ძუძლისა მის და უძღურისა აჩრდილისა, რამეთუ სახე იყო და არა ჭეშმარიტებად. და ჩუენცა ეგრეთვე განგვწესეს, ვითარცა აწ ყოველი აღმოსავლეთისა მართლმადიდებელთა ეკლესიანი აღასრულებენ და ძუძლითაგანნი წინასწარმეტყუელნი და მამათმთავარნი ესრეთვე მოასწავებდეს ვითარცა ქრისტემან აღასრულა და ჩუენ განგვწესა: პურს იტყოდეს ახლისა ამის საიდუმლოთათვს და არა თუ უცომოსა.

რამეთუ მელქისედეკ მეფემან სალიმისამან, რომელი ქრისტეს ჭეშმარიტ სახედ ითქმის ვითარცა მოასწავებენ საღვთონი წერილნი: ოდეს შეემთხვა აბრაჰამს, პური და ღვინო მოართვა აბრაჰამს, ვითარცა წერილ არს და აკურთხა იგი; რამეთუ პური წერილ არს და არა უცომო.

ეგრეთვე დიდი მამათმთავარი იობ[ი] იტყვის: „**იჭამებისა პური თუნირ მართლისა**“? (წიგნი იობისა 6,6).

იხილეთ ვითარ განკურვებითა იტყვის დიდი იგი წინასწარმეტყველთა შორის პირის დასაყოფელად მათდა, რომელნი უცომოსა და უმარილოსა შესწირვენ საღმრთოსა მას მსხუერპლასა. არა თუ ლიტონისა პურისათვს იტყვის, არამედ საუფლოსა მისთვს პურისა: ვითარმედ თუცადა საფუარითა იყოს სრული, პური უმარილოდ არა იქმნების, რამეთუ უკეთუ ლიტონისა პურისათვს ეთქუა, ვითარ ეგებოდა ტყუილი წმიდისა მისგან მამადმთავრისა, რამეთუ უმრავლესთა ადგილთა შინა უმარილოსა პურსა ჭამენ

და უმჯობესად შეურაცხიეს. არამედ ვითარცა ვთქუ საუფლოსა ამის პურისათვის იტყოდა, რომელსა ჩუენ მართლმადიდებელნი შეეწირავთ, რომელი ქრისტემან მოგუცა და შეუძლებელ არს უსაფუეროდ და უმარილოდ შეწირვა. და არცა ერქმის სრული პური, რომელსა ბრძანებს ქრისტეცა ვითარმედ: „ყოველი შესაწირავი მარილითა დაიმარილოს, რამეთუ კეთილ არს მარილი“ (მარკოზი 9,49). ესე არს ბრძანებაჲ ქრისტესი და მოსწავებაჲ ჭეშმარიტი, ვითარმედ მარილითა ჯერ არს და საფუარიითა, რათა იყოს სრული პური და არა ნაკლული. ვითარცა ქრისტემან მოილო სრული ბუნებაჲ კაცთა: და არა თუ უსრული.

ეგრეთვე ლევიტელთა შინა წერილ არს: „იტყოდა ღმერთი ძეთა ისრაელისათა ვითარმედ: ვაკურთხო პური შენი, ვაკურთხო ღვინო შენი, და ვაკურთხო წყალი შენი“ (გამოსვლათა 23,25).

ჰა აქაცა პური აკურთხა და არა უცომონი; ღვინო აკურთხა და წყალი და არა მარტოდ ღვინო, არამედ წყალიცა.

ჰუალად იგავისაცა ისმინეთ, რომელსა ჳმობს ვითარმედ: „სიბრძნემან იშენა თავისა თვისისა სახლი, და ქუეშე შეუდგნა მას შუღნი სუეტნი, და დაუკლა თვისი იგი საკლველი, და განზავა ტაკუკთა თვისი იგი ღვინოდ და განუშავა თვისი იგი ტაბლა, და წარავლინნა თვისნი მონანი მოწოდებად მაღლითა ქადაგებითა ტაკუკთა მათ ზუდა და ჰრქვა: მოდი, და ჳამეთ პური ჩემი და სუთ ღვინო, რომელი განგიზავე და დაუტკვეთ უგუნურებაჲ და სცხონდეთ“ (წიგნი იგავთა 9,1).

იხილეთ აქაცა ცხადი და ჳეშმარიტი წმიდისა ზიარებისა წინათვე მოსწავებაჲ და ჳეშმარიტი გამოცხადება, რამეთუ აქაცა პური

უბრძანა ჭამად და არა უცომონი, განზავებული ტაკუკთა შინა ღვნო და არა განუზავებელი და უწყლო. ესე არს ჩუენისა საიდუმლოსა და წმიდისა წირვისა წინათვე უწყებად და გამოცხადებად. და ჩუენ ყოველნი მართლმადიდებელთა ეკლესიანი ესრეთცა აღვასრულებთ, რამეთუ ესრეთცა მოგუეცნეს თვთ თავადისა ქრისტესაგან და წმიდათა მოციქულთაგან, რამეთუ მამამან დაუსაბამომან მოავლინა ძე თვისი მხოლოდშობილი ჳორცთა შესხმად და დაიკლა ჩუენისა ცხოვრებისათვის, და მოგუცა სრული ჳორცი თვისი ჭამად და არა უსრული; რამეთუ ესე არს პური იგი, რომელი ზეცით გარდამოჳდა ვითარცა თვთ ქრისტე იტყოდა: პური არს ჳემმარიტი და არა უცომო. და კუალად მოგუცა სისხლი იგი ცხოველსყოფელი, გუმრდისაგან თვისისა, რომელი განგვზავა წყლითა მით წმიდითა, რამეთუ ესე არს ტაკუკთა შინა თვისი იგი ღვნო, რომელი განგვზავა წყლითა და არა უწყლოდ; არა მარტოდ პური, არამედ ღვნოცა განზავებული, ვითარცა იტყვს წინასწარმეტყველიცა დავით ვითარმედ: **„მდინარე ღმრთისა აღვისო წყლითა“** (ფსალმუნი 64,10); ესე არს მდინარე აღვისებული წყლითა, რომელი გუმრდისაგან საუფლოსა მოგუეცნეს და აწ მღვდელნი, სახედ მისა განზავებენ წყლითა, განწესებისაებრ წმიდათა მოციქულთასა და ესრეთ მოგუეცნეს ვითარცა წინასწარმეტყველთაგან ესწავათ და ქრისტესაგან ეხილვათ და ჩუენცა ესრეთ განგვწესეს პურისა შეწირვა და არა უცომოსი; განზავებულისა ღვნისა და არა უწყლოსა, რომელსა კუალადცა წინასწარმეტყველი მოასწავებდა და იტყოდა ვითარმედ: **„სასუმელი ჳელთა შინა უფლისათა ღვნისა ურწყომსა სავსე არს სხმულითა“** (ფსალმუნი 74,9); ესე იგი არს, ვითარმედ: **„სასუმელი ჳელთა შინა ღვთისათა ღვნისა ურწყომსა“**

რამეთუ მას ღამესა სერობისასა ღვწო იგი უწყლო, რომელი ეპყრა უფალსა ბარძიმით, რამეთუ ღვწო იგი პალესტინისა ურწყავი არს და მძიმე და ძლიერ და არა იჭუმევის თვნიერ წყლისა. მაშინ ქრისტემანცა, ვითარცა იყო წესი წყლითა განზავა და მისცა მოწაფეთა, ვითარცა დიდი ბასილიცა დასწერს საიდუმლოთა შინა წირვისათა და იტყვს ვითარმედ: **„მოიღო სასუმელი, განზავა და აკურთხა და მისცა მოწაფეთა“** ესე განზავებული სასუმელი მოასწავა სოლომონ, რომელი განუმზადა სიბრძნემან ღვთისამან მოყვარეთა თვსთა და განუმზავა წყლითა მით ცხოველყოფელითა გუძრდისა მისისათა ტაკუკთა შინა თვსთა. ხოლო ვინამთგან სიტყუამან ღვთისამან ბუნებაჲ კაცთა სრულებით მიიღო — სული, ჳორცნი და გონებაჲ და სამშვნელი, ეგრეთვე სრული და უნაკლო პური განტეხა მარილითა და საფუერითა შეზელილი და არა უცომო და სახედ მკვდრისა უსულო და უგონებო.

ღა მისცა მოციქულთა და უწოდა ჳორცად თვსად, რამეთუ პური იგი, რომელსა ვაკურთხებთ ბრძანებისაებრ ღვთისა, ჳემ-მარიტად ჳორცად მისად შეიცვლების სრულიად და უნაკლოდ, რამეთუ საფუარი სახედ სულისა გულისჳმაიყოფების, და მარილი სახედ გონებისა; რამეთუ წინასწარ მეცნიერმან ყოვლისამან — უფალმან, უწყოდა წვალებაჲ იგი აპოლინარისი, რომელი გამო-ჩინებად იყო მიმდგომთა მისთა თანა, რომელნი იტყოდეს ჳორცთა ქრისტესათა უსულოდ და უგონებოდ. ამისათვს სრული პური განტეხა და არა უსრული და უცომო. და ესრეთცა ჯერ იყო, რამეთუ უწინარეს სჯულიერისა მის პასექისა ქმნა და არა იყო მაშინ უცომოსა ჳამისა ჟამი.

ამისთვის მან ცომოვანი პური განტეხა და თქვა: „ამას ჰყოფდით მოსაკსენებლად ჩემდა“. ამას ჰყოფდითო, რომელი ჩემგან იხილეთ და გესმა; არა თუ იგი, რომელი ჩემგან არა იხილეთ და არცა გესმა, რამეთუ მე პური მოგეც და არა უცომო, ღვნო მოგეც და არა განუზავებელი, არცა უწყლო, რომელი წინათვე გამოუცხადე წინასწარმეტყუელთა ჩემთა და გაუწყე თქუენ; და ამისთვის გეტყვ: „ამას ჰყოფდით მოსაკსენებლად ჩემდა“.

ესე საიდუმლო განეწესა ეკლესიასა შინა მიერთგან და ვიდრე აღსასრულადმდე: სრულისა და უნაკლულოსა პურისა შეწირვა საფუვრითა და მარილითა შეცხობილი და არა უცომოთა და უმარილოთა, სახედ მკვდრისა უსულო და უგონებო, და რომელნი უცომოთა და უმარილოთა აღასრულებენ მსხუერპლისა მის შეწირვასა, მათ ჩუენთვის განკორციელებული უფალი – სრული ღმერთი და სრული კაცი არა რწამს, დაღაცათუ სიტყვთ აღიარებს, არამედ საქმით უარჰყოფს და უსულოდ და უგონებოდ აღიარებს და არა სრულისა კაცთა ბუნებისა მიმღებად, ვითარცა წმიდანი ღვთისმეტყველნი მამანი ესრეთვე იტყოდეს. რამეთუ ამის პირისათვის, რომელნი უცომოსა შესწირვენ, მრავალნი აღწერეს წმიდათა მამათა ჩუენთა და ჩუენ დაგვტევეს. ხოლო მე ნამეტნავად ვჰგონებ უმრავლესისა აღწერა არა საწყინო იქმნეს.

ხოლო მე ღიღითა განკვრეებითა დაკვრეებულ ვარ ამას თუ ვითარ ლათინნი უცომოსათვის იტყვან ვითარმედ: ესე უცომოთა წირვისა წესი მოციქულთაგან მოგუტყვენსო, რათა უცომოთა ვწირვიდეთო და არა ცომოვანითა, რათა აღმოსავლეთისა ეკლესიანი ცომოვანითა სწირვიდნო და ჩუენ უცომოთაო.

არა უწყი რად ვთქუა. წმიდანი მოციქულნი შევრაცხნე მტყუ-
ვარად და წმიდანი ღვთისმეტყუელნი, რომელთა ესრეთ განგვწე-
სეს ანუ ივინი, რომელნი ესრეთ აღასრულებენ. ხოლო ესე არა
ეგებოდა წმიდათა მათგან მოციქულთა და ღმერთმემოსილთა მა-
მათა, რათა სხუათა სხუად წესი დაუსხნეს და სხუათა სხუა სჯუ-
ლი განუწესეს, რათა ურთიერთარს მტერობად და შური აღძრან;
არამედ უფროსად სიყვარული და ერთობად განგვწესეს. და უკე-
თუმცა ჭემმარიტსა იტყოდეს ლათინნი უცომოსათვს, ვითარმედ
მოციქულთაგან ესრეთ მოგუჰცნესო; ესოდენნი ღვთისმეტყველნი
და წმიდანი მამანი რავდენ სახედ აღწერენ უცომოსათვს სამხილე-
ბელად ბოროტადმადიდებელთა სომეხთა მომართ. რამეთუ მაშინ
დიდი ერთობად იყო აღმოსავლეთისა და დასავლეთისა და ხუთნივე
პატრიარქნი ერთჴმა იყვნეს მართლმადიდებლობასა ზედა და ერთი
სარწმუნოებად ეპყრათ: ვითარღა იკადნიერებდეს წმიდანი მამანი
უცომოსათვს მხილებად და განქიქებად; ანუ ვითარ არა განსამ-
ართლებელად პრომაელთასა იტყოდეს ვითარმედ: მათ ესრეთ
მოეცნეს და ჩუენ ესრეთო, ანუ ვითარ სომეხნი არა განიმართლებ-
დეს ამით თავსა თვსსა, ვითარმედ: პრომაელნიცა ესრეთ ჰყოფენო.

ამით საცნაურ არს, რამეთუ არა ჭემმარიტსა იტყვან მო-
საენი პაპისანი, არამედ ტყუიან, რამეთუ უკანასკნელ ესეცა გარ-
დასცვალნეს ვითარცა სხუანიცა ყოველნი წესნი მართლმადიდე-
ბლობისანი და ქრისტეს მიერ მოცემულნი და მოციქულთა მიერ
განწესებული და შვდთა კრებათა მიერ დამტკიცებული სრულითა
პურიითა შეწირვა აღიღეს და უსრულითა და უცომოთა განაწესეს.
არამედ უცომოსათვს კმა არს ესოდენნი სიტყუად. ხოლო აწ სხვსა
პირისა მიმართ ვიტყოდით.

XXIX თავი

სიტყუამ წმიდისა ზიარებისათუს, ვითარ იგინი ერის კაცთა
ლიტონსა ღუნოსა მისცემენ და არა სისხლსა საუფლოსა;
ეგრეთვე პურსა ლიტონსა და არა ჳორცსა სამეუფოსა

ჳინათგან წმიდისა საიდუმლოსათუს ვიწყეთ მეტყუელებად და
საუფლოსა მსხუერპლისა შეწირვა, ცხადად საცნაურ ვყავთ, რომ-
ელი ქრისტემან განგვწესა. აწ წმიდისა ზიარებისათუს ვიწყით,
რომელსა ჩუენ მართლმადიდებელნი ერთობით მოვიღებთ ჳორცსა
მას საუფლოსა და სისხლსა ცხოველსმყოფელსა, და რომელნი
სარწმუნოებით და ღირსებით მოვლენან მათცა ეგრეთვე ვაზი-
არებთ: ჳორცითა და სისხლითა საუფლოსა.

ხოლო მოსაენი პაპისანი არა ესრეთ ჳყოფენ, არამედ მღვდელნი,
რომელნიცა სწირვენ მით ეზიარებიან და ერისკაცთა სუხთაასეფითა
აზიარებენ და არა მით, რომლითა თუთ ეზიარებიან: ხოლო სისხლსა
მას არა მისცემენ, არამედ სხუასა ლიტონსა ღუნოსა, რომელი
არა მიახლებულ არს ტრაპეზსა, არცა წართქმულ არს მას ზედა
ლოცვა. და არა მოიწსენებენ სიტყვასა მას ღმრთისასა, რომელსა
ჳმობს ღლით-ღღე: „**მიიღეთ და ჳამეთ, ესე არს ჳორცი ჩემი**
თქუენტუს განტეხილი მისატყვებელად ცოდვათა“. მერმე მოიღო
სასუმელი და აკურთხა და მისცა მათ და თქუა: „**სუთ ამისგანი**
ყოველთა: ესე არს სისხლი ჩემი ახლისა აღთქმისა მრავალთათუს
დათხეული“ (მათე 26,26); და მარკოზ ესრეთ დასწერს: „**და ჳამდეს**
რად იგინი, მოიღო იესო პური, აკურთხა, განტეხა და მისცა მათ
და თქუა: მიიღეთ და ჳამეთ, რამეთუ ესე არს ჳორცი ჩემი. და
მოიღო სასმელი, ჳმადლობდა და მისცა მათ, და სუეს მისგან
ყოველთა. და ჳრქუა მათ: ესე არს სისხლი ჩემი ახლისა სუჯულისა

მრავალთათვის დათხეული“ (მარკოზი 14,22).

ხედავთა ძმანო საიდუმლოსა ამის ძალსა, თუ რასა ვმობს ქრისტე ვითარცა წინასწარ მეცნიერი ყოვლისავე? რამეთუ ვითარცა სხუათა მათ წვალებათათვის წინათვე მოასწავა და თქუა: ეგრეთვე წმიდათა საიდუმლოთათვის თქუა და მოასწავა, რამეთუ უწყოდა ესეცა წვალება უკანასკნელ შემოსლვად, რომელსა აწ ლატინნი ჰყოფენ. რამეთუ მისცემენ არა ჯორცსა და მასაცა უცომოსა, და სისხლსა ყოვლადვე არა, არამედ ლიტონსა ღვნოსა.

უფალმან მისცა რამ პური მოწაფეთა, პრქუა: „**მიიღეთ და ჭამეთ, ესე არს ჯორცი ჩემი**“. ეგრეთვე მარკოზიცა ესრეთ იტყვის: „**მიიღეთ და სჭამეთ, ესე არს ჯორცი ჩემი**“. ხოლო სასუმელი რამ მისცა, ესრეთ პრქუა: „**სუთ ამისგანი ყოველთა, ესე არს სისხლი ჩემი**“ და არა თქუა ვითარცა პურისათვის, არამედ სისხლისათვის თქუა „**სუთ ყოველთა**“; ბრძანა და არა მარტო მღვდელთათვის, არამედ ყოველთათვის ზოგად: მღვდელთა და ერთათვის. ვითარცა იგი პირველცა ეტყოდა პურიათა ამის საიდუმლოსათვის და თქუა იესო: „**ამინ, ამინ გეტყჳ თქუენ: უკეთუ არა სჭამოთ ჯორცი ძისა კაცისაჲ და სუათ სისხლი მისი, არა გაქუნდეს ცხორებაჲ თავთა შორის თქუენტა. ხოლო რომელნი ჭამდეს ჯორცსა ჩემსა და სუმიდეს სისხლსა ჩემსა, აქუნდეს ცხორებაჲ სასუქუნო, და მე აღვადგინო იგი უკანასკნელსა მას ღღესა, რამეთუ ჯორცი ჩემი ჭეშმარიტი საჭმელი არს, და სისხლი ჩემი ჭეშმარიტი სასუმელი არს. და რომელი ჭამდეს ჯორცსა ჩემსა და სუმიდეს სისხლსა ჩემსა, იგი ჩემ თანა დადგრომილ არს, და მე მის თანა**“ (ოთაჲ 6,53).

ესე არს ბრძანებაჲ უფლისა ძმანო, რომელი ესე რამ

მოვიკსენეთ, რამეთუ ზოგად ყოველთა მორწმუნეთათვის ვმობს მიღებასა პურისასა და ეგრეთვე სასუმელისასა ჳორცად და სისხლად თვისად. ვითარცა მღვდელთათვის, ეგრეთვე ყოველთა მორწმუნეთათვის, რამეთუ შეუძლებელ არს დაჯსნად სიტყუად ღვთისა, წერილისაებრ: „იოტა ერთი გინა რქა ერთი სჯულისაგან და წინასწარმეტყველთა არა წარჯდეს“ და კუალად იტყვის: „ცანი და ქუეყანა წარჯდეს ჳოლო სიტყუანი ჩემნი არა სადა წარჯდეს“ (მათე 5,18). რამეთუ იგი ბრძანებს: „ესე არს ჳორცი ჩემი და ესე არს სისხლი ჩემი“ და „სუთ ამისგან ყოველთა“ და „უკეთუ არა სჯამოთ ჳორცი მისა კაცისა და სუათ სისხლი მისი, არა გაქუნდეს ცხოვრებად“. ხოლო იგინი ამასცა დაჯსნიან, ვითარცა სხუათა მათ ბრძანებათა და სჯულისდებათა მისთა. და წინააღუდგებიან ბრძანებასა მისსა და შემოიღებენ სხუასა და სხუასა სჯულსა და იტყვან ვინათგან ჳოეცი ქრისტესი ცეცხლი არსო. ცოცხალსა ჳორცსა სისხლიცა ექმნებისო. დიდი უწესობად და კადნიერი წინა აღდგომა საუფლოსა ბრძანებისა. უფალმან ესრეთ ბრძანა ვითარცა ესერა ვრცელად აღვწერეთ და ჳაპის მოსაენი ესრეთ ჳყოფენ: მისცემენ სეფის კუძრსა და მასაცა უცომოსა და არა პურსა ბრძანებისაებრ უფლისა, და სისხლსა შემდგომად არა მისცემენ, არამედ ლიტონსა ღვნოსა და მასაცა უწყლოსა. ქრისტემან არა იცოდა ჳორცისა თვისისა არსებად და ბუნებად უკეთუ სისხლი არს მას შინა ანუ თუ არა[?] და უკეთუ მეცნიერ ყოფილ იყო მას შინა სისხლისა ყოფისა, მარტო ჳორცსა ბრძანებდა და არა სისხლსაცა და არცა მოწაფეთა მისცემდა სისხლსა და ეტყოდა: სუთ ამისგანი. არამედ პურსა ხოლო მისცემდა და მასაც უცომოსა და ეტყოდა: ესე არს ჳორცი და სისხლი ჩემი. ხოლო ახალთა ამათ

ღვთისმეტყუელთა და თავით თვისით გულისკმისმყოფელთა და არა ღმრთისა მიერ. უმჯობესად გულისკმაყვეს ვიდრე ქრისტემან და წმიდათა მოციქულთა მისთა და ამათ უმეტესი მეცნიერებაჲ მოიპოეს და თქუეს „ჯორცი უსისხლოდ არა იქმნებისო“ და მოსპეს წმიდისა საიდუმლოსაგან სისხლი იგი ცხოველმყოფელი. რამეთუ წინადაგებული პური და ღვნო, რაჟამს იქმნას სიტყვთა ღვთისათა და კურთხევითა სისხლად და ჯორცად; მარტო პური არა იქმნების ჯორცად და სისხლად; არცა მარტოდ ღვნო იქმნების სისხლად და ჯორცად: არამედ პური იგი შეიცვალეების ჯორცად და ღვნო იგი შეიცვალეების სისხლად: ვითარცა ქრისტემანცა ეგრეთვე მისცა თვის-თვსად, და პურსა მას უწოდა ჯორცად და ღვნოსა მას სისხლად და ეგრეთ აზიარნა მოციქულნი და მოწაფენი თვისნი და სჯულად დაუსხნა ყოველთა მორწმუნეთა თვისთა და პრქუა: „**ამას ჰყოფდით მოსახსენებელად ჩემდაო**“ და პურისა უბრძანა: „**ესე არს ჯორცი ჩემი თქუენთვის განტეხილი**“ და ღვნისა უბრძანა: „**ესე არს სისხლი ჩემი თქუენთვის და მრავალთათვის დათხეული**“. ყოველთათვის ბრძანა ვითარცა ვიტყოდე და არა მარტო მღვდელთათვის და უკეთუ ორივე: ჯორცი და სისხლი ერთსა შინა არს სიტყვსაებრ მათისა, მაშა თანა აც მღვდელთაცა რათა არცაღა იგინი ეზიარნენ სისხლითა ქრისტესითა, არამედ მხოლოდ სეფითა, ვინათგან უსისხლოდ არა იქმნების. და უკეთუ უსისხლოდ არა იქმნების ჯორცი, არცაღა ზედაშე იქმნების თვნიერ წყლისა, რამეთუ ყურძენი წყლითა არს მორწყული და წვმითა განპოხებული და ესრეთ არა არს ღვნო უწყლო. და მოსპეთ წყალიცა წმიდისა ზიარებისაგან ვითარცა სეფისკუძრისაგან განაშორეთ საფუარი და მარილი და ჯორცისაგან სისხლი; ეგრეთვე სისხლისაგან წყალი

და იქმნენით უძერეს ყოველთა მწვალებელთა და მე ვპკონებ ვითარმედ იქმნებისცა ეგრეთ. მცირედლა და მოისპოს წყალიცა სისხლისაგან, რამეთ რავდენსაცა თავით თვსით გულის ჳმა ჰყოფენ კარდინელები და აუწყებენ პაპასა, მასაცა განაწესებენ და სჯულად უდებენ ყოველთა: და კუალად სხუასა გულის ჳმა ჰყოფენ და სხუასა განაწესებენ. ამისთვის აყუძდრებს წინასწარმეტყველი ესაია და იტყვს: „**ვითარცა თავით თვსით გულის ჳმისმყოფელთა და წინაშე მათსა მეცნიერთა**“ და შემდგომი. რამეთუ მათ დახსნეს ყოველი საზღუარნი მამათანი და შეურაცხყვენეს მოციქულთა მიერ მოცემულნი კანონნი. რომელნი მათ ქრისტესაგან ესმა და იხილეს, და ჩუენ მოგუცნეს და სჯულად დაგვსხნეს. ამისთვის ჳმამაღლად ჳმობენ წმიდანი მოციქულნი და იტყვან: „**გინა თუ ჩუენ, გინა თუ ანგელოზი ზეცით გაზარებდეს თქუენ გარეშე მისა, რომელი მიიღეთ, შეჩუენებულ იყვენ!**“ (გალატელთა 1,8) ზოლო ამის ესე ვითარისა მიზეზისათვს განუდგეს მრავალნი ქუეყანანი და თემნი დასავლეთისანი პაპასა ჰრომისასა და არღარა მორჩილობენ უმრავლესნი მეფენი და მთავარნი მის კერძოსანი, რომელნი იყვენეს სამწყსონი და მორჩილნი პაპისანი. რამეთუ ვინათგან მათ დაჳსნეს ყოველნი საზღუარნი და სჯულისდებანი წმიდათა მოციქულთა და მამათანი, არცალა იგინი დაემორჩილნეს პაპასა, არცა შეიწყნარეს სჯულისდებაჲ მისი, არამედ განიზრახეს და თქუეს: „**ვინათგან მათ შეურაცხ ყვეს ყოველნი საზღუარნი და კანონნი მამათანი, რომელნი მოგუცნეს აღმოსავლეთით, ნუცალა ჩუენ დავემორჩილებით ახალსა სჯულისდებასა პაპისასა**“. ამისთვის განდგეს და იქმნნეს თავით თვსით სხვსა სჯულისა განმაწესებელ, ზოლო სარწმუნოებაჲ მართალი წმიდისა სამებისა,

და განჯორციელება სიტყვსა ღმრთისა ორითა ბუნებითა ვითარცა ძუძლითგან მოსცემოდა იგივე უპყრიესთ, ხოლო საზღუარნი და წესნი საეკლესიონი, რომელნი მოცემულ იყო მამათა მიერ, მათცა სრულიად დაჯსნეს და არღარა უპყრიესთ და არცაღა სჯულისდებამ პაპისა შეიწყნარეს ზემო წერილისა მიზეზისათვს; არამედ აწცა იტყვან: „უკეთუ პაპა პრომისა ძუძლითგანსა წესსა იპყრობს და შეეერთების აღმოსავლეთისა ეკლესიასა, ჩუენცა მასვე წესსა ზეღა ვეგებით და დავემორჩილებით პაპასა. ხოლო იგი თუ ურჩ არს ძუძლითგანისა სჯულისდებისა, ჩუენცა ურჩ ქმნილ ვართ პაპისაო“.

ხოლო მოსაენი პაპისანი იტყვიან ვითარმედ: „ერთმან მათგანმან მეფემან მეორისა ცოლისა შენღობამ ითხოვა პაპისაგან და ვერ მიემთხვა შენღობასა და მისთვის იქმნა განღგომიღებამ მათიო“. არამედ ნაცილ არს ესე სიტყვამ, რამეთუ ზემო წერილისა მიზეზისათვს იქმნა განღგომიღებამ და არა ცოლისა შერთვისათვს. უკეთუ ესრეთ იყო, ვითარ მეფე ლალი და თავისუფალი ერთისა გულისთქმისა ძლით შეპყრობილი ითხოვღა მეორისა ცოლისა შენღობასა, და არა მყის იქორწინებღა: და თუმცა იგი ითხოვღა შენღობასა, ესენიცა მიანიჭებღეს, რამეთუ ყოველივე აღვიღად შერაცხილ არს მათ წინაშე დასაკსნეღად სჯულისდებამ წმიღათა, ვითარცა იგი სხუანიცა ყოველნი საზღუარნი დაჯსნეს და განაქარვნეს. ხოლო უკეთუ ერთი მეფე იქმნა განღგომილ მიზეზითა გულისთქმისათა სხუანი მეფენი რადსათვს იქმნეს განღგომილ და ურჩ, პაპის სჯულისდებისა: დიღნი იგი მეფენი ინგლიზისა, კალვინისა, შუშტისა და საქსოთა, რამეთუ ესე ყოველნი დიღნი სამეფონი და სხუანი მრავალნი თემნი განღგეს და ურჩ არიან

პაპისა, მაგინებელ და წინააღმდეგომ და დამჯსნელ სჯულისდებისა მისისა.

არამედ ჩუენ პირველსავე სიტყუასა მოვიდეთ, სადა იგი დაუტევეთ: რადსათუს არა აზიარებენ ერისგანთა, ვითარცა იგი თუთ ეზიარებიან: რამეთუ ქრისტე მეუფე არა ხოლო მარტო მღვდელთათუს მოვიდა, არამედ ყოველთათუს: მართალთა და ცოდვილთა და უფროსად ცოდვილთათუს, ვითარცა ბრძანებს: „**არა მოვედ წოდებად მართალთა, არამედ ცოდვილთა**“ (მარკოზი 2,17). და უკეთუ მართლად და უცოდველად შეურაცხიესთ ერისაგანნი, რადსათუს აყენებს სისხლისა მიმართ საუფლოსა და პირველად მათ არა აზიარებენ: რამეთუ მართალნი უმეტეს ღირს არიან: ხოლო უკეთუ ცოდვილ არიან, ქრისტემან უმეტეს ცოდვილთათუს დასთხია სისხლი თუსი მეტყუჴლმან ესრეთ: **„ესე არს სისხლი ჩემი მრავალთათუს დათხეული“**. და რადსათუსლა აყენებენ ცოდვილთა ზიარებად აღსარებისა და სინანულისა მიერ უკეთუ ჟამსა სიკვდილისასა არღარა დააყენებენ, არამედ მაშინლა მისცემენ სისხლსაცა. ვითარ სიცოცხლესალა შინა რად არს მიზეზი არა ზიარებისა[?] თუ იგი ჴეშმარიტ არს, რადთა ცოცხალსა აზიარებენ, ესე ტყუილ იქმნების და ურგებ. და თუ ესე კეთილ არს და ჴეშმარიტ, იგი თურმე ნაცილ არს და უქმარ.

არამედ მე ვკგონებ ვითარმედ მოპოვნებულსა რასმე ღონესა იკმევენ შესატყუჴბლად ერისა, რამეთუ ვერ ძალუც ვნებათა მიმართ თავთა თუსთა დაპყრობად, ვერცა მორჩილთა მათთა, არამედ ყოველთა უწესოებათა მართ წარჴსნილ არიან. ამისთუს მიუშვეს ყოველი კაცი ნებასა თუსსა, რომელნი მორჩილებასა

ქუტუშე მათსა არიან და კაცად-კაცადი განზრახვასა თვისსა და ერთი რამე უსრული და ადვილ[ი] სახე განუწესეს გარეშე მოძღვრებისა მის ქრისტესაგან და მოციქულთა მისთასა შესატყუტებლად ერისა, რათა არა იგინიცა განდგომილ იქმნენ ვითარცა სხუანი იგი. და იქმნენ მტერ და მაგინებელ პაპისა. არამედ მხოლოდ პაპისა ოდენ ქუეყანასა ზედა მეორედ ქრისტედ აღმსარებელთა სხუად სჯულიერი და ქრისტეს მიერნი ბრძანებანი არღარა ეთხოვებოდნენ, არცა სრული ზიარებამ, არცა სრული ნათლისღებამ, არცა საზღუარი მარხვისა, არცა წესი ლოცვისა და არცაღა სხუად იწროჟსა და საჭირველისა გზისა საგრობანი ბრძანებისაებრ ღმრთისა, მიმყვანებელი ცხოვრებად საუკუნოდ.

XXX თავი

სიტყვად მათდა მიმართ თუ რადსა მიზეზისათვის ჩვილთა
ყრმათა და უპასაკოთა არა აზიარებენ

ტუალად ამას იქმან სხუათა თანა უწესობათა, რამეთუ უსრულთა
და უპასაკოთა ყრმათა არა აზიარებენ და ვკითხოთ რად ამის
მიზეზისათვის, გუტყვიან ვითარმედ: უსრულობისათვის პასაკისა
ვერ გულისკმაყოფენ საიდუმლოსა ამის ძალსაო.

ჭი დიდი უგუნურებად და სიტყუად უმსგავსო და ყოვლისა
სიცილისა ღირსი. მათ უხმობენ უგუნურად და უპასაკოდ ხოლო
ამათ, პასაკისა შინა სრულსა ცნობად მამაკაცობრივი ვერ შეიმოსეს,
არამედ უუგუნურეს იქმნეს ძუძუსმწოვართასა.

რამეთუ ღვთისა ჩუენდა მომართ ურიცხუთა მოწყალებათა და
ზეშთა სახიერებათა თავი და დასაბამი ნათლისღებად არს, რადთა
დიდთა საიდუმლოთა ნიჭნი ამის მიერ აღესრულების მოგვენიჭების.
ამას ხოლო ჩჩვლთა მიანიჭებენ ღღესა მას რომელსა შინა იშვეს და
არა ხოლო თუ ესე, არამედ უკუეთუ დაეყოვნოს საშოით გამოსლვა
ვიდრე მუცელსა შინა იყოს ღედისასა, მცირისა წყლისა სხურებითა,
გინა თუ შეხებითა ნათელსცემენ: ესევითარმან ჩჩვილმან გინა
თუ მცირედ უმეტეს ამისა პასაკითა უსრულმან ვითარლა უწყიან
საიდუმლო იგი წმიდისა ნათლისღებისა: და ვინამთგან უმეტარ
არიან ყოვლისავე საღმრთოესა განგებულებისა, ვითარ შეერაცხის
ნათლისღებად? და უკეთუ ესე ვითარნი ჩცვილნი არა დაიყენებიან
ნათლისღებისა მიმართ, უმეტესად ჯერარს რადთა დაუყენებელ
იყვნენ წმიდისა ზიარებისა მიმართ. რამეთუ ვითარცა უნათლავნი
ვერ მიემთხუციან ცხორებასა საუკუნოსა სიტყვისაებრ უფლისა:
ეგრეთვე უზიარებელნი ვერ ღირს იქმნებიან ქრისტესთანა სუფევად

ცხორებასა მას დაუსრულებელსა.

ხოლო ჩუენდა მოცემულ არს ბუელითგანითა მით განწესებითა წმიდათა მოციქულთა და დიდთა ღვთისმეტყველთაგან: რათა ჩჩვილთა ყრმათა ვიდრე მეორმეოცედ დღედმდე უკეთუ სასიკუდინე სენი არა აიძულებდეს არა ნათელგცემთ და მეორმეოცესა დღესა მსგაცსად მხსნელისა, რაჟამს იგი ორმეოცისა დღისა აღიყუანა უბიწომან დედამან და სუმეონ მიიქუა: ეგრეთვე აღიყვანის დედა ტაძრად და მღვდელი ნათელსცემს სახელსა ზედა წმიდისა სამებისა სამგზის დაფლვითა წყალთა შინა: და ჯმნისა სიტყუასა და აღსარებასა მართლისა სარწმუნოებისასა ყრმისა მის ნაცვლად ამქმელი იგი იტყვს სარწმუნოებით და ყოველივე იგი ამქმელისა მიერ თქმული: ჩჩვილისა მის ყრმისად შეირაცხების.

ეგრეთვე წმიდასა საიდუმლოსა ვაზიარებთ ჳორცსა და სისხლსა საუფლოსა სარწმუნოებით: და თანაზიარ ქრისტესა ვკყოფთ და ასოდ მისა განუკუთნებთ სიტყვსაებრ მოციქულისა: „**მანო! თქუენ ზართ ჳორცნი ქრისტესნი და ასონი ასოთა მისთაგანნი**“ (I კორინთელთა 12,27); ესრეთ ასოდ ქრისტესა იქმნების და ნუ გიკურსესე, რამეთუ უსრული არს და ვერ აგრძნობს, რამეთუ ღმრთისა მიერ ყოველივე შესაძლებელ არს და არა რაჲ არს შეუძლებელ მისა: რამეთუ მან თქუა და იქმნეს, ვითარცა იტყვის ფსალმუნი: და თავადმან ამცნო და დაებადნეს: რამეთუ ესრეთ ნებავს და ესრეთცა იქმს რათა ყოველნი ასო მისა იქმნენ: სრულნიცა და უსრულნი, ჰასაკოვანნი და უჰასაკონი, რამეთუ ჳორციელსა შობასა თანა მიანიჭებს სულიერსა შობასა წყლისა მიერ და სულისა. ეგრეთვე ჳორციელისა საზრდელისა თანა მიანიჭებს

სულიერსა საზრდელსა: ჳორცსა და სისხლსა თუსსა და იზიარებს სუფევასა თუსსა. ვითარცა იტყვს მოციქული: **„მა ესერა მე და ყრმანი, რომელნი მომცნა მე ღმერთმან, რამეთუ ყრმათაცა ეზიარა ჳორცითა და სისხლითა“** (ებრაელთა მიმართ 2,13); ამისთვისცა ჯერ არს უმეტესად უმანკოთა და ჩვილთა ყრმათა ზიარებად დაუბრკოლებლად ჳორცსა და სისხლსა უფლისასა, რათა თანაზიარ ქრისტესა იქმნენ და ასო გუამისა მისისა, ვითარცა თუთ თავადიცა შეიწყნარებდა სიხარულით ყრმათა ჩვილთა; მკლავთა მიიქუამდა და აკურთხევდა და ეტყოდა რომელნი აყენებდეს მისა მიმართ მისლვად: **„ნუ აყენებთ მაგათ ჩემდა მომართ მოსლვად, რამეთუ ეგე ვითართად არს სასუფეველი ცათა“** და კუალად იტყვს: **„უკეთუ არა იქმნნეთ ვითარცა ყრმანი ვერ შეხვიდეთ სასუფეველსა ცათასა“**, და კუალად იტყვს: **„რომელმან შეიწყნაროს ესევეითარი ყრმა მე შემიწყნარარებს“** და შემდგომი. ხოლო თქუენ რადესათვის დააბრკოლებთ უმანკოთა ყრმათა და არა ზიარჳყოფთ ქრისტესა, არცა ასოდ მისსა განუკუთვნებთ. არა გესმითა ბრძანებად იგი ქრისტესი: **„რომელმან დააბრკოლოს ესე ვითარი ყრმანი“** და კუალად: **„ნუ აყენებთ მათ ჩემდა მომართ მოსლვად“** ხოლო თქუენ კეთილად შეგირაცხიეს დაბრკოლებად ყრმათა. არა გესმითა: **„ეგე ვითართად არს სასუფეველი ცათა“**. ეგევეითართა არსო უმანკოთა და უცოდველთა! არა თუ ცოდვილთა და ბოროტთა შინა განბრთილთა და დაძუელებულთა. ამათ⁶⁰ მისცემთ უხრწნნელთა საიდუმლოთა და მათ⁶¹ ხოლო აყენებთ. მას ღამესა, რომელსა შინა მრავალნი და დიდნი ბოროტნი ექმნენ განთიად ზიარებასა მისცემთ და უმანკოთა და ჩვილთა ყრმათა დააკლებთ ზიარებისაგან. მათი ჯერ იყო

60. ცოდვილთა.

61. ყრმათა.

აღსარებითა და სინანულითა და მრავლითა ცრემლითა და ოფლითა განწმედა და მერმეცა მიახლება წმიდათა საიდუმლოთა ხოლო ამათი დაუბრკოლებელ ყოფად და მიცემა წმიდისა ზიარებისა.

ამათ, ესევეითართა უმანკოთათუც ვმობს ქრისტე ღმერთი: „რომელი ჭამდეს ჯორცსა ჩემსა და სუბიდეს სისხლსა ჩემსა: იგი ჩემ თანა დადგრომილ არს და მე მის თანა“, ხოლო მათთუც იტყუცს მოციქული: „რომელი ჭამდეს პურსა ამას და სუბიდეს სასუმელსა ამას უფლისასა უღირსებით, ღვთისა თანამდებ არს იგი ჯორცსა და სისხლსა უფლისასა. ხოლო, რომელი არა ღირსად ჭამდეს და სუბიდეს, დასასჯელად თავისა თუხისა ჭამს და სუამს“ (კორინთელთა 11,27).

ხედავთა რომე უღირსად ზიარებად დასასჯელ არს და წარმწყმედელ და თანანდებ ჰყოფს ჯორცსა და სისხლსა უფლისასა? ამისთუც არა ჯერ არს განუწმედელთა მიახლებად სიწმიდეთა და პირველ აღსარებისა და ჯეროვნისა სინანულისა ზიარებად წმიდათა საიდუმლოთა ჯორცსა და სისხლსა უფლისასა.

რამეთუ ვითარცა სტომაქი ხაშმი და სენიანი ვერ შეიწყნარებს სრულსა და მრთელთათვის შემზადებულსა საზრდელსა, არამედ უმეტეს აღმორძინებელ და განმამრთელებელ სენისა და ხაშმისა ექმნების, ეგრეთვე მრავლითა ცოდვითა მიერ დასწეულბული სული და თითო სახეთა ვნებათა მიერ შეჰყრობილი და ძლეული რაჟამის მიეახლოს ცეცხლსა საღმრთოსა უფროსად დაისჯების და განუმრავლდების ვნებანი და არა ხოლო თუ მოკლება იქმნების ვნებათა, არამედ განმრავლება.

ვითარცა იგი ექმნა იუდას, რამეთუ ვინადგან ბოროტი იგი

ანგარებად და სიყვარული საფასეთა, შური და ზაკუა გულსა ეღვა და იგი არა განაქიქა, არცა შეინანა, არამედ წარმდებად და ურცხვნოდ მიიღო ზიარებად. ამისთვის განვარდა და უმეტეს დაისაჯა და მერმე შიშოვილიბა.

ხოლო უმანკონი იგი და სანატრელნი წმიდანი მოციქულნი ეზიარნენ რად და ღირს იქმნეს მიღებად ჳორცსა და სისხლსა უფლისა: უმეტეს განბრწყინდეს და უზეშთაესთა მადლთა ღირს იქმნენ: ხოლო ვად უღირსად ზიარებად და შეუნანებლად მიახლებად საღმრთოთა სიწმინდეთა: და ვად შორის ყოფად ცხოველსმყოფელთა საიდუმლოთა და მისგან დაკლებად: რამეთუ ორივე წარმწყმედელ არს და დამსჯელ: ერთი იგი უღირსად მიახლებისათვის: მეორე უღებებით დაშორებისათვის: რამეთუ ბოროტ არს უღირსად ზიარებად: ხოლო უბოროტეს არს სრულიად მისგან დაკლებად. ერთი იგი დასჯის და ცეცხლად საუკუნოდ წარავლენს: ხოლო მეორე იგი სრულიად ცხოვრებისაგან დაკლებულ ჰყოფს და განაშორებს ქრისტესაგან: რამეთუ ქრისტე ბრძანებს: „უკეთუ არა სჭამოთ ჳორცი ძისა კაცისა და სუათ სისხლი მისი არა გაქუნდეს ცხორებად თავთა შორის თქუნთა. და რომელი ჳამდეს ჳორცსა ჩემსა და სუმიდეს სისხლსა ჩემსა იგი ჩემ თანა დადგრომილ არს და მე მის თანა“.

ამისათვის ძნელ არს მისგან დაკლებად და შორს ყოფად, რამეთუ თვნიერ მისა ცხორებად შეუძლებელ არს, რამეთუ ვითარცა შეუძლებელ არს უნათლავთათვის ცხორებად, ეგრეთვე შეუძლებელ არს უზიარებელთა ცხორებად, ვითარცა ნათლისღებისაოვის ჳმობს ქრისტე: „უკეთუ არა იშუეთ წყლისაგან და სულისა

ვერ კელგეწიფებისა შესვლად სასუფეველსა ცათასა“. ეგრეთვე წმიდისა ზიარებისათვის ბრძანებს: „უკეთუ არა სჭამოთ ჳორცი ძისა კაცისა და სუათ სისხლი მისი არა გაქუნდეს ცხოვრებათ თათა შორის თქუნთა“.

ხოლო უღირსად ზიარებისათვის მოციქული პავლე იტყვის ქრისტეს მიერ: „რომელი ჳამდეს პურსა ამას და სუმიდეს სასუმელსა ამას ღმრთისასა უღირსებით, ღმრთისა თანამდებ არს იგი ჳორცისა და სისხლისა უფლისა“. იხილეთ რამეთუ ჳმობს მოციქული თანამდებ არსო ჳორცსა და სისხლსა უფლისა ვითარცა იუდა განმცემელი. რამეთუ მსგავსად მისა ზზედა აც სისხლი და ჳორცი უფლისა და ვერცარა შემძლებელ არს საუკუნოდ გარდახდად უკეთუ აქავე არა შეინანა.

ხოლო იტყვის გამოლაიცადონო კაცად კაცადმან თავი თვისი და ესრეთ პურისა მისგან ჳამონ და სასუმელისა მისგან სუან. ესე იგი არს: განიხილენ კაცად კაცადმან თავი თვისი და გულისჳმაცონ ცოდვა თვისი ნებსითნი და უნებლიეთნი, სიტყვითნი და საქმითნი აღუარონ ღმერთსა და მოძღვარსა და დაფარული გულისა თვისისანი განაქიქონ და შემსგავსებული ცოდვისა თვისისა. წამალი სინანულისა შეიწყნარონ და მერმე შიშით და სარწმუნოებითა მჳურვალითა მიეახლნენ საიდუმლოთა ქრისტესთა და ეზიარნენ სისხლსა და ჳორცსა ცხოველსმყოფელთა ღმრთისათა.

ხოლო მოსავნი პაპისანი იტყვან: არა თუ უღირსებასა ზედა იტყვისო მოციქული ამას, არამედ ურწმუნოებასა ზედაო: უკეთუ სარწმუნოებათ აქუნდესო კმა ეყოფის გინა თუ ცოდვილი იყოს გინა თუ მართალიო: და სხუად უმეტესი არღარა ეთხოვებისო:ამას

ჩუენცა ესრეთ აღვიარებთ და ვიტყვთ ვითარმედ რომე, მოუძღებოდის ღმერთისა სარწმუნოებად მტკიცე და გონებად შეუორგულებელი. უემს რათა პრწმენეს კაცსა თვნიერ ყოვლისა იჭვისა და ორგულებისა ჳორცად და სისხლად ქრისტეს მეუფისა და ვითარმედ იგი არს თუთ საუფლო ჳორცი მისი და თუთ საუფლო სისხლი მისი. და ვითარმედ ძალუც მიტევება ცოდვათა და მინიჭებად ცხოვრებად საუკუნო.

ჲრამედ „სარწმუნოებად თვნიერ საქმეთა კეთილთა მკუდარ არს. ვითარცა იგი საქმენი კეთილნი თვინიერ სარწმუნოებისა“ სიტყვისაებრ მოციქულისა იაკობისა „**რაჲ სარგებელ არს, ძმანო ჩემო, უკეთუ ვინმე თქუას: ვითარმედ სარწმუნოებად მაქუს, და საქმენი არა ჰქონდენ? ნუ ძალ-უც-მეა სარწმუნოებასა [ხოლო] ცხოვნებად მისა?.**“ და კუალად იტყჳს: „**შენ გრწამს, ვითარმედ ერთ არს ღმერთი, კეთილად იქმ, და ეშმაკთაცა პრწამს და ძრწიან მისგან**“.
(კათოლიკე იაკობისი 2.14; 2.19;) გნებავსა ცნობად, ჳოი კაცო ამოო, რამეთუ სარწმუნოებად თვნიერ საქმეთასა მკუდარ არს.

რამეთუ არცა რად კეთილნი საქმენი სახმარ არიან უკუეთუ არა სარწმუნოებით იყოს. არცა სარცმუნოებად უსაქმო შემძლებელ არს რისამე: არამედ ორივე ჯერარს მოგებად: სარწმუნოებად სრული და საქმენი კეთილნი და ესრეთ მიახლებად და მოღებად ჳორცსა და სისხლსა ცხოველსმყოფთა: არა მარტოდ ჳორცისა, არამედ სისხლისაცა სიტყვისაებრ უფლისა: „**უკეთუ არა სჭამოთ ჳორცი ძისა კაცისა და სუათ სისხლი მისი**“ და შემდგომი. და კუალად: „**მიიღეთ და ჳამეთ, ესე არს ჳორცი ჩემი, და სუთ**

ამისგან ყოველთა, ესე არს სისხლი ჩემი“. და მოციქული იტყვის: „რომელი ჭამდეს პურსა ამას და სუმიდეს სასუმელსა ამას ღმრთისა“ და შემდგომი.

ღა კუალად იტყვს: „სასუმელი ესე კურთხევისად, რომელსა ვაკურთხევთ, არა-მე ზიარებაჲ სისხლთა ქრისტესთად არსა? და პურსა ამას რომელსა განვსტებთ, არა-მე ზიარებაჲ ჳორცთა ქრისტესთად არსა?“ (I კორინთელთა 10,16).

ქსრეთ ყოველსა ადგილსა საღმრთოთა წერილთა შინა ჳორცი წერილ არს და სისხლი და არა მარტოდ ჳორცი არცა მარტოდ სისხლი. არამედ ჳოგად სისხლი და ჳორცი: რომლისა ღირსმცავართ ყოველნი დაუსჯელად მოღებად მადლითა და კაცთმოყვარებითა უფლისა და ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუენისა იესო ქრისტესითა, რომელსა შუენის ყოველი ღიდება პატივი და თაყუანისცემა თანადაუსაბამოდთ მამით და ყოველადწმინდით სულით მისითურთ აწღამარადის და უკუნითი უკუნისამდე. ამინ.

XXXI თავი

სიტყვისა მისთვის თუ ვითარ ლათინნი და ბერძენნი ეცილებიან
საღმრთოსა საიდუმლოსა ზედა

ჴუაღად ერთი ესე არს ჩუენსა და ლათინთა შორის ცილობად და უმიზეზო მიზეზი, რამეთუ იტყყან წმიდათა საიდუმლოთათვის ვითარმედ: რაჟამს იტყოდეს მღვდელი სიტყუასა მას უფლისა: „**მიიღეთ და ჴამეთ, ესე არს ჴორცი ჩემი**“ და „**სუთ ამისგან ყოველთა: ესე არს სისხლი ჩემი**“ მყის შეიცვლების ჴორცად და სისხლად უფლისად და არღარა საჴმარ არსო მღვდელისა მიერ მოწოდებად სულისა წმიდისაო, არცა კურთხევა და ჯვრის წერა.

ხოლო ჩუენ ესრეთ ესრეთ ვიტყვთ მათთვის ვითარმედ: ერთგზის რად განდგომილ იქმნეს და იწყეს დაჴსნად და დარღუევად ყოველთა საღმრთოდ სჯულისდებისა, აწცა მზა არიან ცილებად და წინააღდგომად ყოვლისა სამეუფოსა ბრძანებისა. ვის არა ჰრწამს ესრეთ და ვინ არა აღიარებს ვითარმედ: სიტყუად იგი ღვთისა არს შემცვალელებელი ჴორცად და სისხლად, რომელმან იგი მაშინ ჴორსა მას დიდებულსა სიონისასა თქუა და იქმნეს, ბრძანა და შეიცვალნეს; პური ჴორცად და ღვნო სისხლად, რამეთუ იგივე ღმერთი იყო და შემოქმედი და დამბადებელი ყოველთა, რომელმან იგი თქუა დასაბამსა: „**იყავნ ნათელი**“ და იქმნა ნათელი და ყოველივე სიტყვთა უფლისაითა იქმნეს და დაებადნეს და ესეცა თქუა: „**და იქმნეს ჴორცად და სისხლად**“ და აწცა იგივე არს მთქმელი და შემცვალელებელი, არამედ არა თვნიერ სულისა წმიდისა: ვითარცა წერილ არს წინასწარმეტყველთა მიერ, ვითარმედ: „**სიტყვთა უფლისაითა ცანი დაემტკიცნეს და სულითა პირისა მისისაითა - ყოველი ძალი მათი**“ (ფსალმუნი 32,6), რამეთუ

რავდენსა მამა იქმს, მას ძე ეგრეთვე მსგავსად იქმს; ეგრეთვე სული წმიდაა; და რაოდენსა ძე იქმს, მას მამა და სულიწმიდა იქმს და რაოდენსა სული წმიდაა იქმს, მას ეგრეთვე მამა და ძე იქმს. განუყოფელობისათვის და ერთობისა არსებისა და ბუნებისა, ნებისა და განზრახვისა.

ღმისთვის, მღვდელი, რაჟამს იტყოდის სიტყუასა მას ქრისტმისა, ვითარმედ: „**მიიღეთ და ჭამეთ**“ და „**სუთ ამისგან ყოველთა**“ მყის ჳადის უხილავსა მამასა და მოუწოდს სულსა წმინდასა და აკურთხევს წინა მღებარესა მას საიდუმლოსა; რამეთუ ქრისტეცა, რაჟამს ენება განტეხად პური იგი მადლობდა ღმერთსა და მამასა და მოუწოდდა სულსა წმინდასა, ვითარცა წერილ არს სამთავე მახარებელთა მიერ ვითარმედ: მოიღო პური, მადლობდა, აკურთხა და განტეხა. ეგრეთვე მსგავსად სასუმელსა ზედა ყო, რამეთუ ბუნებითა ღმრთაებისათა განუყოფელი იყო და განუშორებელი მამისა და სულისა წმიდისა. ხოლო რაისათვის მადლობდა და ვისა მიმართ ილოცვიდა? რომელი იგი მარადის მის თანა იყო განუყოფელად ვითარცა მზისაგან ნათელი და ცეცხლისაგან სიტფო, ეგრეთვე მამისაგან ძე და სული; არამედ ვინამთგან ბუნებაჲ ჩუენი მიიღო, მით ლოცვიდა და მადლობდა და ყოველსავე სიმდაბლისა საქმესა ბუნებითა ჩუენითა იქმოდა და მისი იგი ყოველივე განგებულებით ქმნილნი საქმენი ჩუენ სახმ და მაგალით გუტქმნა, რათა ჩუმნცა, რაჟამს სამღვდელოსა მას მსახურებასა აღვასრულებდეთ ვმადლობდეთ ღმერთსა და მამასა და სიტყუასა მას ქრისტესა ვიტყოდით და სულსა წმინდასა მოუწოდდეთ. რამეთუ ესრეთ გვსწავიეს წმიდათა მოციქულთაგან და ესრეთ მოგუცემიეს ღმერთშემოსილთა მამათაგან.

სოლო მოსაეთა პაპისათა ესეცა ა[ლ]ვოცეს ეკლესიით და დაწნეს და არღარა ხადიან სულსა წმიდასა მსხუტრპლსა მას ზედა საუფლოსა; რამეთუ რაჟამს ხადოს მღვდელმან სულსა წმინდასა, მაშინ სრულიქმნების და შეიცვალების ჳორცად და სისხლად და ნუვინ იტყვს ამას თუ: ქრისტეს ბრძანებაჲ ვერ შესცვალესო; მღვდელისა სიტყუაჲ ვერ სრულ იქმსო. რაჲ საკვრველ არს ესე, რამეთუ ქრისტემან მისცა ესევეითარი ჳელმწიფებაჲ კაცთა, ვითარცა ბრძანებს ქრისტე ვითარმედ: „რომელსა ვრწმენე მე, საქმესა, რომელსა მე ვიქმ, მანცა ქმნეს და უფროდისცა ამისი ქმნეს“ (იოანე 14,12), რათა ყოველსავე საიდუმლოსა ხილულად ჳელნი და სიტყუაჲ მღვდლისანჲ მსახურებდეს და უხილავად ბრძანებაჲ ქრისტესი და სულლისა წმიდისა მადლი სრულ ყოფდეს, რამეთუ სიტყუასა მისცა ქრისტესა მღვდელი იტყვს ვითარმედ: „მიიღედ და სჳამეთ...“ და „სუთ ამისგანი ყოველთა...“ და სულსა წმიდასაცა მღვდელი მოუწოდს და სრულ იქმნების ვითარცა იგი გაბრიელის სიტყუთა, რაჟამს ახარა ქალწულსა: მოვიდა მას ზედა სულიწმიდაჲ და სიტყუამან ღმრთისამან ჳორცნი შეისხნა, რაჟამს პრქუა „გიზაროდენ“, გაბრიელ[მან]: „მიმადლებულო უფალი შენტანა...“ და კვალად ვითარმედ: „სული წმინდაჲ მოვიდეს შენ ზედა და ძალი მადლისა გფარვიდეს შენ“, მყის იქმნა შემზადებაჲ ჳორცთა ქრისტესთა და ყოველივე საიდუმლო განკაცებისა სრულ იქმნა.

ჲ სრეთ იქმნების მსხუტრპლსაცა მას ზედა საიდუმლოსასა, რამეთუ მღვდელი, სახედ ანგელოზისა იტყვს სიტყუასა მას ქრისტედსა და მერმე მოუწოდს სულსა წმიდასა და სრულ იქმნების და შეიცვალების ჳორცად და სისხლად ქრისტედსა.

ამისთვის განაწესეს წმიდათა მოციქულთა და მობაძაეთა მათთა, სანატრელთა მღვდელთმოდღვართა ვითარცა ქრისტესაგან ისწავეს და ჩუენ მათსა წესსა ზედა უცვალებელად ვპგიეთ და საზღუარი მათი არა დაგვკსნეს; ხოლო ლათინთა ყოველი განწესებული მათი დაუტევებიეს და უფროსლა წესი წირვისა არლარა უპყრიეს. ისმინეთ თუ რასა იტყვან წმიდანი მოციქულნი და დიდნი ღვთისმეტყუღნი საღმრთოღსა წირვისა განწესებასა შინა. წმიდა იაკობ, ძმა უფლისა, პირველი მღვდელთმოდღვარი ირუსალიმისა, მარკოზ მახარებელი, კლიმი ჰრომაელი, წმიდა ოქრო პირი და დიდი ბასილი, ესრეთ დაღადებენ ბრწყინვალედ და ვითარცა ერთითა პირითა, ვმობენ და იტყვან. წმიდა იაკობ იტყვს შემდგომად საუფლოსა მის სიტყვსა: „შეგვწყალენ ჩუენ, ღმერთო, ყოვლისა მპყრობელო, შეგვწყალენ ჩუენ, ღმერთო მაცხოვარო ჩუენო, შეგვწყალე ჩუენ, დიდითა წყალობითა შენითა და გარდამოავლინე ჩუენ ზედა და წინამღებარესა ამას ძღუენსა ზედა სული შენი ყოვლად წმიდა, უფალი და ცხოველს მყოფი და თანა არსი შენ ღმრთისა და მამისა და მხოლოდშობილისა ძისა შენისა: ერთ კელმწიფებით თანასწორი, უხილავი, ვითარცა თქუეს სჯულსა შინა წინასწარმეტყუელთა, ხოლო ახალსა აღთქმასა შინა გარდამოკდა სახითა ტრედისათა უფალსა ჩუენსა ზედა იჴსო ქრისტესა იორდანესა, მდინარესა და დაადგრა მას ზედა [და] რომელი გარდამოკდა მოციქულთა შენთა ზედა სახითა ცეცხლისა ენათათა წმიდასა და დიდებულსა სიონს შინა, დღესა მას მეერგასესა. იგივე სული შენი ყოვლად წმიდა, გარდამოავლინე მეუფეო ჩუენ ზედა და წინამღებარესა ამას ძღუენსა ზედა, რათა დანერგუთა სულისა შენისა სახიერისა და დიდებულისათა განწმდეს. და ჰყავ უკუღ პური ესე კორც

წმიდად – ქრისტეს შენისა, და სასუმელსა ამას შინა პატიოსან სისხლ ქრისტეს შენისა. რათა ექმნას ყოველთა, რომელთა მიიღონ ამისაგან, მისტევეებლად ცოდვათა და საცხოვრებლად საუკუნოდ“ (იხ. ვახტანგ იმნაიშვილი, უძველესი ქართული ხელნაწერები ავსტრიაში, თბ., 2004, გვ. 257.)

ბოლო სიტყუად ესე და ლოცვა მოციქულმან შემდგომად საუფლოსა მის სიტყსა თქუა, რაჟამს იგი თქუა: „მიიღეთ და [ს] ჭამეთ“ და „სუთ ამისგან ყოველთა“ და მოუწოდა სულსა წმიდასა ვითარცა სრულებით ზემო მოვიწსენეთ, და უკუშთუ სრულ იქმნა მსხუმრპლი იგი საუფლოთა მით, რადსათვისდა ხალოდა ღმერთსა და მამასა და მოუწოდდა სულსა წმიდასა. რათა წმინდა ყოს მსხუმრპლი იგი საუფლო და შესცვალოს ჴორცად და სისხლად ქრისტესა.

აწ ისმინეთ მარკოზ მახარებელისაცა ვითარ იტყვს ერთჯმობით მათ თანა შემდგომად სიტყვსა მის საუფლოდსა [და] ესრეთ ჴმობს: „სიკუდილი მეუფეო უფალო ყოვლისა მპყრობელო; მეუფეო ზეცათაო, მხოლოდშობილისა ძისა შენისა უფლისა, ღვთისა და მაცხოვრისა ჩუენისა იჴსო ქრისტესა ვჴადაგეთ და მესამესა დღესა სანატრელსა აღდგომასა მისსა აღვიარებთ და ზეცად აღსლვასა მისა ბორწმინე ვართ და მარჯუენით ღვთისა და მამისა დაჯდომასა და მეორედ საშინელსა და შესაძრწუნებელსა მოსლვასა მისა შევიწყნარებთ, რომელსა ეგულების განსჯა ცხოველთა და მკუდართა და მიგებად თითუშულთა საქმეთა მათთაებრ სიმართლით. შენ უფალო ღმერთო ჩუენო შენსა შენდავე შევწირავთ ძღუენსა, წინაშე შენსა გხადით და გვედრებით კაცთმოყვარეო, სახიერო,

გარდამოავლინე მაღლით წმიდით განმზადებულით სამკურნელით შენით გარეშემოუწერელთა წიალთა შენტა, ნუგეშინისმცემელი იგი სული ჭეშმარიტებისა, წმინდა ღმერთი და ცხოველსმყოფელი. სჯულიერად წინასწარმეტყველთა და მოციქულთა მიერ ქადაგებული, რომელი ყოველგან არს და ყოველსავე ალავსებს და მოქმედებს თვთ ჴელმწიფებით და განსწმელს არა მონებ, არამედ ვითარცა სათნო უჩნს თვთ ჴელმწიფებით. შენი თანაარსი, შენგან გამომავალი და თანა მოსაყდრე მეუფებისა შენისა და მხოლოდშობილისა ძისა შენისა, უფლისა და ღვთისა და მაცხოვრისა ჩუენისა იესო ქრისტესი, ჩუენ ზედა და პურსა ამას ზედა. გარდამოავლინე რათა წმინდა ყოს ესე და განასრულოს ვითარცა ყოვლად ძლიერმან უფალმან და ყოს პური უკუტ ესე ჴორც და სასუმელსა ამას შინა სისხლ ახლისა აღთქმისა მისისა, უფლისა და ღვთისა და მაცხოვრისა ჩუენისა იესო ქრისტესი, რათა ექმნეს ყოველთა, რომელთა მიიღონ ამისგან. და შემდგომი“.

ხოლო წმინდა კლიმი [კლიმენტი] რომელი ამისვე მსგავსად დასწერს განგებასა და წესსა წმიდათა მოციქულთასა საღმრთოდსა წირვისათვის, რომელი იყო შემდგომი წმიდისა პეტრე მოციქულისა. მის მიერვე კურთხეული პაპად პრომისა. ისმინეთ ამისიცი რასა იტყვს ამისათვის მერვესა წიგნსა შინა განწესებისა მისისასა, შემდგომად საუფლოსა მის სიტყვსა: „მოძქსენებელნი უკუტ ვნებისა მისისა, სიკუდილისა და მკუდრებით აღდგომისა და ზეკად აღსლვისა და მეორედ მოსლვისა მისისა განსჯად ცხოველთა და მკუდართა და მიგებად თითუტულთა საქმეთა მათთაებრ, შეეწირავთ შენდა, მეუფისა და ღმრთისა, ჯერისაებრ პურსა ამას და სასუმელსა ამას, და გვედრებით ამისთვის: ღირს მყუენ ჩუენ დაუსჯელად

წარდგომად წინაშე შენსა მღვდელობისა ღირსქმნილნი შენ მიერ. გარდამოიხილე წინამდებარესა ამას ძღუჴნსა ზედა წინაშე შენსა. სავეღრებელად შეეწირავთ შენ, კაცთმოყვარისა ღმრთისა. სათნო იჩინე ესე პატივად ქრისტეს შენისა და გარდამოავლინე სული შენი წმიდაჲ მასხუტრპლსა ამას ზედა; მოწამედ ვნებისათჳს იმსოფსა, რომელმანცა დაგვტევა პური ესე ჳორცად ქრისტეს შენისა და სასუმელი ესე სისხლად ქრისტეს შენისა“. და შემდგომი.

ხოლო დიდი და ზეცით გამობრწყინებული ბასილი რასა იტყჳს, ესეცა კეთილად ისმინეთ შემდგომად საუფლოფსა მის სიტყჳსა: „შენ შევივრდებით და გადიდებთ წმიდაო წმიდათაო. სათნო იყავ სახიერებითა შენითა და მოვედინ სული შენი წმიდაჲ ჩუენ ზედა და წინა მდებარესა ამას ძღუჴნსა ზედა. აკურთხე ესე და განსწმინდე და გამოაჩინე და ჰყავ უკუჴ პური ესე, პატიოსან ჳორც უფლისა და ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუენისა, იმსო ქრისტესა; ხოლო სასუმელსა ამას შინა, პატიოსან სისხლ უფლისა და ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუენისა იესო ქრისტესა. შესცვალე სულითა შენითა წმიდითა. ხოლო ჩუენ, ერთისა პურისაგან და სასუმელისა შეერთებითა“. და შემდგომი.

ხოლო წმინდა იოანე ოქროპირი, ისმინეთ, ვითარ მსგავსადვე იტყჳს: „კუალად შეეწირავთ შენდა სიტყჳერსა ამას და უსისხლოსა მსხუტრპლსა და შევივრდებით და გვეღრებით და გზადით: გარდამოავლინე სული შენი წმიდაჲ ჩუენ ზედა და წინამდებარესა ამას ძღუჴნსა ზედა. და ჰყავ უკუჴ პური ესე, პატიოსან ჳორც ქრისტეს შენისა; ხოლო სასუმელსა ამას შინა პატიოსან სისხლ ქრისტეს შენისა. შესცვალე ესე სულითა შენითა წმიდითა“.

იხილეთ, რამეთუ ამათ ყოველთა ერთად თქუეს ვითარცა ერთითა პირითა და ერთ ჳმა არიან ყოველნი საიდუმლოდსა ამისთვის, რამეთუ შემდგომად საუფლოდსა მის სიტყვსა, რაჟამს იტყვს მღვდელი: „მიიღეთ და ჳამეთ“ და „სუთ ამისგანი ყოველთა“; მერმე ესე დააწესეს წმიდათა მოციქულთა და სანატრელთა მღვდელთმოდღუართა, ვითარცა ესე რა აღგვწერეს ვრცელად და უნაკლოდ. და უკეთუ მაშინვე სიტყთა მით საუფლოთა სრულ იქმნა და შეიცვალა ჳორცად და სისხლად, ესენი ვითარდა ევედრებიან ღმერთსა და მამასა და მოუწოდენ სულსა წმიდასა, რათა, წმინდა ყოს და შეცვალოს პური იგი ჳორცად ქრისტესა და ღვწო იგი სისხლად ქრისტესა.

ხოლო, არა ვიტყვთ თუმცა ვერ ძალედვა სიტყუასა მას ქრისტესსა შეცვალებად, რამეთუ იგივე ქრისტე არს მთქმელი და შემცვალებელი, რომელმან იგი მაშინ თქუა ქორსა მას ზედა ღიდებულსა სიონისასა და მისცა წმიდათა მისთა მოწაფეთა და მოციქულთა; არამედ არა თვნიერ სულისა წნიდისა, რამეთუ იგიცა ჳადოდა ღმერთსა და მამასა და მოუწოდდა სულსა წმიდასა, რომელი მარადის განუშორებელ იყო მათგან, ვითარცა მღმერთი. არამედ კაცობრივ ბუნებითა ჩუენითა, ესრეთ აკურთხა და განტეხა და მისცა და ეგრეთვე სასუმელსა ზედა ყო, და უბრძანა, რათა ესრეთვე ჳყოფდნენ იგინიცა, ვითარცა იხილეს მისგან, მოსაჳსუნებულად სიკუდილისა მისისა, და ჩუენცა ესრეთ განგვწესეს წმიდათა მოციქულთა და ღიდთა ღმრთისმეტყველთა.

ხოლო რაი არს მიზეზი ამის, ესევითარისა ცილობისა, ანუ რაგსათვის დაჳსნეს ესე ვითარი განწესებაჲ წმიდათა მოციქულთა.

არამედ მე ვპკონებ, ვითარმედ, სხუად არა რად არს, არამედ რათა გამოაჩინონ ქუწყანასა ზელა მეორედ ქრისტედ პაპა, და მისი კარდინელები მოციქულებად და ყოველივე მათ მიერ განწესოს და არღარა იყოს, არცა სადა ითქუმოდის განწესებული წმიდათა მოციქულთა და არცაღა მობაძავთა მათთა, წმიდათა მღვდელთ-მოდღუართა. და რად ვიტყვ წმიდათა, უფროსლა თვთ თავადისა ქრისტეს, ღმრთისა ჩუენისა: ვითარცა არცაღა სხუად რაიმე მათ მიერ დადებული წესი და საზღუარი იპოების მათ შორის: ვითარცა ესერა წმინდისა წირვისა და სამღვდელოსა მსახურებისათვს ვთქუთ. ეგრეთვე არცაღა ნათლისღებად, არცა ლოცვისა და მარხვისა განწესება და არცა რად სუად ყოველივე განწესებად წმინდანთა მიერ, არამედ ყოვლისავე მათ მიერ მოგონებულისა და თავით თვსით განწესებულისა ნებავსთ ყოველსა ადგილსა განჰფენა და განმრავლებად, რათა აღიჯოცოს საზღუარი მამათა.

ზოლო თქუენ, მართლმადიდებელნო, შვილნო წმიდისა კათოლიკე ეკლესიისანო, ნუ ისმენთ სიტყუათა მათთა, ნუცაღა მიუპყრობთ ყურთა ზრახვათა მათთა ამოთა, ნუცა გარდაჯდებით საზღუარსა მამათასა, ნუცა დაჯსნით სჯულისღებასა ქრისტემსა და წმინდათა მისთა მოციქულთასა, რათა, მათ თანა, ღირს მყენეს უფალმან, დამკვდრებად სასუფეველსა ცათასა, რამეთუ მისა შუენის ღიდებად და პატივი, აწდა... უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.

XXXII თავი

მარხვისათვის - თუ ვითარ იმარხვიდა მეუფემ ჩუენი ქრისტე
და წმიდანი მისნი მოციქულნი და ყოველნი წმინდანნი და
ჩუენცა ესე განგვწესეს

მოდით ქრისტეს მოყვარენო და აწ მარხვისათვის ვიტყოდი,
რომელი იგი ყოვლითურთ აღებულ არს მათგან და დაცხნილ: და
არღარა იპოების მათ შორის მარხვა, განწესებული მოციქულთა
მიერ და ღმერთშემოსილთა მამათა და თუთ მის, ჭეშმარიტებისა
მიერ. რამეთუ, განჯორციელდა რად ღმერთი და მჯსნელი ჩუენი,
უფალი იმსო ქრისტე, პირველად სათნოებად ესე აღილო ბუნებითა
ამით ჩუენითა და მით სძლო განმცდელსა მას მტერსა ბოროტსა,
რამეთუ თუნიერ მარხვისა და ლოცვისა ვერა რად სათნოებათაგანი
წარემართების, არცა უხილაეთა მტერთა ძლევა იქმნების, რამეთუ
ესე არს საჭურველი უხილაეთა მტერთა მიმართ ბრძოლისა.
ამისთვის იმარხა ქრისტემან ორბეოცნი დღენი და ეგოდენნივე
ღამენი; რამეთუ წინასწარმეტყუელნიცა ესრეთვე ჰყოფდეს და
მარხვითა გარდაიკდიდეს დღეთა თვისთა; და ესრეთცა ჯერ იყო
ქრისტეს მიერ, რამეთუ ვინაიდგან პირველი მამად ჩუენი ადამი,
საჭმლისა მიერ გარდაცდა მცნებასა ღმრთისასა და სამოთხით
ექსორია იქმნა. ხოლო მეორე ადამ, რომელ არს ძე ღმრთისა
იქმნა რად კაც, მარხვისა მიერ და სიმდაბლისა დასცა მტერი
იგი, დამცემელი ადამისი და ჩუენცა ესევე სახე დაგვდვა, რათა
მარხვითა და სიმდაბლითა ვსძლოთ მტერსა, მარადის განმცდელსა
ჩუენსა. ვითარცა ბრძანებს თუთ უფალი: „ხოლო ესე სული
არარადთ განვაღოს, გარნა ლოცვითა და მარხვითა“ (მათე 17,21);
და წმიდანიცა მოციქულნი და ყოველნი წმიდანი მარხვითა

აღასრულებდეს ცხოვრებასა თვისსა. ვითარცა მოსესთვის წერილ არს, რომელმან ორგზის ორმეოცნი დღენი და ორმეოცნი ღამენი იმარხნა. რამეთუ პირველნი იგი ორმეოცნი დღენი და ორმეოცნი ღამენი იმარხნა რად და მოიხუნა ფიცარნი იგი ღვთივწერილნი: მერმე ისრაჲლთა განარისხეს რად ღმერთი ნაყროვანებითა და სიმთვრალითა, ვითარცა წერილ არს: „დასხდა ერი ჭამად და სუმად და აღდგეს სიმღერად და უზორეს კერპსა მას მათ მიერ გამოდნობილსა“ (გამოსჯალთა 32,6). მაშინ შემუსრა მოსე[მ] ფიცარი, ხოლო შეინანეს რად, კუალად იწყო მოსე[მ] მეორედ მარხვა, და იმარხა ორმეოცი დღე და ორმეოცი ღამე. კუალად აღვიდა მთად და მარხვისა მიერ განწმედილმან კუალად მოიხუნა სჯულნი ღვთივ დაწერილნი.

ხოლო წინაღსწარმეტყუჲლისა ელიას ცხოვრებად რადღა ვინ თქუას, რამეთუ ყოვლადვე დღეთა თვისთა მარხვითა გარდაიკდიდა და ოდეს მე ორმეოცნი დღენი და ორმეოცნი ღამენი მსგავსად მოსესა იმარხნის. ეგრეთვე სხუანი ყოველნი წინაღსწარმეტყუელნი მარხვითა იქცეოდეს: ვითარცა სამოელისთვის წერილ არს, რამეთუ სინჩოითგან მარხვითა აღიზარდა და ღვნო და თაფლუჭი არა ოდეს სუა. და დანიელ, დიდი იგი წინაღსწარმეტყუელთა შორის და სამნი ყრმანი ბაბილონს, მარხვითა მოქალაქეობდეს, რამეთუ თვნიერ ხილისა და მცირედთა თესლთაგანისა, სხვისა არა რადსა გემოსა იხილვიდეს და ოდესმე ორსა და სამსა შუდეულსა სრულიად უზმათა გარდავლიან. ვითარცა დანიელისთვის წერილ არს, რამეთუ მარხვითა განწმედილსა გამოეცხადა დიდნი იგი და გამოუთქმელნი საიდუმლონი და სამთა ყრმათა მარხვისა მიერ წდობილთა არა შესწვიდა მძაფრი იგი ცეცხლისა საცმილი, ხოლო ნინეველთა

მოწევნადი იგი რისხვა არა მარხვითა და ტირილითა წარაქციესა? და დავითისა იგი სიტყუაჲცა მოვიწსენოთ, რომელმან მარხვითა და ტირილითა გარდაიჱაღნა ღღენი თჳსნი, და ოღეს აჭირვებდეს მტერნი უხილაჲნი, ხილულთა თანა, საჭურველად მარხვა იჱმის, ვითარცა წერილ არს: „რაჲჲს იგი[ნი] მაჭირვებღან მე, შვეიძოსი ძაძაჲ და დავიმღაბლი მარხვითა სული ჩემი“ (ფსალმუნი 34,13) და კუალად იტყჳს: „მუჱლნი ჩემნი მოუძღურდეს მარხვისაგან და ჱორცნი ჩემნი იცვალნეს ზეთისა მიერ“ (ფსალმუნი 108,24).

ხოლო დიდი იგი ნაშობთა შორის დედათასა და საშოდთგან დედათასა სულითა წმიდითა აღვსებული, არა უმეტესად მარხვითა აღასრულებდა ცხოვრებასა თჳსსა, ვითარცა წმინდასა სახარებასა შინა წერილ არს მისთჳს. და წმიდანი იგი და სანატრელნი მოციქულნი, შემდგომად ამაღლებისა უფლისა ყოვლითურთ მარხვითა იქცეოდეს და ესრეთ აჭირვებდეს თავთა თჳსთა. რამეთუ პეტრე, თავი იგი მოციქულთა, მცირესა ქრთილისა პურსა ჱამდის. მასაცა ნაკლულევანად. და წყალსაცა მცირედ იჱუმევედის. და წმინდა იოანე ღვთისმეტყუელი და მახარებელი და მკერდსა სიტყჳსასა მიყრდნობილი, კვრიაკით კვრიაკედ მცირედსა ფინიქსა მიიღებდის და სხჳსა არა რაჲსა გემოსა იხილევდის ვითარცა ცხოვრებასა მისსა წერილ არს. და იაკობ, ძმა უფლისა და პირველი მღვდელთმოდღვარი იმრუსალიძისა, არა რაჲსა მშუშნიერისა გემოსა იხილვიდის, არცა ღვნოსა და თაფლუჱსა სუმიდა, არამედ მცირედსა პურსა და [უღბობელსა] მხალსა. ეგრეთვე სხუანი წმიდანი მოციქულნი და შემდგომნი მათნი წმიდანი მღვდელთმოდღუარნი და ღირსნი მამანი, რომელთა ღირსვე არა იყო სოფელი ესე, ყოველნივე მარხვითა მოქალაქეობდეს და ჩუენცა ესევე განგჳწესეს და სჯულად

დაგვსხნეს ძალისაებრ. ხოლო უკეთუ უჯერო იყო ესოდენნი მარხვა და არა რად საწმარ, რადსათვის ესრეთ გულსმოდგინედ შეიტკბეს ყოველთა წმინდანთა და სიჩხოითგან განწმედილთა, და ჩუენცა, რად ესრეთ განგვწესეს საზღუარი მარკვისა, ანუ რადსათვის სძაგებენ მარხვასა მოსაენი პაპისანი და ესრეთ განიშორებენ. უკეთუ ქრისტეანენი არიან რადსათვის არა ისმენენ ბრძანებასა მისსა რომელი იტყვს: „**ნეტარ იყვენ, რომელთა ჰშიოდის და სწყუროდის სიმართლისათვის, რამეთუ ივინი განძღუნ**“ (მათე 5,6) და კუალად იტყვს: „**ნეტარ ხართ თქვენ, რომელთა გშიის აწ, რამეთუ განძღეთ**“ (ლუკა 6,21); და კუალად ბრძანებს: „**ვაი თქვენდა, განმძღარხო აწ, რამეთუ გშიოდის**“ (ლუკა 6,25); იხილეთ ვითარ ჰნატრის ქრისტე მმარხველთა. და მშიერთა და მწყურვალეთა ნეტარებასა განუკუთნებს და ვითარ ვაებასა მისცემს მძღართა და გემოთმოყვარესა. და უკეთუ მოციქულთა საკუთრებასა მიიჩემებენ, რადსათვის არა შეუდგებიან კუალსა მათსა, არცა ისმენენ სიტყუათა მათთა, რომელნი უმეტესად ამას ქადაგებენ. რამეთუ წმიდად მოციქული პეტრე იტყვს: „**თქვენცა ესევე მოსწრაფებაჲ ყოვლითურთ მოიპოვეთ და ყავთ სარწმუნობასა შინა თქვენსა სათნობაჲ და სათნობასა შინა — მეცნიერებაჲ, და მეცნიერებასა შინა — მარხვაჲ, და მარხვასა შინა — მოთმინებაჲ, და მოთმინებასა შინა — ღმრთის მსახურებაჲ, და ღმრთისმსახურებასა შინა — ძმათა მოყვარებაჲ, და ძმათა მოყვარებასა შინა — სიყუარული, რამეთუ ესე რაგამს იყოს თქვენ თანა და გარდაგემატოს, არა უქმად, არცა უნაყოფოდ იპოვნეთ უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტეს მეცნიერებასა. ხოლო რომლისა თანა ესე არა არს, ბრმა არს და ვერ ჰხედავს იგი, რამეთუ დაავიწყდა განწმედაჲ იგი პირველთა**

მათ ცოდვათა მისთამ“ (II კათოლიკე პეტრესი 1,5). ესე არს პეტრე იგი, მოციქულთა თავი, რომელსა იგინი ამოდ იქადიან; რომელმან ესრეთ დაწერა და ესრეთ გუმოდღვრის. იხილეთ ვითარ სხვათა დიდთა სათნოებათა თანა მარხვასაცა სჯულგვიდებს და იტყვს: „რომლისა თანა ესე არა არსო: ბრმა არს იგი და ვერ ხედავსო: და რამეთუ დაავიწყდა განწმედა პირველთა ცოდვათა თვისთაო“. და ჭეშმარიტად! სინანული თუნიერ მარხვისა არა იქმნების; არცა განწმედა პირველთა ცოდვათა, რამეთუ ნაყროვანებად და ძილი დაავიწყებს პირველთა ცოდვათა, და დავიწყებისაგან იქმნების უნანელობად, და უნანელობისაგან მოვალს სიკუდილი სულისა, და მერმე სატანჯველთა საუკუნოთა მიცემა.

ჰუალად საქმესა მოციქულთასა წერილ არს კორნელიოზისათუს ვითარ იგი უჩუენა ანგელოზი და მოუწოდა პეტრეს და მიუთხრა ჩუენებად იგი: „და ჰრქუა მას კორნილიოს: მეოთხით დღითგან ვიდრე აქა ჟამამდე ვიყავ მარხული და მეცხრესა ჟამსა ვილოცვედ რად სახლსა შინა ჩემსა, და აჰა ესერა დადგა კაცი წინაშე ჩემსა სამოსლითა ბრწყინვალითა და მრქუა მე: კორნილიე, შეისმეს ლოცვანი შენნი, და ქველისსაქმენი შენნი მოიქსენნეს წინაშე ღმრთისა“ (საჭე 10,30).

ბულის ჳმა ყავთ აქაცა ვითარ ოთხ-ოთხით და ხუთ-ხუთით იმარხვიდეს და სხუათა სათნოებათა თანა მარხვა და ლოცვა ვითარცა ფრთე ექმნა ქველის საქმესა მისსა და აღიყვანა წინაშე ღმრთისა.

და კუალად წერილ არს საქმესა მოციქულთასა: „იყვნეს ვინმე ანტიოქიას შინა მსგავსად კრებულისა მის წინამდწარმეტყუელნი

და მოძღუარნი: ბარნაბა და სვმეონ, რომელსა-იგი ერქუა ნიგერ, და ლუკიოს კერინელი და მანან, რომელი-იგი იყო ტუბუდსმტე პეროდე მეფისა და სავლე. და ვიდრე-იგი ჰმსახურებდეს უფალსა და მარხვიდეს, ჰრქუა მათ სულმან წმიდამან: გამოზირჩინით მე ბარნაბა და სავლე საქმესა მას, რომელსა მე უწოდი მათ. მაშინ იმარხეს და ილოცეს და დაასხნეს მათ ზედა ჴელნი მათნი და განუტევნეს“ (საჭე 13,1). აქაცა იხილეთ ვითარ წმიდანი მოციქულნი გულსმოდგინედ იმარხვენ და ილოცვენ და თვნიერ მარხვისა და ლოცვისა ვერა რას შემძლებელ არიან, ვერცა რას ჰყოფენ.

და კუალად წერილ არს საქმესა მოციქულთასა: „და განამტკიცებდეს სულსა მორწმუნეთასა და ლოცვიდეს მათ, რადთა მტკიცედ ღვენ სარწმუნოებასა ზედა, და ვითარმედ: მრავლითა ჳირითა ჯერ-არს ჩუენდა შესღვად სასუფეველსა ღმრთისასა. და უკურთხნეს მათ ეკლესიად-ეკლესიად ზუცესნი, და ლოცვითა და მარხვითა შეჰვედრნეს იგინი უფალსა“ (საჭე 14,22) გესმათ ესეცა ვითარ ახალმოქცეულნი იგი და ახალნერგნი ქრისტეანენი ლოცვითა და მარხვითა შეჰვედრნეს უფალსა და ესე ამცნეს პირველად და ესე დაუსხნეს სჯულად, რომელთა სიტყუად აქუსთ მათ რომელნი მარხვასა სძაგებენ და უფროსად მუცლისგემოვნებათა შედგომილ არიან.

და კუალად მოციქული პავლე მიუწერს ჰრომაელთა და იტყვის: „რომელიმე იმარხვინ დღეგამოდებით და რომელნიმე იმარხვენ ყოველსა დღესა; კაცად-კაცადი თვისითა გონებითა გულსავსე იყავნ“ (ჰრომაელთა 14,5).

ჰკა ცხადი და ჳემმარიტი პირის დასაყოფელი ჰრომაელთა,

რამეთუ მათ მიუწერს მოციქული დღეგამოღებით და ვიეთმე მათგანთა დღე ყოველ, მარხვასა და არა თუ სხუათა ვიეთმე. და კუალად იტყვს იგივე მოციქული: „წარუდგინებით თავნი თქვენნი, ვითარცა ღმრთისა მსახურთა, მოთმინებითა მრავლითა, ჭირთა შინა და ურვათა, იწროებათა შინა და ტანჯვათა, პყრობილებათა შინა და შფოთებათა, შრომითა და მღვდარებითა, მარხვითა და სიწმიდითა“ (II კორინთულთა 6,4). ხოლო ესევეითართა რაჲ მარხვათა და მღვდარებათა ქადაგებდა მოციქული, ნუ უკუჲ თუთ უქმად იყო ანუ არა იმარხვედა, გინა თუ არა აჭირვებდა თავსა თვსსა. ამისათვის იტყვს: „ნუ უკუჲ სხუათა უქადაგებდე და მე გამოუცდელ ვიპოო. ამისათვის აღვიკრძალავ ჳორცთა ჩემთა და დავიძონებ“ (I კორინთულთა 9,27).

და კუალად იტყვს: „შრომითა და რულუნებითა, მღვდარებითა მრავალგზის, შიშმილითა და წყურილითა, მარხვითა მრავალგზის, ყინელითა და შიშულოებითა“ (II კორინთულთა 11,27). რამეთუ ესრეთ სტანჯვიდეს თავთა თვსთა წმიდანი მოციქულნი და სხუათა მათ სათნოებათა თანა და დლითი დღე შრომათა და ჭირთა თანა მარხვასაცა ფიცხელსა შეიტკობდეს. ამისთვის ჩუენცა მტკიცედ სჯულგვდებდეს და ამას გუასწავლებდეს, რამეთუ არცა ერთი წმიდათაგანი თქმულ არს, არცა სადა სმენილ არს თუმცა ესე არა შეეტკობ და ესე არა აქუნდა საჭურველად: და მარხვისა მიერ არა განწმედილიყო. და უკეთუ თუთეულად აღმეწერა ცხოვრებაჲ მათი, ვერ დაიტევდა სოფელი ესე, თუ ვითარ განბრწყინდეს მარხვითა წმიდანი წინასწარმეტყველნი, სანატრელნი მოციქულნი და ღმერთშემოსილნი მამანი და მწყემსნი. და რად ვიტყვი წმიდათა მოციქულთა და სანატრელთა მამათა, არამედ მეფენიცა

ვექმნეთ ვნათა და სათნო ვეყვნეთ უფალსა და ღირს ვიქმნეთ ცხოვრებასა მას საუკუნოსა, წმიდათათჳს განმზადებულთა.

ხოლო მე მრავალი მენება მარხვისათჳს თქუმად, არამედ ვერ-
ღარა ვიკადრე უმეტესისა აღწერა, რამეთუ სრული მარხვისა
საზომი ვერ მომიგიეს; ხოლო აწ ოთხშაბათისა და პარასკევი-
სათჳს ვიტყოდი, თუ რადსათჳს იგინი ოთხშაბათსა არა იმარხვენ,
ანუ შაბათსა რადსათჳს იმარხვენ, რამეთუ ესე ყოველი გარეშე
არს საზღუარსა მას წმიდათა მოციქულთა და ნეტართა მამათასა,
და მერმე კუალად მარხვისათჳსვე ვიტყოდი თუ ვითარ განეწესა
მარხვანი ესე ჩუენნი, რომელნი გვპყრიეს.

XXXIII თავი

სიტყუად ოთხშაბათისათუს თუ რადსათუს არა იმარხვენ, ანუ შაბათსა ვითარ და რადსათუს იმარხვენ

ხოლო რად ვთქუათ აწ ოთხშაბათისათუს, რომელსა არა იმარხვენ ლათინნი, ანუ შაბათისათუს, თუ რადსა მიზეზისათუს იმარხვენ, რამეთუ ამითცა გარდაჯდებიან საზღუარსა წმიდათა მოციქულთა და ღმერთშემოსილთა მამათასა. რამეთუ ოთხშაბათსა არა იმარხვენ ვითარცა ვთქუ, არამედ ჳორცსა ჳამენ, ხოლო შაბათსა იმარხვენ, და ესე არა უწყი ვისგან უსწავიეს, ანუ ვისგან მოუღიესთ ესევეითარი უწესობად, ანუ ოთხშაბათსა ჳამა, ანუ შაბათსა მარხვა. მე ვჳკონებ არცა მათ უწყიან თუ ვისგან მოეცნეს, ვერცა გჳრუენებენ წერილთა შინა ამისა მოწამესა. ვერცა უწერელად ზეპირით გუაუწყებენ, რამეთუ არა რომლისა კრებისაგან მოსცემიესთ ესე, არცა ვისგან ასმიეთ. არამედ უფროდსდა წინააღმდეგომი მათისა ესრეთ უწესობებისა ესმისთ წმიდათა მოციქულთაგან: „**გინა თუ ჩუენ, გინა თუ ზეცით ანგელოზი გახარებდეს თქუენ გარეშე მისა, რომელი მიიღეთ ჩემგან შეჩუენებულ იყვენ!**“ (ათოლიკე პაულუსი გალატელთა მძმართ 1,8), რამეთუ მოციქულთა კრებისა კანონთა შინა წერილ არს თუთ მის წმინდისა კლემენტოზის მიერ აღწერილთა შინა, რომელი იყო პაპა ჳრომისა, შემდგომი წმინდისა პეტრესი: **რომელმან ოთხშაბათი და პარასკევი არა იმარხოს წმიდათა ორმოცთა თანა, ესე იგი არს ვითარმედ ორმოცთა მარხვითა ჳერ არსო მარხვა, და რომელმან არა იმარხოს უკეთუ სამღვდელოთანი იყვენ განიკუჭთენ მღვდელობისაგან, ხოლო ერისკაცი უზიარებულ იქმნენინო.** ეგრეთვე ნიკეის კრებისა კანონთა შინა წერილ არს სამას ათურამეტთა მამათა მიერ,

რომელნი დაამტკიცებენ მოციქულთა მიერ განწესებულსა კანონსა ოთხშაბათისა და პარასკევისა მარხვისათვის. რამეთუ პარასკევი ჯუარცმისა და ვნებისათვის განწესა მარხვად, ხოლო ოთხშაბათი ამისათვის, რამეთუ მას დღესა შეკრბეს მღვდელთმოდღუარნი და ფარისეველნი ეზოსა მას კაიაფასსა და განიზრახეს ჯვარცმა და სიკუდილი მკსნელისა და დაეზავენეს იუდას და დაამტკიცეს ვნებაჲ უვნებელისა. ამისათვის დაამტკიცეს მარხვად წმიდათა მოციქულთა და შემდგომთა მამათა.

ხოლო შაბათსა თუ ვითარ იმარხვენ იგინი ისმინეთ. მეექუსის კრებისა კანონთა შინა წერილ არს ესრეთ: „**ვითარმედ გუქსმა ქუეყანასა ჰრომისასა, რომრლთამე კერძოთა შინა შაბათსა იმარხვენო. ვამცნებთ ჰაპასა ჰრომისასა, რათა უბრძანოს მის ქუეშეთა სამწყსოთა, რათა რომელსაცა აღგილსა იმარხვენო შაბათსა, ამიერითგან ნულარამცა უკადრებიეს მარხვა შაბათსა, რამეთუ თუნიერ ერთისა მის დღისა არა ჯერ არსო, რომელ არს დიდი შაბათი. მისა გარეშე რომელმანცა იმარხოს განიკუეთოსო**“. ხოლო აწ ლათინნი შაბათსა იმარხვენ და ოთხშაბათსა არა, არამედ ჳორცსა ჳამენ და არა ჯერარს ამისი ესრეთ ქმნა, რათამცა ოთხშაბათსა არა ვიმარხვიდეთ და შაბათსა მის წილ ვმარხულობდეთ. რამეთუ შაბათი ამისთვის არს ჳსნილი მათვე წმიდათა მოციქულთა და მამათა მიერ განწესებული და ამისთვის არა ვიმარჳვით თუნიერ ერთისა მის დღისა. რამეთუ დღესა მას, რომელსა შინა იყო მდებარე საფლავსა შინა, ჯერეთ ნათელი აღდგომისა არა აღმობრწყინებულებიყო, არამედ ჳორცითა შაბათობდა და განისუქნებდა საფლავსა შინა. და მიჳფინა ნათელი ღვთაებისა და განანათლა მუნი იგი წყუდიადი ბნელი და ახარა

საუკუნითგან დასჯილთა და ზე აღმოუწოდა პირველსა ადამს და მის ძლით მის თანა მომწყდართა. ამისთვის არა ჯერ არს შაბათსა მარხვა თვნიერ ერთისა მის დღისა, ხოლო ხუთშაბათიცა ყოვლადვე ჴსნილი არს, არამედ თვნიერ დიდთა ორმეოცთასა არა ვიმარხავთ. ეგრეთვე [ხუთ]შაბათი და უმეტესად და უბრწყინვალესად შაბათი, ყოვლითურთ ჴსნილ არს, რამეთუ განსუენებისა არს დღე იგი, რამეთუ მას დღესა განისცენა უფალმან შემოქმედმან ცათა და ქუეყანისამან, ვითარცა წერილ არს. და აკურთხა და წმინდა ყო დღე იგი მეშვდე. ხოლო ახალსა ამას აღთქმასა შინა, რაჟამს ძე ღმრთისა და ღმერთი ჴემმარიტი იქცეოდა ჴორცითა ქუეყანასა ზედა, ყოველნივე საკვრველნი საქმენი და სასწაულნი დიდებულნი დღესა შინა შაბათსა აღასრულნა. რამეთუ განრღუპული იგი ოცდაათვრამეტისა წლისა მდებარე დღესა შაბათსა სიტყუთა აღადგინა. ეგრეთვე შობითგანსა მას ბრმასა შაბათსა შინა მიჰმადლა ხედვა, კუალად ჴელი იგი განჴმელი შაბათსა განკურნა, და ძე იგი ქურივისა მხოლოდშობილი, შაბათსა განაცოცხლა, და ღაზარე, მომკუდარი ოთხისა დღისა დღისა, დღესა შინა შაბათსა ცოცხალი წარმოადგინა, და ყოველნი საკვრველნი და ბუნებისა უზეშთაესნი სასწაულნი შაბათსა შინა აღასრულნა, ვითარცა ცხადად გუაუწყებენ წმიდისა სახარებისა ბრძანებანი. ამისათვის არა ჯერ არს შაბათისა მარხვა. არცა განწესებულ არს წმიდათა მიერ მარხვად, არცა ოდეს გვსწავიეს, არცა გუასმიეს.

ხოლო ოთხშაბათი და პარასკევი მათვე წმიდათა მოციქულთა მიერ არს განწესებული და წმიდათა და სანატრელთა მღვდელთმოდღუართა მიერ დაჴემმარიტებული, რამეთუ წმიდისა ნიკოლოზისათვის წერილ არს: ოდეს ჩჩულ იყო წიაღთა შინა

დედისათა, ოთხშაბათსა და პარასკევსა ძუძუსა არა სწოვდის ვიდრემდის არა დაჰქვდის მზე, არამედ ყოვლადვე უზმამან გარდავლის დღენი იგი. ვინ ასწავა ჩჩვლსა მას უასაკოსა ოთხშაბათისა და პარასკევისა მარხვა. ანუ ვინ აუწყა მოციქულთა მიერ მოცემული კანონი? ჭეშმარიტად მადლმან სულისა წმიდისამან განაბრძნო სანატრელი იგი და სიჩროდთგან დედის მუცლისათ გამოაჩინა პირის დასაყოფელად მათდა, რომელნი ოთხშაბათსა სჭამენ და შაბათსა იმარხვენ. უკეთუმცა ჯერ იყო შაბათისაცა მარხვა, რადსათვს ოთხშაბათისა და პარასკევისა თანა შაბათსაცა არა იმარხვიდა და უკეთუ ოთხშაბათისა განჯსნა ჯერ იყო, რადსატვს შაბათისა თანა იგიცა არა განჯსნა.

აწ რადლა სიტყუად აქუსთ მათ ოთხშაბათისა უმარხველობისა და ანუ შაბათისა მარხვისა. რადსათვს არა შეიკდემენ წმიდისა მისგან, რამეთუ წმიდანი ნაწილნი მისნი მათსა ქუეყანასა შინა მდებარე არს და ვიდრე დღესამომდე მირონი საკურნებელი დამოსწუთინ განჯმელთა მათ ძუალთა მისთა, და იგი არს დამბეჭდველი სიჩროდთგანვე აღმოსავლეთით ლოცვისა და ოთხშაბათისა და პარასკევის მარხვისა. ხოლო პაპის მოსავეთგან ყოველივე დაჯსნილ არს და განქარებულ. არა შეიკდემენ წმიდისა ნიკოლოზისაგან, არცა სხუათა წმიდათაგან, არცა თუთ მათისავე პაპისა — წმიდისა გრიგოლისაგან, რომელი იყო კაცი საკურველი და სასწაულთა მოქმედი. გრიგოლის ვიტყვ დიოლოღონსა, რომლისა პირით სული წმიდად ზრახვიდა განცხადებულად. იგი რადსათვსლა იმარხვედა, რამეთუ ყოველნი დღენი ცხოვრებისა მისისანი მარხვითა გარდავლნა. ვითარცა წერილ არს მისთვს, რამეთუ არა რადსა სჭამდის თვნიერ დამბლისა ოსპნისა. ესე წმინდად გრიგოლი პაპა იყო მათი

და მწყემსი. უკეთუ მოციქულთასა არა ისმენენ, არცა წმიდათა კრებათა განსაზღვრებასა შეიწყნარებენ, მაშა მწყემსისა მათისა შეიკლიმონ, რამეთუ მის მიერ აღწერილსა წიგნსა შინა მრავალი წერილ არს ოთხშაბათისა და პარასკევისა მარხვისათუს, რამეთუ წმიდანი იგი ვერ წინა აღუდგებოდეს განწესებასა წმიდათა მოციქულთასა; ვერცა დაჯსნიდეს განსაზღვრებასა წმიდათა კრებათასა. ამისათუს ვერცა იკადრეს ოთხშაბათისა განჯსნა, ვერცა შაბათისა მარხუა. ესრეთ მტკიცედ დაიცვეს მათი განწესებული და ჩუენ დაგვტევეს, რათა მტკიცედ დავიცვათ საზღუარი მათი.

XXXIV თავი

მარხვისათვის: თუ რაღასათვის მოგუშენებს წმიდანი ორმო-
ოცნი, ანუ სხუანი იგი ყოველნი მარხვანი

ოსმინეთ კუალად მარხვისათვის, თუ ვითარ მოგუშენებს, რომელნი განწესებულ არიან ჩუენ, მართლმადიდებელთა შორის: წმიდანი ორმოცნი ანუ სხუანი მარხვანი. და ყოველივე თვთუშუ-
ლად გეუწყნენ. რამეთუ ოთხშაბათისა და პარასკევისათვის წინათვე აღვწერეთ და ვთქუთ რაოდენი ძალ გუშდვა, და შაბათისათვისცა გაუწყეთ ძალითა ღვთისაჲთა, რაოდენნი ვისწავეთ ჩუენ საღმრთო-
თა წერილთა მიერ. ხოლო აწ სხუათა მარხვათათვის ვიტყოდით. რამეთუ დიდნი იგი მარხვანი — წმიდანი ორმოცნი, პირველ-
სავე სჯულსა შინა პატივცემულ იყო წინასწარმეტყუელთაგან მოსე განწესებისაებრ, რამეთუ მოსე წინასწარმეტყუელმან რაჟამს იმარხნა ორმოცნი დღენი და ორმოცნი ღამენი და სჯულნი ღვ-
თივდაწერილნი მოიხუნა, ეგრეთვე ყოველნი წინასწარმეტყუელნი იმარხვიდეს. და თუთ თავადისა ქრისტეს მიერცა იკურთხა წმიდანი ესე ორმოცნი, რაჟამს იგი იმარხნა ორმოცნი დღენი და ღამენი. მერმე წმიდათა მისთა მოციქულთა სჯულად დაგვსხნეს და მტ-
კიცედ განგვწესეს. იწყებიან ორშაბათით პირველისა კურიაკით და აღესრულებიან ორმოცნი დღენი პარასკევსა ლაზარობისასა. და მსგეფსსა მას ვნების კურიაკისასა ვიმარხავთ ვნებისათვის ღმრთისა და განვრდომისათვის ჰურიათასა. ხოლო სხუად იგი მიზეზი ესე არს დიდთა ამათ წმიდათა ორმოცთა მარხვისა: რამეთუ ვინამთგან წესი იყო ძუძლითგან ყოვლისა ათეულისა ღმრთისა[დ] შეწირვა, ესეცა ათეულად ყოვლისა წელიწდისა ბრძანებულ არს შეწირვად, რამეთუ წლისა დღენი სამას სამოცნი და ხუთნი დღენი არიან

ვითარცა უწყით ყოველთა, ხოლო დიდთა მარხვათა დაღაცათუ ბუნებით კურიაკენი მარხვა არიან, არამედ სრულად მარხვად არა აღირიცხვან სხუათა დღეთა თანა. ამისთჳს, რამეთუ ორგზის ისერების ღვნითა და ზეთითა; ხოლო ხუთნი იგი დღენი ყოვლადვე მწუხრამდე მარხვა არს. არცა ღვნო და ზეთი იკუმბევის თვნიერ ღიდისა უძღურებისა, არცა მწუხრამდე განიკსნებიან არა რომლითა დღესასწაულითა და არიან დღენი ესე ხუთეულნი ვიდრე შაბათამდე ლაზარესა ოცდაათ. და იქმნების ათეულნი სამასისა დღისანი. ხოლო სამეოცდახუთისა დღისა ათეულნი ვნებისა კურიაკისა დღენი აღირაცხვიან: ესრეთ, რამეთუ ექუსნი დღენი არიან ორშაბათით ვიდრე დიდისა შაბათამდე და ექუსნი იგი დღენი სამეოცისა დღისა ათეული ნახევარი დღე იქმნების. ამისათჳს განწესა წმიდასა და დიდსა შაბათსა აღსრულებასა დღისასა და შემოსლვასა ღამისასა აღსრულებად წირვისა და პირისა ჳსნა პურითა და მცირედითა ღვნითა. ესრეთ იქმნების ათეულნი წელიწადთა დღეთანი, ხოლო ვითარცა ვთქუ პირველისაებრ რიცხვსა ოდეს შაბათ-კურანი დათუალნე ვიდრე ლაზარობამდე, იქმნებიან დღენი ორმეოცნი.

ხოლო სხუანი იგი მარხვანი, რომელნი გვკყრიეს, არცა ესენი არიან გარეშე საზღუარისა და განწესებისა წმიდათა მოციქულთა და მამათასა, რამეთუ ქრისტეს შობისა მარხვანი, იგიცა ომეოცნი დღენი არიან მათვე წმიდათა მიერ განწესებულნი, მისვე, წინასწარმეტყუძლისა მოსეს განწესებისაებრ, რამეთუ მანცა მეორენი ორმეოცნი იმარხნა შემდგომად შემუსრვისა პირველისა მის სჯულისა და მერმე სხუანი მოიხუნა მეორითა ორმეოცითა მარხვითა განწმედილმან. და ესე მარხვანი იწყებიან ათხუთმეტსა, ნოენ-

ბერისა თვსასა და აღესრულებიან ოცდახუთსა ღეკენბრისა თვსასა, ქრისტეს ღმრთისა შობასა. უფროსად პატივისათვს ქრისტეს შობისა განეწესა მარხვა ესე. ხოლო მარხვა იგი მოციქულთა, რომელსა უწოდენ სულისა მარხვად, ესე იგი არს შემდგომად სულის წმიდის მოსლვისა იწყებიან, რაჟამს მსგეფსი მისი აღესარულოს. ხოლო განიხსნების ვსენებასა წმიდათა თავთა მოციქულთასა: პეტრესა და პავლესა, მათვე მოციქულთა მიერ განწესებული. რამეთუ ოდეს დაემოწაფნეს ქრისტესა, მყის საზომი მარხვისა ვერ აღიღეს. არცა ქრისტემან განუწესა ჯერეთ ფიცხელი ცხოვრებაჲ, ეინაითგან ახალნერგნი იყვნეს, არამედ მცირედ-მცირედ აღიყვანნა საზომსა სისრულისასა.

ამისათვს აყუღდრებდეს უფალსა ჰურიანი და ეტყოდეს: „მოწაფენი იოანესნი და ფარისველნი იმარხვენ, ხოლო მოწაფენი შენნი არა იმარხვენო, ხოლო უფალმან მოუგო: ვითარ ჴელეწიფების ძეთა სიძისათა მარხვად, ვიდრე სიძე იგი მათ თანა არს, ხოლო ოდეს ამაღლდეს სიძე იგი მათგან, მაშინ იმარხვიდნო“ (მარკოზი 2,18). ამისათვს წმიდანი მოციქულნი შემდგომად ამაღლებისა მოიქცეს სიონად და მოელოდეს მოსლვასა სულისასა. და დღესა მას მეერგასესა მოიღეს აღთქუმა სულისა წმიდისა. მიერთგან იწყეს მარხვად და განიბნინეს ქადაგებად ყოველსა ქუეყანასა. ხოლო იწყებიან შემდგომად მარტულის მსგეფსისა და აღასრულებს ვსენებასა მათსა, ხოლო ზოგჯერ განგრძელებად და ზოგჯერ შემოკლებად ამის მიზეზისათვს იქმნების, რამეთუ აღვსებისა რიგი და ზატიკისა მოიყვანს ესრეთ. ხოლო მარხვა იგი ყოვლად წმიდისა ათოთხმეტი დღე უწინარეს მიცვალებისა მისისა განეწესა მარხვად პატივად დაძინებისა მისისა, მეშუდისა მსოფლიოსა

კრებისა მიერ. არამედ სხუათა მარხვათა უკანასკნელ, რამეთუ პირველ, თვნიერ სამისა დღისა მარხვა არა იყო. ხოლო მარხვა ესე იწყების ერთსა აგვსტოსა თვსასა და განიხსნების დღესასწაულსა მიცვალებისა მისისასა. ხოლო სხუანი იგი მარხვანი ოთხშაბათ – პარასკევისა თანა უძუღლესნი არიან მათვე წმიდათა მოციქულთა მიერ განწესებული. ხოლო შაბათი ვსნილად მოგუცნეს ზემო წერილისა მისებრ მიზეზისა და არა ჯერ არს განვსნა ოთხშაბათ-პარასკევისა, არცა მარხვა შაბათისა. ხოლო განივსნების ოთხშაბათი და პარასკევი წელიწადთა შინა ექუს[ს]ა შვდელსა მათვე წმიდათა მიერ განსაზღვრებითა ესრეთ: ქრისტეს შობითგან ვიდრე განცხადებამდე და მას დღესაცა ყოვლადვე ვსნილ არს თვნიერ წინა დღით განცხადებისა და იგი, დაღაცათუ ბუნებითი, ანუ კვრიაკე იყოს ყოვლად მარხვა არს, ხოლო შურის კვრიაკე და ყუღლიერისა მსგეფსი ყოვლითურთ ვსნილ არს მწვალებელთა არა თანაზიარებისათვს, რამეთუ რომელთამე მწვალებელთა უძღებისა კვრიაკით იწყიან მარხვად და წმიდათა ორმოცთა ზედა დაურთიან. ხოლო სხუათა მწვალებელთა ყუღლიერისა მსგეფსი შემეტიან მარხვათა და მათისა შურისათვს წმიდათა მამათა ვინადთგან ესევეითარი მარხვა გარეშე იყო განწესებისა წმიდათა მოციქულთასა. ამისთვს განვსნეს ორნი ესე მსგეფსნი, რათა არა მწვალებელთა თანა მარხვად შეგვერაცხნენ.

ქგრეთვე აღვსებისა მსგეფსი და სულისა წმიდისა მსგეფსისა პატივად დიდთა მათ დღესასწაულთა ვსნილად განეწესა. ხოლო ამათსა გარეშე, რომელი აღვწესეთ სხუად ოთხშაბათი და პარასკევი არა რომლისა მიზეზისათვს განივსნების. და არცა შაბათი იმარხების თვნიერ ერთისა მის დღისა. ხოლო მოსაგნი პაპისანი

პარასკევსა და შაბათსა არა ოდეს განჯნის გინა თუ ქრისტეს შობისა და განცხადებისა დღე იყოს, ანუ აღვსებისა მსგეფსი იყოს. არცა ოდეს მე ოთხშაბათისა იმარხვენ, რამეთუ მათთა განწესებასა და რიგსა შინა შობად და ნათლისღებად და დიდი პარასკევი ერთი არა. უკუტოთ დიდნი იგი დღესასწაულნი პარასკევსა მოხედეს, ღუნოსა და თევზსა იჭუმევენ. ეგრეთვე დიდსა პარასკევსა თევზსა და ღუნოსა მიიღებენ. არცა არს დიდი პარასკევი მარხვა მათისაებრ განწესებისა. არცა შობად და ნათლისღებად ვსნილი. რომელსაცა მას დღესა იჭუმევენ მასცა მას დღესა.

ეგრეთვე დიდთა მარხვათა შინა ყოველი დღე ერთ დღედ არს შერაცხილი მათ მიერ. ოთხშაბათი და პარასკევი, შაბათი და კურიაკე. არცა იგი არს მარხვა, არცა ესე არს ვსნილი. რალასაცა კურიაკესა იჭუმევენ, მასვე პარასკევსა მიიღებენ. და არა არს განრჩევა.

ხოლო პირველსა მსგეფსსა წმიდათა მარხვათასა ორშაბათსა და სამშაბათსა, ვორცსა სჭამენ და ოთხშაბათით იწყებენ მარხვად და ბზობადმდე ორმეოცად აღრაცხუშნ. არამედ ყოველსა ამას მარხვასა შინა თუნიერ ვორცისა არა რასა იმარხვენ. არცა სხუათა მარხუათა შინა. მას[ა]ცა ზოგნი ვინმე მონაზონნი, რამეთუ მრავალრიცხუ მონაზონებისა სახე არს მათ შორის სხუსა სახისა და წესისანი, და ამით სახითაცა განეყვნენ აღმოსავლეთისა ეკლესიათა რათა ყოვლითურთ უცხოდ გამოჩნდენ მამათა საზღუარისა და მოციქულთა განწესებისა. ხოლო ამათ არა ყოველთა აქუს მარხვა. და თუ რომელთამე მონაზონთაგანთა აქუს მარხვა თუნიერ ვორცისა, არა რად მარხვა აქუსთ განწესებული.

რამეთუ ყოველსავე ურიდად სჭამენ. ხოლო პაპასა და ეპისკოპოზთა არა რად მარხვა აქუსთ. არცა ერთი დღე. ერცალა ერისკაცთა უპყრიეს მარხვა, არცა სამეოცისა წლისასა, არცა მუცელქმნულთა დედათა, არცა მგზავრობასა შინა მყოფთა, არცალა სნეულობისა ძლით. კნინდა და არლარა არს მათ შორის მარხვა, რამეთუ სრულიად დაჯსნილ არს და მოსპობილ მათ მიერ, და ყოველსავე ურიდად და წარჯსნილობით სჭამენ. არა ხოლო თუ ჳორცსა და შენდობით მიცემულსა საჭმელსა, არამედ ყოველსა არაწმინდასა და დაყენებულსა ჳამაღსა ურიდად იჯუმევენ და იტყყან: **არა რად პირით შემავალი შეაგინებსო.** რად არს ესე სიტყუად: უკეთუ ჳეშმარიტ არს თქმული ესე, რადსათჯსლა იმარხვიდა მეუფე ჩუენი ქრისტე, ანუ წმიდანი მისნი მოციქულნი და შემდგომნი მათნი ჳეშმარიტნი მღვდელთმოდუარნი და უფროსად თუთცა არა მისცნეს თავნი მრავალმჭამებლობასა და გემოთმოყვარებასა. უკეთუ არა რად სავნებელი აქუნდა პირით შემავალსა რადსათჯს ჩუენცა ესრეთ არა გუაწუჯვენ და ნაყროვანებისა სჯული არა დაგჯსხნეს. არამედ, ამის მიჯეზი, თუ, რად არს: პირით შემავალი, რომელი არა შეაგინებს, ანუ რადსა ჳედა არს თქმული ესე, სხუასა თავსა შინა უვრცელესად აღვწეროთ.

ხოლო აწ ვკითხოთ ვინ ასწავა ესე უწესო წესი: ოთხშაბათსა ჳამა, რომელსა შინა იქმნა განზრახვა[ღ] იგი ჳუარცმისათჯს და სიკუდილისა უკუდავისა მის და განცემა და განსყიდვა უსასყიდლო[ღ]სა მის. ანუ შაბათსა მარხვად, რომელ იგი არს კურთხეული და ძუჭლითგანვე პატივცემული, რომელსა შინა ქმნნა ქრისტემან სასწაულნი და ნიშნი საკვრველნი.

არა პრცხუნენისთა ნეტარისა და საკურველთმოქმედისა
 ნიკოლოზისაგან ვითარ ოთხშაბათსა და პარასკევსა ჩჩულ რად იყო
 სძესა არა მიიღებდა. უკეთუ ჩჩული ძუძუსმწოვარი ოთხშაბათსა და
 პარასკევსა ესრეთ პატივსცემდა და მარხვისა წესსა სიჩროდთან
 შეიტკობდა, რად თქუან მათ, ანუ რად მიზეზი მოიპოვონ ესე
 ვითარისა უწესოებისათუს. უკეთუ ჯერ იყო შაბათისაცა მარხვა,
 რადსათუს მასაცა არა იმარხვედა, და უკეთუ ოთხშაბათისაცა
 ჯერ იყო ჭამა მას დღესა რადსათუს [არ] სწოვდა [რ]ქესა?
 არამედ პირისდასაყოფელად უკანამსკნელ ამათ უწესობათა
 გამოჩინებადთათუს საშოდთანვე განაბრძნო სულმან წმიდამან და
 აღადგინა ესრეთ მმარხველად ოთხშაბათისა და პარასკევისა და არა
 თუ შაბათისა. და მერმე აღმოსავლეთით მლოცველად იხილვებოდა,
 რომელი პირველცა მოვიხსენეთ. სამისა დღისა რად იყო ჩჩვილი,
 აღმოსავლით მხედველი ჴელ განპყრობილი დადგა მლოცველად
 მყოვარ ჟამ და ამითცა გამოაჩინა მადლმან სულისა წმიდისამან
 საკდემელად და სასჯელად, რომელნი აცილობენ აღმოსავლით
 მლოცველთა. რამეთუ ჩუენნი წესნი და კანონნი, რომელი გკპყრიეს
 ყოველივე მოციქულთაგან არს განწესებული და შუდთა მსოფლიოთა
 კრებათა მიერ დამტკიცებული, ხოლო მათნი ყოველნივე ახლად
 შემოდებულნი და ახლად განწესებულნი. წმინდათა მათ და
 სანატრელთა მოციქულთა, რომელთა თვალითა იხილნეს და ჴელითა
 მსახურნეს სიტყუასა მას ცხოვრებისასა, მათთა განწესებულთა
 და დიდთა ღვთისმეტყველთა მიერ განსაზღვრებულთა ყოველთავე
 წესთა და კანონთა იწყეს შლად და დარღუტვად და ახალთა რათმე
 და უცხოთა წესთა შემოდებად, რათამცა თუს იყვნენ მოძღვარ
 და განმაწესებელ და იგინი იკსენებოდენ ყოველსა ქუეყანასა და

სხუანი, პირველგამოჩინებულნი მნათობნი სოფლისანი და სუტტნი ქრისტეანობისანი არღარა იკსენებოდენ და დადუმნენ მათნი სიტყუანი და პრომით და იტალიით განეფინოს ყოველი უწესოებისა სიტყუად. არა იკსენებენ სიტყუასა მას წინასწარმეტყუელთასა ესაიასა და მიქიასა, რომელსა ჳმობენ ვითარმედ: „სიონით გამოვიდეს სჯული და სიტყუად ღმრთისა იმრუსალიმით და სჯიდეს ყოველსა თესლებსა და ამხილებდეს ერსა მრავალსა“ (მიქა 4,2), რამეთუ მუნით გამოჩნდეს წინასწარმეტყველნი და გამობრწყინდეს ნეტარნი მოციქულნი და თავადი მეუფე ჩუენი ქრისტე, ძე და სიტყუად ღმრთისა, მამისა თანასწორი და თანა განმგებელი მისი. მუნით აღმობრწყინდა და მისგან მოგუეცნეს სჯულნი და წესნი და მიერ განეფინეს ყოველსა ქუეყანასა. არა თუ დასავალით და იტალიით და არცა პრომით ფარიზით, და უკეთუ ესრეთ ყოფილ იყო, ეთქუამცა ვისმე ერთსა წინასწარმეტყუელთაგანსა ვითარმედ პრომით გამოვიდეს სჯული და სიტყუად ღმრთისა იტალიით.

აწ თქუნ, ღვთის მოყვარენო ერნო საჯეთ სამართალი. ჯერ არს რათა ვისმინოთ იტალიელთა ანუ პრომაელთა, რომელთა შორის არა გამოჩენილ არს წინასწარმეტყველი, არცა სადა აღმოცენებულ არს მოციქული, არცადა სადა ქმნილ არს მათ შორის მსოფლიო კრებად. არამედ უფროდსლა იმრუსალიმით და აღმოსავლეთით მიფენილ არს მათ შორისცა ნათელი მეცნიერებისა, სჯული და სარწმუნობად. და აწ ყოველი დაჯსნეს და განაქარვეს, და ყოველთა კაცთა აწუტვენ შედგომად კუალთამათთა და ასწავებენ ყოველთა, რათა პაპა ოდენ აღიარონ ღმერთად ქუეყანასა ზედა. სხუად რადცა ენებოსთ მას იქმოდენ, და ამას ეტყვან: ვითარმედ ძილითა და განსუტნებითა, მრავალმჭამელობითა და

ჯორცთა სიზრქითა განსუქებულნი უმჯობეს არიანო მმარხველთა და მღვდარეთა და იწროსა გზისა მავალთაო. და სხუასა მრავალსა წინააღმდგომსა იტყვან დასარღუშველად და დასაჯსნელად სჯულისა ლეთიმოცემულისა.

არამედ ჩუენ, დაფუძნებულნი და დამტკიცებულნი საფუძველსა ზედა წმიდათა მოციქულთა და წინასწარმეტყუშლთასა და ნეტართა მამათასა, რომლისა თავსაკიდურთა მისთა არს ქრისტე სიტყვსაებრ მოციქულისა: ნუ შევირყევეთ ქართაგან წვალებისათა, არამედ მტკიცე ვიყვნეთ და შეურყეველ და აღვაშენებდეთ თავთა ჩუენტა ქუად პატიოსნად კლდესა მას ზედა ქრისტეს მცნებათასა, რათა მის თანა ვსუფევედეთ დაუსრულებელთა მათ შინა საუკუნეთა კეთილთა და ვადიდებდეთ და ვაქებდეთ და თაყუანისვცემდეთ მამასა ძისა თანა სულით წმიდითურთ აწდა მარადის და უკუნითი უკუნისამდე ამინ.

XXXV თავი

სიტყუამ მათდა მიმართ, რომელნი ყოველსა არა წმინდასა და სჯულსა შინა დაყენებულსა ჭამადსა სჭამენ. მათ თანა სისხლსა და დამშთუარსა იკუმევენ, რომელი ესე მტკიცედ დაყენებულ არს

წინასწარ თქმულსა მას თავსა შინა ვთქუ რად იგი ჯერ იყო მარხვისათვს და უმეტესისა მენება თქმა. არამედ დაჯსნილისა ამის ცხოვრებისა ჩემისა უღებ ვიქმენ და მცონარ, რომელსა არა მომიგეის ჭეშმარიტი მარხვა. ამისთვის ვერ სრულ ვყავ მარხვისათვს მეტყველებად, არამედ მცირედი აღვწერე და უმრავლესი დაუტევე.

აწ კუალად ვთქუა არაწმიდათა და დაყენებულთა ჭამადათვს, რომელსა იგი არა კმა იყოფენ ბუნებითთა და შენდობილთა მიცემულთა ჭამადთა, არამედ უწესოდ და ურიდად იკუმევენ და უძღებებით სჭამენ ყოველსა არაწმიდათა პირუტყუთა და მფრინველთა და ქუცწარმავალთა უკეთუ არა იყოს მავნებელი სხეულისა, ანუ მაკუდინებელი, ყოველსავე დაუყენებლად მიირთმევენ. ამის თანა სისხლსა და დამშთუარსა და ნამხეცავსა, რომელი ესე მტკიცედ დაყენებულ არს ძუძლსა სჯულსა შინა და უმეტესად ახალსა აღთქუმასა შინა წმიდათა მოციქულთა მიერ და ყოველთა მიერ საძაგელად შერაცხილ არს. ამას ყოველსა ურიდად იკუმევენ და მიზეზად მოიღებენ სიტყუასა მას ღმრთისასა, რომელსა ბრძანებს ვითარმედ: პირით შემაგალი არა რად შეაგინებსო, არამედ განსავლით განვალს და განსწმედსო. და მოციქული იტყვსო: ყოველი დაბადებული ღმრთისა კეთილ არს და არა რად არს განსაგდებელ, არამედ ყოველივე წმინდა არს წმინდათათვსო. ესე სიტყვები აქუსთ თავის განსამართლებელად

და მიზეზად უწესობებისა მათისა.

რამეთუ სიტყუასა ამას ღმერთი ჩუენი იესო ქრისტე და წმიდანი მისნი მოციქულნი არა თუ ამას ზედა ბრძანებენ რათა ყუავი და კაჭკაჭი, ძერა და ძერძერუკი, ძალლი და მაჩუ, მგელი და დათუ და ყოველი ქუტწარმავალი ჭამეთო და მერმე სისხლი და დამშუარი ურიდად იკუმითო, ნუ იყოფინ. და უკეთუ ესრეთ ჯერ იყო და ესრეთა ეთქვა ვითარცა იგინი მოიღებენ მუცელღმერთობისათუს, მაშა წმიდანი მოციქულნი იკუმევედეს. რამეთუ მათ რაიცა თქუეს, საქმით გვასწავნეს და არა თუ სიტყვთ რაოდენნიცა მცნებანი მოგუცნეს.

რამეთუ არა თუ ამისათუს იტყვან წმიდანი იგი, არამედ ის-მინეთ და მე ყოველივე კეთილად გაუწყო:

რამეთუ მაშინ ჰურიანი და უფროდსად მწიგნობარნი და ფარისეველნი მრავალ სახედ და მრავალ გუარად განკრძალულ იყვნეს რეცხასა და ბანასა და ჭამადთა ენებისა და თითო სახეობისათუს. მოძღურებისაებრ ხუცესთასა და არა სჯულის დებისაებრ მოსესსა და წინასწარმეტყუელთასა. რამეთუ მოსე ღმრთის მხილველი და სხუანი წმიდანი წინასწარმეტყველნი ვითარცა წიგნთა მათთა შინა წერილ არს, ყოველსა არა წმიდასა მფრინველსა და ოთხფერკსა და ქუტ წარმავალსა აყენებდეს ჭამად: ვითარცა ნოესცა უბრძანა განრჩევა წმიდათა არაწმიდათაგან ჟამსა მას წყლით რღუნისასა, შემზადებასა მას კიდობნისასა, რათა წმიდათაგან მფრინველთა და ოთხფერკთა შუდ-შუდი შეიყვანოს კიდობნად და არა წმიდათაგან ორ-ორი. ეგრეთვე მოსე ღმრთის მხილველი დასწერს თუთეულად გუარსა და სახესა ჭამისა და არა

ჭამისასა. და ახალსაცა ამას სჯულსა შინა ყოველივე ძუძლითგან განწესებული ჭამად და არა ჭამად, ვითარცა მაშინ, ეგრეთცა აწ დამტკიცებულ არს ყოველთა ქრისტიანეთა შორის და ყოველი არა წმინდად დაყენებულ არს თვნიერ ღორისა, რამეთუ იგიცა სხვსა მიზეზისათვის არს შენდობილ ჭამად და არა თუ წარმდებად და უძღვებად ჭამისათვის. და კუალად მერმე ყოველნი წარმართნი დადაცათუ სხუასა არა წმიდასა ჭამადსა ზოგსრე ეკრძალებოდეს, არამედ ღორსა ხოლო ზოგად ყოველნი წარმართნი ჭამდეს, ხოლო ოდეს იცნეს გზა ჭეშმარიტებისა მოციქულთა მიერ, არღა უბრძანეს დაყენებად, არამედ შენდობით უბრძანეს ჭამად მარტო ღორი და არა სხუად რადმე არაწმიდათაგანი და უკმთუ სხუადცა რადმე უბრძანა წმიდათა მოციქულთა სჯულისაგან დაყენებულთაგანი ანუ ჭამადთაგანი რადმე, ანუ სხუად რადცა რადმე. მასაცა იქმოდენ და იგიცა დაემტკიცებოდა ჩუენ შორის. ვითარცა იგი წინა დაცუშთაცა. პირველად ბრძანა უფალმან აბრაჰამის მიმართ ბეჭდად სარწმუნოებისა და განყოფად სხუათა წარმართთაგან, რათა ჩნდენ ურწმუნონი და მორწმუნენი. უფალმან თქუა და იქმნეს. მერმე, შემდგომად ჳორცთ შესხმისა ბრძანა და დაეყენნეს, ვითარცა წერილ არს: „**რაოდენი ინება უფალმან ქმნა ცათა შინა და ქუეყანასა ზედა**“. ეგრეცა ღორი: პირველად ბრძანა სჯულმან და საძაგელ იყო. მერმე ბრძანა ახალმან სჯულმან და შენდობილ იქმნა. და უფროდსად ამისათვის, რამეთუ ჰურიათა უმეტესად ესე აქუნდა, და შემდგომად მათსა სარკინოზთა და აგარიანთა დიდად რადმე საძაგელად აღუჩნდა და ვითარცა წინასწარ მეცნიერთა სულითა წმიდითა — მოციქულთა არღარა დააყენეს ჭამად ჩუენ ქრისტიანეთა შორის, რათა ჩნდეს ქრისტიანეთა და ჰურიათა განყოფილებად, და

შემდგომად აგარიანთა და სარკინოზთა ჩუენგან განყოფამ. ვითარცა სჯულითა და სარწმუნოებითა, ეგრეთცა წესითა და ჭამადითა, ვითარცა წინა დაცუძითა და დაუცუძთელობითა, რამეთუ იგიცა წინასწარმეტყველთაგან იყო მოცემულ ბრძანებითა ღმრთისათა. არამედ მოციქულთა დააყენეს ბრძანებითა ქრისტესითა და მის წილ მოგუცნეს ნათლისღებამ. ხოლო კუალად ესეცა გულის ჳმა ყავ ღორისათუს: რამეთუ ღმერთსა არა რამ დაუბადებიეს უხმარად და ამოდ, არამედ ყოველივე კეთილად და შუძნიერ, ვითარცა წერილ არს: იხილა უფალმან რამეთუ კეთილ არს; რამეთუ ყოველივე რამცა დაბადა, კაცისათუს საჳმარად გინა თუ შინაური, გინა თუ გარეული და უფროსად შინაური, რამეთუ გარეული რამცა არს ნადირი ანუ თუ მჳეცი თუთეული ნათესავი ერთ ფერი და ერთ სახე არს. წმიდათაგანი გინა თუ არაწმიდათაგანი: ირემი გინა თუ ქურციკი ანუ ჯეირანი. ეგრეთვე მგელი, დათუ და სხუა რამცა არს მჳეცთაგანი, არა განიყოფებიან თუნიერ დედალ მამლისა, ხოლო შინაურნი ყოველივე წმიდამ, გინა თუ არა წმიდამ, უჳმი, გინა თუ ჳამადი, თუთეული ნათესავი სხუამ და სხუამ ფერი და სახე არს ვითარცა ცხოვართა და ჳროხათა შორის, ეგრეთვე ქათამთა და ღერღედთა შორის. ეგრეთვე ღორთა შორის, ეგრეთვე უჳმთა პირუტყვთა შორის — შინაურთა ცხენთა, ვირთა, ძალლთა და კატათა, სხიამ და სხუამ ფერი და თითო სახეობამ არს და ამათგანი არცა ერთი არს უჳმარ, არამედ ყოველივე კეთილ და შუძნიერ და საჳმარ კაცთა. რამეთუ ჳროხა: რომელიმე უღლისმზიდველობს, რომელიმე ტურთითა იქმს მსახურებასა შენსა, ჳოგი სძესა მოგცემს და მერმე ჳორცითა გასერებს. ეგრეთვე ცხორი, მრავალფერად და მრავალგუარად საჳმარ შენდა არს,

ეგრეთვე ქათამი და სხუაყოველი ცხოველი შინაური. ხოლო უჭმი და არა წმიდად რადცა არს შინაური, ყოველივე საჯმარ არს ფრიად. ჩხენი რომელიმე გიტყრთავს, დამაშურალსაგანგისუცნებს, და რომელიმე ტყრთითა მზიდველობს, ხოლო ძალლი: რომელიმე მცველობს და იღუძებს და მავნებელთა სდევნის, რომელიმე განადირებს და ნადირთა იპყრობს, და სხუად გიძებნის, სხუად მღევრობს, სხუად მღერითა და ლალობითა განგაცხრობს შინათ და გარეთ და ესე ყოველი დამბადებელისა მიერ შენდა მონიჭებულ არს. ხოლო ღორი. ესეცა დამბადებელისაგან მონიჭებულ არს ჩუენდა საჯმარად, რამეთუ უჯმარი არა რად არს, არცარა დაუბადებიეს და ვინადთგან შინაურცა არს, ფერად-ფერადობადცა აქუს ვითარცა სხუათა ყოველთა შინაურთა ცხოველთა. ესე ღორი არცა გიჯნავს, ვერცა გიტვირთავს, ვერცა გიმცველობს, ვერცა გიძებნის, ვერცარას შეიპყრობს და ესრეთ უჯმარ არს ყოველისა საჯმარებისა მიმართ, და რადესათუს დაიბადა ღმრთისა მიერ. არამედ ესე უწყოდეთ ყოველთა ვითარმედ: უკეთუ არა წმიდად არს და უჭმი სიტყვსაებრ ჰურიათა და ისმაიტელთა, მაშა სხვსა საქმისა მიმართ ჯერ არს რათა იყოს საჯმარ ვითარცა სხუანი ცხოველნი. ხოლო უკეთუ წმინდა არს, ჯეროვან არს რათა იჭამოს და ამისთვისცა მოგუტცნეს ჭამად. ხოლო მოციქული ჰავლე რად დასწერს ვითარმედ: ყოველივე წმიდად არს წმიდათათვის და არა რად არს განსაგდებელ მადლობით მიღებული და არცა რად არს შეგინებული, არამედ უკეთუ ვინმე შერაცხოს იგი შეგინებულად, ამას ყოველსა წმიდად მოციქული, ვითარცა წინასწარ მეცნიერი სულითა წმიდითა უკანასკნელ გამოჩინებადთა მწვალებელთათუს იტყვს. ვითარცა მოუწერს ტიმოთეს მიმართ ესრეთ. ხოლო სული

წმიდამ ცხადად იტყვს, რამეთუ უკანაისკნელთა ჟამთა განვინმე დგენ სარწმუნოებისაგან და ერჩდენ იგინი სულთა მათ მცდართა და მოძღურებასა მას ეშმაკთასა ორგულებითა და სიტყვთა ტყუილისათა შემწუარნი თვისითა გონებითა, აყენებდენ ქორწილსა და განაშორებდენ საჭმელთა, რომელნი უფალმან დაჰბადნა მისაღებელად მადლობით მორწმუნეთათს და რომელთა იციან ჭეშმარიტებით: „დაბადებული ღმრთისა კეთილ არს“, და არა რამ არს განსაგდებელ მადლობით მიღებული, რამეთუ განწმდების სიტყვთა ღმრთისადათა და ლოცვითა. ამას სიტყუასა მოიღებენ მიზეზად უწესობისა მათისა და ჰგონებენ, თუგცა ჩუენ სიტყუამ არა რამ გუაქუნდა, არამედ ნუ ზელა დამესხმით, მცირედ მელოდეთ და ადვილად დაიჭინას ცუდის ბეტყველება მათი.

რამეთუ შემდგომად ორას ოცდა ათისა წლისა გამოჩნდა ნავატ ფილოსოფოსი და სხუანი მრავალნი მიმდგომნი და თანაზიარნი მისისა წვალებისანი, რომელნი თავთა თვისთა განწმედილად უწმობდეს. ესენი ცხადად აყენებდეს ქორწილსა და იტყოდეს: ცოლიერი კაცი და ჳორცისა მჭამელი და ღუნისა მსუმელი ცხოვრებასა ვერ მიემთხუტვისო. ვერცა შემდგომად ნათლისღებისა ქმნილი ცოდვა მიეტევებისო. ამისათვის იტყვს მოციქული ვითარმედ: უკანაისკნელთა ჟამთა განვინმე დგენ სარწმუნოებისაგან და აყენებდენ ქორწილსა და განაშორებდენ საჭმელთა. ჳინასწარ განაკრძალებს მორწმუნეთა და ეტყვს: ღმრთისაგან კეთილად დაბადებული მადლობით მიმღებელთათს არა რამ არს განსაგდებელი არცა ჳორცი, არცა ღუნო, არცა სჯულიერი ქორწინებად არს დამსჯელი. და რომელნიცა მოღვაწებისა ძლით განეყენების. ანუ ჳორცსა ანუ ღუნოსა, გინა თუ ქორწინებასა და მის წილ

ქალწულებასა შეიტკბობს, ესე უმჯობეს არს და ფრიადცა კეთილ. ხოლო რომელი არა მოღვაწებისა ძლით იმარხვიდეს ღვინოსა ანუ ჳორცსა გინა თუ ქორწინებასა სძაგებს, იგი უარის მყოფელი არს და ბოროტად მწვალებელი და შემწუვარი თვისითა გულისსიტყვითა. ხოლო მოღვაწებისა ძლით კეთილ, ვითარცა თვითცა წმიდად იგი მოციქული ქალწულებასა იმარხვედა მეტყველი ესრეთ: „**ადვიკრძალავ ჳორცთა ჩემთა და დავიმონებ მათ, რათა არა სხუასა უქადაგებდეს და მე გამოუცდელ ვიყო**“ და კუალად იტყვის: რამეთუ მნებავს ყოვლისა კაცისა ყოფად ვითარცა თავი ჩემი, არამედ კაცად კაცადსა თვისი მადლყ აქუს ღვთისაგან, რომელსა მე ესრეთ და რომელსა მე ეგრეთ: ვეტყვ უქორწინებელთა მათ და ქურიეთა: კეთილ არს მათდა უკეთუ ეგნენ ესრეთ, ვითარცა მე, ხოლო უკეთუ ვერ დაითმენენ – იქორწინენ.

უგრეთვე მარხვისათვის იტყვის მრავალ სახედ და მრავალ გუარად და მტკიცედ გუასწავებს რათა მარხვა შეეიტკბოთ და კრძალულებად, რომელი თვთეულად აღვწერეთ მარხვისა თავსა შინა. და ტიმოთესაცა ამასვე მიუწერს და ამცნებს ვითარმედ: „**ანუ წყალსა ხოლო სუამ, არამედ ღვინოცა მცირედ იჭუმე სტომაქისათვის და ზედაისზედა უძღურებისა შენისათვის**“ (I ტიმოთეს მიმართ 5,23). ხელაჲ ვითარ ეკრძალებოდეს წმიდანი იგი და სანატრელნი მოციქულნი და მარადის მარხვითა და მოღვაწებითა თავთა თვისთა სტანჯვიდეს ვითარცა ესერა გესმა, რამეთუ წმინდად მოციქულიცა ტიმოთე ფრიად დასწეულბული ღვინოსა არა სმიდა ვიდრემდის დიდი იგი მოძღვარი და მნათობი ყოვლისა სოფლისა პავლე მიუწერდა შენდობით მცირედისა ღვინისა სუმასა და იგიცა არა უწყით უკეთუ იჭუმია მცირედ ღვინო ანუ არა. უკეთუ

მცირედი მიელო მადლობით, არა იყო ცოდვა. ამისათვის იტყვს მოციქული: ყოველივე წმინდად არს წმინდათათვის და ვითარმედ არა რად არს განსაგებულ მადლობით მიღებული. ხოლო ვითარცა ვთქუ ჰურიანი, მწიგნობარნი და ფარისევლნი მრავალ სახედ განკრძალულ იყვნეს უბანელითა ჴელითა არა ჴამასა და რეცხასა და ბანასა ქვაბებისა და სტამნებისა და ცხედრებისასა. ვითარცა აყუძღრებს ღმერთი და იტყვს ვითარმედ: უბანელითა ჴელითა ჴამა არა შეაგინებსო. და სხუასა მრავალსა ჴორციელსა განწმედასა ეძიებდეს და გარეშისა რეცხასა და ბანისა მეძიებელთა შინაგან განწმედა სრულიად დაეტევათ და უგულუბელს ექმნათ, და ჰრეცხდეს მიმდემად სამოსლებსა და სარეცლებსა, ქუაბებსა და ჴურჭლებსა, და ვიდრემდის იდაყვთგან არა იბანიან არა რად ჴამიან, ვითარცა ვრცელად წერილ არს წმიდასა სახარებასა შინა. და კუალად: უკეთუ მღვდელთა მიერ დაკლული არა იყვის, არცა იგი ჴამიან და იგიცა ძარლუთა მიერ გამოცლილი ვითარცა აწცა ჴყოფენ ჰურიანი. და კუალად მათგან რომელნიმე მხალსა მტილსა შინა მყოფსა არა სჴამდეს რომელნი ნეხვითა განჴოხებული იყოს. ამისათვის ველურსა მხალსა და ხილსა სჴამდეს და ეგე ვითართა რადთამე და სძაგებდეს და განიკითხვიდეს მათ, რომელნი ესე ვითართა არა ეკრძალებოდეს, არამედ მადლობით მიიღებდეს. ამისათვის მოციქული იტყვს: უძლური იგი სარწმუნოებით შეიწყნარეთ და ნუ ორგულეობით და გულისსიტყვით, რომელსამე რწამნ ჴამადი ყოველი. ხოლო უძლური იგი მხალსა ჴამნ. მჴამელი იგი არამჴამელსა ნუ შეურაცხ ჴყოფნ და არა მჴამელი იგი მჴამელსა მას ნუ განიკითხავნ. ესე იგი არს ვითარმედ მტიციე გონებითა და სრული სარწმუნოებითა ჴამს ყოველსავე ჴამადსა ოდესცა ჯერ

იყოს და რადცა იჭამებოდეს შენდობილთაგანი და არა განიკითხავს ვითარმედ: ესე უბანელთა ჴელთა მიერ არს შემზადებული და იგი განურცხელსა ჴურჭელსა შინა არს შემგბარი. და ამა პირუტყუსა ესე რადმე უჭამიეს და მას პირუტყუსა მწვრისა წყალი უსუამს. ვითარცა ქათამი და ღორი ჴამნ მრავალსა არა წმინდასა და ცხოვარი და ზროხა და ყოველი საცხოვარი იჭუმევს ყოველსა ქუშწარმავალსა და სმენ სადაცა დახუდენ მწვრესა.

ხოლო მტკიცეთა სარწმუნოებითა, უწყიან ვითარმედ ამათი ჴამა არა რას შეაგინებს, რამეთუ განწმდების სიტყვთა ღმრთისათა და ლოცვითა. ხოლო უძღურნი გონებითა და ვერ მტკიცე სარწმუნოებითა ამას ყოველსა ეკრძალებოდეს ვითარცა ვთქუ, და ველურსა მხალსა და ხილსა და ეგე ვითართა რასმე ჴამდეს. ამისთვის იტყოდა მოციქული ვითარმედ: „უძღური იგი სარწმუნოებით შეიწყნარეთ და ნუ ორგულებით და გულის სიტყვთ და ნუცა განიკითხავთ, და ვითარმედ ყოველივე წმიდაჲ არს წმიდათათვის და არა რად არს შეგინებულ, არა თუ ვინმე შერაცხოს იგი შეგინებულად და ვითარმედ განწმდებისო სიტყვთა ღმრთისათა და ლოცვითა“. ხოლო ამას მოციქული არა თუ ესრერეთ იტყვს: ყოველი ქუშწარმავალი და არა წმინდა მხეცი, დამშთვარი და სისხლი სჭამეთო და ჯვარის წერით ყოველი არა წმიდაჲ და ბილწი განწმდებისო, ნუ იყოფინ. არა სადა წერილ არს ესე. არცა სმენილ, არცა სადა თქმულ არს ესე. თუმცა ვისმე წმიდათაგანსა ძალლი და მგელი, დათვ და ესევითარი ანუ ძერა, ქორი და ყორანი და სხუად ესევითარი. ანუ კუ, ბაყაყი და გუშლიდა მსგავსნი ამათნი ეჭამოს ვისმე წმიდათაგანსა: ანუ თუ ჯვრის წერით და ლოცვით წმინდა იყოს და მორწმუნეთაგანისა

ვისთვისმე ეჭმიოს. არამედ ესე ყოველი დაყენებულ არს და არა შენდობილ ჭამა, რამეთუ არცა ქრისტესა უბრძანებია, არცა მოციქულთა განუწესებიეს, არცა კრებასა დაუმტკიცებიეს, არცა სჯულსა შინა შენდობილ არს, არამედ უფროსლა ყოველთავე დაუყენებიეს. უკეთუ თქუან ვითარმედ: ძუძლსა სჯულსა შინა იყო დაყენებული, ხოლო ახალსა შინა არა რად არს დაყენებულიო, არამედ ყოველივე შენდობილ არსო. მტყუველნი ამისნი არა თუ სჯულისდებასა ქრისტმისასა შეუდგიან, არამედ სხვსა ვისმე მათ მიერ სახელდებულისა ქრისტესა, უფრომსლა ანტი ქრისტესა შედგომილ არიან.

ქრისტემუფშ ბრძანებს: „არა მოვედ დაქსნად სჯულისა, არამედ აღსრულებად“. რამეთუ მას არა რად დაუქსნიეს სჯულისაგან და წინასწარმეტყუელთა, არამედ უფრომსლა აღუსრულებიეს და ზეშთა აღუმატებიეს. დსმინე ჩემი და ყოველივე გაუწყო. შჯულმან თქუა: **ნუ კაც კლავ.** ქრისტემან ბრძანა: **რომელმან ჰრქუას ძმასა თვისსა ცოფ, თანამდებ არს იგი სასჯელსა მას გეჭენიისასა.** და შემდგომი. სჯული იტყვს: **ნუ იბრუშებო.** ქრისტემან ბრძანა: **ნუცადა მიხედავ გულის თქმითაო.** შჯულმან თქუა: **ნუ მოიტაცებ სხვსასაო.** ქრისტემან ბრძანა: **რომელი კუართსა მივიღებდეს სამოსელიცა მოუტყვეო.** ეგრეთვე სჯული წინა დაცვეთასა განაწესებს, ხოლო ქრისტე ნათლის ღებასა ბრძანებს, ხოლო პირუტყუთა სისხლთათვს, რომელი სჯულსა შინა მრავალ სახედ შეიწიროდეს, მათ წილ თვისი ცხოველმყოფელი სისხლი მოგუანიჭა. ეგრეთვე ჭამადთათვს გულის ჳმა ყავ. სჯულმან თქუა: ძერასა, ყუავსა და ეგევითარსა ნუ სჭამო. ხოლო წმიდანი მოციქულნი პურსაცა იშუათ მიიღებდეს და მარხვითა აღასრულებდეს ღღეთა თვისთა

და ღვნოსაცა მცირედსა სნეულებისათვის იშვიათ შეუნდობდეს ვითარცა ტიმოთესათვის მოვიცხენეთ. ამისათვის ვიტყვთ ვითარმედ: სჯულისაგან განწესებული არა თუ დაკნა ქრისტემან, არამედ უფროსად აღაორძინა და უზეშთაეისა წარმატებასა ზედა აღიყვანნა. ჭეშმარიტად იგინი არიან დამკსნელნი სჯულისანი და შეურაცხისმყოფელნი ყოველთა წმიდათაგან განწესებულთანი, რამეთუ ქრისტე არა თუ ამისთვის მოვიდა რათა ყოველი უწესობა იქმნას და ყოველი სჯული დაიკნას და ყოველი არაწმიდებად, გემოვნებად და მუცელმერთობად შემოვიდეს და არა უფროსად სიწმიდე და სიმართლე და ყოვლისა ჯორციელისა გემოვნებისა დათრგუნვა და შეურაცხყოფად ვითარცა ყოველნი წმიდანი ამას სჯულსა გვიდებენ თავადისა ქრისტეს, ღმრთისა მოძღვრებისაებრ.

ხოლო ამისათვის რაიდა თქუან, ანუ რად სიტყუად მოიღონ, რამეთუ სისხლსა და დამშთვარსა სჭამენ და არა შეიკდებენ წმიდათა და სანატრელთა მოციქულთაგან. ვაკითხოთ მათ: წმიდად პეტრე მოციქული, პავლე, იაკობ და იოანე და ანდრია და სხუანი ყოველნი მოციქულნი უბრძნეს იყვნეს და უწმიდეს, ანუ უმახლობელეს ქრისტესა, ანუ აწინდელნი პაპები და მისნი კარდინელები? რამეთუ მაშინ წმიდათა მათ მოციქულთა ერთი კრებად ქმნეს იმრუსალიმს წინაშე იაკობ ძმისა უფლისა, რომელი იყო პირველი ეპისკოპოზი და მწყემსი ქრისტიანეთა და ბრძანებითა მისითა წარავლინეს პავლე და ბარნაბა, იუდა და შილა ანტიოქიას ახალ მოქცეულთა მიმართ ვითარცა საქმესა მოციქულთასა წერილ არს ესრეთ: „მოციქულნი და ხუცესნი და ძმანი, რომელნი-ეგი ანტიოქიდათ, ასურეთით და კილიკიადით კერძო ძმანი ხართ წარმართთაგანი, გიკითხავთ, გიხაროდენ!

ვინადთან გუშმა ჩუენ, რამეთუ ჩუენგანნი ვინმე განვიდეს და აღგძრნეს თქუენ სიტყუთა და აღაშფოთებდეს სულთა თქუენთა და გეტყოდიან წინადაცუთოდ და დამარხვად შჯულისა, რომელი არა ჩუენ გუშმცნო. აწ უკუტ ჯერ-გუჩნდა კრებულსა ყოველსა ერთბამად გამორჩეად კაცთა და მივლინებად თქუენდა, ჰავლეს თანა და ბარნაბას თანა, საყუარელთა ჩუენთა, [კაცთა, რომელთა-იგი სულნი თუხნი მისცნეს სახელისათუხ უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესისა.] წარმო-უკუტ-გუკვლინებიან იუდა და შილა, და მათცა სიტყუთ ვითხრან ესევე. რამეთუ ჯერ-უჩნდა სულსა წმიდასა და ჩუენცა, რადთა არა უმეტესი ტურთი დავდვათ თქუენ ზედა, გარნა რომელნი-ესე სასწრაფო არიან [თქუენდა]: განშორებად თქუენდა ნაკერპავისაგან, სისხლისა, დამშთვარისა და სიძვისა, რომელთაგან დაიძარხნით თავნი თქუენნი, კეთილსა იქმოდეთ და ცოცხლებით იყვენით! (საჭე 15,23).

პგრეთვე სხვასა აღგილსა წერილ არს მასვე მოციქულთა საქმესა შინა ესრეთ: „ხოლო მორწმუნეთა წარმართთათუხ ჩუენ მივწერეთ და უბრძანეთ, რადთა არარას ეგევითარსა იძარხვიდენ იგი, არამედ რადთა ეკრძალნენ კერპთა კლულისაგან, დამშთვარსა და სიძვისაგან“ (საჭე 21,25).

აწ რადღა სიტყუად აქუსთ ურცხუნოთა მათ ანუ რად მიზეზი მოიღონ, რამეთუ კრებულნი წმიდათა მოციქულთანი, ხუცესნი და ძმანი, ყოველნივე ერთბამად: ჯერჩინებითა და დამტკიცებითა სულისა წმიდისათა წინაშე იაკობ ძმისა უფლისა პირველისა მწყემსისა და არა თუ წინაშე წმიდისა პეტრესა, რომელსა იგინი მიზეზობენ ყოველთა ზედა თაობასა და უფროსობასა. აწ იხილეთ

ვინ არს ამათში თავი და უფროსი, ვის წინაშე შეკრბეს და ვის ჰკითხეს და ვისი სიტყუად დაამტკიცეს ანუ ვინ წარავლინნეს მოციქულად. ამას არა ვიტყვ, თუ იაკობ ანუ იოანე, ანუ პეტრე და პავლე ერთი მეორესა ზედა მეტი ანუ რომელიმე დაკლებული იყო ანუ უფლებად რადმე ჰქონებოდა ერთი მეორესა ზედა დაღაცათუ წმინდა იაკობის წინაშე შეკრბეს, რამეთუ პირველი მწყემსი იგი იყო. არამედ ათორმეტნივე ურთიერთას სწორნი იყვნეს და სწორი მაღლი და ნიჭი მიიღეს ქრისტესაგან და რადცა უბრძანა ყოველთა. და სწორი ჰელმწიფებად მისცა და სწორად წარავლინა ყოველნი. მერმე საზომისაებრ სათნოებისა და მოღვაწებისა იქმნნეს წარჩინებულ არა თუ ჳორციელად არამედ სულიერად. და უკეთუ იგინი პეტრეს დაადგენენ თავად და უფლად ყოველსა ქუეყანასა, ჩუენ ანდრიას, რამეთუ ძმა იყო პეტრესი და პირველი მოწაფე და ამის მიერ იყო პეტრე დამოწაფებული ქრისტეს და ვითარცა წერილ არს, რამეთუ ამან მოიყვანა იგი იმსოფსა. იოანეს ასიელნი და ეფესელნი იტყვან თავად, ბართლომეს დიდი სომხითი, სიმონს კანანელსა აფხაზნი, მარკოზს ალექსანდრიელნი და თომას ჰინდოელნი. ვითარცა იაკობს პალესტინელნი და იმრუსალემელნი და ესრეთ აღეძრათ შური და მტერობად წმიდათა მოციქულთა შორის და რომელი რომლისა მწყემს ყოფილ იყოს იგი დავამტკიცოთ მწყემსად და თავად მოციქულთა და ყოვლისა სოფლისა და მეორედ ქრისტედ. და რამეთუ იმრუსალიმელთა უჯეროვნესი მიზეზიცა აქუს იაკობისთვის, რამეთუ პირველად მწყემსად ქრისტეს მიერ იგი იკურთხა. და ვიდრემდის სხუანი მოციქულნი განიბნეოდეს წილხუედრებულსა მათთა ადგილთა, თვნიერ იაკობისა ვერარად თქვან, ვერცაღა დაამტკიციან, რამეთუ იგი იყო თავ მათდა და

მის წინაშე შეკრებიან და მისგან მიიღიან ბრძანებამ ვითარცა ესერა მოვიცხენეთ: და მათ პავლე და ბარნაბამ და იუდა და შილა წარავლინნეს და სულითა წმიდითა ესე დაამტკიცეს რათა ეკრძალნენ და განეყენნენ კერპთა ნაზორევსა და სისხლსა და დამშთუარსა და სიძვასა. ხედავა, რამეთუ კერპთა ნაზორევსა და სიძვასა თანა სისხლსა და დამშთუარსაცა განაყენებენ და დიდად სასწრაფოდ აკრძალებენ. ა რამეთუ წმიდანი კრებანიცა პირველად ნიკეისა და სხუანი შემდგომნი მსოფლიონი კრებანი ამას სიტყუასა დიდითა კრძალულებითა დაამტკიცებენ, რათა განეყენნენ სისხლსა და დამშთუარსა. ხოლო უწესოდ მხუმეველთა ამისთა სრულიად განჰკუეთენ და უზიარებლობითა დასჯიან. ხოლო პაპის მოსაგნი ამას ყოველსა დაჰქსნიან და გარდაცდებიან. არა ემორჩილებიან მოციქულთა სჯულისდებასა, არცა წმიდათა კრებათა განსაზღვრებასა, არცა იცხენებენ სიტყუასა მას საღმრთოესა წერილისასა, რომელი ჰრქუა უფალმან ღმერთმან ნოეს შემდგომად წყლით რღუნისა: „**ვითარმედ ჳორცსა სისხლითურთ ნუ სჭამთო. ხოლო უკეთუ სჭამთოთ თქუნცა, სული ჳელთაგან თქუნთა გამოვიძიო**“, რამეთუ პირუტყყსა სული სისხლი არს, ხოლო იგინი ამის ყოვლისა დამვიწყებელნი სჭამენ სისხლსა და დამშთუარსა, სადაცა დაემთხვოს და თვისითაცა ჳელითა მოაშთობენ და ეგრეტ იჳუმევენ, და სჭამენ წარმდებად ყოველსა არაწმინდასა. ხოლო აწ არღარა სადა იპოების მათ შორის კერპი და თუცაღა იპოებოდეს, არცაღა კერპთა ნაზორევსა განემორებიან. არამედ მასცა ურიდად იჳუმევენ. და კუალად სიძვასაცა უკრძალველად ერევიან და არა არს მათ შორის ყოვლადვე დაყენებულ არცა ერის კაცთაგან და ვჰგონებ არცაღა სამღვდელოთა კაცთაგან, რამეთუ

ქლაქსა შინა სადა თუთ პაპა მჯდომარე არს ორი დიდი და ვრცელი სამეძაო სახლნი განწესებულ არს შენდობითა პაპისაჲთა, შესაკრებელი მრავალთა მეძაეთა და რომელთაცა ენებოს მუნ შესლვა, არა დაიყენების. ხოლო მიზეზი იგი მუნ მოგებული თუთ პაპასა მიერთუმის. ანუ ვითარღა იქმნეს დაყენებაჲ სიძვისა, ვინაჲთგან მღვდელნი წირვისაგან და ერის კაცნი ზიარებისაგან არა დაიყენებიან, რამეთუ რომლითაცა მძიმითა ცოდვითა ღამესა მას სცთენ და დაეცნენ, ღლე ყოველ სწირვენ და ეზიარებიან. ხოლო ვჰკითხოთ რად, ვითარმედ რადსათუც ესრეთ იქმთ, ანუ ვისგან ისწავეთ ესე ვითარი უწესობაჲ: ხოლო იგინი მოგუგებენ ვითარმედ, მას ღლესა, რომელსა შინა ცთომა იგი იქმნეს და მღვდელნი მსხუტრპლისა შეწირვისაგან და ერის კაცნი ზიარებისაგან დაეყენოს ცოდვანი ჩუენნი ყოველთა შორის საანჯმნო იქმნებისო. პოი დიდი ესე უწესობაჲ და სიბნელე გონებისა.რამეთუ ქრისტეს თვალით მხილველთა წმიდათა მოციქულთა ესრეთ საძაგელად შეპრაცხნეს და ამათ ესრეთ აღვილად მიუშვეს ყოველნი კაცნი, რამეთუ ოდეს ჯერეთ ახალმოქცეულნი იყვნეს წარმართთაგანი და ახალნერგნი და ჯერეთ ჩჩვლნი, სხვაჲ ვერა რად მძიმე და სრული წესი განუჩინა თვნიერ ესენი. დიდად სასწრაფოდ და მტკიცედ დასამარხავად განშორებად სისხლისა დამშთვარისა, სიძვისა და კერპთა ნაგებისა. ხოლო იგინი ამათ ყოველთა უკრძალველად აღერივნეს. იტყვან ვითარმედ: სიძვა და სხუანი უწესონი საქმენი ყოველივე ცოდვა არსო. არამედ ტყუიან და არა არს მათ შორის ჭეშმარიტებაჲ, არცა რად ცოდვა ცოდვად შერაცხილ არს, არცა რად დაყენებულ არს მათ შორის ყოველი უწესობაჲ.რამეთუ ვინაჲთგან მღვდელნი მსხუტრპლისა შეწირვასა ვითარცა ვიტყოდე

და ერის კაცი ზიარებისაგან, მას დღესა არა დაეყენებინ და ვითარღა იყოს ესე მათ შორის ცოდვად. და უკეთუ ცოდვად შერაცხილ არს მათ მიერ, რადსათუც არს მათ შორის საკრებულოდ ყოველთა შორის განღებული სამეძაო იგი სახლნი და ურიდად შევლენ მათ შინა. ხოლო კითხულ იქმნეს რამ ესრეთ ვითარმედ: რადსათუც ესრეთ იქმთ და არა აღიღებთ სახლებსა მას სამეძაოსა რათა მოისპოს თქუენ შორის საქმე ესე უშუშრი და საძაგელი. მოგკვებენ: ცუდთა და უკმართა სიტყუათა უფროდსა პირთა მათთა დასაყოფელთა, ვითარმედ: უკეთუ ვინმე, კაცთა ვიეთმე გარე განსავალი სახლი დაუჭმასო მერმე სახლთა შინა სასუშნებელთა განთხევენ ბუნებითთა საჭმართაო, რამეთუ ორმან ჰაჰამან ინება უწესოდსა საქმისა დაყენებად, ხოლო დედათა ვერ მპოვნელთა სხვსა მრავლისა უწესოდსა და ბუნებისა გარეგნისა საქმისა მოქმედ იპოვნესო, ამისათუც ვერღარა დააყენესო და მისცეს შენდობად.

ჰჰა ცუდი მიზეზი, საკდემელი და დასასჯელი მათი. ვითარ იქმნების ამით გარდაკუშთა ცოდვათა ანუ დაპქსნა უწესოებისა და არა უფროდსა აღორძინებად ვნებათა და განმრავლებად ცოდვათა, რამეთუ რაჟამს მიედვენოს კაცი უძღებთა გულის სიტყუათა და მერმე არცაღა იყოს დაყენებად და არცა სირცხული და ნიეთი იგი ცოდვისა ადვილადცა იპოვებოდეს, უმეტესად სხვსა და სხვსა მიმართ გული უთქუამს ვითარცა კაცი მღერიანი რავდენცა იფხანს უმეტესსა წყლულებასა შეიძენს და ვერცა გარდაპქუშთს ქაილსა და ჳელნი რამ დაშურიან სხუად რამმე ღონე მოიპოიან, ანუ ხე ანუ ქვა და მით იწყიან ფხანად და ქლებად ვიდრემდის სრულიად იწყლიან და სისხლი მძაფრი დასდინ. ეგრეთვე ცოდვისათუც გულის-ჳმა-ყავ, რამეთუ ერთისა ცოდვისა მიმართ დაუმჭირველი

სხვისა ცოდვისა მიმართ მოსწრაფედ მირბიედ. მიხილვან კაცნი უცოლონი სიწმიდის მმარხველად. დადსხნეს რად ცოლნი უმრავალწილეს განუმრავლდა გულის თქუმა, და სხვსა უწესობისა მიმართ დაუმჭირველ იქმნეს.

აწ უკუთ იშუათი და დაბრკოლებული ცოდვა უმძიმესი არს ანუ შენდობილი და უსირცხვილოდ ყოველთა შორის სჯულთაებრ განწესებული და სააჯმნო ქმნილი უსჯულოებაჲ.ჰმ ჭეშმარიტად ესევითარი ცოდვა უმძიმესცა არს და დაუყენებელ და არცა იქმნების გარდაკუტთა. რამეთუ დაყენებული და ყოველთა მიერ საძაგელად შერაცხილი ცოდვა, ვითარცა სჯულიცა ესრეთვე ბრძანებს: იშუათ რადმე იქმნების შიშისა და სირცხვლისა ძლით და ძნიად საპოვნელობისა. ხოლო უკეთუ ვისმე უბრკუმეს საფრჯითა ეშმაკისათა, მსწრაფლ იწყებს აღსარებად და სინანულად, და ვითარცა შეგინებული ჟამ რაოდენმე განეყენების წმიდათა საიდუმლოთა, ვიდრემდის განწმდეს აღსარებითა და სინანულითა და მკურვალედ ტირილითა, და მერმე შიშით და ძრწოლითშეეხების სიწმიდეთა განწესებისაებრ წმიდათა მოციქულთა და ღმერთშემოსილთა მამათასა.

XXXVI თავი

დედათა წიღოვანთათჳს თუ ვითარ ჟამსა მას, ოდეს იგი ბუნებითსა წესსა შინა იყვნეს საკურთხეველად აღიყვანებენ და აზიარებენ

პგრეთვე დედანი მათნი, რაჟამს მიდგომილ იყვნეს ქმართა მათთა: რად ვიტყვ ქმართა ანუ თუ სხვსა უწესობისა მრავლისა მოქმედ, ანუ თუ ბუნებითითა წესითა სისხლმცენარობდენ, არა დაეყენებიან საკურთხეველად მართ შესლვისაგან. და წმიდათა საიდუმლოთა ზიარებად. აჰა ესერა ესეცა დიდი უწესობაჲ და წინა აღდგომა სჯულისა. უკეთუ ძუძლისასა არა ისმენენ მოსეს მიერ განწესებულსა და უფროდსა ღმრთისასა, რამეთუ მან რაჲცა თქუა, ღმრთისა მიერ მოილო ბრძანებაჲ და ეგრეთ განაწესა და ყოველთა წმიდათა წინასწარმეტყველთა და მართალთა დაიმარხეს იგი. ხოლო ახალსა ამას სჯულსა შინა უმეტეს საკრძალველ არს ესე და რადსათჳს ესრეთ ჰყოფენ, რამეთუ ამითცა გარდავლენ საზღუარსა მამათასა და შორს ჰყოფენ თავთა თჳსთა ყოვლისა სჯულისდებისა და მოძღვრებისა მათისაგან, რამეთუ სჯულის კანონთა შინა წერილ არს ვითარმედ: „**არა ვერ არს დედაკაცისა შესლვად საკურთხეველად**“ (ლავლიკის კრება, კანონი XXXIV) და კუალად მასვე სჯულის კანონთა შინა წერილ არს ვითარმედ: „**ხოლო დედობრივითა წესითა სისხლ მცენარეთა დედათათჳს უკეთუ უღირს მათ შესლვად სახლსა ღმრთისასა, ნამეტნავ ვჰგონებ კითხვასაცა, რამეთუ არცა მათგან ვირწმუნებ განკრძალულნი თუ იყვნენ, ვითარცა კადნიერ იქმნენ ბუნებითსა რომელსა შინა იყვნენ ვნებასა ანუ წმიდისა ტრაპეზისა მომართ მოსლვად. ანუ ჳორციისა და სისხლისა ქრისტესისა შეხებად. ხოლო ლოცვად ვითარცა ვინ**

იყოს და ვითარბითაცა ვნებითა უფლებული მოხსენებად მეუფისა და თხოვად მის მიერისა შეწვევისა, არა ოდეს დაიყენების, ხოლო წმიდათა მიმართ და წმიდათა წმიდათასა შესლვად, არა თუ ყოველითურთ წმინდა იყოს სულით და ქორციით, არა ფლობილ იქნების“ (ლიონისეს ეპისტოლე ვასილიდის მიმართ, თავი II).

კუალად წერილ არს: „დედაკაცი რაჟამს წესსა ზედა თვისსა იყოს წიღოვნებისასა, არა უხმს ზიარებაჲ ვიდრემდის არა განწმდეს“ (ტიმოთე აღექანდრიელი კანონი VII). ესე არს მამათა მიერ დადებული საზღუარი და ძუძლისა სჯულისა მიერ უმრავლესი უწყებანი. ნეფსით დავიდუმეთ, რათა არა სიმრავლე წერილთა იქმნეს, და ვისაცა არა სცონოდის საღმრთო წერილნი, აღმოიკითხენ და ყოველივე ცხადად გეუწყენენ, თუ ვითარ დაყენებულ არს წინასწარმეტყველთაგან ესევეითარი უწყესობაჲ. და უკეთუ თქუან ვითარმედ: ბუნებითი საქმე ცოდვად არა შეირაცხებისო, მეცა ვიტყვ ვითარმედ: ვინამთგან ბუნებითი არს და არა ნებსითი, არა არს იგი ცოდვა, არამედ ღმრთისა მიერ დადებულ არს ესე დასაბამითგან, ბუნებასა შინა დედათასა პირველისა ცთომისა ძლით საკდემელად და დასამდაბლებლად დედათა, ვითარცა საღმობაჲცა იგი მუცლისა. რამეთუ წერილ არს ვითარმედ: „ადამ არა სცთა ხოლო დედაკაცი იგი სცთა და სჯულსა გარდაკლა“ (I ტიმოთეს 2,14).

ამისათვის საკდემელად და დასასჯელად დაეწესა ბუნებასა შინა დედათასა ვითარცა ვთქუ, რათა რაჟამს შეემთხვოს ესე, მოიწსენოს პირველი იგი ცთომა დედისა და შეიკდიმოს და დაიმდაბლოს თავი და ევედროს ბუნებათა წესსა ზემთა ქმნილსა, უბიწოსა მარიამს, ქალწულსა, რათა განთავისუფლდეს დასჯილებისაგან.

ხოლო უკეთუ კუალად გუაცილობდენ თუ რადსათუს დაეყენებიან სახლთა მიერ ღმრთისათა და სიწმინდეთა მიახლებად: „ჩუენ ეგვიტარი ჩუეულებაჲ არა გუაქუს, არცა ეკლესიათა ღმრთისათა“, ვითარცა იტყვს მოციქული (I კორინთელთა 11,16). დიდსა მას სჯულისმდებელსა და ღვთისმეტყველსა მოსეს ჰკითხონ და ახლისა სჯულისა ღვთისმეტყველთა, თუ რადსათუს დააყენეს და ჩუენდა მომართ არღარა სიტყუად აქუს, რამეთუ ჩუენ ესეოდენნი მოწმენი ძუძლისა და ახლისა სჯულისანი გუქონან ვითარმედ არა ჯერარს წიღოვანთა დედათა სახლთა შინა ღმრთისათა შეყვანება, არცა სიწმინდეთა მიცემა, ხოლო მათ ვინ მოსცა ესევიტარი უწესობეჲ, მათცა გუაუწყონ, ანუ ვინ განუწესა.

პირუტყვთა შეყვანისათვის ეკლესიათა შინა, თუ ვითარ და რადასათვის შეიყვანებენ სახლთა შინა წმიდათა არა წმიდათა პირუტყვთა

ხოლო დედათა წილოვანთა რად ვთქუ ეკლესიათა შეყვანა და სიწმიდეთა მიახლებად რად საკვრველ არს მათ შორის, ვინადგან პირუტყვთაცა არა წმინდათა, არა პრიდებენ ეკლესიათა შინა შესლვასა, რამეთუ ყოველთავე დიდთა და მცირეთა, მამათა და დედათა და უფროდსლა დედათა მათთა. თუთეულთა მათგანთა ჰყავს ძალლი მცირე და გინა თუ დიდი უბეთა და წიალთა მათთა. ეკლესიად რად შევიდოდინ და ოდეს წირვა იყოს, მუნ თანა შეიყვანებენ. ხოლო ძალლნი იგი, ვითარცა არს წესი პირუტყვთა, ყოველსავე ბუნებითსა წესსა აღასრულებენ. ესე მრავალთა თვალთ მხილველთა და სარწმუნოთა კაცთა მიერ უწყებულ არს ჩემდა და ამას არცა თვთ უარყოფენ და კითხულ იქმნენ რად ჩუენ მიერესე ვითარისა უწესოებისათვის: თუ რად სახლთა შინა ღმრთისათა ესრეთ ჰყოფთ, ხოლო იგინი მოგვცებენ ვითარმედ: „ღმრთისა წინაშე არა რად არს არა წმინდა, არცა რად სირცხული და არცა დაფარულიო, და ესე ვითარი საქმე მის წინაშე არცა რად არაწმიდებად შეირაცხებისო“.

ჰოი პირ[ნ]ი ამაოფსა მეტყუელნი, რომელნი ესრეთ ზრახვენ. უკეთუ ესრეთ არს სიტყვსაებრ მათისა, რადასათვისლა თვთცა არა ჰყოფენ ეკლესიათა შინა ღმრთისათა ესე ვითართა უწესობათა, რამეთუ კაცი უპატიოსნეს არს პირუტყვთა და უფროდსლა ძალლთა, რამეთუ არა სადა სმენილ არს ესე, არცა უწყებულ, თუმცა ეკლესიათა შინა წმიდათაგანსა ვისმე პირუტყვ ებრძანებინოს

შეყვანებად. უფროსლა კრძალვა და შორს ყოფა განუწესებდესთ ესე ვითართა.

ხოლო მეექუსისა კრებისა კანონთა შინა მოიწსენებს ესრეთ ვითარმედ: „დადაცათუ ძნელ არს და უკადრებელ სახლთა მიმართ ღმრთისათა შესლვად პირუტყუთაო, არამედ უკეთუ მათთა შინა ანუ გზასა ზედა ოხერი (აოხრებული) ეკლესია იყოს და ზამთრისა მიერ ძნელისა იძულებული კაცი შევიდეს პირუტყუთურთ, რათა არა ბუქისა მიერ და თოვლისა იზღუნენ კაცნი ესე, არა დასასჯელ არსო, რამეთუ შაბათი კაცისათუს დაებადა არა თუ კაცი შაბათისათუს. ხოლო სხუთა არა რომლითა მიზეზითა ჯერ არს პირუტყუსა შეყვანებად სახლთა შინა ღმრთისათაო“.

უკეთუ ჯერ ვიდრე მე იყოს ეკლესიასა შინა ღმრთისა შეყვანებად პირუტყუთამცა არა წმინდათა, ნამეტნავ სამე იყო კურთხევა ეკლესიათა და დასხმა მათ შინა წმიდათა ნაწილთა და ცხებად მირონისა და სხუადიგი ზეგარდამო მოცემა მრვდელთმთავართა მიერ.

უკეთუ შეყვანებად არა წმიდათა პირუტყუთა არა რად საენებელ არს, არცალა ნაწილნი წმიდათანი და ცხებად მირონთა სარგებელ. და თუ ესენი წმინდა ჰყოფენ, იგინი არა წმინდა იქმენ.

მოიწსენეთ ბრძანებად ღმრთისა, ვითარ რად იგი ქმნა შეურაცხებასა ზედა ტაძრისასა. ვითარ იგი შექმნა შოლტი საბლისა და ეკლესიით განასხნა მეკერმენი და ტრედის მსყიდველთა მათ დაუთხნია კერმა. (მათე 21,12) და სხუად რაოდენნი წერილ არს წმიდასა სახარებასა შინა: „და ჰრქუა მათ: ნუ ჰყოფთ სახლსა მამისა ჩემისასა სახლ სავაჭრო, რამეთუ წერილ არს: სახლსა

ჩემსა სახლ სალოცველ ეწოდოს, ხოლო თქვენ გიყოფიეს ქვაბ ავაზაკთა“ (იოანე 2,16).

()ხილეთ ბრძანებამ ესე სამეუფეო, ვითარ რასა ჰყოფს. უკეთუ სავაჭროთა და ტრედთა შეყვანებისათვის ესოდენი შური იძია და ყოველივე დაუთხია და რისხვით განასხნა და ქვაბ ავაზაკთა უწოდა.

ხოლო რომელმან ნეფსით არა წმიდანი პირუტყვნი შეიყვანნეს, მათ რადღა უნდა ეყოს, ანუ ეკლესიათა მათთა რად ეწოდოს: ქვაბ ავაზაკთა, ანუ შესაკრებელ არა წმიდათა? რამეთუ უფალმან, მიუწვდომელმან არსებითა და უხილავმან, დასაბამსა შექმნა რად კაცი ხატებად და მსგავსებად თვისსა, ვითარცა წერილ არს. თქუა უფალმან ვქმნნეთ კაცი ხატებად და მსგავსებად ჩუენდა. ეგრეთვე ხილულნი ესე და შემდგომად შობილნი უხილავისა მის და ჩუენგან უცნაურისა საქმისა მცირედ რადმე და აჩრდილის სახედ მსგავს და მობაძავ ყო. ვითარცა იტყვს მოციქული: „**რამეთუ უხილავი იგი მისი დაბადებითგან სოფლისადთ ქმულთა მათ შინა საცნაურად იხილვების“** (რომაელთა მამართ 1,20), რათა ამიერ გულისჯმა ვყვნეთ უხილავნი იგი საქმენი და მით სათნო ვეყვნეთ ღმერთსა.

რამეთუ ხილულსა ამას შინა სოფელსა არს ჴელმწიფებამ და მონებამ, სიმდიდრე და სიგლახაკე, პატივნი და შეურაცხებანი, სა-შუტბელნი და სატანჯველნი. ესე ყოველნი და სხუანი უმრავლესნი რავდენნი არიან სოფელსა ამას შინა და რავდენნი გულის ჴმა იყოფებიან, რათა ხილულითა ამით და წარმავალითა, უხილავნი იგი და წარუვალნი გულის ჴმა ვყვნეთ. თუ რავდენნი გემოვნებამ აქუს მწვრისა მსგავსისა ამის საწუთოსა გემოვნებათა მიდევნებ-

ულთათჳს. საშუაბელთა და სიმდიდრეთა, ანუ ქებათა და პატივთა.

მგრეთვე ჭირნი და სატანჯველნი, უპატიოებანი და სიგლახაკენი, და უხილავთა მათთჳს და წარუვალთა ზედა გამოსახენ, ვითარცა პირველ სჯულისა მამათმთავართა ყვეს და სათნო ეყვნეს ღმერთსა. დიდი აბრაჰამ, ისააკ და იაკობ, მელქისედეკ და იობ და სხუანი მრავალნი ვიდრე მოსლვადმდე, რამეთუ მუნამდე არა იყო სჯული და ესრეთ ხილულითა ამით უხილავნი იგი გულის ჳმა ყვნეს და იცნეს დამბადებელი და ნებასა მისსა ჰყოფდეს. და უკეთუ ესრეთ არა შეემზადნეს და შეემკვნეს ჳელოვანთმთავარსა მას და სიბრძნით განმგებელსა ყოველთასა, ვითარ გულის ჳმა იყოფებოდეს უხილავნი იგი და ჩუენგან უცნაურნი საქმენი. ანუ პატივნი და პატიჳნი, გინა საშუაბელნი და საგუაბმელნი, გინა თუ კრძალულებით მსახურებაჲ ჩუენგან უხილავისა და მიუწვდომელისა ღმრთისა. რამეთუ კაცნი მოკუდავნი და სწორბუნებანი ჩუენნი, რომელთა ზედა აც უძლურებაჲ, დაღათუ მთავრობითა და ჳელმწიფებითა შემკობილ იყოს, იხილეთ ვითარსა პატივისა და შიშნეულსა მსახურებასა ეძიებენ ჩუენგან. რავდენ წილ უმეტესად თანაგუაც უგანკრძალულესი და უმოსწრაფესი მსახურებაჲ მეუფისა და შემოქმედისა ყოველთასა, რამეთუ მეფენი ქუეყანისანი ერთგულთა და კრძალულთა მონათა ნიჭთა და პატივთა მიანიჭებენ. ეგრეთვე ურჩთა და თავხედთა სტანჯვენ და პირისაგან თჳსისა განიშორებენ. ამიერ ჯერ არს გულის ჳმის ყოფაჲ და ცნობაჲ უხილავისა და გამოუთქმელისა ღმრთისათჳს, თუ ვითარ მოშიშთა თჳსთა პატივისცემს და აღიდეგს და შეურაცხისმყოფელთა თჳსთა შეურაცხ ჰყოფს და სტანჯავს: ვითარცა იტყვეს წინასწარმეტყუელისა მიერ: „მე მაღიღებლნი ჩემნი ვაღიღნე და შეურაცხისმყოფელნი ჩემნი შეურაცხ ვყვნი“.

უკეთუ ეგების, რათამცა კაცმან ვინმე, ჳორციელთა უფალთა წინაშე უშუშრი რადმე საქმე ქმნას, ანუ პირუტყვი არა წმინდად თუნიერ ნებისა მისისა შეიყვანოს და არა ერიდოს, ვითარ არა ბრალეულ იქმნეს კაცი იგი და ღირსი თავჯედობისა და უგუნურებისა თვისისა პატიჟი მიიღოს, ვითარცა უშუშრთა საქმეთა მკადრებელმან წინაშე მისსა. რავდენ უმეტეს დასასჯელ არიან, რომელთა იკადრონ სახლთა შინა ღმრთისათა უშუშრთა რათმე საქმეთა ქმნად, ანუ შეყვანებად პირუტყვთა და მათცა არა წმიდათა.

ბულის ჳმა ჰყავთ ღვთის მოყვარენო, თუ ვითარ ეკლესიათა მიმართ ღმრთისათა ესრეთ უკრძალველ არიან და წმიდათა მიმართ საიდუმლოთა წარმდებ. რადლა ვინ თქუას მათისა მის უწესობისა და მამათა მიმართისა სჯული დებისა და საზღუართა შეურაცხებისა.

ღწ იხილეთ ესეცა ძმანო თუ რასა ჰყოფენ იგინი, რამეთუ სახლთა შინა საეროთა ჟამსა სწირვენ და მეძავთა სახლებსა შინა დიდთა საიდუმლოთა აღასრულებენ და წმიდათა ეკლესიათა შინა ძალლთა შეიყვანებენ. რამეთუ ვითარცა იგი უჯერო არს უეკლესიოდ და საეროთა სახლთა შინა ჟამის წირვა, ეგრეთვე უშუშრ არს და უმსგავსო სახლთა შინა ღმრთისათა პირუტყვთა შეყვანებად.

XXXVIII თავი

აღმწერელი ამის წიგნისა კუალად სიტყუასა უგებს პაპის
მოსაეთა

ვინამთგან ერთ გზის ვინებე ამის პირისათჳს სიტყუად და
ველვეყავ აღწერად, მრავალი სხუად მენება თქუმად. არამედ
ჟამთა უცალეობამან არა მიტევეს უმეტესისა თქმად: „დალაცა თუ
უცებ ვარ გონებითა, არამედ არა ცნობითაცა, რამეთუ ვკვბონებ
ვითარმედ სული ღმრთისად მანუტეს ამას ყოველსა. ვითარცა
იტყეს წინასწარმეტყუელისა მიერ: „აღადე პირი შენი და აღვაესო
იგი“ და მოციქული იტყეს ვითარმედ: „არა ვის ველეწიფების
თქმად ღმრთივ, გარნა სულითა წმიდითა“ და შემდგომი.

ამით სასოებითა აწ კუალად აღვადო პირი და ვიტყოდ: დალა-
ცათუ იგინი მაყუძდრებელ ჩუშნდა არიან და მრავლითა რადთამე
შეურაცხებითა და ამპარტაენებითა დაგუსჯიან, არამედ ჩუენ არა
ვერიდნეთ ყუძდრებათა მათთა, არცა შევშინდეთ შიშითა, სადა
იგი არა ჯერ იყოს შიში, რამეთუ აღთქმულ არს ჩუენდა მომართ
უტყუელი ბრძანებად ღმრთისა ვითარმედ: „მე მოგცე პირი და
სიბრძნე და ვერ უძღონ ყოველთა წინააღმდგომთა თქუენტა სი-
ტყესგებად და წინა აღდგომად თქუენდა“.

იგინი იქადიან ჩუენ ზედა და ღიდად მალლოიან სიბრძნითა
და ფილოსოფოსობითა კორციელითა. და ჩუენ უსწავლელად
შეურაცხიეთ. ხოლო ჩუენ მოციქულნი „უწიგნონი და სულელნი“
წინაუყენეთ და სიტყუად იგი პავლესი: „ვითარმედ სულელნი იგი
სოფლისანი გამოირჩინა უფალმან, რათა არცხუნოს ბრძენტა მათ
და უაზნონი იგი და შეურაცხნი გამოირჩინა, რათა არცხუნოს
ძლიერთა. რათა არა იქადოს ყოველმან კორციელმან წინაშე

ღმრთისა“. და კუალად ვითარმედ: „სიბრძნე იგი ამის სოფლისა სიტოფე არს წინაშე ღმრთისა“. და კუალად: „წარესწყმიდო სიბრძნე იგი ბრძენთა და მეცნიერება იგი მეცნიერთა შეურაცხ ვყო“ და შემდგომი.

უკეთუ იქადონ მეფობითა და ძლიერებითა და სიმდიდრითა, ჩუენ სიგლახაკე იგი ქრისტესი და სიმდაბლით მოსლვა მისი წინა უყოთ, რომელსა არა რად აქუნდა ყოვლადვე: არცა სახლი, არცა ადგილი სადა თავი მიიდრიკოს. ვითარცა თუთვე ბრძანებს ვითარმედ: „მელსა ჴურელი უჩნს და მფრინველთა ცისათა საყოფელი, ხოლო ბესა კაცისასა არა აქუს სადა თავი მიიდრიკოს“.

უკეთუ ქალაქთა სიდიდე და ქუეყანათა სიმრავლე იქადონ ჩუენ ზედა, მოვიწსენოთ მცირე იგი ქალაქი და ყოველთა მიერ დაწუნებული ბეთლემი, რომელსა შინა იშვა მეუფჴ და არცა მუნ აქუნდა ადგილი, არამედ მცირე ქუაბი და ბაგა. და მერმე ნაზარეთს შინა აღზრდა მისი, რომელი იყო უმცირესი ყოველთა ქალაქთა შორის. ვითარცა განკვრევებით მოიწსენებს მახარებელი სიტყუასა მას საწინასწარმეტყველოსა ვითარმედ „ნაზარეველ ეწოდოსო“. და კუალად ფილიპეს მიმართ რასა იტყვს ნათანაელ ვითარმედ: „ნაზარეთით შესაძლებელ არს კეთილისა რადსაშე ყოფად?“

უკეთუ სამოთხეები და მტილები და წყალთა სიმრავლე და შადრევნები იქადონ, კუალად მოვიწსენოთ სიგლახაკე იგი ქრისტესი, რომელი დიდად დამაშურალი სიტხისა და წყურილისაგან ჯურღმულსა ზედა წყალსა ითხოვდა დედაკაცისა ცოდვილისაგან, რომელსა პირველვე მოასწავებდა წინასწარმეტყველი ვითარმედ: „ნალუარევისაგან გზასა ზედა სუას“ (ფსალმუნნი 109,7).

უკეთუ მრავალთა და თითოფერთა სანოვაგეთათჳს იქადლოდიან, კუალად მოვიწსენოთ მეუფისა იგი, ვითარ მცირედსა ქრთილისა პურიტან და ორითა თევზითა ისტუმრა სიმრავლე მამათა და დედათა უდაბნოსა ზედა. და წმიდათა წინასწარმეტყუელთა ნაკულულევანებად და მარხვა და წმიდათა მოციქულთა მიმდემი შიმშილი და წყურვილი, ვითარცა იტყჳს დიდი იგი მნათობი პავლე ვითარმედ: „შიმშილითა მრავალ გზის“ და სხუათა ყოველთა წმინდათა მარხვა სამარადისო.

ხოლო უკეთუ გუტქადლოდიან ძლიერებითა და სიმდიდრითა და უმეტესად ამას ზედა იქადიან და გუტყჳან ვითარმედ: ჩუენ ძლიერ ვართ და მდიდარ და ყოვლითურთ თავისუფალ, ხოლო თქუენ დასჯილ და დაგლახაკებულ და მოხარკეთა ჳელთა ქუტშე დამონებულ. კუალად მოვიწსენოთ ქრისტესი იგი, რაჟამს ხარკი მისცა კეისარსა, ვითარ იგი ეტყოდა პეტრეს: „მიეც შენტჳს და ჩემთჳს“ და პურიათა ეტყოდა: „მიეცით კეისრსა კეისარსა და ღმერთსა ღმრთისა“. და პავლე იტყჳს: „მიეცით საზუტრესა ზუტრი, საშიშსა შიში, პატივსა პატივი“ და კუალად იტყჳს: „უკეთუ ძალ გედჳს თავის უფლებად, უფროდსლა მონებად იკუმიო“.

კუალად მოვიწსენოთ წმიდათა მამათმთავართა და წინასწარმეტყუელთა და ყოველთა წმიდათა ცხოვრებად თუ ვითარ სამარადისოვითა ჳირითა და შრომითა და მრავლითა განსაცდელითა იქცეოდეს. მოვიხსენოთ აბრაჳამისი იგი მწირობად [და] უცხოებით სივლტოლა. და ისააკ და იაკობისი და სხუათა მამათმთავართა მწირობად და ადგილითი ადგილად სივლტოლა. და მეფეთა და მოძღვართა ქუტშე შიშნი და დევნანი და ყოველთა

წინასწარმეტყველთა მრავალფერნი ჭირნი და განსაცდელნი და სიკუდილნი. მერმე წმიდათა მოციქულთა ფერად-ფერადნი სასჯელნი, შიშნი და განსაცდელნი და მარადლე სიკუდილნი ქრისტესთვის სიტყვსაებრ მოძღვრისა მათისა, ვითარ იგი ეტყოდა: „მიგავლინებ თქვენ ვითარცა ცხოვართა, შორის მგელთა“ და კუალად ეტყოდა ვითარმედ: „სოფელსა ამას ჭირი გაქუნდეს. არამედ მწუხარებაჲ თქუენი სიხარულად გარდაიქცეს“ და კუალად ეტყვს ვითარმედ: „უკეთუ მე მღვწენს, თქუენცა გღვწენეს“.

კუალად მოიჭსენეთ ვითარ მძლავრი პეროდე განცხრომით მჯდომარე არს და უზეშთაესი იგი ყოველთა ნაშობთა შორის დედათა შეკრული საპყრობილესა შინა მღებარე იყო. ეგრეთვე ყოველნი წმიდანი შემდგომით შემდგომად განიცადენ, რომელთა ღირსვე არა იყო სოფელი ესე. ვითარ დასჯილნი და დამდაბლებულნი უსჯულოთა მძლავრთა ქუჭმე იტანჯებოდეს. მეფენი იგი უღვთონი: ნერონ და ტრაიანე, დეკეოზ და ვალერიანე, მაქსიმიანე, დეოკლიტიანე. და ყოველთა მძლავრთა უბოროტესი ივლიანე და მის ჟამისაცა იგი წმიდანი და ყოველნი ქრისტიანენი. ვითარ იგინი ზუაობით და ნებიერად მსხდომარე იყვნეს. და ესე ყოველნი ვითარსა შიშსა და ძრწოლასა და სატანჯველსა შინა იყვნეს. რამეთუ არა ოდეს ყოფილ არს ეკლესია ქრისტესი მტერისა მიერ უბრძოლელი და გამოუცდელი სიტყვსაებრ იგავისა: „რომელი უყუარს ღმერთსა, სწავლის და სტანჯის, ყოველი შვილნი, რომელნი შეიყვარის, ხოლო უკეთუ შორს ხართ სწავლისაგან მწირნი ვიდრემე ხართ და არა შვილნი“ და კუალად: „მრავალ არიან ჭირნი მართალთანი და ყოველისავე მისგან იჭსნნეს იგინი“. რამეთუ ჩუენ მრავალფერითა ამით ჭირითა და განსაცდელითა მოველით უოხჭნოსა ცხოვრებასა

და სიხარულსა გამოუთქმელსა, რაჟამს გამოცხადნეს ცხოვრებად იგი ჩუენი ქრისტე. ხოლო რომელნი იმუშბენ სოფელსა ამას შინა და იქადიან სიმდიდრესა და დიდებულებასა ზედა, იგინი საუკუნოდ დასჯად არიან ვითარცა წერილ არს მდიდარისა მისთვის უწყალოსა და ლაზარე გლაზაკისა. და კუალად ვითარმედ: „**ვად თქუენდა მდიდარნო, რამეთუ მიგიღებთ ნუგეშინის ცემა თქუენი, ვად თქუენდა განმძღარნო, რამეთუ გშოოდის, და ვად თქუენდა რომელნი იცინით, რამეთუ სტიროდეთ და გოდებდეთ**“ და კუალად იტყვს წინასწარმეტყუელისა მიერ, ვითარმედ: „**ნუ იქადინ მდიდარი სიმდიდრითა თვისითა, ნუცა ძლიერი ძალითა თვისითა, ნუცა ბრძენი სიბრძნითა თვისითა**“. კუალად მოვაქცევ სიტყუასა ჩემსა და ვეტყვ მათ: ნუ გუშქადიან იგინ ძლიერებითა, ნუცა სიმდიდრითა, ნუცა სიბრძნითა, ნუცა ქალაქთა სიდიდითა და სიმდიდრითა, ნუცა ტაძრებითა და პალატებითა, ნუცა სხვთა რითამე სოფლისა ამის საშუშბელითა. მოიკსენონ ხილვა იგი და გამოცხადებად წმიდისა ღმრთისა მეტყუელისა იოანესი, რომელსა მოასწავებს მათთვის სახელითა ბაბილოვნისათა. რამეთუ მე ესრეთ მგონიეს ვითარმედ თუთ პრომისათვის იტყვს და არა ბაბილოვნისათვის. და ერთსა ვისმე წმიდათაგანსა სახელდებით პრომისათვის უთარგმნია და ესრეთცა არს, რამეთუ პრომსა ზედა იტყვს და არა ბაბილოვნისათვის, რამეთუ ყოველნი წინასწარმეტყველებანი და მოსწავებანი იგავით და მიფარულად იქმნების და ითქმის და არა განცხადებულად და მასვე ჟამსა საცნაურად. ვითარცა იტყვს მოციქული ვითარმედ: წინასწარმეტყველებად წიგნისა თვისისა თავისა არა სათარგმანებელ არს. უკეთუმცა მაშინვე სახელდებით პრომსა ზედა ეთქვა, ვითარ ეგებოდა ანუ ვითარ არა დაბრკოლდებოდეს ახალმოქცეულნი იგი

ქრისტეანენი, ანუ რომლითა სასოებითა თავს იხმიდენ ესოდენტთა სატანჯველთა მაშინდელნი იგი წმიდანი, ვინამთგან ესრეთ მოძაგებად იყო ბაბილოვან. არამედ აწინდელთა და უკანასკნელ ესოდენტთა უწესოებათა და ამჰარტაენებათათუს მოასწავა. ვითარცა წერილ არს მოკსენებულ იქმნა ბაბილოვნი დიდი წინაშე ღმრთისა. და კუალად: „**დაეცა დაეცა ბაბილონი იგი დიდი და იქმნა სამკვდრებელ ეშმაკთა და საყოფელ ყოვლისა არაწმინდებისა სულისა. და შემდგომი**“. ამას ყოველსა ჰრომისათუს იტყვს და არა ბაბილონისათუს, რამეთუ სახელითა ბაბილონისათა დაჰფარავს მას შინა გამოჩინებულთა წმიდათათუს. რამეთუ ბაბილონი შერეულად გამოითარგმანების და იგი არს შერეული სარწმუნოებითაცა და სიტყვთა მრავლითა უწესოებითა. და ესეცა არა საკვრველ არს, რათა სახელი ესე ეწოდებოდეს, რამეთუ წეს არს საღვთოთა წერილთა შინა, რათა ოდეს წმიდათაგანსა ვისმე ენებოს მხილება და ყუედრებად და მოასწავებდენ დაცემასა რომელთამე ქალაქისასა, სხუთა სახელითა იტყვან, ვითარცა ჴმამაღალი ესაია მოასწავებდა დაცემასა და ოხრებასა იმრუსალიმისა და მის შორის მყოფისა ერისა ისრაჴლისასა, სოდომისა და გომორისასა სახელითა შეასმენს და იტყვს: „**ისმინეთ სიტყუად ღმრთისა მთავართა სოდომისთა და ერჩღით სჯულსა უფლისა ერი ეგე გომორისა, რამეთუ რად იგი უკანადსკნელ შემთხუევად იყო იმრუსალიმსა და ოდეს იგი ჯვარს აცვეს ღმერთი და ჴელითა წარმართთა მოოკრდენ**“. (ესრეთ პავლე მოასწავებს). და კუალად სხუად წინასწარმეტყველი იტყვს: „**კურნებლით ბაბილონსა და არა იყო კურნება**“. მე ვჰგონებ ვითარმედ ამასცა უმეტესად ჰრომსა ზედა იტყვს და მსგავსთა მისთა ქალაქთა ზედა და არა ბაბილონსა

ზედა, რამეთუ ძუძლსა მას ნახუქოდონოსორის მიერ აღშენებულსა ბაბილონსა არავინ კურნებდა, არცა წყალნი იღვწიდეს მისთვის, არცა ვინ მოციქულთაგანი მიწვენულ არს მუნ. ეგრეთვე მახარებელი ესე მოასწავებს და წინასწარმეტყველნი იტყვან ჰრომისათვის სახელითა ბაბილონისათა. მოციქული პეტრე ჰრომს ბაბილონად უწოდს, ვითარ იგი დასწერს კათოლიკეთა შინა ვითარმედ: „**მოიკითხეთ ძე ჩემი მარკოზ, რომელ არს ბაბილონს შინა**“, ესე იგი არს ჰრომს შინა და უკეთუ ესრეთ არა იყოს, ოდეს მიწვენულ იყო მარკოზ ბაბილონს ანუ სადა წერილარს მისლვა მარკოზისა ბაბილონს, რამეთუ არცა ერთსა, სხვსა მოციქულთაგანისა სმენილ არს ბაბილონს მიწვენა. ეგრეთვე არცა მარკოზ. არამედ ვითარცა ვთქუ ჰრომსა უკმობს ბაბილონად და წმინდად მახარებელიცა ბაბილონის სახელითა მოასწავებს დაცემასა მისსა და ერთსა ვისმე მთარგმანებელსა ეგრეტ დაუწერია ბაბილონად ჰრომსა იტყვსო. ვინადთგან წმიდანი ესე თავნი მოციქულთანი ესრეთმოასწავებენ. ჩუენ რადსათვსლა ესრეთ მაყუძდრებელ გუშქმნებიან.

იტყვს კუალად წინასწარმეტყველი: „**იგლოვდინ ფიჭუ, რამეთუ დაეცა ნაძუ**“. ესე იგი არს, უკეთუ ნაძუ იგი ლიბანისა, რომელი უმაგრეს არს ფიჭუსა. რამეთუ საღმრთოთა წერილთა შინა უმაგრესობად და უმჯობესობად მისთვის წერილ არს და სოლომონის ტაძრისათვის უპატიოსნესად ნაძუნი მოედლუანებოდეს. უკეთუ ნაძუ დაეცა და შეიმუხრა, ფიჭუსათვის არა ძნელ არს დაცემა. უკეთუ აღმოსავლეთისა ეკლესიანი ესრეთ წუართა და ესრეთ განსწავლნა უფალმან, დასავლეთისა ეკლესიანი ნუ მალლოინ: უკეთუ უფალმან ბუნებითა მათ რტოთა არა პრიდა, შენ, მას ზედა დამყნილსა გეშინოდენ ვითარცა იტყვს მოციქული: „**არა თუ შენ გიტვრთავს**

ძირი იგი, არამედ ძირსა მას შენ“ და შემდგომი. ესე ყოველი განიცადეთ და გეშინოდენ ნუ სადა უსასტიკესი რადმე მოიწიოს თქვენ ზედა, რამეთუ წინასწარმეტყველიცა შეასმენს ესე ვითართ მათ და ეტყვის: „ღმერთო, რომელი შენ დაეც, მათ დევნეს იგი და საღმობასა წყლულთა ჩემთასა შესძინეს. შესძინე უსჯულოებად უსჯულოებასა მათსა ზედა“ (ფსალმუნი 68,26) და შემდგომი. ამისათვის არა ჯერ არს ყუძდრებად და წარბ მალლობად. ნუ უკუშ მათ ზედაცა მოიწიოს ესე ვითარი რადმე და აღესრულნენ თქმულნი იგი მოციქულთა და წინასწარმეტყუელთანი, რომელნი მათთვის მოასწავნეს, არამედ ვითარცა ქადაგებად იგი იონასი დაქცევისათვის ნინევისა განაცრუა კეთილითა სინანულითა მათითა და გარე წარაქცია რისხვა იგი მათ ზედა მოწევნადი. ეგრეთვე ყოს უფალმან შეერთებად ორთავე ერთად და შუა კედელი ზღუდისა მის დაჯსნას მოქცევითა და სინანულითა მათითა. ზოლო უკეთუ ესე არა იქმნას, ჩუენ მცირედითა ამით ჭირითა მოველით უოზჭნოსა ცხოვრებასა, რამეთუ ვერ ღირს არიან ვნებანი იგი ამის ჟამისანი მერმისა მის თანა დიდებისა, რომელი გამოჩინებად არს ჩუენდა მომართ და ეკლესიანი ჩუენნი მოელის კუალად განთავისუფლებასა. და მრავლისა ამის ჭირისა ნაცვლად გვრგვნსა ზეცისა ჩინებისასა, ვითარცა გამოცხადებასა შინა მოასწავა ჭირი და განსაცდელი ეკლესიათა. მერმე თავისუფლებად და წარმატებად დიდებასა შინა საღმრთოსა, ზოლო ბაბილონისა სრულიად მოოჭრებასა და დაცემასა.

ესე ყოველი განიცადეთ და იხილეთ, შეძრწუნდით და შეშინდით და მოიქეცით ღმრთისა და დაემორჩილენით სჯულსა მისსა.

სარჩევი

შესავალი	3
I თავი - სიტყვისგებად ლათინთა მიმართ ჩვენ მართლმადიდებელთა მიერ თუ, რად არს ჩუენგან მათი განყოფილება, თქმული უნდოსა და გლაზაკისა ხუცეს-მონაზონისა ბესარიონის მიერ, რომელი იყო უდაბნოდთ გარესჯით მრავალმთისაჲთ, მონასტერსა წმიდისა იოანე ნათლისმცემელისა, ხოლო წიგნსა ამას ეწოდების „გურდემლი“	32
II თავი - სარწმუნოებისათჳს წმიდისა და ერთარსისა სამებისა	54
III თავი - წმიდისა და თაყუანისსაცემელისა ცხოველსმყოფელისა სულისა წმიდისათჳს	59
IV თავი - სიყვარულისათჳს, თუ ვითარ მოსაენი პაპისანი სულსა წმიდასა სიყვარულად უწმობენ	65
V თავი - ქრისტეს მიერ შებერვისათჳს, რაჲამს იგი შეჰბერა მოციქულთა	68
VI თავი - სიტყუსა მისთჳს, ვითარმედ: „მე ვარ გზა და მე ვარ ჭეშმარიტება“	76

- VII თავი - სიტყვსა მისთვის, ვითარმედ:
 „მდინარე ერთი გამოვალს საყდრისაგან
 ღმრთისა და კრავისა“. 78
- VIII თავი - სიტყვსგებად მათდა მიმართ,
 რომელნი პაპასა პრომისასა უფროსად
 და უაღრესად წადიან სხუათა
 პატრიარქთა ზედა და ქუეყანასა ზედა
 მეორედ ქრისტედ აღიარებენ და თავად
 ყოველთა ეკლესიად იტყვიან პეტრე
 მოციქულისა თანამოსაყდრეობითა,
 სწორადვე მისა და ვიკადრო ვითარმედ
 უაღრეს მისა აღიარებენ კეთილის
 მოქმედი იყოს კაცი იგი ანუ თუ
 სიტყვსა წინა აღმდგომისა საქმისა. 86
- IX - თავი სიტყვსა მისთვის უფლისა, რომელი
 ჰრქუა პეტრეს: „სიმონ, სიმონ, აჰა
 ესერა ეშმაკმან გამოგითხოვნა თქვენ
 აღცრად ვითარცა იფქლი, არამედ მე
 ვევედრე მამასა ჩემსა შენთვის, რადთა
 არა მოგაკლდეს სარწმუნოებად
 შენი. 107
- X. თავი - სიტყუად სამგზის კითხვსათვის
 ღმრთისა მიერ პეტრესა: და მერმე
 დამწყსენ ცხოვარნი ჩემნიო 112
- XI თავი - სიტყვსა მისთვის, რაჟამს ჰკითხა

- მოწაფეთა: თქუენ ვინ გგონიე მე
 ყოფად, ხოლო პეტრე მიუგო: შენ ხარ
 ქრისტე ძე ღმრთისა ცხოველისა 116
- XII თავი - სიტყუსა მისთვის რაჟამს უბრძანა
 პეტრეს: „შენ ხარ კლდე და ამას
 კლდესა ზედა აღვაშენო ეკლესია
 ჩემი“ 127
- XIII თავი - სიტყუსა მისთვის რაჟამს
 პრქუა პეტრეს: „მიგცნე შენ კლიტენი
 სასუფეველისანი და რომელი შეჰკრა
 ქუეყანასა ზედა, კრულ იყოს იგი ცათა
 შინა და რომელი გაჰჰსნა ქუეყანასა
 ზედა წსნილ იყოს იგი ცათა შინა“ 137
- XIV თავი - განსაწმედელისათუს თქმული,
 რომელსა იტყვიან მოსაენი პაპისანი 144
- XV თავი - სიტყუსა მისთვის ესაია წინას-
 წარმეტყველისა, რომელსა ლათინნი
 განსაწმედელსა ზედა იმოწმებენ, ვი-
 თარმედ: „სახლი იმრუსალიმისა გან-
 წმიდოს შორის მისა სულითა სას-
 ჯეღისათა და სულითა შემწველითა“
 (ესაია 4,3) 164
- XVI თავი - სიტყუსა მისთვის, რომელსა
 იტყუს მოციქული ვითარმედ:

„ცეცხლითა გამოიცილები კაცად-
კაცადისა იგი საქმე“ რომელსა იგინი
განსაწმედელისათვის იტყვან 170

XVII თავი - სიტყვსა მისთვის, რომელი
წერილ არს წმიდასა სახარებასა შინა
ვითარმედ: „ვერ გამოხვდე მიერ, ვიდრე
არა გარდაიწადო ყოველი იგი“ და
კუალად ვითარმედ: „ვერ გამოხვიდე
ვიდრე არა მისცე უკანაღსკნელი
მწულილი“ (ლუკა 12.59) 174

XVIII თავი - სიტყვსა მისთვის, რომელსა
იტყვან მოსაენი პაპისანი ვითარმედ:
განრადვიდენ სულნი ჯორცთაგან აწვე
მიიწვეიან ადგილთა მათ მათთვის
განჩინებულთა და პირველ მეორედ
მოსლვისა მართალნი სასუფეველად
დაეწესებიან, ხოლო ცოდვილნი ჯო-
ჯოხეთს შინა პირველ ჯორცთა შე-
მოსისა და არღარა იქმნების მათი
გამოყვანებაო 181

XIX თავი - სიტყვსა მისთვის, რომელსა
იტყვიან ლათინნი ვითარმედ: ქრისტე
საუკუნოსა ჯოჯოხეთსა შინა არა
შთასრულ არსო 192

XX თავი - ნათლისღებისათვის, თუ ვი-

თარ ჩუენ მართლმადიდებელნი მოძღ-
ვრებისაებრ წმიდათა მოციქულთასა
და ღმერთშემოსილთა მამათასა სამ
გზის ემბაზსა შინა შთაფლვითა
და წყალთაგან აღმოშობითა სახე-
ლსა ზედა წმიდისა სამებისასა
ნათელვილებთ ჳელითა მღუდელთადათ,
ხოლო ლათინნი არა ესრეთ, არამედ
ყოვლითურთ წინააღმდეგომსა იქმენ:
არცა ემბაზსა შინა სამგზის შთაყოფითა,
არცა მხოლოდ მღვდელთაგან, არამედ
ვითარცა დახუდეს ერისკაცთა და
დედათა მიერ ნათელსცემენ 206

XXI თავი - სიტყუად მათდა მიმართ თუ
ვითარ ახალ ნათელღებულთა არა აღ-
ბეჭდვენ მირონითა 217

XXII თავი - დედათა მიერ ნათლის ცემი-
სათუს 221

XXIII თავი - ლოცვისათუს სიტყუად,
თუ რადსა მიზეზისათუს იგინი არა
ილოცვენ არცაღა საეკლესიოდ არ-
ცა თუსგან და სხუათა[ცა] ამას ას-
წავებენ 224

XXIV თავი - აღმოსავლეთით ლოცვი-
სათუს 249

XXV	თავი - წმიდისა ჟამისწირვისა საიდუმლოთათჳს თუ რაღსათჳს ჩუენ ესრეთ, განწესებისაებრ წმიდათასა აღვასრულებთ და იგინი სხუებრ და არა განწესებისაებრ წმიდათა მოციქულთა და სხუათა მათ წმიდათასა	259
XXVI	თავი - სიტყუად მათდა მიმართ რომელნი უეკლესიოდ სწირავენ სახლთა შინა საეროთა	263
XXVII	თავი - სიტყუად მათდა მიმართ, რომელნი ღედათა ჟამსა წიღოვნებისასა აზიარებენ და თუთ მღვდელნიცა და ერნი, რადთაცა ცოდვითა შეიგინნენ მას ღღესა სიწმინდეთა მიეახლებიან	267
XXVIII	თავი - სიტყუად უცომოსათჳს, თუ ვითარ ყოველი მართლმადიდებელთა ეკლესია განწესებისაებრ წმიდათა მოციქულთასა საფუერითა შეეწირავთ, ხოლო იგინი უცომოთა	270
XXIX	თავი - სიტყუად წმიდისა ზიარებისათჳს, ვითარ იგინი ერის კაცთა ლიტონსა ღუნოსა მისცემენ და არა სისხლსა საუფლოსა; ეგრეთვე პურსა ლიტონსა და არა ჳორცსა	

სამეუფოსა	278
XXX თავი - სიტყვად მათლა მიმართ თუ რადსა მიზეზისათვის ჩვილთა ყრმათა და უკასაკოთა არა აზიარებენ	286
XXXI თავი - სიტყვისა მისთვის თუ ვითარ ლათინნი და ბერძენნი ეცილებიან საღმრთოსა საიდუმლოსა ზელა	294
XXXII თავი - მარხვისათვის - თუ ვითარ იმარხვიდა მეუფე ჩუენი ქრისტე და წმიდანი მისნი მოციქულნი და ყოველნი წმინდანნი და ჩუენცა ესე განგვწესეს	303
XXXIII თავი - სიტყუად ოთხშაბათისათვის თუ რადსათვის არა იმარხვენ ანუ შაბათსა ვითარ და რადსათვის იმარხვენ	312
XXXIV თავი - მარხვისათვისკე: თუ რადსათვის მოგუშცნეს წმიდანი ორმეოცნი, ანუ სხუანი იგი ყოველნი მარხვანი	317
XXXV თავი - სიტყუად მათლა მიმართ, რომელნი ყოველსა არა წმინდასა და სჯულსა შინა დაყენებულსა ჭამადსა სჭამენ. მათ თანა სისხლსა და	

დამშთუარსა იჭუმევენ, რომელი ესე მტკიცედ დაყენებულ არს	326
XXXVI თავი - დედათა წიღოვანთათვის, თუ ვითარ ჯამსა მას ოდეს იგი ბუნებითსა წესსა შინა იყვნეს საკურთხეველად ალიყვანებენ და აზიარებენ	343
XXXVII თავი - პირუტყვთა შეყვანისათვის ეკლესიათა შინა, თუ ვითარ და რაღსათვის შეიყვანებენ სახლთა შინა წმიდათა არა წმიდათა პირუტყუთა	346
XXXVIII თავი - აღმწერელი ამის წიგნისა კუალად სიტყუასა უგებს პაპის მოსავთა.	351

გამოყენებული ლიტერატურა

S-3269 - ხელნაწერი.

ახალი აღთქმა - საქართველოს საპატრიარქოს გამომცემლობა, თბილისი 1997 წ.

ძველი აღთქმა (მცხეთური ხელნაწერი) - თბილისი, მეცნიერება 1981 წ.

გაბრიელ მცირე - „ღვთიესულიერი თხრობანი სულთა ღვთისმოყვარეთა ფრიად სარგებელნი“. ზაზა სხირტლაძე, თბილისი 2002 წ.

მ. საბინინი - „საქართველოს სამოთხე“, პეტერბურგი, 1882 წ.

მ. ქავთარია - „დავით გარეჯის ლიტერატურული სკოლა“, თბილისი, მეცნიერება 1965 წ.

მ.ქავთარია - ბესარიონ ორბელიშვილის ცხოვრება და მოღვაწეობა, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ხელნაწერთა ინსტიტუტის მოამბე, ტ. I, თბ., 1959 წ.

კ. კეკელიძე - ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, თბილისი, 1980 წ. .

ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, ტ. VI, თბილისი, 1980 წ.

საქართველოს ცენტრალური საისტორიო არქივი (სცსა), ფონდი 1448, №1037.

პ. ცხვილოელ-კარბელაშვილი - „გუჯერები დავით გარეჯის უდაბნოსი“, „ივერია“, 1893, №88.

Q - 135 ხელნაწერი.

A-105. ხელნაწერი.

ანტონ ბაგრატიონი - „წყობილსიტყვაობა“, გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა, კომენტარები და ლექსიკონი დაურთო ივ. ლოლაშვილმა, თბილისი, 1980 წ.

პ. კარბელაშვილი - „იერარქია საქართველოს ეკლესიისა: კათალიკოსნი და მღვდელმთავარნი“, თბილისი., 1900.

АКТЫ, ტ. I.

Переписка груз. Царей с российск. Государями от 1659 г. по 1770 г, С -петербур, 1861.

H - ფონდის ხელნაწერთა აღწერილობა. ტ V.

დოკუმენტები საქართველოს სოციალური ისტორიიდან, ნ. ბერძენიშვილის რედაქციით, თბილისი 1940 წ, ტ. I.

„საქართველოს ცხოვრება“ ზ. ჭიჭინაძის გამოცემა, თბილისი, 1913 წ.

„ქართლის ცხოვრება“ მარიამ დედოფლისეული, ე . თაყაიშვილის რედაქციით, თბილისი 1906 წ.

Analecta Bollandiana, ტ. XXXIII.

კ. კეკელიძე, ეტიუდები, ტ. IV, თბილისი, 1957 წ.

ძველი ქართული აგიოგრაფიული ძეგლები, გამოკვლევა, ლექსიკონი, და საძიებლები დაურთეს ე. გაბიძაშვილმა და მ. ქავთარიამ. თბილისი, 1980 წ.

ვახტანგ იმნაიშვილი, უძველესი ქართული ხელნაწერები ავსტრიაში, თბილისი, 2004 წ.